BIBLIOTECA ŞCOLARULUI

Aureliu
BUSUIOC

UNCHIUL DIN PARIS
SINGUR ÎN FAŢA DRAGOSTEI

LITERA
CHIŞINĂU 1998

CZU 859.0 (478.9)–31
B 96

Ediţie de autor

Coperta: *Isai Cârmu*

ISBN 9975–74–118–5

TABEL CRONOLOGIC

1907 În familia lui Ion Busuioc, căpitan de mazili în comuna Oneşti, judeţul Orhei, cu ascendenţă în familiile Bosi şi Russo, şi a Teodorei Boţan, casnică, se naşte fiul Alexandru, viitor învăţător şi profesor de ştiinţe naturale.

1907 În familia lui Ioan Zaporojanu, moşier, institutor în comuna Oxentea, judeţul Orhei, şi a Eugeniei Popescu, învăţătoare, se naşte fiica Olga, viitoare învăţătoare.

1928 În familia lui Alexandru şi a Olgăi Busuioc, în comuna Cobâlca (azi Codreanca), judeţul Orhei, se naşte la 26 octombrie fiul Aureliu, viitorul literat.

1935—1939 Urmează cursurile Şcolii primare de aplicaţie de pe lângă Şcoala Normală Eparhială din Chişinău.

1939—1944 Clasele 1—4 la Liceul „Alecu Russo“ din Chişinău.

1944—1948 Refugiat de război în Banat; termină Colegiul naţional bănăţean „C. C. Loga“ unde îşi ia şi bacalaureatul.

1948-1949 Şcoala militară de ofiţeri Transmisiuni din Sibiu, pe care, în timpul examenelor de absolvire, o părăseşte ca să se alăture familiei, obligată de autorităţile sovietice de ocupaţie să se „repatrieze“.

1949 *septembrie* — 1950, *ianuarie* Lagărul sovietic de filtrare de la Sighet. (Tatăl scriitorului fusese mobilizat în timpul războiului la Curtea marţială, corpul III teritorial Chişinău, fapt care interesa în mod deosebit autorităţile sovietice.)

1950 Depanator-radio la un atelier din Chişinău.
Student la Institutul pedagogic, facultatea de filologie. Începe să tipărească poezii în diferite publicaţii.

1952—1954 Redactor la Editura de Stat.

1955 Apare prima plachetă de poezii umoristice *Prafuri amare* şi prima carte pentru cei mici *La pădure.*

1954—1957 Colaborator la ziarul „Moldova socialistă“.

1957—1959 Redactor-şef adjunct la revista satirică „Chipăruş“.

1958 Scoate de sub tipar placheta *Piatra de încercare.*

1959—1960 Redactor-şef la revista „Scânteia leninistă“ şi la ziarul „Tânărul leninist“.

1960—1962 Redactor-şef la ziarul „Tinerimea Moldovei“.

1961 Placheta *Fíricel de floare rară* şi cărticica pentru copii *Aventurile lui Nătăfleaţă,* ultima tradusă în rusă şi în numeroase alte limbi din fosta U.R.S.S.

1963 Placheta de versuri *Dor.*

1964 Volumul *Poezii* şi placheta *Stihi* (în limba rusă).

1965 La congresul III al scriitorilor din R.S.S.M., în deschiderea dezbaterilor, pledează pentru revenirea limbii şi, implicit, a literaturii la statutul lor firesc, fapt care-i provoacă mai târziu suficiente neplăceri.

1966 Apare romanul *Singur în faţa dragostei.*

1967—1968 Placheta *Versuri* şi cărţile pentru copii *Cizmele cocostârcului* şi *Marele răţoi Max.*

1969 Debut în dramaturgie: piesa *Radu Ştefan întâiul şi ultimul,* pusă în scenă la Teatrul „Luceafărul“ de Ion Ungureanu şi interzisă de autorităţi după câteva spectacole.

1970 Apare la Moscova placheta *Ţvetnâie snî* în traducerea lui Iu. Levitansky.

1971 *Singur în faţa dragostei* apare, în traducere, la Riga, Moscova, Vilnius, Bratislava. La Riga romanul este dramatizat, spectacolul fiind jucat mai mulţi ani pe scena naţionalului.
Piesele *Şi sub cerul acela...* şi *Toate trei anotimpurile* văd lumina rampei la Teatrul Naţional, la „Luceafărul“ din Chişinău, la Teatrul din Bălţi.

1973 Apare romanul *Unchiul din Paris,* peste un an este editat la Moscova, apoi în Cehoslovacia, Germania (reeditat de trei ori), Bulgaria, şi practic în toate capitalele republicilor din fosta U.R.S.S.

1974 Pentru ultimul roman la Moscova i se decernează premiul „N. Ostrovski“. La Chişinău premiul comsomolului îi este refuzat.

1977 La Editura Literatura Artistică apare volumul selectiv de versuri *În alb şi negru.*

1977 Este ales secretar al Uniunii Scriitorilor.

1978 Scoate de sub tipar *Noile aventuri ale lui Nătăfleaţă,* traduse, ca şi celelalte cărţi pentru copii, în franceză, engleză, rusă, germană şi spaniolă.

1980—1981 Apar la Moscova romanele *Unchiul din Paris* şi *Singur în faţa dragostei,* la „Hudojestvennaia literatura“, iar la Chişinău un volum de *Scrieri alese.*

1984 Titlul de Maestru emerit al artei.

1985 Apar, în traducerea rusească a lui Lev Berinski, *Cântece de răsărit şi apus.*

1986 Sfârşitul secretariatului de la Uniunea Scriitorilor.

1986 Romanul *Local ploi de scurtă durată.*

1988 Placheta de poezii vechi şi noi, vesele şi triste, *Îmblânzirea maşinii de scris.*

1990 La Teatrul „M. Eminescu“ din Botoşani se dă în premieră pe ţară *Radu Ştefan.* Aceeaşi piesă se joacă la Cahul.

1992 Placheta *Plimbătorul de purici.*

1993 Culegerea de versuri *Concert*, pentru care în 1996 i se decernează Premiul Naţional.

1997 Romanul *Lătrând la lună* şi *În căutarea pierderii de timp, jurnal cubanez.*

În toţi aceşti ani mai scrie scenarii pentru filme, traduce din A. Griboedov, N. Gogol, O'Henry, S. Petöfy, A. Cehov, B. Johnson *(Volpone)* şi W. Shakespeare *(Richard al treilea)*.

Susţine rubrici scrise şi vorbite în diferite publicaţii şi la TV.

UNCHIUL DIN PARIS

PARTEA ÎNTÂI

I

Vine unchiul din Franţa.

De la Paris.

De altfel, nici nu-mi imaginez un francez normal care să locuiască în altă parte decât la Paris. Sau cel puţin să declare că locuieşte în altă parte. Oricum — Moulin Rouge, Place d'Etoile, Luvru şi aşa mai departe. Dacă e să moară între noi, chiar şi eu, anul trecut, când am fost trimis la Karlovy-Vary să-mi spăl intestinele (care nu ştiu de ce o dor mai al dracului pe mama decât pe mine!), chiar şi eu, zic, tot de la Moscova mă dădeam. Lucru care-i făcea să se învineţească de invidie pe toţi federalii ăia cu petroaie la ficat, veniţi de prin dorfurile lor anonime, dar mai ales pe brunhildele lor de categorie semigrea cu degetele ca nişte cârnăciori, care nu plesneau numai pentru că erau pline de inele. Îmi amintesc mai cu seamă de unul, un burgher durduliu şi fericit, cu vinişoare albastre pe toată faţa, care mă întâlnea în fiece dimineaţă pe coridorul „Imperialului", chiţcăind: „A, Moskau! Trujba, trujba!..."

Aşa că, să fim înţeleşi: vine unchiu-meu de la Paris.

Punct.

Are peste şaptezeci şi nu l-am văzut niciodată. Între noi fie vorba, la cei douăzeci şi doi de ani ai mei aş mai fi adăugat cu plăcere încă o sută până să-l văd, dar, odată ce vine... Şi odată

ce maică-mea a inundat toată casa cu lacrimi de fericire, de nu mai afli un colţişor fără igrasie...

Când mi-a citit prima lui scrisoare, acum vreo trei luni, şi când am înţeles din toată uriaşa serie de sughiţuri, „ohuri“ si „ahuri“ cam despre ce-i vorba, să vă spun drept, mă şi vedeam cu un „Jaguar“ sau cu un „Mercedes-220“ la poartă, răspunzând cu un aer foarte plictisit aprigei curiozităţi a colegilor: „A, rabla asta! Mi-a adus-o unchiul de la Paris... O mică atenţie...“ Dar, după ce am reuşit s-o repun în simţiri şi să scot din plămânii ei plini de suspine câteva informaţii privind dărnicia lui, am văzut cu ochii aceştia „Mercedesul“ meu transformându-se în fotoliu cu roţi de bicicletă şi pe unchiu-meu... Adică nu, mai rămânea Parisul, dar, cred că mă înţelegeţi, interesul nu mai putea fi acelaşi...

— Ştii, Riki (Dumnezeule, cum nu poţi inventa un nume mai scârbos ca acesta! Cred că şi un cotei răpănos ar fi lătrat de indignare, botezat cu asemenea sunete!), ştii, suspina mama, e fratele meu mai mare, are şaptezeci şi doi de ani, adică nu, stai, e cu şaptesprezece ani mai în vârstă, vasăzică are şaptezeci şi unu de ani, în septembrie... Plânge. Da, în septembrie... A plecat în treizeci şi şase... Plânge. S-a supărat şi a plecat... şi de atunci nu ne-am mai văzut... Idem, cu hohote. O duce rău, Riki (Riki!!!), foarte rău, uite ce scrie, e o criză la ei!…

Trebuie să vă spun că economia politică a sistemului capitalist mă interesează numai în preajma examenelor, iar politica economică şi crizele financiare ale unui unchi din acest sistem nu mă interesează deloc, aşa că, dacă mă aflu azi aici, la gară, e numai pentru că babacul m-a rugat (pe cinstea mea, m-a rugat!) să conduc eu maşina. Asemenea minuni, să-mi dea el mie volanul, se-ntâmplă foarte rar, aşa că, vă imaginaţi, mi-ar fi fost incomod să-l refuz... şi, cu toate că am avut un drum destul de anevoios („Ai grijă, căscatule, intri cu maşina în troleibuzul din faţă! Vezi, dobitocule, nu frâna prea tare, cauciucurile costă bani!“ — şi aşa mai departe...), iată-mă, totuşi, aici, gata să strâng mâna,

tremurând de vârstă, a unui unchi, ajuns capitalist dintr-o supărare...

A, nu v-am spus, unchiul meu e, mi se pare, proprietarul unui mic (aşa, nu prea mare!) restaurant de la marginea Parisului, restaurant pe care însă l-a închis sau l-a vândut zilele astea din motive de criză...

Am mai fost de câteva ori la gară, dar n-am bănuit niciodată că toată lumea asta, care stă cu săptămânile pe peron, toţi căscăunii ăştia cu aere grave, plictisite, preocupate, indiferente, curioase, adormite, exaltate — toată gloata asta pestriţă — sunt rudele mele. „Uite, Riki, (îîîî!...), zice mama, asta-i tanti Lena, o mai ţii minte? Sora mai mică a lui... Adică nu, verişoara de-a doua a lui bunică-ta. Îţi aminteşti? Te ţinea în braţe...“ Sigur, cum să nu-mi amintesc, perfect, când aveam patru luni, am făcut pipi pe rochia ei, cu care trebuia să se ducă la onomastica lui nenea Bazil, care e nepotul de-al treilea al lui… etcetera... Se poate să uiţi una ca asta!

Tanti Lena se apropie de noi cu gura până la urechi, trecută prin cel puţin trei cabinete de cosmetică, într-un mantou de piele de mânz (citeşte: pisică bărbierită!) şi însoţită de o fiinţă diafană şi grăsuţă între optsprezece şi treizeci de ani, probabil, o, Doamne! tot o rudă... (Aoleu!) E cinci şi un sfert, la cinci fix aveam o întâlnire cu Aura în faţa teatrului, m-am aranjat — trei zile nu mai vorbeşte cu mine. O să mă odihnesc! „Vai, strigă ea de departe, cât de fericită eşti, Dino! (Adică maică-mea.) Îl credeam cu toţii pierdut, şi iată... lacrimi. Şi băiatul ăsta e... Nu mă-nnebuni! Riki?!! (Brrr...) Dragul de el, ce-a mai crescut! şi ce frumos s-a făcut! Vino să te pupe mătuşica, Riki! Trei pete de vax pe obraji — le şterg eu cumva mai încolo, să nu uit. — Mai ţii minte cum te duceam în braţe? Cum se poate să uit aşa ceva? Vai, cum trece vremea! Mai ieri parcă aveai doi anişori şi mi-ai murdărit cu ciocolată fusta de crepdeşin chiar când mă găteam să plec cu

Fane (cine-o mai fi şi ăsta?), la balul de Anul Nou! Îţi aminteşti?…“

Nu mai aşteaptă să-mi amintesc, deşi depun eforturi grozave să-mi reconstitui în memorie faptele importante din zbuciumata mea copilărie, o ia de-o mânecă pe fiinţa diafană şi o repede spre mine:

— Mimi, fă cunoştinţă cu verişorul tău!

— Stai, intervine maică-mea, chiar în momentul în care reflectam asupra celui mai bun mijloc de apărare contra sărutărilor, stai, Lenuţo, de ce „verişor“? Dacă tu ai fost verişoară de-a doua cu mama, Dumnezeu s-o ierte, înseamnă că Mimi — vai, ce dulce e! — îi vine lui Riki un fel de mătuşă, adică nu, chiar...

Mătuşa Mimi îmi întinde mânuţa transparentă şi o strânge pe-a mea cu gingaşa forţă a unui încercat amator de jiu-jitsu, în timp ce un bariton bine stăpânit pronunţă:

— Îmi pare bine. Hai să ne plimbăm.

Probabil simte oarecare nehotărâre în atitudinea mea, pentru că mă ia de cot şi mă pune pe direcţie:

— Hai.

— Nu, dragă, de ce de-a treia? De-a doua... mai reuşesc să aud din urmă altul dramatic al lui tanti Lena.

— Unde înveţi? mă ispiteşte baritonul diafan.

— La medicină, tanti.

— Ha, ha. Rahat! Mă ia de guler şi mă învârte în faţa ei. Stai aşa. Ai mutra plină de tencuială. Şi fără alte explicaţii scoate din buzunarul meu mic batista liliachie — perechea cravatei! — şi îmi înşiră pe faţă toate rujurile multicolore ale maică-sii.

Inutilă orice încercare de salvare. Mâna ei nu ştie mila.

— Nu-ţi place medicina? am o voce leşinată.

— A, rahat! Nu, aveam în vedere adresarea asta: „tanti“. Cu aşa grad de rudenie ne putem culca. Să nu-mi spui tanti.

Tata mă priveşte din mijlocul unui grup de bărbaţi. După

sprâncenele lui ridicate înţeleg că-i datorez o explicaţie. O împing pe dolofană în centrul grupului şi salut.

— Mimi, fiica lui tanti Lena. Mătuşa mea.

— A, Mimi, se-nseninează Tigrul, te-ai făcut fată mare.

— Şi grasă, precizează mătuşa.

Tata şi bărbaţii râd.

— Da de unde, grasă... Lipsă de convingere în glas. Reuşesc să recunosc printre bărbaţi un tip pe care-l pusesem la punct, în troleibuz, vreo câteva zile în urmă.

— Băiatul meu, Andrei. Tigrul îmi pune mâna pe umăr. E destul de grea. Iar dumnealor sunt rudele noastre. Fă cunoştinţă: Vasile Paierele, inginer, fratele lui...

Şi aşa mai departe.

Ajung la tipul cu troleibuzul. Mă străduiesc zadarnic să roşesc. Tipul îmi smulge mâna din umăr, mi-o pune la loc şi pronunţă câteva sunete pe care nu le descifrez. Zâmbeşte. Dar sub fruntea lui, destul de îngustă de altfel, ghicesc încordarea aproape disperată de a-şi aminti ceva. Dacă-i şi el inginer, sunt pierdut.

— Riki, miorlăie diafana. Hai să ne plimbăm.

— Da, da, copii, se grăbeşte Tigrul (îşi spuneau, probabil, anecdote), plimbaţi-vă, sigur!

Am scăpat.

O iau pe mătuşă-mea de bărbie şi o întorc cu faţa spre mine:

— Uite ce e, tanti! Dacă mai pronunţi o singură dată numele ăsta...

— Riki?!

— Ei bine, dacă mai pronunţi o singură dată numele ăsta blestemat... Îşi eliberează dintr-o mişcare guşa şi mă priveşte cu interes vădit. ...Să ştii că te fac rasol!…

Ea dă ochii peste cap.

— E un nume atât de frumos! Nu cunosc nici un băiat cu asemenea nume!

— Nici n-ai să cunoşti. Mă cheama Andrei. Punct.

— În ce an eşti, Ri... În ce ani eşti, Andrei?

— Trei.

— La ce facultate?

— Curativă.

— Rahat!

— Mai ştii şi alte cuvinte?

— Eu fac educaţia fizică. Sunt în anul doi.

— Box?

Se opreşte brusc şi mă priveşte cu nişte ochi în care pare să se fi dizolvat toată nefericirea omenirii.

— Sunt chiar aşa de grasă?

Râde.

Îmi pare rău.

— Pe dracu. E gluma mea preferată.

— Mă ocup cu aruncarea discului. Rezultate mijlocii. De ce nu veniţi pe la noi? Mama zice că în copilărie ne jucam.

Oamenii graşi par să fie cu adevărat foarte buni. Trebuie să mai adaug câteva kilograme.

Mimi ar putea face orice magnetofon să roşească. Şi are o memorie! În câteva minute aflu numele tuturor celor de pe peron cât şi pagini alese din viaţa a trei băbuţe rămase în sala de aşteptare ca să-şi mai tragă sufletul.

La urma urmei, nici nu-i chiar atât de grasă. Şi are spirit. Neam de-al nostru, ce dracu!

Se aude un sforăit, nişte fluierături şi din galgâiala generală ce urmează se poate deduce cu oarecare aproximaţie că trenul rapid numărul... soseşte în gară pe linia...

Peronul încremeneşte pe-o clipă.

Apoi se împrăştie uşurel, ca o picătură de sos gras pe-o faţă de masă de import, iar încremeneşte, încearcă agitat să-şi definească perimetrul şi, în sfârşit, ia forma unui monolit de trupuri şi ochi în dreptul locului unde se presupune oprirea vagonului şapte.

Mă uit la tribul acesta şi încerc să mi-l imaginez în epoca de piatră: un mamut nu i-ar fi ajuns nici pentru micul dejun.

Săracul unchiul din Franţa! Bietul bătrân cârciumar, slăbit şi zguduit de crize, jumulit şi ciopârţit de toţi rechinii financiari ai sistemului economic capitalist... Cine te poartă prin trenuri de cursă lungă la vârsta asta, când e tocmai timpul să te gândeşti la cele sfinte?

Ori, cel puţin — ce dracu! — să fi venit într-un „Mercedes—220“... Pe care să-l uiţi aici…

2

De fapt vinovată de toată chestia e Aura. (Şi ăsta nume, las' pe mine! Imaginaţi-vă: Riki şi Aura! Brrr...)

Puştoaica e mult mai mică, am aflat de existenţa ei când era încă boboc. Stătea în uşa teatrului anatomic, galbenă ca o soluţie de bază de sulf, şi când m-a văzut, s-a aruncat în halatul meu ca la pieptul lui bunicu-său. A băgat în mine doi ochi cât nişte farfurioare şi a scâncit:

— O să venim zilnic în mizeria asta?...

Anul lor făcea prima vizită de curtuazie ălora.

Stătea agăţată de halatul meu, ca o mică maimuţă de blana maică-sii.

Am încercat s-o liniştesc:

— Fireşte, de trei ori pe zi.

Farfurioarele se umplură imediat de umezeală.

Trebuie să vă spun că lacrimile femeilor sunt marea mea pasiune. Am scos din buzunar o vertebră şi i-am întins-o:

— Na. Să te joci. O să-ţi facă bine.

N-am văzut o fiinţă care să execute cu atâta agilitate un salt înapoi.

Am profitat de fericita ocazie şi m-am strecurat în sală. Chiţcăitul care mă ajungea din urmă putea fi înţeles fără echivoc:

— Prostule!...

A doua întâlnire am avut-o chiar în sala cu pricina.

Stătea lângă masa de la geam, la picioarele încă întregi ale unui ex, în atitudinea pe care trebuie s-o fi avut bocitoarele faraonilor înainte de a primi semnalul pentru revărsarea sinceră a sentimentelor. Privirile ei albastre încercau să răzbească prin vopseaua albă a geamurilor. Am înţeles că are nevoie de reazemul moral al unei vechi cunoştinţe, am lăsat să tremure mai departe vocea patetică a docentului, care încerca să facă un bun medic din zăpăcita mea persoană, şi m-am apropiat de fiinţa tragică.

— Hm, am început cuvântarea, deşi am continuat apoi cu o întreagă octavă mai sus decât am vocea. Iată-te iar în mizeria asta. Ţi-a trecut?

A întors spre mine — grav şi măreţ — farfuriile. Erau uscate. Puteam continua.

— Aşa e la început, am constatat filozofic. Da... Pe urmă trece.

— Prostule. Îmi pare aşa de rău că n-am reuşit la conservator!

În ce priveşte epitetul — tata mi-l comunică regulat din fragedă copilărie, aşa că, aş putea spune, discuţia avea loc în familie.

— Peste două-trei luni o să cânţi şi aici.

— Cum te cheamă?

Recunosc că e una din marile prostii pe care le-am săvârşit în scurta şi scăpărătoarea mea viaţă:

— Riki. Vreau să zic Andrei...

Avea un râs clar, ca un clopoţel de... Cunoaşteţi comparaţia din diferite lecturi mai vechi.

— Riki!... Andrei!.. Nici nu ştie cum îl cheamă! Riki!... Am un motănaş... O să-l botez Riki!.. Hi, hi!

Nenoroceam şi un animal nevinovat.

Peste trei săptămâni îi făceam prima declaraţie de dragoste. Ne aflam toţi în sala de festivităţi, adunaţi de mai-marii grupelor cu ghionturi şi fluierături, asemenea unor cerbi în ocolul unde

urmează să li se taie coarnele, pentru a audia o conferinţă cu temă antireligioasă, deşi în tot institutul singurul care mai pomenea numele lui Dumnezeu — şi doar în anumite contexte — era nenea Mişu, paznicul de la sala de disecţii. (Ce le mai trebuie şi ălora paznici?!)

Stătea în fundul sălii, rezemată de-o coloană, ce voia să imite marmura, şi încerca să-şi dea aere de evlavioasă modestie. Mi-am făcut loc cu coatele printre suspinele a vreo douăzeci de mucoşi care o înconjurau şi m-am postat între ea şi lumină.

— Ei, ai început să cânţi? trebuie să ştiţi că nu sunt lipsit de umor.

Şi-a coborât privirile pe pământ şi a constatat:

— A, Riki.

— Nu, am ripostat ferm. Andrei!

— Atunci ai alt drum. Eu mă gândeam la Riki.

(Probabil, la motănaş.)

Mi-am ventilat adânc plămânii:

— Drumul meu, domniţă, trece prin inima ta!

M-a cercetat foarte minuţios un minut întreg. A clătinat din cap cu tristeţe:

— Unde ai citit fraza asta?

Aveam, fără îndoială, o mutră extrem de inteligentă, pe care n-o putea ascunde nici faptul că mă aflam, cu spatele la geam, în contrajur, pentru că a continuat:

— Bine. Mă cheamă Aura.

(Ştiu, îngeraşule!)

— Eşti în anul patru, da?

(Spune-mi, în care ai vrea să fiu? Voi fi!)

— Adică peste alţi trei eşti doctor, nu?

(Profesor, dacă vrei tu!)

— Ai să-mi pregăteşti lucrările scrise. Atâta timp cât am să rămân la medicină, natural!

(Şi pe cele de la conservator!)

— Ai să fii prietenul şi apărătorul meu!

(Garda personală! Eroică şi sentimentală!)

— Şi o să te cheme Riki!

(Brrr...)

Dar dacă din motive tactice şi strategice cu Riki al ei am fost nevoit să mă împac, cu Riki al mamei lucrurile stau altfel.

Riki al Aurei — presupune viitorul.

Mama — vizează trecutul.

— Cum poţi să-mi ceri una ca asta, Riki, mă priveşte cu nişte ochi dilataţi de groază, de parcă-i propun să mă pună pe rug cum a făcut Abraam cu fiu-su. Să nu-ţi mai spun Riki?! Tu nu ştii ce înseamnă să şezi la căpătâiul unui mititel, sânge din sângele tău, să tremuri pentru sănătatea lui, pentru viaţa lui... Şi câtă fericire când îl vezi voinic, gângurind ca un hulubaş... Cu mânuţele grăsuţe, grăsuţe... M-a născut când avea treizeci şi cinci de ani şi îmi face impresia că a rămas cu complexe. Sau, poate, eu? — Şi tu îmi ceri... Ochii ei aruncă scântei şi fulgere. Ba nu, măgarule, poţi să creşti mare cât o cămilă, pentru mine tot Riki al meu cel mititel ai să rămâi, şi să nu te mai aud vorbind asemenea prostii, că-ţi rup gâtul cu mâinile mele!

Vedeţi, aşadar, motivele pentru care discuţiile mele cu mama sunt extrem de scurte şi de ce informaţiile mele despre unchiul sunt foarte sărace.

Cu Tigrul e altă mâncare de peşte.

Convorbirile noastre poartă un caracter strict oficial: „La ce-ai răspuns azi? Ce notă ai luat la histologie? De ce nu mi-ai spus că ai absentat la microbiologie? Cât ai la chimie? Cinci? Hm... — de parcă ar fi trebuit să iau mai mult. — Câte ore ai mâine?“ şi aşa mai departe.

Şi în general, se poartă cu mine, cum te-ai purta cu un ţânc dintr-a doua primăvară: vine la decanat, cercetează fişele de prezenţă, stă de vorbă cu docenţii şi asistenţii, mă face de râs la tot pasul.

— Avem un nume prea bun ca să ne permitem luxul de a creşte o haimana în familie!

Singura lui calitate e că-mi zice Andrei, deşi pronunţă numele ăsta, de parcă-i gata să-i pună în faţă şi un titlu nobiliar.

Aristocrat de la Răspopeşti!

Se teme, probabil, să nu-i moştenesc înclinaţiile mai puţin alese, pentru că nu se prea dă înapoi de la un pahar de vorbă cu prietenii, iar în faţa sexului slab e gata să danseze ca un cal de circ.

Deşi, în fond, e băiat bun...

Şi nici de Aura nu-mi zice nimic.

Ba mai mult, nu mai ştiu la ce premieră, mi se pare la Teatrul Tineretului, — Aura nu lasă să-i scape nici un spectacol! — am dat nas în nas cu el şi ne-a zâmbit atât de dulce la amândoi, încât era cât pe ce să mă topesc de fericire.

— Îl cunoşti? m-a întrebat Aura.

— Vag... Şi am schimbat vorba.

— Dumneaei era fiinţa care-ţi scurtează nopţile? m-a întrebat peste vreo două zile Tigrul. Şi, fără să mai aştepte răspunsul la care chibzuiam febril, m-a bătut — imaginaţi-vă! — m-a bătut pe umăr şi mi-a zâmbit: Face impresia să ai un pic de gust. E foarte scenică. E făcută pentru scenă! Ştie să lege trei cuvinte?

Bineînţeles, am avut destulă materie cenuşie ca să nu-i comunic Aurei înalta apreciere: cred şi voi continua să cred că avem prea mulţi cântăreţi şi prea puţini doctori, iar un doctor, chiar nereuşit, trage la cântar infinit mai greu decât o cântăreaţă care n-a încăput de la bun început la conservator...

Încerc să mă strecor spre babaci ca să fim familia în bloc. Ţi-ai găsit: tribul şi-a jalonat teritoriul şi nu cedează o palmă de loc.

Mimi mă apucă de mânecă:

— Unde vrei să te duci? Hai să ne plimbăm.

Fiinţa asta are ovăz în picioare.

— Fii serioasă, mă tanti, acuşi vine trenul.

S-a bosumflat.

— Îl cunoşti pe unchiu-tău?
— În principiu.
— Cum arată?
— Viguros. Mănâncă pesmeţi şi bea ceai de muşeţel.
— Da?
— Da.
— Îl iubeşti?
— Enorm.
— E bogat? Capitalist?
— Se zice că-i împrumută bani lui Rockfeler.

Face gura botic. E cam grăsuţă, totuşi...

— Râzi de mine, da?
— Se-nţelege!

Zâmbeşte. De unde să ştiu eu toate astea, gâsculiţo? Singurul lucru pe care-l ştiu precis e că acum patruzeci de minute trebuia să mă aflu în faţa teatrului şi că acum treizeci şi cinci de minute în faţa aceluiaşi teatru două farfurioare de porţelan japonez au privit la ceasul poştei, apoi au clipit nedumerite, pentru întâia oară revoltate, pe urmă doi pantofi de sport au purtat spre o direcţie necunoscută cele mai frumoase picioruşe din lume. Şi mai ştiu precis că imediat după lacrimogena ceremonie a întâmpinării şi conducerii la reşedinţă a înaltului oaspe, cetăţeanul Andrei va zgâria ca un căţeluş la uşa unei şi mai înalte personalităţi, în speranţa de a căpăta cel mai regesc dar, numit iertare. Iată ce ştiu eu, drăguţă tanti.

Şi ceea ce mă interesa acum trei minute, adică dacă va coborî din tren un babalâc obez, susţinut de doi lachei în livree, sau o epavă foarte slabă, proptită de propria umbrelă, nu mai are nici o importanţă.

— Mami a spus, Mimi coboară vocea până la nivelul cu care se fac cele mai confidenţiale comunicări, mami a spus că îl invităm neapărat şi la noi. Ai să vii şi tu?

Cât de mult încheagă o mare familie întoarcerea unui fiu rătăcitor!

— Păi, se poate să nu vin şi eu? Tocmai eu se poate să nu vin? Mimi, eşti fantastică!…

Pare dezolată.

— Uite-aşa vorbesc toţi cu mine. Nu mă ia nimeni în serios. Norocul meu că nici eu nu vă iau în seamă!

Şi o porneşte în lungul peronului.

Aura, renunţ la familie pentru tine, vezi?

Tanti Lena se smulge din mijlocul tribului ca o stâncă din corpul unui munte:

— Sunt prea sensibilă, vai, sunt prea impresionabilă ca să pot rezista la asemenea încercări! Mă tem că am să plâng...

Tigrul, cu tactul său obişnuit, nici nu încearcă să se amestece în viaţa privată a unei femei. Ceilalţi bărbaţi scrutează depărtările în lungul liniilor.

Tanti Lena pierde brusc din sensibilitate şi revine în mijlocul tribului, de parcă nici n-ar fi încercat să-l trădeze.

În care clipă, acolo unde paralelele de oţel încep să se întâlnească, apare botul verde al locomotivei.

În care clipă, din sala de aşteptare a gării, se arată lumii trei aşchii din monolitul situat în faţa presupusului loc de oprire a vagonului şapte, spre a demonstra oii pierdute că şi în lipsa ei viaţa şi-a urmat cursul.

Vagonul şapte nu şi-ar fi putut calcula oprirea mai precis nici cu ajutorul unui ordinator.

Însoţitorul coboară scara, de pe care scară sare aproape imediat un bărbat bine făcut, îmbrăcat într-un costum mototolit, cu o mică valiză în mână.

Bărbatul face câţiva paşi pe peron şi se opreşte încurcat. Tribul ţine ochiul ţintă în hăul căscat de uşa vagonului şapte şi aşteaptă cu respiraţia tăiată.

Valiza bărbatului cu alură sportivă nu pare să fie tocmai uşoară şi el o depune atent pe asfalt.

Însoţitorul vagonului începe să măture leneş culuarul, şi tribul suceşte în ritmul măturatului un singur gât şi aţinteşte un singur ochi.

Bărbatul bine făcut se apropie de mine.

Ne privim.

Şi înţeleg.

— Tu eşti Andrei? Bine te-am găsit, nepoate!

Şi în clipa asta monolitul se desface, îl smulge cu tot cu mâna întinsă la jumătatea drumului spre mâna mea şi îl înghite.

Mai era un om care înţelesese.

Mama.

Dar ea leşinase de la bun început în braţele Tigrului, care nu mai pricepea nimic...

3

Vârsta înaintată, precum şi alte circumstanţe de forţă majoră nu produseră în rândurile tribului pierderi prea însemnate, aşa că mica şi sucita noastră căsuţă arăta cel puţin ca un stup de albine în preajma nunţii reginei. Masa la care maică-mea trudise vreo trei zile în şir fusese luată cu asalt de o părticică foarte măruntă a clanului, restul membrilor pusese stăpânire pe bucătărie şi dependinţe. Când intrai în odaia mea să-mi schimb pantalonii, asupra cărora maşina produsese o impresie de neşters, dădui peste cele trei pensionare ale sălii de aşteptare, care, la vederea mea, scoaseră nişte murmure atât de ameninţătoare, încât fui nevoit să bat în retragere.

Mimi trona în capul mesei, între unchiu-meu şi tata, fapt care-o făcuse pe maică-sa să spumege de indignare, adică de invidie, dacă e să zicem lucrurilor pe nume:

— Am o fată tare prost crescută! Leit taică-su, Dumnezeu să-l ierte!... Stau oameni bătrâni în picioare şi ea...

Cu gura plină, radioasă, Mimi îmi făcea semne disperate să trec lângă ea, că, adică, s-ar mai afla un loc şi pentru mine.

Ar fi trebuit să păşesc prin farfurii, ca să-i fac pe plac.

— Pe sub masă, Andrei, pe sub masă! strigă unchiul, lăsând să atârne în aer zecile de întrebări care-l împresurau din toate părţile.

— Ce Riki, Dino, ia mai lasă-mă în pace cu asemenea nume! Toate puşlamalele Parisului numai aşa îşi zic — Michi, Riki, Vichi... Păi noi suntem neam de puşlamale, cocoană, hai? Eu am să-ţi zic Andrei, e de-al nostru, nu?!

Mama nu auzea nimic.

Se topise într-un zâmbet fără margini, îi cerceta cu ochi împăienjeniţi fiece trăsătură şi dădea din cap la orice vorbă a lui.

Bun băiat, mama...

— Conduci bine, Andrei, bravo. Măi Tudore, — adică tata — ai un băiat bun!

Tigrul se mulţumi să mârâie sau să schimbe vorba.

Invidia!

Mama zbura ca un fluturaş.

Din bucătărie în sufragerie şi invers, ca să schimbe farfuriile, ce luau un aspect feciorelnic cu o iuţeală ameţitoare; în baie, ca să-şi şteargă sudoarea, ce-i brobonea fruntea; pe verandă, ca să zâmbească unei încruntate părţi a clanului, ce comenta, fireşte în mare contradictoriu, ultimele evenimente din casa unei vecine, care, — „nici nu vă puteţi închipui cu ce se îndeletniceşte!...“.

Tanti Lena ocupase un punct de mare însemnătate strategică în mijlocul coridorului, unde adusese din baie drept scaun coşul de rufe, îşi pusese pe genunchi mantoul de mânz — suport pentru farfuria cu o bună jumătate din tortul „Napoleon“, de care mama îşi amintise să-i fi plăcut în copilărie unchiului —, şi necheza vioi ori de câte ori îi părea ei să se fi spus o vorbă de spirit în sufragerie, adică în cabinetul tatei.

— Vai, Dino, gângurea, ce tort minunat, dragă! Ai grijă să nu-mi verşi sosul ăla pe mantou. Să-mi dai neapărat reţeta!...

Tigrul privea încruntat la farfuria neatinsă din faţa lui şi de câte ori ridica ochii, ca să se convingă de prezenţa atâtor dragi meseni, umplea două pahare: pe al lui şi al oaspetelui.

— Mă Alecule (unchiul adică), bine-ai venit şi hai noroc!

Unchiul nu se lăsa rugat a doua oară şi dădea paharul de duşcă, de parcă anume asta-i meseria de căpetenie a capitaliştilor.

— Bun vin, Tudore! Sunt şi pe acolo vinuri, şi ce vinuri, dar de ăsta n-am băut...

Tribul scotea urlete de aprobare şi usca şi el paharele, ca să le umple iar fără întârziere.

Tata îşi pironea ochii în farfurie şi tăcea.

Trebuie să vă spun că nu-l prea recunoşteam.

Adică de mâncat, nu-l ţin minte să fi mâncat vreodată, dar să tacă într-o companie?!

Nici nu v-am spus: Tigrul e regizor la teatru, singurul om cu care nu prea stă de vorbă sunt eu, încolo — îi merge papagalul!...

Avea el, probabil, motivele lui. Şi dacă nu mă-nşel, nu-i prea plăcea compania.

Şi la urma urmei, de ce i-ar fi plăcut? După câte ţin eu minte, n-am prea văzut multe din rubedeniile astea la noi în casă. Şi n-am prea auzit să fi murit cineva de dorul nostru...

Iar acum...

Mare eveniment! Vine un babalâc...

Adică nu, stai! Chestia cu numele mi-a plăcut. Chestia că n-a făcut praf cu tot felul de geamantane şi costume, că nu-şi dă aere — o notăm cu plus şi pe asta.

Dar încolo?

Încurcată afacere.

Şi nici nu ştiu, dacă face s-o descurc.

Eu am problemele mele.

Şi cea mai însemnată la ora asta...

Exact: Aura!

Mă strecor tiptil pe verandă. Apariţia mea dă naştere unei

tăceri profunde, cosmice. Vecina „aia“, probabil, încetează să mai sughiţe. Clanul mă priveşte neprietenos ca pe un intrus. Deschid uşa, ies în curte. Mă strigă cineva.

E o mătuşă (ce altceva ar putea să-mi fie?), născută cândva în evul mediu.

— Te duci acasă de-acuma? scârţâie.

Cineva încearcă să-i şoptească adevărul, probabil, cum că aş fi de-al casei.

— Da ce să fac aici? îi răspund.

— Şi eu o să mă duc acasă.

— Hai! zic, şi o zbughesc spre poartă.

Am fost isteţ că n-am băut nici un strop de vin. Urc la volan şi demarez.

Îmi deschide Aura.

Stă în prag şi priveşte la stele.

Are ea un fel al ei, neastronomic, de a privi aştrii cereşti, lucru ce nu poate să nu mă încânte pe mine, mare amator de autostrăzi real betonate.

A, nici nu ştiţi: după şcoala medie, pe care, spre neprefăcuta mea mirare, am terminat-o binişor, tata a încercat să mă plaseze la Institutul de Arte.

— Nu, am zis hotărât, şi a fost prima (şi ultima...) mea răscoală contra Tigrului. Doi artişti sub un singur acoperiş ar însemna o curată nebunie!

Tigrul a râs (citeşte: a rânjit), a declarat că arta nici n-are ce pierde în mine, dimpotrivă, şi mi-a dat bilet alb. Cum la medicină nu se cerea calcul integral sau diferenţial — am ales medicina.

Dar mă abat.

Şi exagerez...

Aura stă în prag şi priveşte la stele.

— Maimuţico, zic (îmi place s-o tachinez aşa), a venit un unchi de-al meu pierdut prin străini şi am uitat cu totul de întâlnire.

Mă priveşte, de parcă m-ar vedea prima oară.

— A, atunci intră. Dar trebuia să mă previi.

Fantastică fiinţă, nici nu-şi imaginează că aş putea s-o mint. Odată n-a vorbit cu mine trei zile, atunci când a aflat că Păduraru-regizorul şi Păduraru-studentul sunt tată şi fiu.

— Riki, eşti un monstru, mi-a declarat. Să nu-mi spui că regizorul, marele regizor Păduraru e propriul tău tată! De ce nu m-ai prezentat, acolo, la teatru? Îţi aminteşti ce mi-ai răspuns când te-am întrebat dacă-l cunoşti? — Vag! aşa ai zis. Şi apoi te-ai apucat să-mi vorbeşti despre Hlestakov al lui Vasile Toma. De parcă nu-s în stare să-mi dau singură seama de talentul băiatului…

Stăteam cu nasul în pământ.

— Ei bine, odată ce eşti asemenea monstru, am să te rog să nu mă mai deranjezi timp de trei zile. Am terminat vorba. Gata.

Sentinţele ei sunt fără drept de apel.

Trei zile încheiate a jucat rolul Sfinxului şi toate monologurile mele au rămas fără replică — pentru un fleac, iar acum — poftim. Încearcă de mai înţelege femeia şi logica ei!

Intrăm în camera ei.

— Aura, te rog să mă ierţi. M-a luat Tigrul pe neaşteptate — la cuvântul „Tigrul“ Aura se cutremură, nu-mi permite să vorbesc astfel despre părinţi, ciudat om! — şi tele... era cât pe ce să-i spun că n-a răspuns la telefon, ar fi fost o greşeală, uitasem de toate când a venit vorba de volan! — Aura, te iubesc!

— Şi din ce raion e unchiul?

Păstrez o pauză. (Tigrul pretinde că cea mai straşnică născocire a teatrului modern sunt pauzele.) Mă străduiesc să dau glasului cel mai nevinovat ton.

— De la Paris...

— Săptămâna trecută a cântat în sala „Olimpia“ Maria Calas. Nu ştii, a ascultat-o? Se zice că a slăbit tare, dar vocea ei n-a pierdut nimic din volum.

Fiinţa asta o să mă omoare. Se-nţelege, îngerul meu, a ascultat-o! Cum să n-o asculte! Toţi cârciumarii din Paris au un singur vis — să tragă mai repede obloanele şi să fugă la concertele sopranelor de coloratură. Nici nu-mi închipui un beţivan cu buzunarele doldora de franci să intre în restaurantul cuiva, care n-a ascultat-o pe Maria Calas!

— Nu... Nu cred. Moare după fanfare. Marşuri funebre, ştii...

Din fericire, sticleţii ei se rezumă la muzică şi felul de a privi oamenii, încolo e cea mai dulce fiinţă din lume.

— Să locuieşti la Paris şi să nu... În definitiv, treaba lui. Facem astronomie?

Adică: ne plimbăm?

Iau aerul cel mai solemn de care mă simt capabil!

— Maşina ne aşteaptă la scară.

— Ai şterpelit-o?

— Hm... Da. Adică nu. Adică... habar n-am. Odată ce am fost cu ei la gară şi îndărăt... Hai, maimuţoiule!

Nu s-a plimbat niciodată în maşina noastră. Şi mai ales cu mine la volan!

E plină de exclamaţii. Îi place.

N-am prea condus noaptea, din fericire, oraşul nostru e ceva mai mic decât Parisul.

— Unde mă duci Riki?

— La şosea, domniţă! La urma urmei, ai noştri tot beau şi oaspeţii nu cred s-o întindă chiar atât de uşor pe la casele lor.

Îmi place grozav să conduc. La nebunie. Dacă nu reuşesc să termin institutul, mă fac şofer la „Salvare“.

Maşina zboară ca o rândunică. Şoseaua e absolut pustie. Numai susurul egal al cauciucurilor, numai vuietul subţire al vântului tăiat de parbriz şi respiraţia, natural ghicită a nepreţuitei mele pasagere...

— E o pădurice, Riki?

O mână de salcâmi prăfuiţi.

— Opreşte!

Opresc.

— Stinge motorul.

Mă conformez.

Aura deschide portiera.

— Aura...

— Taci.

Tac.

Trece o jumătate de noapte.

— Auzi cum cântă greierii?

Aud o maşină venind din spate.

— Riki?

— Da, Aura...

— Nimic, Riki.

Îmi ia mâna de pe umeri şi mi-o ţine într-a ei. Ochii fosforescenţi i se întorc încet spre mine şi-mi taie respiraţia.

— Riki. M-ai întrebat de o sută de ori dacă te iubesc. Azi, în faţa teatrului, voiam să te sărut... Şi tu n-ai venit.

Mă aplec spre ea.

Îmi pune degetul pe buze.

Sunt în cea mai lirică dispoziţie. Îmi vine să urlu.

— Dacă ar fi să ne căsătorim, Riki, nu te-aş lăsa să stai la volan. Niciodată!

Da, marile drame se nasc atunci când trebuie să împaci două pasiuni. Îmi face impresia că aud şi eu ceva greieri.

— Aura...

— Taci. Tu nu ştii să vorbeşti când luminează stelele. Sunt sigură că ai fi gata să operezi chiar şi într-o noapte ca asta. Îngrozitor!..

— Bine, dar...

— Taci.

Tac.

— De ce nu m-ai invitat la voi niciodată?

— Eu? Nu te-am invitat?...

— Ai un tată foarte simpatic. Şi foarte, foarte talentat! Ştii doar cât de mult îmi place teatrul. Mai ales muzicalurile. Crezi că n-aş putea cânta un, să zicem, „Helo, Dolly".

De asta mă şi tem, Aura, dar cum să ţi-o spun?

— Cum nu te-am invitat? Ei bine, uite: te invit oficial la noi pentru ziua de... a doua zi după fiziologie! Bine?

Îşi retrage mâna dintr-a mea.

— Acasă, Andrei. E târziu...

...Mă întorc pe la două.

Mimi doarme pe verandă într-un jilţ de paie.

Trec pe vârfuri.

În sufragerie, la masă, tata şi unchiul discută ceva foarte aprins. Tanti Lena cântă o romanţă de pe vremea lui Dimitrie Cantemir.

Tigrul ridică ochii la mine şi... zâmbeşte:

— Ai venit? umple paharele. Hai noroc, Alecule!

Unchiul arată vârsta ce-o are.

— Tudore, bun vin. Să bem cu Andrei! Toarnă-i!

— Mai târziu, Alecule. Pe urmă. Se-ntoarce spre mine: Tanti Lena te aşteaptă s-o duci acasă cu maşina. Nu eşti obosit, Andrei?

Se-ntâmplă ceva pe lumea asta!

Tanti Lena sare de la masă.

— Vai, Riki, fă binele ăsta pentru o bătrânică ca mine!

O trezesc pe Mimi. Mă priveşte cu ochi somnoroşi, mă recunoaşte şi-mi face din deget:

— Vezi ce rău eşti?

Se repede pe neaşteptate şi-mi pune o ventuză pe obraz, chiar în clipa când iese din casă şi tanti Lena.

Se uită la noi fără să ne vadă. Scutură din cap:

— Nu sunt iubită în casa asta... Îşi duce mâinile la ochi. Hai, Riki... Doamne, Doamne, ce le-am făcut?...

La poartă mă opresc şi mă uit spre veranda luminată: tata şi unchiul stau în prag şi ne privesc în tăcere.

Mimi mă apucă de-o ureche şi-mi şopteşte.

— Mama e cam ţicnită de la o vreme... Poate-ai să rămâi la noi?...

4

Au trecut optsprezece ore de când sunt student în anul patru şi peste câteva clipe începem.

Da, optsprezece ore de când pot spune lucrul acesta cu absolută siguranţă, cu mândrie şi, dacă vreţi, cu documentele în mână.

Inteligenţa e un lucru pe care nu-l poţi ascunde cu una cu două... Spre deosebire de lipsa de informaţii. Dar şi din asemenea situaţie te poate salva... Exact: inteligenţa!

M-am postat, cu biletul în mană, chiar în faţa lui.

— Cunoaştem fiziologia, tinere? mi-a zâmbit, pentru că abia se întorsese din coridor, unde plătise din plin tribut necruţătoarei patimi a fumatului.

Ştiam răspunsul la toate întrebările din bilet. M-am străduit să-l privesc drept în ochi.

— Mult mai puţin decât dumneavoastră... Din păcate... am luat o mutră spăsită.

A râs.

E un fiziolog cu renume. Are atâtea titluri, că mi-ar fi de ajuns unul singur ca să intru în enciclopedie. Are şi faima unui examinator foarte sever.

Ştiu din experienţa propriei familii (Tigrul e emerit!), că un epitet în faţa meseriei pe care-o practici naşte dorinţa avidă de alte epitete, noi.

Aşa-i firea omului, slabă.

Vrea şi el să fie popular printre studenţi. Ne spune anecdote, face spirite.

Fireşte — râdem. Un râs de politeţe, spaimă şi nesiguranţă.

Şi el înţelege...

— Mult mai puţin decât mine, tinere, ştie oricine, chiar şi un ignorant!

Am râs din suflet, aproape cu hohote.

— Modestia m-a împiedicat să vă dau un alt răspuns....

M-a privit atent, cum ai cerceta rezultatul unei analize de însemnătate majoră.

— Spiritual!... Dar ştii... Eşti îndrăzneţ, îmi place. Modestia n-are ce căuta în ştiinţă! În ştiinţă sunt modeşti numai oamenii cu idei modeste!

Încălecase calul pe care i-l plasam!

Scoase din buzunar pachetul şi începu să fărâme o ţigară.

— Cei cu idei originale, îndrăzneţe, sunt îndrăzneţi, sunt curajoşi, sunt obraznici, dacă vrei!

Căută chibriturile, aprinse un băţ şi... observă că îl ascultă cu multă atenţie până şi cei trei asistenţi. Stinse chibritul şi zâmbi vinovat:

— Da... Ştiinţa nu aşteaptă de la noi modestie... Dă-mi, te rog, biletul.

Îl puse pe masă cu faţa în jos.

— Ştii?

Mă obliga să renunţ la modestie.

— Da.

— Asta-i matricola dumitale?... Păduraru Andrei...

Îmi amintesc. Clasifică–mi, dacă eşti bun, hm... Clasifică-mi ganglionii vegetativi.

Era una din întrebările biletului!

O, oameni!

Începui să vorbesc repede, cu intonaţii şi pauze.

Mă întrerupe cu un gest. Văd mâna fină, cu degete lungi, de om al artelor, desenând un „5“ mare, a cărui codiţă cucerea şi o

părticică din teritoriul rezervat „patrului“ de la economia politică...

Îmi întinse matricola.

— Hai să fumăm...

... Peste câteva clipe începem.

De fapt, am şi început.

Mingea se înălţă odată cu fluierul ascuţit al arbitrului. Sar. Ating ceva şi nu înţeleg, dacă e mingea sau mâna celuilalt centru-atacant.

De altfel, nici n-am sărit după minge: am sărit de bucurie că sunt student în anul patru, că Aura ştie lucrul acesta, că-l ştie şi Tigrul, şi mama, şi unchiul, deşi pentru ultimul aş putea fi cu acelaşi succes şi în anul douăzeci şi cinci...

Ieri-seară nu i-am găsit acasă, când m-am întors de la facultate. De trei zile cutreieră oraşul în lung şi-n lat.

Mai alaltăieri l-am auzit din odaia mea, unde stăteam închis cu fiziologia ca un biet Hiperion cu cea mai zvăpăiată Cătălină din lume, l-am auzit lăudând totul cu atâta entuziasm, de parcă n-a mai văzut în viaţa lui un târg:

— Ce oraş s-a făcut, Dino!... Măi Tudore, ce oraş! Nu-l mai recunosc! Nici nu-mi închipuiam! Bulevarde, prospecte! Măi Tudore, n-am cuvinte! Bravo!

Să scrie la gazeta de seară, că ăia atâta aşteaptă.

Îmi închipui ce-o fi înţeles el din Paris...

Ieri-seară nu erau acasă.

Luai receptorul şi culesei numărul Aurei:

— Cântăreaţo! Voiam să-ţi comunic...

— ...Că mâine, adică a doua zi după fiziologia, pe care ai dat-o, sunt invitată la voi! Accept cu mărinimie.

Uitasem!... Dumnezeule, uitasem!

De obicei pot analiza cele mai complicate situaţii destul de repede, acum nu-mi intrau în cap decât „sunt un idiot, sunt un cretin“...

— Aura, ştii...

Marasm. Încercam să trag de timp. O şi vedeam pe mama leşinând: „Bine, Riki, se poate, da ce nu mi-ai spus-o la vreme! Cum s-o primim, vrei să mă fac de râs? Să mă pregătesc în două ceasuri?“

— Aura, ştii... Unchiul ăsta ne-a încurcat toate planurile. Poimâine, Aurico!…

Mâine, adică nu, azi o conving pe mama. Viitorul meu şi aşa mai departe, mă sinucid! Tigru e, oricum, la teatru. Fac eu piaţa!

— Aura, dragostea mea eternă, mâine ai mei pleacă într-o vizită obligatorie cu unchiul ăsta, ştii tu... De la Paris...

Neconvingător.

Simt receptorul răcindu-se:

— Îmi pare rău, Andrei (Andrei! stăm rău...). Poimâine nu sunt eu liberă.

— Aura, nu te supăra, intră în situaţie! Caz de forţă majoră!

— Nu te superi, nu?

— Nu, de ce să mă supăr.

Sunt un bătrân sclerotic.

— Aura, eşti liberă poimâine, aşa-i? Ori îi conving eu pe ai mei să renunţe... Bine?

— Bine.

— Vezi? Am rezolvat totul! Apropo de mâine, n-ai uitat, am meci. Sper să te văd printre spectatori! Să ţii pumnii!

— Noapte bună, Andrei.

— Aura!...

Bi-bi-bi...

Nu, hotărât lucru, la douăzeci şi doi de ani scleroza trebuie pedepsită, nu tratată!

Lăsai matricola cu „cinciul“ deschisă pe masa Tigrului şi mă trântii în pat.

Centrul universitarilor pare să aibă intenţii dintre cele mai agresive. Sunt plin de vânătăi, şi arbitrii nu l-au penalizat decât

o singură dată. Numai sub coşul nostru m-a trântit de două ori. Foarte abil. Are instrucţie specială. Începe să mă scoată din pepeni!

O pasă excelentă! Prind mingea pe picior. Drumul spre panou e liber. Acum un simplu „un-doi“ şi pot număra două puncte. Dar în ultima clipă răsare el. Discret, modest, parcă stătea acolo de la facerea lumii... Bineînţeles, îl iau în piept şi... cad eu! Canalia, era pregătit! Arbitrul fluieră şi mă invită să ridic mâna: penalizează atacul. O ridic cu prea puţină plăcere, dar nu mă pot lua la trântă cu oficialul, deşi mai aş face-o…

Urlă amândouă taberele ca nişte apucaţi. Nu-i dreptate pe lumea asta. Singura cale e să ţi-o faci singur.

Îl prind sub coşul nostru. În salt. Ochesc plexul şi lovesc scurt, sec, făţiş.

Cade.

Pentru câteva clipe stadionul încremeneşte. Liniştea dinaintea taifunului.

Şi — înalt, melodios, dramatic — glasul Aurei:

— Riki! Eşti o bestie!…

Abia apoi — fluierul arbitrului.

Adică a venit. Cum n-am văzut-o până acum, jucăm doar de vreo zece minute! Şi ţipătul acesta... Nu, e o lovitură nepermisă. Ca şi a mea.

Arbitrul se îndreaptă spre mine. M-am curăţat, miroase mai rău decât a simplă penalizare. Nu înţeleg nimic din ce-mi spune. Urlete de junglă. Zboară pe teren un măr. Asta-i salvarea! Arbitrul îl ridică şi se îndreaptă spre masa oficialilor. Nici o salvare... Acuşi...

Revine:

— Numărul paisprezece, trebuie să te rog să ridici mâna?

Am scăpat, ufff!

Antrenorul nostru ia pauză.

— Andrei, trebuia să câştigăm meciul ăsta. E singura noastră

şansă. Ai trei penalizări şi, te rog, fără bătaie, nu eşti la box! Te rog.

Am pierdut cupa acum cinci ani. Cu toate că am fost întotdeauna mai buni. Dacă ar avea şi ăia de la Universitate programul nostru! Parcă ei ştiu ce-i aia învăţătură?…

Suporterii lor nu-şi pot reveni. N-am auzit aşa sălbatici. Sunt în stare să mă pândească după meci şi să-mi „facă morală“... Trebuie să fiu atent.

De fapt, am răspuns unui asistent. Am pândit momentul când el a ieşit să fumeze şi m-am prezentat. Aşa fac toţi... Am luat un patru...

Dar sunt student în anul patru.

Şi conducem — mai sunt două minute — conducem cu şaizeci şi patru la cincizeci şi unu... Aura mă aşteaptă în faţa ieşirii de la duşuri.

— Maimuţo, ai un claxon grozav! Dar n-ar trebui să-l foloseşti în locuri publice...

Mă striveşte cu o privire rece şi hotărâtă:

— Bancurile tale proaste nu mă interesează. Îmi pare rău că n-am observat mai înainte ce brută eşti.

Se întoarce pe călcâie ca o baletistă. Îmi aruncă peste umăr, sec:

— Te poţi odihni trei zile, te rog să nu mă deranjezi.

Pleacă.

Ştiu că nu ajută la nimic, totuşi, ar trebui să fug după ea, să fug şi să mă milogesc puţin.

Aşa, de formă...

Dar o văd pe mama. E cu unchiul.

Grozavă surpriză, ia te uită!…

Las baltă milogeala — pierdere de timp.

— Bravo, Andrei! Numai că ştii...

Bănuiesc.

— Ştii... Şi în sport e nevoie de mâini curăţele...

Mă menajează. Ce mişcător! Hai, zi-i direct, nene, dacă îţi dă adversarul o palmă, tu întoarce şi celălalt obraz! Zi-i! O să plâng de ruşine. Îmi închipui cum te speli pe mâini, evlavios, înainte de a turna apă în vin acolo, în crâşma ta dintr-o mahala a Parisului...

— Trebuia să-i spun mersi, nu?

Râde.

— Adică îţi pare şi ţie rău! Asta-i bine!

Al dracului moşu: aici a nimerit-o. Sigur că-mi pare rău, dar ce mai pot face? Faptul s-a consumat şi, la urma urmei, biruitorii au dreptate. Eu cel puţin l-am pocnit deschis.

— Riki, mama a rămas cu acelaşi zâmbet pe buze ca în ziua sosirii lui, cred că mergi cu noi?…

Era vorba să umplem cupa cu câte o bere pentru fiecare membru al echipei. Mai ales că ne-a strâns laba şi rectorul...

— Lasă-l, Dino, ori crezi că o cupă se câştigă în fiecare zi?

Al dracului unchiul!

Băieţii mă aşteaptă mai la o parte. Ne privesc curioşi, m-am scăpat cu vorba că am oaspeţi din străinătate.

— Mulţumesc, nene Alecu, peste o jumătate de oră sunt al vostru. Ce direcţie luaţi?

Berea e caldă, băieţii zâmbitori, dar fierţi, singurul care nu-şi poate găsi locul e antrenorul. Ne bate pe umăr pentru a zecea oară, dă ochii peste cap, îşi comandă un rachiu, pe care din neobişnuinţă încearcă să-l bea cu sorbituri mici, îl toarnă în vazonul unui ficus şi iar ne tipăreşte pe omoplaţi.

— Măi băieţi, măi!…

Singurul care protestează când plec tot el e.

— Măi Andrei, măi... Optsprezece puncte! Şi să te duci?…

Îi ajung aproape de casă.

— N-ai băut prea mult, Riki? mama are motivele ei să nu prea ţină la băutură şi băutori.

— Ştii despre ce vorbeam? unchiul îmi pune mâna pe ceafă.

— Îmi aminteam că acum vreo şaizeci de ani jucam ţurca pe locul unde-aţi avut azi meciul. Era un maidan păcătos şi acum — poftim: campus universitar! Bravo!

Încă două-trei observaţii din astea şi încep să mă mândresc şi eu că nu locuiesc la Paris!

— Ţi-a plăcut jocul, nene Alecu?

— Cum să-ţi spun, băiatule...

Ah, da! Acuşi începe să-mi zică de mâini curate şi alte cele...

— Ce înseamnă să-mi placă sau nu... Pentru mine sportul...

— Vai, Riki! Tu nu ştii? Alecu a fost pe vremuri cel mai tare la... Alecule, cum se numea sportul tău?

— Greco-romane. Sau lupte clasice, cum li se zice azi. Şi, din păcate, n-am fost chiar cel mai tare. Aşa…

Asta-i bună, ca să vezi! Acum înţeleg eu de unde alura asta băieţească la vârsta lui Matusalem. Muşchii sunt de mare folos la o cârciumă — poţi da singur afară clienţii buclucaşi.

— Sportul, măi băieţel, e ceva, chiar şi baschetbalul!… Prinde bine în viaţă, şi încă ce mai prinde!

Tigrul stă în verandă cu o mutră de înmormântare şi fumează ca un turc. Se vede treaba că iar i s-o fi interzis vreun spectacol — a mai păţit-o şi anul trecut. Se uită la noi cu nişte ochi de parcă am fi din comisia de repertorii:

— Andrei, treci la tine în cameră şi linişteşte-o pe Mimi. Maică-sa s-a îmbolnăvit grav...

Mama se prinde cu mâna de inimă şi se lasă moale pe-un scaun.

— Ce s-a întâmplat, Tudore?

Tata mă împinge uşurel de spate:

— Andrei, te rog…

Mă opresc în coridor ca să-mi pregătesc cuvântarea: „Aşa-i viaţa, fetiţo... Fii tare, eşti o fiică iubitoare, înţeleg, dar...“

Mimi stă pe patul meu şi răsfoieşte cu vădită curiozitate atlasul de anatomie.

— O, Andrei, bine c-ai venit odată! Şi trebuie să studiaţi chiar

toată străşnicia asta? întoarce spre mine atlasul cu planşa nr.18 — „Organele genitale“...

Cred că e într-o stare de şoc.

— Mimi, îmi pare foarte rău, trebuie să te ţii tare...

Se uită la mine ca la un om picat din lună.

— Mama? Ştiam că aşa o să se termine... Ştiam... De vreo trei luni mă tot uit la ea. Numai că azi-dimineaţă...

— Inima?

Face un gest destul de elocvent:

— Ia-o mai sus! M-am dus la ea s-o întreb nu mai ştiu ce, şi unde se repede odată: „Eu nu sunt vinovată, am făcut-o dintr-o prostie...“ Îi zic: „Ştiu că n-ai făcut-o dintr-o prostie!“ Numai că ea mă prinde de mână, începe să mi-o sărute şi-mi repetă încontinuu, că, adicătelea, ar fi cazul s-o iert, pentru că tot ce-a făcut, a făcut numai şi numai din cauza că era alintată. Şi-mi zice Maria... Cine-o fi şi Maria asta?… Într-un cuvânt, când am devenit Maria, iar doctorul de la „Salvare“ a încercat zadarnic să-i administreze un calmant — ne-am văzut nevoiţi să apelăm la alte servicii. A venit un psihiatru cu o mutră răvăşită şi doi vlăjgani, semănând a boxeri, cu care a plecat aproape fericită.

Sărmana pupăză bătrână, cine ştie ce taine o mai fi ascunzând şi ea în capul ei cu păr bine vopsit...

Mimi păstrează un moment de tăcere.

Aşa e de obicei în preajma marilor inundaţii.

Caut cuvinte noi. Nu le găsesc. Mimi ridică doi ochi complet uscaţi.

— Andrei, adu-mi, te rog, geanta de pe verandă.

Încă din coridor, aud vocea groasă a unchiului:

— Nu, Dino, eu am uitat tot. Ar fi caraghios...

La intrarea mea se lăsă o tăcere speriată, întrebătoare.

— Ce face Mimi? Plânge?

— S-a mai liniştit.

Iau geanta şi mă întorc.

— Andrei dragă, nenea Tudor zice să rămân la voi. Tu ce zici?

Tac.

Asta-mi mai lipsea.

Cine naiba l-a mai adus şi pe unchiu-meu ăsta? Dacă nu venea el, nu mi-aş fi cunoscut neamurile încă o mie de ani!

— Păi, dacă a zis Tigrul...

În fond, nu sunt un om fără suflet. Atâta doar că-mi place din când în când s-o fac pe nebunul.

5

Sunt un om foarte nefericit.

Nu pentru că am dormit pe verandă, Doamne fereşte! E începutul lui iulie şi pe vremea asta îmi mut singur culcuşul aici — e mai puţină năduşeală, ba chiar şi mai comod: nu te controlează nimeni cu ceasul în mână! (Tigrul: „Nu ţi se pare că vii la ore prea mici? Vezi...“ Mama: „Vai, Riki, dacă te dezbracă cineva? Sau dacă te bate?!! De ce mă faci să tremur toată noaptea?…“)

Nici pentru că am casa plină de oaspeţi — poftiţi şi mai puţin poftiţi —, la unsprezece, când am plecat, Mimi mai dormea, se vede că-i o probă de somnoroasă clasa-ntâi, nenea Alecu a şters-o de data asta singur, cu noaptea-n cap, ca să se mire de cine ştie ce nou maidan al copilăriei lui, îmbrăcat în beton şi piatră până la asfixie de către harnicii săi urmaşi...

Ci pentru că...

În sfârşit.

Pe la vreo nouă ridic receptorul şi-i culeg numărul.

„Alo?“

Îi recunosc vocea, un pic miorlăită, se vede că mai dormea.

— Maimuţoiule, zic, a răsărit soarele, e pe punctul să apună!

Tăcere, ca într-o şcoală primară, de vacanţă!...

— Aveam câteva mici idei pentru ziua prezentă!...

Aud bâzâitul sârmelor pe care gânguresc, probabil, porumbei.

— Aura! Am cheia de la maşină, ba chiar...

Depune receptorul atent, de parcă ar fi fost făcut din cristal.

E încăpăţânată ca un catâr spaniol! Treaba ei, totuna aveam de gând să mai dorm un pic.

La nouă şi douăzeci pune receptorul după prima frază.

La nouă treizeci şi cinci nu mai zice nici măcar „alo“.

Peste cinci minute nu mai răspunde.

Oribilă fiinţă!

Aţi putea crede că sunt într-adevăr îndrăgostit.

Pe dracu!

E un joc al nostru, la care cred că am să renunţ foarte repede — nu se poate să joci la infinit, când partenerul nu respectă regulile... Mofturi de mâţă alintată!...

La unsprezece şi zece mă opresc în faţa casei lor. Am venit pe jos... Eram pe punctul să deschid portiera maşinii, când m-a bătut pe umăr Tigrul:

— Mă tem să nu-ţi intre în obicei... Şi-apoi am eu nevoie de antilopă...

Nu l-am auzit niciodată să pronunţe un „eu“ neaccentuat.

Dar să speli o oră întreagă la rabla asta şi să rămâi cu buzele umflate!

Locuieşte în bloc, la etajul doi. Fereastra ei dă chiar în stradă.

Arunc o pietricică în geam şi mă ascund după un copac.

Apare. E într-un capot albastru şi are capul înfăşurat cu un ştergar. Cercetează sticla cu multă atenţie şi rămâne cu mâinile rezemate în pervaz.

Un minut, două minute...

Apoi deschide larg fereastra şi respiră adânc aburii de benzină din stradă.

Apar, foarte dezinvolt, de după copacul meu.

— Ei, zic, madona cu urzici! Tigrul mi-a răpit maşina, dar aş putea să te duc la ştrand în braţe!

Priveşte peste capul meu, spre infinitul opărit al cerului, îşi potriveşte ştergarul în oglinda geamului şi dispare cu măreţie.

Arunc o pietricică în cameră.

Nici un efect.

Arunc o piatră destul de masivă. Un zgomot vesel de sticluţe şi tinichele mă face să bănuiesc că am nimerit în noptieră.

Aştept.

— Andrei dragă! Tu eşti? Bună ziua!

Maică-sa!...

Nu există un neam mai al dracului ca femeile.

— Aurica m-a rugat să-ţi spun că te aşteaptă poimâine!

Şi-mi zâmbeşte.

Sper că am o mutră cât se poate de imbecilă.

— Da, desigur... La revedere...

Cred că-i povesteşte totul maică-sii. Bună pereche! Şi la ce naiba îmi trebuia s-o văd azi? Mare zănatic mai sunt! Romeo! Nu poate suporta nici măcar o clipă fără nepreţuita lui Julietă! Şi doamna Capuletti în loc să-mi toarne o căldare de apă peste capul ăsta idiot...

Nu, trebuie că termin odată comedia asta!

Maria Calas! Frumoasa mea lady!

Marea actriţă neînţeleasă!...

M-am săturat de ea şi de capriciile ei ca de mere pădureţe.

Pe prospectul Tinereţii dau nas în nas cu unchiu-meu.

Adică nu chiar nas în nas. Stătea în faţa unei vitrine de la „Lumea copiilor“. Aş fi putut să trec pe lângă dânsul fără să mă vadă, dar m-a oprit ceva. Ceva ciudat de tot, caraghios. Privea cu atâta admiraţie un ursuleţ de pluş, avea în ochi atâta neprefăcută, copilărească curiozitate, încât am rămas câteva clipe în spatele lui, ca să-l observ mai bine.

A simţit, probabil, că e fixat, s-a întors, m-a văzut şi s-a topit într-un surâs care i-a întins două evantaie de zbârcituri în coada ochilor.

— Măi Andrei, măi! Mor după jucării! Dac-ar fi după mine, le-aş cumpăra cu braţul şi le-aş duce... Numai că vezi tu, nu prea am cui să le duc. Tu eşti băiat mare...

Voiam să-i fac un banc grozav, dar l-am înghiţit.

— Nu te-ai săturat încă de târgul nostru, nene Alecu?

— Cum să mă satur?

— Cum... În comparaţie cu Parisul...

M-a prins de umeri:

— Încotro ţineai calea?

— Aşa, nicăieri precis...

— Nu vrei să te plimbi o ţâră cu un bătrân? Nici n-am prea stat de vorbă amândoi...

Aveam perspective largi. Poate să-l invit la ştrand, în locul Aurei?…

— De ce nu, i-am răspuns.

— Atunci ştii ce? Hai cu mine.

M-a prins de-un cot, obiceiul Tigrului, dar de pe vremea când eram puştan, şi am pornit-o la deal.

— Ia să-mi zici mie: ai o fată?

— Fuge după mine jumătate de republică....

— Dar aşa, o fată, ştii tu?... Mandolină pe sub geamuri?...

— Să admitem.

— Bun! Şi când te gândeşti la ea ori când vă întâlniţi, cum zici: „În comparaţie cu Brigitt Bardo...“ Aşa-i?

Auzi, Aura? Hai să ne împăcăm. Nu mai sunt eu chiar aşa de...

— Vrei să zici de Paris şi de târgul nostru, unchiule? Nu se prinde, e cu totul altceva.

— Ba nu, o să existe totdeauna o BB pentru ochi şi o... cum ziceai că-i zice?

— Aura..., m-a prins ca pe-un copil!

— Şi o Aură pentru inimă şi gânduri. Un Paris pentru ochi, iar târgul ăsta, cum îi zici tu, pentru toată viaţa...

Sentimentali mai sunt şi cârciumarii!

— Vreau să te duc într-un loc, mergem?

Am luat-o prin parc.

— Şi, totuşi, unchiule?

S-a oprit la un colţ şi a privit nedumerit în jurul lui.

— Nu mai este?

— Ce?

— Era aici o sală…

O mai prinsesem.

— A, Filarmonica! E asta, s-a reconstruit.

Am înconjurat-o de vreo câteva ori. I-a pipăit zidurile.

Ne-am aşezat pe-o bancă, la intrare.

— Frumos. Foarte frumos! Şi înăuntru?

— Normal. Vreo mie şi ceva de locuri.

— Bravo!

Era trecut de amiază şi ardea o mamă de soare! Aş fi putut să mă duc la ştrand şi fără domnişoara mofturoasă.

— Era o hardughie mare de lemn, „lizion“! Dar ce oameni a văzut! Zaikin...

— L-ai cunoscut, unchiule?

— Da. Mi-a dat şi câteva lecţii... Dacă n-ar fi fost el...

Era prin treizeci şi trei, măi băieţel. Ţi-o fi spus maică-ta, lucram mecanic, era pe-aici un atelier, automobile, motociclete... Mă preocupau mai ales motoarele şi luptele. În categoria mea eram un fel de şef, campionul oraşului… Şi vine în treizeci şi trei, cum ziceam, un neamţ — Leopold Erath, luptător cu titluri mâna-ntâi. Ai auzit, probabil, fierbea lumea pe-atunci, venise la putere căprarul cela al lor. Sala era împărţită în două tabere: unii îl huiduiau, alţii îi făceau o primire turbată. Trebuia să avem două întâlniri. La greutate îl întreceam cu două kilograme, în normă, încolo nu arăta cine ştie ce. Altceva nu mă interesa. Eram destul de sigur pe mine.

Face o pauză. Se pregăteşte, probabil, să iasă pe covor. Al

dracului moşu! Luptător de greco-romane! Mă uit la ceafa lui: voinică, dar plină de creţii mărunţi ai vârstei...

— În prima seară m-a aruncat pe tuşe în minutul trei... Oftează. Îl înţeleg. Idolul galeriei pleacă cu coada între picioare, într-o tăcere mormântală... N-am înţeles nimic. Pluteam ca într-un fum. Ştiu doar că eram plin de-o unsoare puturoasă, pe care cu mare ce am reuşit s-o spăl. Am ieşit pe uşa din dos şi am ţinut-o într-o fugă până acasă. Atâta ştiam: mai mult nu urc pe covor. Gata. Toate aerele mele provinciale erau bune de maidan şi nu pentru... Era prima mea întâlnire internaţională şi prima mare ruşine… Şi aveam treizeci şi doi de ani... Vroiam să mă culc, să mă uit în somn, când intră pe uşă doi vlăjgani: unul era Zaikin, celălalt — un tovarăş de-al meu de la atelier, lăcătuş. Oprea. Nu-i puteam privi în ochi. Am tăcut cu toţii vreo câteva minute. Zaikin a început primul: „Vrei să te laşi de lupte, aşa-i?“. Era gândul meu. „Bine, a zis, lasă-te. Dar mai întâi vreau să afli ce-a declarat neamţul ziariştilor. Te interesează?“. Nu mă interesa decât propria ruşine. „Şi cu toate acestea, uite ce-a spus: „Rasa noastră nu poate fi biruită“. Ai înţeles? Rasa lor!“. Biruitorii pot spune orice. „Da? s-a minunat Zaikin. Bine. Ai încercat să-l prinzi de braţe. Şi n-ai reuşit. De la bun început. Aşa-i?“. Mi-a lunecat ca un ţipar, era foarte atent. „Păi cum să nu lunece ca un ţipar, dacă era uns cu uleiuri speciale, interzise? Menagerul tău a şi depus un protest. A fost respins. Vrei dreptate de la ăia?“. Imposibil! „Imposibil? Întreabă-mă pe mine, măi ţică, că-i ştiu eu pe ăştia! Uite ce-ai să faci mâine...“

Iar lasă o pauză. Zâmbeşte: aude, probabil, urletele de îmbărbătare ale galeriei ori poate vede, aievea, mustăţile agresive ale roşcatului de rasă superioară, uns cu uleiuri interzise.

— În minutul doi îl puneam pe omoplaţi. Arbitrul nu mi-a recunoscut victoria. Ar fi trebuit să auzi ce se făcea în sală. M-am ridicat şi am luat-o de la început. Nu-mi mai tremurau picioarele. Aveam în faţa mea un tip jalnic, citeam în ochii lui

că-i gata să mă apuce cu dinţii, numai că nu mă putea ajunge. Din prima clipă mă lăsasem prins în poziţii nepericuloase şi acum nu eram mai puţin unsuros!... În minutul opt îl aveam imobilizat într-un dublu Nelson. Pe cinstea mea îţi spun, când i-am întors omoplaţii pe covor, l-am auzit oftând uşurat... Şi nu trei secunde — vreo treizeci l-am păstrat aşa, până s-au milostivit arbitrii şi m-au declarat învingător... Mai băieţele, să fi văzut ce bătaie era în sală! Dacă nu se amesteca poliţia, nu mai rămânea întreg nici unsurosul! Uite cum l-am cunoscut pe Zaikin şi cum m-am împrietenit cu Oprea... Că dacă nu erau ei...

În faţa Filarmonicii — un panou uriaş cu zeci de afişe: „Astăzi seara — Ansamblul de estradă din Odesa".

Să sperăm că o să se termine fără bătaie...

Îl las pe unchiul pe bancă, cu bătăioasele lui amintiri, şi mă reped până la un telefon.

Răspunde Ea.

— Piţigoiule, zic, să nu-mi arunci receptorul în nas, te rog. Ceva extrem de important. Aura, te iubesc tare şi nu mai ridic niciodată mâna asupra aproapelui meu! Vino la noi, Aura!

Aştept. Nu lasă receptorul. Tace.

— Aura, m-ai auzit?

Tace.

— Aura! url.

Un ţăcănit sec îmi dă de înţeles că predica mea a avut loc în pustiu.

Hai! să n-o mai fac pe grozavul: sunt, totuşi, un om nefericit...

6

Mimi stă întinsă în hamac, într-un costum de baie. Soarele s-a mutat de mult după casă; o încălzeşte, probabil, cartea ce-o ţine rezemată de sânii proeminenţi — aha, tot atlasul meu de ana-

tomie! E adâncită în lectură sau poate doarme, pentru că ne aude abia când suntem în mijlocul curţii.

Sare cu suficientă uşurinţă pentru tonajul ei şi se repede la noi cu gura până la urechi, de parcă nici n-ar fi putut fi ceva mai firesc pe lumea asta, decât să te plimbi într-o curte străină, acoperit doar cu un jalnic „bichini".

— Fraţilor, dar mult vă mai lăsaţi aşteptaţi!

Şi fără să ne mai dea vreun răgaz, ne prinde pe amândoi şi ne sărută, cum ţi-ai întâmpina nişte prieteni dragi, veniţi dintr-o misiune secretă şi periculoasă...

Unchiul întinde gâtul de câteva ori, de parcă l-ar strânge ştaiful. Tuşeşte.

— Măi Mimişor, da pupăcioasă mai eşti!

Nu-l simt să fi rămas prea încântat de entuziasmul aruncătoarei de disc. Intră în casă.

— Ascultă, nepreţuita mea tanti, ce te repezi aşa la oameni bătrâni? Vrei să-i provoci un infarct? Vrei complicaţii diplomatice?

Râde. Copil al naturii: mâncare, somn, joacă...

— Unde-s ai noştri?

Încearcă zadarnic să-şi încreţească fruntea.

— S-au dus la casa de... La mama, la spital.

— Şi tu? De ce nu eşti cu ei?

Ridică din umeri:

— Mare bucurie...

S-a supărat.

Se întoarce şi se îndreaptă spre hamac.

După trei paşi îi trece.

— Andrei, leagănul ăsta ne ţine pe amândoi?... Hai să-ncercăm!...

Unchiul doarme dus.

Îl strig încet — nici un răsunet.

Al dracului şi sportivii ăştia, chiar şi la bătrâneţe, cum ştiu să-şi comande nervii! Dacă nu-i un blef chestia cu Zaikin, mai

ştii la ce te poţi aştepta? Francezii sunt plini de spirit, deşi n-am prea observat-o încă! Ar trebui să-l duc la secţia noastră de lupte — stăm bine, avem doi şi în selecţionata republicii!

Trec în camera mea: hainele lui Mimi — pe toate scaunele. Bună podoabă! Dacă n-ar fi în situaţia asta...

M-au copleşit al dracului căldura şi încordarea din ultimele zile. N-am obiceiul să dorm după-masă (aoleu, nici n-am mâncat azi!), dar simt că e cazul să mă întind un pic şi eu.

Mă prăbuşesc.

Deschid ochii şi mă aflu în amfiteatrul sălii „Expres". (O mai ţin minte, aveam vreo zece ani şi m-am dus cu mama la un spectacol de păpuşi). Stau sus, la galerie, singur-singurel în toată lemnăria aceea vopsită într-un verde spălăcit.

Scena e goală. Adică nu, stă în centru un ring de box, luminat de sus, dar nici un om, nici o fiinţă măcar.

Mă tem. Simt nevoia să strig, cât mai tare, să chem în ajutor pe cineva, să mă ridic de pe banchetă şi să fug, dar am picioarele de lut şi gâtlejul refuză să scoată cel mai neînsemnat sunet.

Sunt condamnat la ceva, nu ştiu la ce, nu ştiu de ce şi nu pot accepta sentinţa. Nu vreau.

Şi de ce nu mi se dă posibilitatea să mă apăr?

Apare cineva din culise. E într-un halat de mătase, negru, căptuşit cu alb. Şi poartă glugă. Nu-i văd faţa. Ridică uşor, de parcă ar culege de pe jos o aţă, corzile ringului şi se opreşte la mijlocul podiumului. Aruncă de pe umeri halatul şi rămâne într-un „bichini" roz... Mi se înclină. Apoi începe să râdă şi-mi face semn cu mâna: poartă mănuşi de box, din care, nu ştiu de ce, i se văd unghiile lungi ca nişte gheare, date cu lac roşu aprins. „Mimi", strig cât mă ţin bojocii, dar nu mă aude. Nu mă aud nici eu. Lasă mâinile în jos şi nu mai râde. E concentrată, deşi nu-şi poate încreţi fruntea.

Privesc instinctiv în cealaltă parte a scenei şi o văd pe Aura. E într-un halat alb, cu o boneţică şi are un microfon în mână.

Habar n-am ce se petrece. Nu înţeleg nimic.

Uite-o, păşeşte pe vârfuri, ca o baletistă, se uită la mine, dar nu la mine — la tavanul de lemn afumat şi, de fapt, nu mai e nici tavan, e noapte şi cerul negru-i plin de stele. Se opreşte la corzile ringului, se înalţă brusc, pluteşte în aer şi coboară încet pe pânza sură şi aspră a podiumului.

Câteva clipe stau nemişcate amândouă, apoi, cu un gest grav, Aura aruncă peste corzile ringului firul mlădios şi interminabil al microfonului şi începe să cânte, mai întâi ţeapănă, apoi cu tot mai multe şi mai elocvente gesturi însoţitoare „Helo, Dolly!“ Ciudat, însă: nici melodia, nici cuvintele nu ajung până la amfiteatrul meu, deşi nu mă îndoiesc nici o clipă că e anume acesta cântecul, ba chiar vibrează în mine melodia lui Armstrong în persoană. Mimi rezistă calm până la jumătatea primei reprize, apoi cade brusc şi costumul ei de baie dispare. Uite-o, stă goală pe podeaua ringului, cu ochii larg deschişi. Aura întinde mâinile în lături şi iar începe să zboare, dar nu se mai poate opri, urcă vertiginos spre tavan, adică nu spre tavan, nu mai există tavanul, se transformă treptat într-un punct alb şi abia atunci îmi dau seama, aud că erau cu totul altele cuvintele, că mă priveau direct şi nemijlocit şi că mai sună încă, deşi ca un strigăt de ajutor şi nu ca un simplu şi prietenesc salut: „Helo, Riki...“ şi ecoul, repetându-le înfundat din mobilierul jerpelit şi demodat al sălii: „Helo!... Riki!“.

„Aura!“ vreau s-o îmbărbătez, sunt ud de sudoare, dar nu pot scoate decât un sunet nearticulat, departe de a însemna numele ei...

— Riki! Ce-i asta, Riki?...

Mama mă priveşte cu ochi speriaţi şi severi.

— Ce înseamnă asta, Riki? Unde-i Mimi?

Arată cu un gest de procuror la rochia lui Mimi, aruncată pe scaun.

Stupid vis!

— Unde-i Mimi? Ce se petrece aici?

— A, Mimi! Afară, în hamac. Face plajă. Era pe-acolo... Mama se aşază pe colţul patului şi mă priveşte fericită, de parcă m-ar fi scos numai ce, nevătămat, de sub roţile tramvaiului.

— Unde-i Tigrul? o întreb.

Îmi zâmbeşte complice.

De fapt, ea este autoarea titlului. Când eram mic, se zice că aveam obiceiul să url la mai toate ocaziile şi, când timpanele nu-i mai puteau rezista, mă ameninţa cu felina în cauză — era singurul mijloc să mă dea la brazdă. Şi cum la asemenea măsuri extraordinare se mai deschidea şi uşa de la camera viitorului artist emerit — aşa i-a rămas numele.

— Cu nenea Alecu. Da' ce v-a prins aşa somnul pe amândoi?

— Aţi fost la...

— Da, Riki, oftează şi dă trist din cap. Am fost la biata mătuşa-ta. Rău, Riki, rău...

— Face scandal?

— De ce vorbeşti aşa? E o femeie nenorocită. S-o judece Domnul... Nu ne-a recunoscut. Stă liniştită, nu vorbeşte nimic. Doctorii zic că ăsta-i tot viitorul ei... Săraca Mimi...

Se tânguieşte...

Plânge.

Cred că jumătate din viaţa unei femei e alcătuită din lacrimi.

— Medicina de azi, încerc o adevărată mândrie pentru viitoarea mea breaslă, azi medicina poate face...

— Medicina... Ce ştii tu, băiatul meu! Se ridică de pe pat. Se opreşte în uşă: Din păcate, nici o poliţă nu rămâne neplătită.

— Ce poliţă?

Iar plânge.

— Trebuie să fim oameni buni, Riki. Buni, înţelegi?...

Pleacă.

Înţeleg, buni. Adică de ce — buni? Ce înseamnă a fi bun? Şi ce înseamnă a nu fi?... Asta-i problema!

Fantastic, ce mai predispun căldurile astea la filozofie! Ar trebui să fac un duş. Hamlet!...

N-avem apă. Fireşte! Încearcă să nu filozofezi...

Ce vis stupid!

Nu s-o fi întâmplat oare ceva cu Aura? Telepatie? Dacă ar fi şi ea un om ca toţi oamenii...

— Alo? Da?

Are o voce egală, respiră normal. Slavă Domnului! Probabil, bănuieşte că sunt eu, pentru că nu mai insistă. Dar nu pune receptorul în furcă. O fi aşteptând şi ea să-mi audă vocea? Ei bine, nu. Să fim oameni serioşi. Bărbaţi!

— Alo?

Punem receptorul uşurel, aşa, să nu ne milogim, oricum, n-are nici un rost, ba dimpotrivă, să mai dictăm şi noi un pic. Până capitulează fără condiţii!

Tigrul stă la spatele meu şi mă priveşte cu mult interes.

— Ai găsit o jucărie?…

Trăieşte, Tigrule! Respiră, vorbeşte, a aşteptat să vorbesc şi eu — asta-i principalul, restul — fleacuri.

— Andrei, ia vino la noi. E vorba de o idee!

Marea patimă a tatei sunt ideile şi e prima dată că încearcă să-mi împărtăşească şi mie una. Curios! Nu puteam scăpa ocazia.

Mama vorbeşte cu însufleţire, unchiul îşi priveşte pantofii.

— Gata, Alecule, te rog! Tu nu eşti vinovat cu nimic. Ştiu că te doare şi pe tine, dar Dumnezeu nu bate cu băţul. Să nu mai vorbim de asta. Bine?...

Unchiul vrea să spună şi el ceva, dar ne vede şi tace.

E o taină în casa asta şi trebuie s-o cunosc!

— Alecu, zice tata, şi Dino, hai să vedem ce facem cu chestia ceea de care am vorbit.

— Ce anume? pentru maică-mea orice frază neterminată e un mare motiv de panică.

— Cu plecarea lui Alecu. Eu — s-a hotărât de-acu — n-o să-l pot însoţi...

— Lasă, Tudore, nu-i nici o grabă... Am timp destul.

Tigrul mă priveşte zâmbind.

— Andrei, ce planuri ai?

— Peste vreo două săptămâni începem antrenamentele.

— Prin urmare, ai două săptămâni libere. Îmi poţi ceda mie una?

Probabil, îi trebuiesc lucrători de scenă. În deplasare. Târâi decorurile alea de câte-o tonă până te speteşti, strânge-le, încarcă-le, vezi să nu zgârii uşa castelului, e din aur curat, l-au întins doi pictori cu bidineaua. „De ce n-ai pus, măgarule, tronul acela în scenă, pe ce-o să se aşeze prinţesa, pe oala de noapte? Da ce se hâţâie peretele ăsta, vrei să cadă în capul spectatorilor? Iscăleşte aici, cinci ruble, ce-ai făcut cu banii? Da ce-ai crezut, poţi trăi degeaba în casa asta?..." Ba nu, mulţumesc foarte frumos, antrenamentele încep chiar mâine, exact, cum de-am uitat, îmi pare rău, tată, nu pot pleca.

— Ştiu eu?... Dacă zici tu...

— Atunci s-a hotărât. Alecule, mâine puteţi pleca. Ai încredere în el?

Adică în mine!

— Măi Tudore...

— Bun. Andrei, unchiul Alecu, ar dori să-şi vadă locurile pe unde a copilărit şi, în general...

Nu se poate!

— Iai maşina şi îi stai la dispoziţie. Numai...

Nu se poate una ca asta! Eu la volan o săptămână întreagă!

Autostrăzi, şosele, viteză, mirosul acela de benzina! Ce-i drept, nu cu Aura — cu bătrânul capitalist, fost luptător de greco-romane, dar ce importă! Eu la volan, descrie-mi toate întâlnirile, şi internaţionale şi neinternaţionale, şi vorbeşte-mi şi despre crâşma ta de mahala, pe care ai închis-o din motive de criză, nu

puteai să cumperi un bar de noapte? Vorbeşte-mi, o să zic numai „da, da, sigur“ şi n-o să te contrazic, o să învârt volanul şi mai mult nu-mi trebuie nimic! Tigrule, ţin foarte mult la tine!

— Bine, tată, s-a făcut. Când plecăm?

— Asculta-mă, răspunzi cu ochii din cap. Conduci binişor, dar nu prea ai simţul măsurii.

— Am să fiu...

— Ai să fii cât se poate de prudent. Alecule, am toată nădejdea în tine. Şi încă una: o maşină nu se cumpără la prima bursă, pe care, de altfel, nici n-o primeşti...

Zi-i, Tigrule! O să controlez nivelul uleiului la fiecare cincizeci de metri, o să am grijă de frâne, o să merg numai cu viteza întâia, la hopuri am s-o iau în spate şi, dacă o să văd un troleibuz în faţă, am să mă urc pe trotuar şi am să mă culc!

Zi-i, Tigrule, îţi dau voie!

— Ne-am înţeles, nu? Alecu, pe la ce oră plecaţi?

— Ştiu eu? Ce zice şoferul!

Acum! Imediat!

— Adică mai de dimineaţă, să nu vă coaceţi în tinicheaua asta. Şi cum începeţi călătoria? Andrei, ia dă harta.

Mă întorc cu ea în zece secunde. Într-o zi normală nici n-aş fi găsit-o: era la mama în bufet, sub serviciul de cafea, douăsprezece persoane, o ceaşcă lipsă, spartă *manu propria* la aniversarea mea.

Întindem harta pe masă. Tigrul scoate din buzunar un creion roşu, pare un mareşal în preajma unei bătălii decisive.

— Aşa. O luaţi, vasăzică, mai întâi spre sud, la...

Uşa se dă de perete cu mare zgomot şi tot statul-major al viitoarei bătălii întoarce capetele: e Mimi, în „bichini“ roz...

— Am adormit. Dacă nu mă trezeau muştele!…

Mama e foarte şocată:

— Mimi, pune-ţi o rochie ceva! Ai să răceşti...

— În mijlocul verii?

Ţi-ai găsit persoana!

— Aţi fost la mama? Cum o duce?

Maică-mea o scoate uşurel din odaie!

— Săraca fetiţă..., unchiul pare într-adevăr mâhnit.

— Da, oftează şi Tigrul. Poate-o luaţi cu voi?

Atâta mai lipsea!

— Tată, am o voce hotărâtă, te rog, fără femei. E un drum prea lung...

Tata stă câteva clipe pe gânduri.

— Ai dreptate. Dar în situaţia asta...

Doamne, ce zăpăcit sunt!

Aura!

— Pot pleca pe o jumătate de ora? Antrenorul...

Plec.

Fug!

Trebuie să-i vorbesc numaidecât! Cu orice preţ!

Şi dacă nu vrea dumneaei să mă asculte?

Aura, Aura! dracul m-a pus să am o criză de uitucie, chiar în preajma unor evenimente de asemenea uriaşă însemnătate?

Şi, iartă-mă, fetiţa mea cu ochii ca două farfurioare albastre de porţelan japonez, iartă-mi sacrilegiul acesta: naiba te-a adus şi pe tine la meciul acela idiot, când se hotăra soarta unei cupe, pe care trebuia s-o câştigăm numaidecât, spre binele şi faima celei mai bune echipe de baschetbal din oraş?

Mai ales că la anul o să ne predea terapia chiar rectorul în persoană...

7

Habar n-aveţi ce este un carburator.

Şi cu atât mai puţin un carburator „Moscvici-412“. Imaginaţi-vă o sută de mii de găuri, legate între ele cu tot felul de treceri şi conducte, dintre care o bună jumătate nu se termină nicăieri. Benzina intrată la un capăt poate să apară la celălalt peste o săptămâna sau, cum este cazul meu, să nu mai apară deloc.

Mă chinui cu el de la ora cinci, deşi aş putea spune că mă preocupă încă de aseară, mă învârt în jurul lui de două ore încheiate şi o să mă mai învârt încă o jumătate, că doar n-o să bat la uşa oamenilor cu noaptea în cap.

Tigrul mă asistă în tăcere, cu un aer serios şi preocupat, ca orice ignorant timid, îmi întinde cheile pe care i le cer, piuliţele şi şaibele, arareori dă mirat din cap şi mârâie: „Măi, ca să vezi...“

Unchiul mai doarme încă (din fericire!), s-a culcat târziu şi nu l-am trezit.

Tigrul nu pricepe absolut nimic în motoare. Sunt convins că dacă l-aş trimite acum să-mi aducă două sticle de şampanie ca să le turnăm în radiator, ar veni cu ele imediat. Carburatorul e în perfectă ordine.

Şi nu funcţionează numai pentru că nu vreau eu să funcţioneze. Familia Filotti — e numele pe care îl poartă Aura! — se trezeşte în jurul orelor şapte şi jumătate...

Aseară am aruncat în geamul ei un sac întreg de pietricele — de toate dimensiunile. Şi am sunat la uşa lor vreo jumătate de oră fără nici un rezultat. Şi abia când să plec (între noi fie vorba, nu prea vesel: „Ce e amorul? E un lung...“), le-am întâlnit în stradă pe amândouă: seniora Capuletti şi gingaşa ei progenitură.

— Andrei, a exclamat cu neprefăcut entuziasm seniora şi s-a aruncat între mine şi principiala ca o raţă sălbatică în calea vulpoiului gata să atenteze la integritatea micilor vlăstare răţeşti. Ai fost la noi, Andrei?

— Da, am declarat pe un ton reţinut. Într-o calitate oficială.

— Oficială? Nu mă-nnebuni! Ia zi!

Puiul de raţă, într-o poză care-i sublinia foarte convenabil profilul semigrec, cerceta cu multă atenţie, peste capetele puţinilor trecători adormiţi, frunzele prăfuite ale castanilor. (Are dreptate Tigrul: e scenică!)

— Am venit să vă cer fiica.

O, mame din toata lumea! Cât de rău ştiţi să vă ascundeţi bucuria sau indignarea la auzul unor asemenea cereri...

— Sper că e o glumă.

(Mercurul termometrelor din împrejurimi scade cu douăzeci şi cinci de grade la umbră.)

— Vă rog să permiteţi Aurei să ia parte la o călătorie prin republică, însoţită de subsemnatul şi unchiul meu. Cu maşina.

— Serios?

(Temperatura în uşoară creştere.)

— Foarte serios. Pentru patru-cinci zile. Plecarea — mâine.

— Bine, dar Aura e de acord?

— Voiam să aflu, însă... vedeţi...

— Eu... Andrei, dacă vrea Aura! S-o întrebăm.

Mi-i teamă să mă mişc din loc.

(Temperatura instabilă.)

— Ah, da... Aşteaptă-mă!

Se apropie de Aura, îi îndreaptă o şuviţă din frizura „a la Gavroch“, îi şopteşte câteva cuvinte; Julieta scoate un sunet ce poate fi considerat şi exclamaţie, sare în sus doi metri, coboară pe pământ şi bate din palme, dă din cap, adică: „Da!“, scutură imediat din cap foarte energic, adică: „Nu!“ şi continuă să contemple frunzele palmiforme ale castanilor.

— Andrei, (seniora pare dezolată), Aura e foarte fericită să plece cu voi, dar numai poimâine. Cât despre mine — eu am toată încrederea în tine, băiatul meu.

Iată-mă membru al familiei Filotti.

Nu vrea să mă ierte îngerul, las’ că mai vedem noi! O călătorie în doi, cu unchiul, mi se pare, de altfel, mult mai plăcută şi mai instructivă.

Mă închin după toate rigorile etichetei, chiar şi profilului, contemplând castani, şi mă retrag.

— Vasăzică pe poimâine, Andrei? Ce să-i pregătesc?...

— Nimic.

Fiinţă ipocrită şi principială!
Marea mea dragoste eternă!
Nataşa Rostova!
M-am săturat.
Punct.

Carburatorul începe să funcţioneze la şapte treizeci fix. Tigrul îşi freacă, satisfăcut, mâinile: „Hm... E o maşină foarte bună! O laudă toţi! Ca să vezi...“.

Unchiul arată proaspăt ca un june-prim. (Interesant, şi-a vândut şi costumele odată cu tractirul? N-am prea văzut să şi-l schimbe pe ăsta.)

— Gata calul, nepoate?

Maică-mea arată tristă, de parcă ne-ar conduce la cătănie.

— Riki, te implor, ai grijă, atâtea se pot întâmpla!...

Tata îmi bagă harta în buzunar, de parcă mi-ar strecura o sută de ruble.

— Cred că am ales ruta cea mai potrivită. Dacă vă reţineţi cumva, telefonaţi. Şi uite-aici nişte bani (fantastic!), ai grijă de unchiu-tău, să se simtă bine. Hai!

— Într-un ceas bun, Riki! Drum bun, copii...

Demarez ca la curse, îmi închipui ce mutră face Tigrul. Am trecut cu bine poarta, ura, înainte! — toate semafoarele sunt verzi!

Facem prospectul până la capăt şi o luăm spre noul, adică nu, cum se scrie în ziare — spre unul din numeroasele noi cartiere ale oraşului, mai precis...

Parchez maşina lângă atât de cunoscutul semnal „parcaj interzis“. Unchiul îşi revine din reveria care i-a legat până acum limba:

— Ăsta-i drumul? Ori ceva neprevăzut?

— Foarte neprevăzut.

Scot din buzunar foaia de hârtie la care am lucrat minimum jumătate de oră şi pornesc plin de nestrămutată hotărâre.

Sun. Deschide autorul fiinţei.

— Andrei!

Adică: „La ora asta?“.

— Mă scuzaţi pentru proasta creştere, cred că e un fenomen prea general, dar motive independente de voinţa mea mă obligă...

Cum ştiu să mă adaptez!

E avocat, mi se pare chiar decanul baroului, şi-i place grozav expresia aleasă.

— Pai, era vorba să plecaţi mâine, nu?...

— Au survenit anumite impedimente, care pot introduce corective în planul iniţial. Vă rog să transmiteţi copilului dumneavoastră acest bileţel, vreau să zic, această misivă...

Îi înmânez jumătatea de „vatman“ caligrafiat o jumătate de ora: „ Dragă (şters) Aura! Ori azi ori niciodată!!!“

Ia bileţelul, îl cântăreşte (are ce cântări!), zâmbeşte înţelegător, îmi face din ochi şi dă să se retragă:

— Poate intri în casă?

— Mulţumesc, nu!

Nu închide uşa, e un om bine crescut.

Aş putea să mă consider o mămăligă, un tip jalnic şi plângăreţ, dar e vorba de un principiu. Şi de punerea unui punct.

Revine. Poartă acelaşi „vatman“ în mână.

— Te roagă s-o ierţi, încă nu s-a îmbrăcat. Ţi-a scris ceva acolo...

Desfac misiva.

Cu litere de tipar, de-a curmezişul strigătului meu, cu ruj de buze, un singur cuvânt: „MÂINE“!

— Mă iertaţi că v-am deranjat la o oră atât de matinală...

— Fii serios, bărbaţi suntem, nu?!

Unchiul cochetează cu un agent de circulaţie.

Bun început...

La urma urmelor, hai să judecăm un pic, la rece: ce urmăresc? Ce aştept? Ce fac? Mă fac de râs: iată ce fac, dar în numele a ce? Ca să-mi spună: „Ştii, Riki, cred că Adelina Pati n-ar face faţă azi, tehnica interpretării a păşit colosal...“

Mersi. Sunt plin de note muzicale ca o flaşnetă. N-am fost cu ea nici o dată la un restaurant. („Vai, să ne cânte orchestra aia îngrozitoare?“), n-am fost la un ring de dans, n-am fost măcar la vreo serată oarecare pe la prieteni! Mofturi şi toane. Bah, Prokofiev, Gerchwin... Renunţ la chirurgie, mă fac psihiatru, ca să determin fenomenul! Aş putea să mă înscriu într-o fanfară cu specialitatea „marşuri bătrâneşti“. Adio, frumoasa mea! Cu bine! Mărită-te cu Ravel sau Pucini! Am să-ţi dăruiesc un ţambal cu strunele din maţe de oaie! Eu sunt un tânăr june student, sănătos şi normal, urechea mea are nevoie de sunetele pe care le provoacă un sărut tineresc dezinteresat, inima mea bate în ritmul chitarelor electrice şi ochiul meu preferă pe bancheta de alături profilul visător al unei mâţe oxigenate şi nu reţeaua de zbârcituri de pe fizionomia unui vânzător de vinuri falsificate dintr-o mahala pariziană. Chiar dacă soarta a descoperit până la urmă că suntem neamuri...

Adio şi n-am cuvinte!

Aprind o ţigară de la bricheta „Ronson“ (cam ieftină: 180 franci vechi!), pe care mi-a adus-o unchiul — singura lui atenţie...

— Nene Alecule, ai vândut bine restaurantul? Simt că se uită la mine cu ochi mari. O fi înţeles aluzia.

— Ce restaurant?

— Al tău, că n-aveai să vinzi unul străin!

— De unde ai mai scos-o şi pe asta?!

— Pai nu i-ai scris tu mamei?

Râde.

— Dina.... Veşnic cu fanteziile ei... Adică am vândut un restaurant?!

— Bine, dar... Dar cu ce te ocupi... acolo?..

— A! Uite de unde-a scos-o!

— Şi totuşi? nu mă dau bătut.

Oftează.

— La Paris, Andrei, ori, mai bine zis, lângă Paris, în orăşelul

Ivry, pe Sena, locuiesc abia de un an. Şi singurul loc pe care l-am găsit a fost la un restaurant... Ceva între barman şi... zi-i chelner... Acolo, la vârsta mea, e greu să găseşti de lucru... Şi nici nu m-aş fi aranjat, dar stăpânul s-a dovedit a fi un cunoscut, de pe vremurile Rezistenţei. Dacă n-ar fi fost Luiza...

— Cine-i Luiza?

Tace un timp.

— Luiza?… se uită pe geam. Fiica mea.

Urcăm pe şoseaua care duce la ieşirea de sud a oraşului.

— Ce clădire-i aia? Interesant construită.

Cred că-i o şcoală.

Şi cred că nu mai scot alte mărturisiri de la dânsul.

— Pe aici vânam iepuri cu Tolea. Fratele mai mare. L-ai cunoscut?

Aveam vreo zece ani, când a murit.

— Să-ţi spun drept, mai băiatule, nici prin gând nu-mi trecea să aflu aşa oraş. Am lăsat un târg puturos, mărunt şi mă întorc într-o capitală! Îmi vine să mă dau jos şi să sărut mâinile tuturor trecătorilor... Râzi?...

De ce să râd? Zi, dacă vrei, opresc maşina şi sărută-i sănătos pe toţi. O să fie un spectacol!

— Uite, chiar dealul ăsta, să zicem. Ştii ce desfundătură era! Aveam vreo zece-doisprezece ani, trebuia să ne ducem cu tata la bunică-ta, Dumnezeu s-o ierte, şi am luat „diligenţa“ — balahura, aşa-i zicea. Era o platformă cu scaune, un cal chior de dreptul, altul, de stângul şi doi evreiaşi cu o taşcă de piele — şoferul şi taxatorul. Şi, cum dă o mică ploiţă, pe la jumătatea dealului numai ce strigă „şoferul“:

— Clasa treia! Dă-te gios!

Scaunele din urmă erau clasa a treia. Ne dăm jos cu bunicu-tău, mestecăm glodul. Aproape de coama dealului dihăniile celea de cai abia îşi trăgeau sufletul:

— Clasa doua! Gios! Clasa treia — împinge!...

Uite-aşa era, şi tu râzi...

Ba nu, unchiule, am să plâng. De bucurie. Pentru că nu sunt nepotul unui capitalist şi astfel nu-mi compromit un viitor de aur. Pentru că nu sunt şoferul unei „balahure“ şi nu voi fi obligat, în consecinţă, să te dau jos în caz de ploaie, ca pe un reprezentant al clasei a treia. Pentru că...

— Adică aici sfârşeşte oraşul?

— Aici.

Trag cu coada ochiului la postul de control al circulaţiei: inspectorul, în cuşca lui de sticlă, flirtează cu o tânără călătoare (probabil, altfel ce-ar căuta aici?) şi nu-i arde lui de un biet „Moscvici-412“, care poartă un chelner cu inima întinerită de viitoarea întâlnire cu propria copilărie şi un student cu inima mândră de tăria ce-a avut-o ca să rupă odată pentru totdeauna legaturile cu o fiinţă uscată şi rece, în stare să-l ducă cel puţin la pierzanie...

Aura! Mi se părea într-un timp că te iubesc. M-am înşelat.

Cât de uşor ne lăsăm amăgiţi de noi înşine la vârsta de douăzeci şi doi de ani împliniţi!

PARTEA A DOUA

1

Ah, Parisul!

N-aţi fost la Paris niciodată?

Nici eu…

Şi uite-l, stă alături de mine moşul ăsta, capitalistul ăsta, adică fost capitalist timp de cinci zile, până m-am priceput să-l întreb cu ce se ocupă. A văzut Parisul viu, a respirat aerul Câmpiilor Elizee, a călcat asfaltul Marilor Bulevarde, a pipăit cu degetele lui uscate pietrele cenuşii ale Luvrului şi în loc să mă înnebunescă cu tot felul de povestiri şi amintiri („Ştii, într-o zi, pe Piaţa Bastiliei, pe cine crezi că-l văd?...“ — „Pe Jean Gabin!“ — „Nu, pe Moris, oberchelnerul nostru!“), în loc să-mi rupă gura cu asemenea chestiuni fantastice, el cască ochii a mare mirare şi-i prăvale peste cap ori de câte ori trecem pe lângă o clădire dată mai curăţel cu var:

— Măi Andrei, băiatule! Ia te uită ce mândreţe de fermă! Trebuie să fie mecanizată, nu?

Bineînţeles, foarte mecanizată! Bagi vaca la un capăt şi scoţi pachete de lapte la celălalt! Ce lapte! Caşcaval! Adică, ce vacă?! Pui fânul într-o maşină şi mulgi smântâna din alta! Ceva ce n-a văzut Parisul! Circ!...

Soarele bate nemilos, îmi arde genunchii. Geamurile coborâte nu ajută la nimic, atâta doar că ne păstrează într-un permanent şuvoi de aer încins.

— Bună şosea! Foarte bună! Pe vremea mea nu se pomeneau aşa drumuri.

La vârsta lui aş dormi.

Sigur că-i o şosea bună, unde s-a mai văzut asemenea şosea! Fii atent, unchiule entuziast, dacă nu luam acum piciorul de pe accelerator înainte de a intra în vălurelele astea frumoase, de mult eram în şanţ, amândoi cu zgaibele în sus.

Pe vremea ta! Pe vremea ta se umbla cu balahura, uite cum se umbla pe vremea ta!

Luvru, Montmartre, Palatul invalizilor. Place Pigal...

Doamne, câte aş avea de povestit chiar mâţei celei de Aura, dacă ai fi dat tu, Doamne, să fiu eu cel care soseşte acum de la Paris...

Dar Tu nu ştii să împarţi ceea ce ai.

Eu...

Mă rog, chiar anul trecut, când mă întorceam de la Karlovy-Vary şi aveam, la Praga, şase ore încheiate până la expresul de Moscova, oare n-am văzut eu întreg oraşul? Şi eram fără un sfanţ în buzunar! N-ar fi trebuit să pomenesc lucrul ăsta, dar fie, nu-i cine ştie ce grozăvie, cheltuiam toţi banii încă din primele zile, beam la bere de Pilzen cu căldările şi cumpăram la gumă de mestecat cu kilogramele, cred că aş fi putut turna dintr-însa toate cauciucurile pentru maşină, plus roata de rezervă, aşa că Zlata Praga mi s-a prezentat de pe trotuare, făcusem nişte bătături mai mari decât pantofii. Dar câte am avut de povestit apoi alor mei! Să luăm barem Catedrala Sfântului Vitus, sau cum l-o mai fi chemând, cu sfinţii stau cam rău: cum am intrat în holul cât o sală de conferinţe şi apoi în labirintul acela de abside, firide şi cuşti pentru spovedanie, cum m-am rezemat de colţul unui altar, ca să-mi scot pantofii şi să admir o sculptură colosală, al cărui autor îmi scapă (deşi, între noi fie vorba, nu l-am ştiut nici atunci); şi cum s-a năruit muzica ceea peste mine ca o avalanşă de zăpadă şi a început să mă pişte un nu ştiu ce la inimă, că

m-am simţit mic, neînsemnat şi-mi venea să plâng, aşa ca un copil căruia i s-a luat o jucărie, şi dacă nu era marmura ceea să mă sprijine, m-aş fi întins lat pe pardoseala cu mozaic, aşternut de maestrul... ei bine, nu importă, maestrul...

Uite, atunci am înţeles şi eu pe ce se ţine biserica ceea protestantă (sau catolică?) atâtea veacuri: să bagi omului în cap zi de zi, cu muzică şi iar cu muzică, precum că el, omul nu e mare lucru, că e o firimitură de materie şi să-l striveşti cu arcadele de piatră, mari cât un arc de triumf...

Cine ştie, dacă n-avea paraclisierul fericita inspiraţie să-mi arate cu degetul la pantofi şi la uşă, poate mai stăteam şi azi lângă absida ceea şi mă făceam călugăr! De altfel, o să mă mir multă vreme că nu s-a priceput încă nimeni să ne pună la tocit microbiologia sau anatomia patologică într-o sală cu muzică protestantă (sau poate catolică?).

— Vai, Riki! avea să mă ia în balon Aura. Cum poţi fi atât de ignorant? Era, probabil, Bach! Johan Sebastian Bach, a scris o muzică dumnezeiască! Şi orga de la Catedrala Sfântului Vitus e dintre cele mai vestite în Europa. Prostule!

Acum înţeleg de ce, la Filarmonică, dacă se-ntâmplă să ne ducem împreună (şi dumneaei nu pierde nici o ocazie să mă aibă alături la orice simfonie!), îmi miroase tot timpul a tămâie...

Şi uite-l, poftim, stă alături, pe bancheta din faţă, omul care a văzut Parisul şi în loc să-mi povestească pagini alese din viaţa privată a lui Alain Delon, mă întreabă de ferme şi opriri pentru autobuze, de parcă ar avea de a face cu un birou de informaţii şi nu cu un tânăr student, setos de cultură...

Ori poate să-l provoc la o discuţie cu tema: arta culinară şi servitul unei mese pentru douăsprezece persoane la Paris şi în suburbii?...

— Măi nepoţele, ia mai zi şi tu ceva, ce-ai luat apă în gură?

Al dracului moşu! Cum ştie să citească gândurile!

— Nici o apă, zic. Înjuram în gând. N-ai văzut că era cât pe ce să ne răsturnăm? O mizerie de şosea ca asta...

— Bravo! Pentru zece metri de asfalt prost înjuri o sută de kilometri de drum bun! Bravo!

Nu, neapărat! Omul ăsta trebuie să scrie ceva la ziar, ori să stea de vorbă cu Aura, ea crede orice!

— Nene Alecule, ia zi, de ce-ai emigrat în Franţa? Setea de aventură? Romantica, cum i se zice azi?

Se uită la mine cu nişte ochi, de parcă l-a văzut pe străbunicu-său cu pălărie de paie.

— Andrieş, maică-ta nu ţi-a spus nimic?

Mama! Ea o să-ţi spună ceva din care să înţelegi cât de cât! „Vai, Riki! Îl credeam pierdut! Şi lacrimi, lacrimi. Nici nu speram că mai trăieşte...“

— Ba da. Că ai plecat prin treizeci şi şase şi că ai un restaurant la Paris. Încolo...

— Uite, asta-i Dina. O recunosc. Până la şcoală — lacrimi, că i-a stricat cineva jucăriile. În timpul şcolii — lacrimi, că i-a murdărit cineva caietele. Când am plecat, n-am văzut-o, dar bănuiesc să fi plâns, pentru că i-a luat cineva fratele. Şi acum — lacrimi, pentru că i-a venit acasă comoara. Aşa-i?

Ei, chiar aşa plângăreaţă n-o mai ştiu eu, ba dimpotrivă, îi place să vorbească destul de mult, numai că, iată, despre tine, nene, nu mi-a prea povestit. De fapt, nici n-am întrebat-o...

— N-am emigrat nicăieri. Am plecat. Pentru aventură eram cam bătrânel: treizeci şi şase de ani. Aproape vorba lui Hugo: când m-am născut, secolul împlinea un an. Şi nici măcar în Franţa n-am plecat…

Îşi lasă capul în piept. Zâmbeşte unor amintiri numai lui ştiute.

Axa: *cherchez la femme!* Nu? Să căutăm femeia?

— E o poveste lungă. Ţi-o spun eu cumva...

Intrăm într-un sat. Primul pe ruta noastră.

Şoseaua aproape pustie: vreo câţiva mititei se joacă în faţa porţilor, nici nu se uită la noi.

În pragul magazinului stau nişte bătrâni pe-o bancă, rezemaţi în bastoane, cu pălăriile lăsate pe ochi.

— Opreşte, Andrei.

Frânez. Am depăşit magazinul. Dau maşina îndărăt.

— Am avut un prieten aici. Cine ştie...

Coboară din maşină şi se ridică în pridvorul de scânduri, cu cozoroc din plastic multicolor.

Soarele e în zenit şi bătrânii, sunt vreo cinci, au feţe roşii, verzi, galbene.

Cobor şi eu: sunt curios să văd cum pot vorbi parizienii cu ţăranii noştri...

— Bună ziua la moşnegi! Noroc!...

Bătrânii rămân în aceleaşi poze.

— Şi la tinerei — bună! răspunde unul cu pălăria pe genunchi şi cu câteva fire de păr alb pe craniul aproape gol şi zbârcit.

Ceilalţi dau din cap şi zâmbesc.

— Ne prăjim la soare, vasăzică? Bun!...

— De, ca pensionarii. Ni-i cam rece sângele, ce să-i faci, anii! — tot moşul cu chelie.

— Strângi căldura o zi întreagă şi noaptea o dai gata într-o jumătate de ceas! — altul, pare a fi cel mai tânăr.

Râd cu toţii, unchiul, natural, cu hohote.

Vreo doi bătrâni se dau la o parte, îi fac loc pe bancă.

— Odihniţi.

— Mulţam. M-am săturat de stat jos.

Trebuie să vă spun că m-a mirat ceva de la bun început: aproape patruzeci de ani prin străini şi vorbeşte o limbă frumoasă, fără nici un fel de amestecuri sau „îîîî“-uri. Să nu uit să-i fac un compliment. La vârsta lui nu strică...

— De departe? — moşul cu chelie.

— Din capitală! unchiul pronunţă cuvântul subliniat.

— Şi încotro?

Nu răspunde îndată. Se străduieşte, probabil, să intre în ritmul lor.

— Încotro? Şi pe la dumneavoastră şi pe la alţii...

Bătrânii devin atenţi: îl iau drept vreun şef.

— Văd că suntem cam de-o vârstă şi voiam să vă întreb...

— Din ce an? întreabă tot moşul cu pleşul zbârcit.

— Nouă sute unu.

— Da?... Nu prea arăţi... Te credeam mai tinerel. Eu îs din nouă sute. Şi ce ziceai să ne întrebi?

— Aveam un prieten în sat la dumneavoastră. Unul Oprea...

— De-alde Oprea îi plin satul.

— Vasile Oprea. Lucra lăcătuş în oraş la...

Bătrânul chel îl întrerupe:

— Ia stai! Cum îţi zice? Nu cumva Alexandru?

Parizianul meu tresare, de parcă l-ar fi izbit cineva.

— Alexandru... Da mata de unde ştii?...

Bătrânul dă din cap cu tristeţe:

— Ai fost la noi în casă. Demult tare... Unchiul priveşte la bătrân, nedumerit şi stăruitor.

— Ai fost, ai fost... Eu sunt fratele lui Vasile Oprea.

— Dumneata? Fratele lui Vasile? Şi Vasile? Trăieşte? Unde-i?

Moşul nu răspunde deodată. Scoate o ţigară din buzunar şi o răsuceşte multă vreme. O aprinde de la chibritul pe care i-l întinde un tovarăş. Îi tremură mâinile.

— Nu mai trăieşte Vasilică, fie iertat... De mult nu mai trăieşte.

— Din patruzeci şi unu... începe un alt bătrânel. Începe, dar se opreşte, de parcă s-ar fi amestecat într-o vorbă care nu-i şi a lui.

— Da, face fratele mai mare al lui Vasile Oprea. Din patruzeci şi unu… A fost mutat la miazănoapte…

— Păi era comunist! face unchiul.

— Ehe, tătuca Stalin n-avea nevoie de ei…

Cobor la maşină.

Deschid uşile şi mă las pe speteaza încinsă ca o sobă. Ajung

până la mine numai crâmpeie de cuvinte, se aude doar un zumzet de vorbe şi exclamaţii.

Căldură mare.

Rareori trece câte o maşină pe şosea şi atunci se simte o boare de aer mai răcoros. Ori mi se pare...

Unchiul şi cu bătrânii intră în magazin. Din semiîntunericul încăperii îi văd cu paharele pline. Nu ciocnesc. Lasă câte o picătură de vin pe podele, apoi beau.

Peste vreo jumătate de oră, când simt că încep să-mi fiarbă şi creierii în cap, coboară cu toţii. Au feţele roşii şi ochii luminaţi.

Interesanţi şi bătrânii ăştia: chiar şi amintirile triste îi fac să se mai învioreze.

Unchiul dă mâna cu ei. Pe bătrânul Oprea îl îmbrăţişează. Moşul scapă o lacrimă.

— Poate mergem pe la mine, a? Pe-un ceas, a? Să-l pomenim...

Unchiul clatină din cap:

— La întoarcere, bade Ghiţă. Când mă întorc...

— Nu uiţi, vasăzică; a doua casă de la ocârmuire. A doua. Treceţi.

Şi pe un ton mai scăzut, probabil ca să nu dea prea mare publicitate informaţiei:

— Mai am o balercuţă din anţărţ! Să nu uiţi!

O iau din loc prea brusc. În retrovizor mai văd grupul de bătrâni, nemişcaţi, cu capetele goale.

La prima cotitură dispar.

Pasagerul meu stă cu fruntea la piept, zâmbeşte şi el unor întâmplări demult trecute.

— Mai trăim, nepoate, mai trăim! Aproape patruzeci de ani şi să mă recunoască! Ai văzut?...

Sentimental bătrân!

Câţiva kilometri nu mai scoate o vorbă.

Să caut o muzică ceva, să-l mai veselesc? Îmi reţine mâna pe butonul aparatului.

Ciudaţi mai sunt şi oamenii ăştia: cine-i roagă să alerge după

lucruri care le pot strica dispoziţia? Cine-l pune pe moşul meu să cutreiere satele în căutarea de prieteni ai depărtatei lui copilării? Puţin probabil să găsească prea mulţi în viaţă! Oricum, au mai fost şi războaie pe aici, şi foamete... Şi apoi vârsta medie a unui bărbat, chiar şi la noi, nu-i cu cine ştie cât mai mare de şaptezeci! Şi-i are, slavă Domnului, cu vârf şi îndesat!

N-ar fi oare mai bine să intrăm, de-o vorbă, în restaurantul ăsta, construit cu atâta inspiraţie chiar la şosea, spre buna desfătare a călătorului însetat şi înfometat, şi în faţa căruia, neştiut de ce, piciorul apasă pe frâne fără comanda stăpânului?...

— Nene Alecule, ai auzit vreodată cuvântul „şaşlâc“?

Se uită mirat la mine.

— Vezi, s-a îmbogăţit limba noastră! Nu ştii! Aşa că eşti invitatul meu la un cuvânt nou, pe care, cred, ai să-l înveţi repede şi cu plăcere.

E restaurantul unde-i place Tigrului să mai rătăcească din când în când cu nişte prieteni. Am informaţii sigure. Iar Tigrul nu se duce la un tractir ordinar...

Unchiul adulmecă aerul ca un copoi bine dresat:

— Măi, ce miros de frigărui! Ştii că mi-i foame?!

Vezi, nene Alecule! Eu să nu ştiu ce-i trebuie unui om cu prea multă tristeţe în inimă?

Sentimentalismul porneşte, totuşi, de la stomac!

Măcar că n-am văzut Parisul tău niciodată, aici să ştii că te fac praf! Te dau gata cu noutatea.

— Ia zi, nene Alecule, ai servit vreodată lipitorilor de capitalişti şaşlâcuri?

Se uită la mine, de parcă nu i-am achitat nota.

2

Sunt orăşean sută la sută, orăşean prin naştere şi din convingere. Am locuit la ţară numai două luni, anul trecut şi acum

doi ani, când ne-am dus cu tot institutul la culesul viilor. Pot deosebi cu uşurinţă o grămadă de cartofi de-o cireadă de vaci, dar cam la atâta se limitează cunoştinţele mele în ale satului. Dacă le-am mai completat cu ceva în cele două luni de imens ajutor adus gospodăriei săteşti, pot vorbi doar de câteva indigestii, rezultat al mustului la discreţie, cât şi de o săptămână încheiată de ploi ciobăneşti, anul trecut. Am avut o plăcere imensă, la întoarcerea acasă pantofii arătau ca două jivine nesalvate de la potop...

Aşa că — mersi! — prefer asfaltul neînsufleţit şi dur drumurilor de humus, lipsite de orice personalitate dacă e vorba să dea ochii cu o ploaie, prefer aburii de benzină şi bitum încins oricărui văzduh sănătos şi dătător de forţe noi, dar plin de bâzâitul optimist şi insistent al ţânţarilor...

Mai ales, dacă e vorba să petrec o lună întreagă într-o baracă de scânduri, iniţial destinată altor scopuri decât dormitului...

Dar dacă e vorba de o călătorie!...

O călătorie la volanul unei maşini care aproape îţi aparţine, gata să-ţi satisfacă orice moft din tot sufletul celor câteva zeci de cai struniţi în motor, ei bine, dacă e vorba de asemenea chestiuni, viaţa la ţară mi se pare cel puţin ideală! Nici tu inspecţie auto, nici tu semnale rutiere, nici tu ameninţarea unei amenzi ori şi mai rău: numai hopuri şi copaci, bolovani şi şanţuri…

Dar toate astea, deocamdată, numai teoretic...

Practic: după primul pod o iau la stânga şi mă aştern unui drumeag destul de îngust, dar bătut binişor. Culesesem datele în restaurant.

Peste vreo trei-patru kilometri aveam să ating ţinta, mai bine zis, una din ţintele neprevăzute ale călătoriei.

Unchiul pare cufundat într-o toropeală vecină cu somnul. Vinul băut cu moşnegii şi coniacul sorbit în prezenţa mea (între noi fie vorba, nu-mi place băutura, adică pot suporta numai berea, dar o înghit la rang de mare maestru), la care mai adăugăm şi ramolismentul cuvenit vârstei, şi-au spus cuvântul.

Apăs pedala acceleratorului până la refuz. Maşina mă înţelege pe dată. Viteza creşte vertiginos. Am bănuit totdeauna că pe un drum de ţară se merge mult mai moale decât pe asfalt! În retrovizor peisajul cu porumb şi floarea-soarelui se transformă într-un uriaş nor de praf şi dacă vreţi să numiţi lucrul ăsta inconvenient, aflaţi că e singurul. Praful rămâne departe în urmă, ai senzaţia că zbori înaintea propriei umbre. Iau pe două roţi un viraj neaşteptat, nu ascund, am trăit câteva clipe foarte pline, în schimb voi putea povesti lucrul ăsta ca o realitate văzută!

Dar...

Am fost totdeauna contra irigaţiei (dacă a transporta apa prin ţevi uriaşe se numeşte astfel), cred că natura e mult mai înţeleaptă decât o socotim noi: plouă când trebuie să plouă, e secetă, tot din considerente superioare înţelegerii noastre. Şi dacă frânele unui „Moscvici“ n-ar fi fost aşa cum sunt, cred că aş fi asistat la propriul meu final. Un sfârşit foarte spectaculos, e drept, dar mult mai puţin dorit...

Reuşesc să opresc maşina la centimetri de ţeava cu pricina, mâna întinsă instinctiv în pieptul unchiului nu-l poate împiedica să-şi rezeme brusc fruntea de parbriz şi totul se afundă într-un fum gros şi înăduşitor: ne ajunge din urmă ca un blestem propria creaţie — praful... Unchiul îşi freacă fruntea, se uită la mine şi tuşeşte:

— Ştii că are un geam rezistent?!

Volanul tremură în mâinile mele ca un pui de pasăre. Găsesc trecerea mult mai la stânga. Slalomul motorizat a murit. Trăiască viteza normală...

— De fapt încotro mergem?

— Unchiule, ce-ai zice de-o baie?

Îi sunt recunoscător pentru tactul de care dă dovadă.

— O idee grozavă! Dar...

Nu mai termină vorba: Nistru apare simplu, de parcă ar fi înţeles şi el că e cazul să se arate — am făcut vreo cincisprezece kilometri.

Coborâşul e abrupt, drumul pare să nu fi ştiut alt vehicul decât tractorul, dar e prea târziu să mai dau îndărăt. Unchiul îşi strânge gâtul între umeri ca un bâtlan, dar nu zice nimic. Frânele scâncesc jalnic.

Opresc sub nişte sălcii, la câţiva paşi de apă. Sunt leoarcă de sudoare.

— Eşti un aventurier, băieţel! Ce zici?

Nu zic nimic. E foarte cu putinţă să-mi tremure şi glasul. Deschid capota. Totul — normal. Bună maşină.

Unchiul a şi sărit în apă. Înoată voiniceşte, din câteva mişcări e pe la mijloc.

M-am mai scăldat în râul acesta, dar vă spun sincer, n-am avut niciodată ambiţia să-i părăsesc malul. Sunt pentru cabotaj. Acum însă trebuie s-o fac. N-am încotro. E o chestie de ambiţie şi onoare.

Mă urc pe malul celălalt la vreo jumătate de kilometru mai jos de punctul vizat. Al dracului repede apa! Îmi vâjâie urechile şi capul, nu înţeleg nimic.

Interesant, este pe undeva vreun pod ca să mă întorc la maşină?!

Moşul se bălăceşte ca un campion olimpic. Vine până la doi paşi de nisipul pe care zadarnic încerc să-l încălzesc, înoată contra curentului, se întinde pe spate şi stă nemişcat ca o buturugă...

— Andrieş! Hai la apă! e grozavă!

Te cred că-i grozavă! Am auzit despre Sena că-i râul cel mai cântat şi cel mai murdar din lume. Dar să mai intru o dată la undele astea cristaline?... Pardon!

Unchiul se întinde pe nisip lângă maşină.

Probabil, trebuie să plecăm.

Adio, iubiţii mei părinţi, n-am fost un fiu grozav, dar am ţinut la voi.

Aura, păcat că nu m-ai înţeles.

În floarea vârstei, în floarea vârstei, în floarea...

Scot un chiot mai dihai ca Tarzan şi mă arunc în valuri. Intuiesc ce e cu strigătele de război ale pieilor-roşii: îşi maschează spaima...

Dobor câteva vechi recorduri de viteză pe felurite distanţe: mai înot şi vreo zece metri prin pietrişul de pe malul cu maşina şi unchiul. Ce contează coate şi genunchi zdreliţi! Principalul e că nu va avea nimeni satisfacţia să declare că am băut apă dintr-un râu pe jumătate secat...

Mă îmbrac urgent, umbrele se lungesc spre răsărit, e timpul să ne vedem de drum.

— Unchiule... îl strig încet.

Nu răspunde. E bine obosit...

Dau să-l ating de umăr şi rămân paf: amândouă picioarele şi pieptul sunt acoperite de cicatrice. Mai ales picioarele — are aproape toate degetele lipite...

Deschide ochii şi sare:

— Gata? Mergem? Sunt îmbrăcat într-o clipă! Pe spate are nişte urme, de parcă l-ar fi trecut un tractor cu şenile.

— Înainte?

Ieşim la şosea fără alte complicaţii. Asfaltul ne primeşte de parcă nici nu l-am fi înşelat cu un drum păcătos şi plin de hopuri. Dacă aş fi avut un jurnal de bord, aş fi putut nota: „Ora 9.30 — părăsit oraş. Ora 16.35 — parcurs 85 km, ajuns 60 km de la punctul de plecare“. Cam sărăcuţ...

— La cine mergem, unchiule?

Nu se grăbeşte să-mi răspundă. Îmi face impresia că nici el nu ştie mai mult ca mine.

Am înţeles.

Tac.

Călătorim în căutarea timpului trecut, a amintirilor, a unor oameni care s-ar putea să nu mai fie, dar care au fost şi au însemnat ceva pentru tine, în căutarea locurilor de joacă, a locurilor de altădată, dar refăcute din temelii astăzi, călătorim, într-un cuvânt, după lacrimi!

Vezi cum te înţeleg, unchiule? Vezi că încep să devin şi eu romantic?! Repede mă apuc să scriu poezii, poate, chiar o piesă. Tigrul va avea grijă s-o prăvale numaidecât cu ideile lui înnoitoare!...

Apropo de ideile lui.

Marea lui pasiune sunt înscenările. L-a înscenat pe Creangă („Dănilă Prepeleac" — pentru copii, ăia ce înţeleg!) şi l-a jucat în costume care aminteau de o recepţie la regina Victoria; l-a înscenat pe tânărul Verter; a fost un vodevil de toată frumuseţea — singurul atribut de epocă era cilindrul tânărului plângăreţ, pe care (cilindru!) se aşezau pe rând toţi actorii. Sper că ultima lui idee e legată de punerea în scenă a manualului meu de histologie, în care vor juca, bineînţeles, vreo cincizeci de hipi şi bitnici (noul contra vechiului!). În general, cred că nu poate fi nimic mai caraghios pe lumea asta decât un bătrân care-şi uită vârsta...

Păstrez viteza în limitele permise de regulamentul circulaţiei.

E un mare noroc că nu-i şi Aura cu noi. Mi-o închipui: „Riki, eşti un prost! Cine goneşte maşina în halul acesta?!" Deşi, dacă e să punem mâna pe inimă, să judecăm la rece adică, n-ar fi stricat deloc să-mi stea aici, alături... Cel puţin aş fi avut cu cine să mai schimb o vorbă, două, cât timp moşul rumegă pingeaua dulce a amintirilor...

— Andrei (tresar, credeam că doarme), Andrei, tu nu-ţi poţi închipui lucrul ăsta şi aş vrea să nu-l cunoşti niciodată... Tu nu ştii ce înseamnă să trăieşti printre străini. Dar străini în toată puterea cuvântului. Tu nu ştii ce înseamnă să stai săptămâni întregi fără să auzi un cuvânt de la cineva, să-ţi fie dor de-o vorbă omenească, chiar într-o altă limbă, dar să răzbată din ea un pic de căldură, de înţelegere, de îmbărbătare... Tu nu ştii ce înseamnă să stai la un pahar de vin cu un cunoscut, să-ţi închipui că ţi-i prieten numai pentru că nu ţi-a făcut nici un rău şi să-l vezi şi pe ăsta cum se tot uită la ceas, cum se ridică şi pleacă... Tu nu ştii ce-i singurătatea...

Adevărata singurătate, în mijlocul unei mulţimi stăpânită de un singur gând: banii! Banii! Un an întreg — tu nu ştii cât de lung poate fi un an! — un an întreg să nu-ţi calce piciorul într-o casă de om... Poate mă râzi, poate-ţi închipui că-s un exaltat, dar nu-s altceva decât unul care a stat singur ani mulţi. Şi-s gata acum să mă prind la vorbă cu oricine, să discut despre orice, să mă îmbrăţişez cu toţi trecătorii şi să ştiu că n-o să se uite nimeni la ceas şi n-o să se întrebe nimeni „ce-o mai fi vrând şi ăsta de la mine?“ Şi chiar dacă o să se întrebe cineva — să ştiu că-s ai mei cei care mă iau peste picior, ori se satură de vorbele mele! Ai mei! Aşa cum au fost ai mei şi...

Glasul începe să-i tremure şi tace.

Te-aş înţelege cu plăcere, unchiule, nu te supăra, dar îmi vine cam greu: într-adevăr nu cunosc acest gen de singurătate. Ştiu doar singurătatea pe care mi-o caut singur, dar, probabil, asta e cu totul altceva. Adică nu, parcă bănuiesc ceva, ceva în genul ăsta am trăit chiar acum câteva clipe, când mi se părea că dormi... Dar se vede treaba că o încurc şi de data asta. Hai s-o lăsăm moartă. Te compătimesc, natural, dar nu te supăra, un pic cam abstract.

La drept vorbind, nu: mint. Nu te compătimesc deloc. Nu-mi plac vorbele mari, dar dă-o-ncolo: nu era cazul s-o ştergi de aici ca să ajungi un pârlit de chelner... Fie şi la Paris! Aş da mult să văd şi eu Parisul, dar să alerg cu şerveţelul ca să scutur firimiturile de pe masa oricărui mocofan — să ne fie cu iertare — nu! Ori, dacă aş fi ajuns la zilele astea, acolo aş fi rămas — pierdut pentru totdeauna.

— Unchiule (tresare speriat), iartă-mă, se prea poate să-ţi pun tot felul de întrebări idioate, dar numai din cauza... În fond, ce ştiu eu despre tine? Uite, să zicem atunci era oare nevoie să pleci numaidecât?

— Numaidecât.

— Nu-ţi plăcea să fii mecanic de rând... Visai, probabil, la milioane, nu?

Râde.

— Şi n-ai reuşit să prinzi norocul de barbă, aşa-i?

Râde.

Începe să mă enerveze.

— Ai plecat la risc. Şi ai pierdut. Ei şi? Nu eşti singurul. S-au mai fript atâţia!...

Nu mai râde.

— Şi n-ai să te plictiseşti?

— De ce?

— Dacă-ţi povestesc câte ceva despre mine?

Mă ia în serios. L-am atins la sensibil.

— Nene Alecule, ai cuvântul meu: la primul căscat o să-ţi declar sincer că mi-i somn. În regulă?

— În regulă. Aşadar...

Aşadar, cum se obişnuieşte în asemenea cazuri: maşina înghiţea kilometri din panglica şoselei, soarele nu mai ardea nemilos, din motive de după-amiază; prin geamurile deschise pătrundeau în salon miresme de iarbă arsă, de porumb veşted şi alte plante agricole; el avea un glas egal, aproape monoton, ochii lui trişti priveau în propriul trecut, dar cel care stătea alături de dânsul îi sorbea cuvintele. Drept care a şi notat, desigur părtinitor şi cointeresat:

PRIMA POVESTIRE A UNCHIULUI ALEXANDRU DESPRE VIAŢA ŞI CĂLĂTORIILE SALE

(care lucru l-ar fi putut face parţial şi sora lui mai mică, Alexandra, dar nu l-a făcut din felurite motive).

În 1918 terminasem şcoala normală de învăţători odată cu fratele mai mare, Anatolie. Nu, nu rămăsese repetent, pur şi simplu tata, ţăran chibzuit, dar destul de strâmtorat în mijloace, îl ţinuse acasă un an întreg, să mă aştepte pe mine şi în felul acesta, cu un singur schimb de cărţi, cu o singură gazdă şi la o singură masă,

studiind aceleaşi materii şi ajutându-ne astfel unul pe altul, să nu provocăm o spărtură prea mare în micul buget al familiei şi, totuşi, să ajungem oameni.

Tata nu fusese luat pe front, avea ochiul drept stricat, dar caii lui luptau pe undeva, aşa că, lipsit de posibilitatea să-şi lucreze puţinul pământ, îl vinde şi în şaisprezece se mută la oraş. Peste un an avea să moară mama după naşterea destul de târzie a surorii Alexandra.

Cumpărase o căsuţă cu grădină la marginea oraşului şi devenise un fel de zarzavagiu. În orice caz, ne hrănea cumva şi ne îmbrăca, ba mai dovedea să se-ngrijească şi de micul broscoi — sora noastră, care avea, când sfârşeam şcoala, abia un an şi jumătate.

În oraş, ba chiar şi în şcoala noastră, se petreceau lucruri din cele mai ciudate. Se întorceau soldaţi de pe front, fără învoire, se creau comitete, aveau loc tot felul de adunări, se trăgea cu armele în mulţime, se operau arestări, poliţia era când turbată, când dispărea cu totul, împărat nu mai aveam — într-un cuvânt, se pregătea, vorba lui tata, „sfârşitul lumii". Atâta doar că eu şi fratele ne vedeam de învăţătură, deşi uneori se întâmpla să fim la lecţii numai noi doi... Voiam să ajungem oameni şi în acest scop trebuia să ascultăm de cei mai mari, să nu ne amestecăm în politică, unde nu ne fierbea oala, şi principalul — să mâncăm cartea...

După terminarea şcolii aveam să schimbăm ţarul pe rege...

Între timp, după numeroase examene, eram considerat apt pentru a preda în clasele primare (fratele Anatolie renunţase la învăţământ, se aranjase contabil la o firmă particulară) şi primeam numirea într-un sat din sud... Lângă Tatarbunar. O sărăcie şi o mizerie de nedescris. Foame, păduchi… Şcoala — o încăpere de vălătuci cu un geam de-o palmă — iarna nu avea aproape nici un elev: n-aveau cu ce se încălţa, n-aveau cu ce se îmbrăca. Îi învăţam pe copii să cânte „Trăiască regele", să numere şi să scrie…

Când am fost chemat în douăzeci şi cinci la armată, am primit lucrul acesta aproape cu bucurie: nu aveam să mai văd toată mizeria

ceea umană. Protest? Luptă? Nu-mi dădea prin cap aşa ceva. Omeneşte, îi compătimeam, desigur, dar... Nu mă ocupam cu politică...

Am făcut şcoala de ofiţeri de rezervă la aviaţie. Cu atmosfera cazonă eram obişnuit de la şcoala normală, cu munca până la îndobitocire eram deprins, tata nu slăbea hăţurile nici o clipă, mecanica însă mă atrăgea, îmi plăcea pur şi simplu, eram considerat unul dintre cei mai buni cunoscători ai aparatelor, deşi aparate aveam abia vreo zece — „Farman"-uri şi „Bregué"-uri, orice automobil de azi aleargă de trei ori mai repede... În armată descoperisem că sunt bun pentru lupte — peste un an deveneam campionul şcolii, ba mai mult, luam şi titlul de campion interşcoli —, aşa că nu m-am mirat deloc şi am acceptat imediat, când mi s-a propus să rămân în cadrele active ale aviaţiei. Ofiţer, cu toate că mi se promisese, n-am fost făcut, aveam să înţeleg mai târziu de ce, dar am lucrat mecanic la sol şi de bord vreo cinci ani, până prin treizeci şi doi, când am fost, pur şi simplu, concediat. Comandantul şcolii mi-a expus situaţia direct: „Eşti un mecanic excelent, dar eşti basarabean. Domnului general nu-i plac basarabenii. Şi, mai ales, bolşevicii..." Era prima lovitură pe care o primeam. Eu, omul apolitic şi îndrăgostit de meserie până peste urechi, eram considerat bolşevic şi măcar să fi înţeles ce înseamnă asta!...

Întors acasă, aveam să dau de bucurii şi mai mari. Tata abia o mai ducea, ochii nu-l mai serveau aproape deloc, grădina nu-i dădea decât banii pentru impozite, jumătatea mea de leafă, pe care i-o trimiteam, abia dacă ajungea pentru întreţinerea Alexandrinei, acum fată mare, la şcoala normală şi ea...

Aveam treizeci şi unu de ani, fără nici o situaţie, neînsurat.

M-am aranjat, după multe căutări şi rugăminţi, la un atelier de reparaţii auto-moto, şi numai datorită faptului că aveam un pic de nume la luptele greco-romane, iar proprietarul atelierului era un suporter pasionat. Pe de altă parte, un sportiv cu anumită faimă

ar fi putut contribui cumva şi la sporirea numărului de clienţi, destul de puţini pe vremea ceea...

Îmi plăcea meseria, lucram pe cinste, n-avusesem nici o plângere din partea clienţilor, care, într-adevăr, nu că dădeau năvală, dar se-nmulţiseră simţitor. Acesta a şi fost primul motiv de scandal cu stăpânul. M-a chemat într-o zi şi mi-a dat de înţeles că nu-i prea mulţumit de mine. Nu mă socoate suficient de isteţ... Nu-l înţelegeam. După părerea mea, n-avea nici un motiv să mă ia de leneş sau nepriceput. Ei bine, anume nepriceput mă socotea. Dar nu în meserie, ci în afaceri: reparând prea conştiincios o maşină sau o motocicletă, înseamnă să n-o mai vezi în atelier! Iar lucrul acesta... N-am făcut ce mă îndemna inima să fac: să-l pocnesc în numele tatălui. Era prea greu să găseşti undeva de lucru. Şi aveam o fată, eram logodiţi. Şi tata stătea tot mai rău...

Peste un timp aflu că mă jefuieşte bine şi la plată. În alte ateliere mecanicii primeau aproape dublu! M-am dus frumos să-i cer socoteală. M-a rugat să-i arăt contractul prin care şi-ar fi luat angajamentul în general să-mi plătească. N-aveam ce să-i răspund... Eram într-o situaţie fără ieşire.

Atunci am început să mă gândesc şi eu altfel la lucrurile astea. Dar, din păcate singur... Politica era, vorba tatei, pentru şmecheri şi hoţi. În atelier lucrau de toţi vreo douăzeci de oameni şi prea mare prietenie cu mine nu făceau. Mă socoteau omul patronului: mă primise la lucru când erau pline drumurile de şomeri! Unul singur, lăcătuşul Vasile Oprea, încerca să lege vorbă cu mine, dar prea mi se păreau suspecte aluziile lui şi, în general, nu-l puteam înţelege ce vroia. Singura mea alinare erau luptele, acolo-mi turnam tot focul şi satisfacţia victoriilor făcea pentru moment să treacă pe planul doi toate necazurile. Natural, şi banchetele care urmau...

Şi uite-aşa, până în treizeci şi trei, când a venit neamţul cela.

Atunci l-am înţeles eu pe Oprea că-mi vroia omul binele. Dintr-o vorbă din alta — că ne întâlneam tot mai des, nu numai la

atelier, chiar şi la câte un păhărel — aflu eu că, vorbind despre patron aşa cum vorbeam, nu făceam altceva decât politică!

Mai pe scurt, în anul treizeci şi şase îndeplineam tot felul de misiuni ale organizaţiei noastre ilegale şi mă pregăteam să fiu primit în rândurile partidului comunist. Nu mai eram tinerel.

Eram logodit cu o fată minunată. Maria... Lucra la fabrica de tutun. Ne iubeam, dar amânam mereu căsătoria: nu bănuia nimic şi nu ştiam, dacă am dreptul să-i propun şi ei o viaţă — sunt sigur că ar fi acceptat-o, era o fiinţă minunată! — o viaţă legată de risc zilnic, de lipsuri, de arestări şi închisori, pentru că asta însemna ilegalitatea...

Cu Vasile Oprea ne lega o prietenie strânsa şi sinceră, aş putea spune că era de fapt primul şi singurul meu prieten. Mai cunoşteam abia vreo doi oameni din organizaţie, legile conspiraţiei erau aspre, dar ştiam că în munca ilegală nu e nimic mai important decât să ştii că ai tovarăşi, că în caz de nevoie vei fi ajutat şi apărat, că tovarăşii veghează.

Îmi cunoşteam acuma şi duşmanii: le simţeam apucăturile, acum le ştiam şi mutra. Erau mulţi. Foarte mulţi.

Şi când a început Revoluţia Spaniolă...

Ei bine, ştiam că locul meu e acolo! În prima linie. Să-mi apăr, să-mi ajut tovarăşii de clasă! Şi să plătesc cu vârf şi îndesat toate poliţele neachitate...

Vasile era şi el de aceeaşi părere. Peste câteva zile avea să-mi comunice că tovarăşii de la conducerea organizaţiei n-au nimic împotrivă, că pot întreprinde toate demersurile pentru a căpăta paşaportul spre Franţa — una din puţinele căi pe care se putea ajunge în Spania —, dar că, între timp, trebuie să mă pregătesc de intrarea în partid.

Manifestele lansate cu ocazia războiului civil din Spania umpluseră oraşul. În împrejurimile casei, unde era instalată tipografia portativă, fuseseră văzuţi de câteva ori agenţi ai siguranţei. Trebuia

găsit un alt loc, mai sigur, ori cel puţin o ascunzătoare vremelnică. Era misiunea mea. Sarcină de partid.

În octombrie nouă sute treizeci şi şase trebuia să devin membru al partidului comunist!

Numai că în septembrie avea să se hotărască soarta mea pentru aproape patruzeci de ani înainte...

Sora Alexandrina terminase şcoala şi era învăţătoare într-un sat de pe malul Nistrului. Aş fi putut să mă bizui pe ea, dar drumul era cam departe, mijloacele de transport — întâmplătoare, aşa că varianta asta cădea.

Acasă la noi — s-ar fi putut, dar tata îmbătrânise tare, devenise foarte capricios şi nu-i puteai ghici niciodată gândurile.

Locuia pe vremea aceea chiar în centrul oraşului o rudă depărtată, un fel de mătuşă mult mai tânără ca mine, fiica unor proprietari de pământ foarte înstăriţi. N-am s-o numesc. Au trecut mulţi ani...

Studia franceza la Iaşi, era o fată cam zăpăcită, dar una la părinţi, i se satisfăceau toate capriciile, şi unul din capriciile acestea era garsoniera, pe care o ocupa singură în centru. Venea deseori pe la noi, mai ales când era Alexandrina acasă, dar continua să ne viziteze şi mai târziu. În orice caz, ori de câte ori pleca la studii, îmi încredinţa mie cheia şi nu logodnicului ei, un mare amator de petreceri fundamentale...

Ce-i drept, de data asta, înainte de plecare, avusese loc un mic incident, căruia nu-i dădusem, din nefericire, prea mare importanţă, adică, mai precis, nu-i dădusem nici una: la gară, unde-o condusesem, înainte de a-mi înmâna cheia, se repezise la mine ca să mă acuze de complicitate cu netrebnicul ei logodnic, ocupat în acea clipă cu bagajele. Vărsase un pahar de lacrimi amare, ca imediat să moară de râs, dar, cum o ştiam prea bine, am întors chestiunea în glumă, o şi consideram glumă, de altfel! Am fluturat multă vreme batista în urma trenului care-o ducea, şi foarte curând aveam să-mi dau seama, că în munca de ilegalist nu există fleacuri...

Tovarăşii, cărora, se înţelege, nici nu le pomenisem de măruntul incident, erau de aceeaşi părere, că o ascunzătoare mai bună nu se poate găsi: în centrul oraşului, acolo unde comuniştii nu prea sunt căutaţi, casă izolată, stăpâna avea să lipsească cel puţin trei luni...

În aceeaşi noapte am transportat geamantanele. Peste trei zile aveam să plec şi eu: primisem viza. Îmi amintesc şi azi totul: orăşelul Perpinian, strada Independenţei, la domnul Gaston Cuin, deşi nu aveam să cunosc nici orăşelul, nici pe îndrăzneţul tovarăş Cuin, care organizase atâtea treceri ilegale peste Pirinei.

În ajunul plecării, când mă întorceam din oraş, mă acostează un cetăţean, îmi cere un foc, mă roagă să nu fac gălăgie şi să-l urmez. Cred că ar fi fost imposibil să nu recunoşti de la o sută de paşi un agent al siguranţei... În apropiere ne aştepta o maşină cu al doilea agent. Nu-mi prea făceam griji: la urma urmei, n-ar fi putut dovedi nimeni că destinaţia mea e Spania şi nu Franţa; şi mai puţine motive să mă neliniştesc: cazier nu aveam, nu observasem vreodată să fiu urmărit, mă îngrijeam şi eu şi tovarăşii de lucrul acesta.

Şi iată, mă trezesc cu maşina oprită în faţa garsonierei... Îmi îngheţase sângele în vine: eram pierdut!

„Nu ştiu nimic“.

Acest lucru era singurul pe care puteam să li-l spun. Şi singurul pe care trebuie să li-l spun. Bineînţeles, amprentele digitale vor demasca afirmaţiile mele, dar ce altceva aş fi putut inventa? Principalul era să aflu cum au descoperit ascunzătoarea? Era vorba de o trădare, sau?... Răspunsul la întrebarea asta însemna foarte mult.

Un agent rămase în antreu, celălalt mă invită în cameră:

— Poţi să ne spui ce e cu geamantanele acestea?

Erau închise.

De pe divan, unde stătea alături cu un sergent sări... ruda mea:

— Alecule, dacă aş fi ştiut... Erau atât de grele, credeam...

— Domnişoară, interveni agentul, vă rog să nu scoateţi nici o vorbă până nu vă dau eu voie!

— Bine, dar credeam că e cadavrul lui...

— Duduie, închide gura! urlă agentul. Înţelesei tot: era vorba de o întâmplare idioată, stupidă, dar nu de o trădare sau un denunţ.

Adică nu mai era nimeni amestecat. Eu aveam să rezist cumva...

— Te-am întrebat ce e în geamantanele astea! Sunt ale tale?

Trebuia să mai câştig timp.

— De când suntem la „tu“?

— Vrei poate să-ţi spun „Excelenţă“?

— Domnule inspector, uite ce vreau să te rog: până nu ţi-am răspuns la întrebare, până nu ştii ce e în geamantane şi până nu-mi poţi dovedi într-un mod absolut legal că le-aş fi furat sau am împachetat în ele cadavrul unui bogătaş, află că sunt un cetăţean tot atât de nevinovat ca şi dumneata. Ca să fim înţeleşi. De unde ştii că nu aparţin prefectului?

— Bine, o lăsă mai moale, spune-mi atunci dumneata ce e cu aceste geamantane? Ale cui sunt şi ce ai în ele? Ni s-a plâns proprietarul apartamentului, a apelat la noi!

— Ba nu, am chemat un serg... începu ruda.

— Taci! Duduie, încă o vorbă şi...

Adică ştiau ce conţin valizele...

— Dumneata nu vrei să vorbeşti, domnul... domnul?..

— N-aţi ştiut pe cine arestaţi? eram profund mirat.

— Te-am reţinut, nu te-am arestat încă. Poftim!

S-o fac pe niznaiul, ar fi însemnat o arestare imediată şi, cine ştie, poate mai rău.

— Valizele acestea aparţin unui cunoscut al meu, m-a rugat să i le păstrez câteva zile. Bănuiesc că sunt pline cu...

— Ei, ei?...

— Vedeţi, care-i chestia... Cunoscutul meu e antrenor la haltere. Presupun că are şi în valize fierărie pentru sportul ăsta de salahori.

— Serios? Presupui?...

Trebuia s-o fac şi pe supăratul.

— La urma urmei, ce vreţi de la mine? Mă acuzaţi de furt?

— Noi nu te acuzăm de nimic. Întrebăm. Şi dumneata fii drăguţ şi răspunde. Numele cunoscutului.

— Îmi scapă... E din Bucureşti. A plecat la Cernăuţi şi peste câteva zile revine.

— Aha... Un necunoscut îţi lasă o valiză cu un om tăiat...

— Ce om tăiat! Parcă... începu să strige ruda mea.

— Duduie! agentul turba. Sergent, scoate-o în antreu!

Sergentul o luă de mână şi-i făcu vânt pe uşă...

— Îl ştiu de domnul Ştefan... Numele de familie l-am uitat. Aş putea să mi-l amintesc.

— Poftim. Nu sunt grăbit.

Trebuia să fac ceva. Să inventez ceva, şi cât mai plauzibil. Puteam să-l răstorn dintr-o lovitură. Dar al doilea, cel din antreu? Şi sergentul? Nu, trebuia să-i scot cumva de aici! Neapărat! Afară înserase.

Imitam o gândire înfrigurată: numele, numele!

— Ascultă, domnule inspector! În definitiv, ce vreţi de la mine? Să desfacem valizele şi să controlăm conţinutul. Vă declar limpede, nu ştiu ce e într-însele! Şi să aşteptăm proprietarul. Sau să-l căutăm, o să-mi amintesc eu numele ista blestemat! Şi, la urma urmei, nu lasă omul aşa, de pomană calicilor, patru valize de piele! Numai pielea cât face!..

— Patru valize? — muşca momeala. — Care patru?

Nu puteam juca decât „va banque“.

— Păi n-aveam să umplu garsoniera cu geamantane! Două mai uşurele le-am dus acasă la mine.

Se ridică de pe scaun, se plimbă prin cameră. Se opri în dreptul valizelor. Deschise una:

— Poftim, priveşte.

Privii detaliile multiplicatorului cu vădit interes. De altfel, îl vedeam pentru prima oară.

— Ce-i asta?

— O facem pe niznaiul?

Piesele erau pline de tuş.

— Ceva pentru tipărit?

— Exact.

— Şi interzice legea aşa ceva?

— Ale cui sunt geamantanele?

— Ţi-am spus, domnule! Uf, slavă Domnului, intrasem şi eu la idee că e poate un cadavru... Şi în celălalt?

Mă cercetă atent: o fac pe nebunul sau...

— Te-ai liniştit cam devreme... Bine. Eşti gata să ne conduci şi la celelalte două valize?

Înghiţea cârligul!

— Bineînţeles! Dar spune-mi, te rog, şi mie, e ceva grav la mijloc?

Mă cercetă atent, nu-mi răspunse. Scoase o pereche de cătuşe, le învârti cu clinchet, le puse înapoi în buzunar...

— Să mergem.

În coridor făcu semn celuilalt. Acela ieşi.

— Sergent, ne aştepţi aici. Nimeni nu s-atinge de nimic! Duduia nu iese nicăieri! Înţeles?

— 'Ţeles, don-subcomisar!

— Bine, dar..., o mai auzii pe ruda mea sucită, care mă băga în cea mai neaşteptată încurcătură din viaţă. Şi dacă m-ar fi încurcat numai pe mine...

Aveam casa în fundul unei curţi nu prea mari, apoi urma grădina şi mai departe lanurile de porumb şi floarea-soarelui. Vecini puţini, nu prea curioşi, oameni săraci şi necăjiţi, obişnuiţi să se culce odată cu găinile şi să se scoale odată cu ele. Singurul lucru care mă punea pe gânduri era maşina: apariţia unei maşini în cartierul ăsta era un eveniment, deşi uneori, făcând proba vreunui automobil, mă rătăceam cu el şi pe acasă... Din fericire, vecinii dormeau de mult...

Mă lăsă să intru primul în curte. Spuse celuilalt să rămână la portiţă. Trecui pe lângă pridvor, aveam în spatele casei un fel de hambar cu tot felul de vechituri şi unelte.

— Încotro? mă întrebă bănuitor.

— Am aici un hambar...

— Acolo păstrezi dumneata lucrurile prietenilor?

— Dacă aş avea un palat...

— Stai. Se opri să mediteze. Păun, vino-ncoa!

Veni şi celălalt. Tremuram — îmi ghiciseră planul...

— Păun, băiatul ăsta vrea, probabil, să ne ducă de nas. Mergi în urma noastră şi fii atent!

— Nici o grijă!

Încercai s-o fac pe revoltatul:

— Domnule inspector, mă jigneşti la tot pasul...

— Hai, hai, arată-mi unde-s!

Deschisei uşa hambarului — scârţâia al dracului. Tata avea somnul greu, nu-mi făceam griji cu el. Principalul — să nu se intereseze vecinii...

— N-aveţi un chibrit sau o lanternă?

— Păun, ia freacă un chibrit!

N-aş fi în stare să povestesc măcar aproximativ cum s-au petrecut lucrurile. Cred că a fost lupta cea mai scurtă şi cea mai grozavă din viaţa mea. De fapt, nici n-aş putea-o numi luptă — mai degrabă... Habar n-am cum să-i zic... Atunci când a scăpărat chibritul, l-am şi lovit pe subcomisar — era alături, avea mâinile libere şi, probabil, am făcut lucrul acesta instinctiv. Mai cădea încă în timp ce-l pocneam şi pe al doilea. Eram voinic şi eram de o sută de ori mai tare ca dânşii: eu aveam Spania! Ei...

I-am legat cu propriile lor centuri, iar din cămăşi le-am făcut nişte cătuşe de toată frumuseţea. Nu-şi reveniseră, îi miruisem bine.

„Să fug în câmp, prin grădini, prin lanuri“, — acesta a fost primul meu gând.

Şi să fiu prins în cel mult o zi, două... Nu, mai puteam judeca şi înţelegeam că o judecată la rece, nepripită e unica mea şansă.

Mai era şoferul: peste o oră cel mult dă alarma. Luai unul din

revolverele pe care le găsisem în buzunarele sticleţilor şi pe care le aruncasem într-un colţ al hambarului, deşi mă simţisem tentat să le pun în propriul buzunar, şi mă dusei la portiţă: şoferul moţăia cu capul rezemat la volan.

În câteva minute stătea şi el alături de stăpânii săi, care nu prea dădeau semne de viaţă.

Abia în clipa asta simţii că mă ia cu rece: dacă i-am ucis?

Respirau...

Să-i încarc în maşină şi să-i duc undeva în câmp — n-avea nici un rost: oricum, autorul atacului era cunoscut — sergentul mă văzuse şi mă ştia... Le controlai legăturile şi căluşele şi mă îndreptai spre casă. Tata dormea. Luai geamantanul pregătit din timp, mă aplecai să-mi sărut bătrânul pe frunte — cine ştie, dacă aveam să-l mai văd! Şi pe aici mi-a fost drumul...

Încotro? Urcai în maşină: era un „Opel“ aproape nou, maşină bună pentru vremurile acelea. Bacul — aproape plin. Dimineaţa aveam să fiu la Bucureşti, la acceleratul de Paris...

Dar tovarăşii?

Îmi dădeam treptat, treptat seama de toată grozăvia celor petrecute: organizaţia pierduse din cauza mea una din cele mai trebuincioase şi temute arme...

Lăsai maşina într-o stradă lăturalnică, neluminată şi mă dusei pe jos până la casa lui Vasile. Pe uliţe — nici ţipenie. Bătui la geamul lui; îmi răspunse imediat, nu dormea.

— Eşti un mare conspirator, Alexandre. Era furios.

Îi povestii totul de-a fir-a-păr.

— Da... Nu-i o istorie prea veselă. Tipografia pierdută, tu ieşi din joc, oricum, în câteva zile vei fi arestat...

— Ba nu (eram plin de idei), tipografia o aduc în zece minute.

— Cum? Iar bătaie şi iar acte de eroism? Nu, băiatule! Tu trebuie să dispari. Să sperăm că ai câteva ceasuri. Tipografia las-o pe seama noastră... Tu...

A fost ultima oară când l-am mai văzut pe Vasile.

Peste câteva ore de goană nebună eram în apropierea Galaţilor, lângă lacul Brateş. Vreo două sute de metri am împins maşina cu mâinile, benzina se terminase. Când am văzut-o dispărând în apă, m-am simţit salvat.

A treia zi, noaptea, după un drum făcut, mai ales prin mărfare şi pe jos, băteam la geamul unui tovarăş din Constanţa — aveam adresa lui şi un bileţel de la Vasile.

Mai pe scurt, după vreo două luni de întemniţare voluntară în casa prietenului de la Constanţa, după o aşteptare care-mi părea fără sfârşit, după o adevărată odisee trăită în docurile portului, iată-mă îmbarcat, mai bine zis, ascuns în cala unui cargou grecesc cu destinaţia Tanger, dar — spre marele meu noroc — cu o escală la Cartahena, port al Spaniei revoluţionare... Două săptămâni încheiate am blestemat toate mările lumii, inclusiv însorita Mediterană — era perioada furtunilor; două săptămâni am mâncat zilnic numai atâta, cât poate mânca un om normal la o cină, dar când în dimineaţa zilei de douăzeci şi cinci decembrie, prima zi de Crăciun, naşterea lui Mesia, a venit la mine matrozul acela negru ca fundul ceaunului, omul acela de suflet, care mă ascunsese în cală, ca să-mi spună că ne aflăm în rada portului Cartahena şi că pe turnul Casei portuare fâlfâie drapelul roşu al Revoluţiei Spaniole, ei bine, în dimineaţa aceea se năştea nu Mesia, mă năşteam eu...

3

Oprisem maşina la marginea satului. Se înserase de-a binelea, prin curţi ardeau focuri vesele la cotloane, mirosea a lapte proaspăt şi a fum, câţiva puştani lăsaseră în plata Domnului gâştele după care fuseseră trimişi şi desenau tot felul de semne pe caroseria prăfuită a maşinii noastre. Ar fi trebuit să cobor, să dau cu ceva vorbe-n ei, dar nu coboram; unchiul tăcea concentrat,

îşi amintea, probabil, imaginea unui oraş alb, scăldat în apele de lumină ale dimineţii, şi albastrul unei mări calde şi în decembrie. Şi, bineînţeles, steagul roşu fâlfâind pe turnul unui port cu aspect de ilustrată, kilometrul acela de valuri mărunte, mai puţin albastre în apropiere, mirosind a petrol şi ulei, kilometru pe care îl străbate înot un tânăr basarabean, venit aici să lupte şi să-şi dea viaţa pentru victoria unei cauze care-i aparţine şi lui...

Foarte curios, dar devin şi eu sentimental: l-am ascultat fără să casc, cu toate că nu e un povestitor grozav; se vede că e o chestie de ereditate.

Dar, la ora actuală, mă interesează foarte serios ce are de gând acum: stăm în mijlocul drumului şi nu-l prea văd preocupat nici de adăpost şi nici de stomac: eu sunt, totuşi, mult mai realist.

— Nene Alecule, sparg eu tăcerea, nu de alta, dar poate să rămână întreagă prea multă vreme. Satul ăsta, după câte înţeleg eu...

— Eşti prima oară aici?

— Prima...

— M-da... Înţelegi bine. Ăsta-i.

Iată, aşadar, de unde vin şi eu pe jumătate! Tata e din nord.

Nu simt deloc să mi se fi accelerat bătăile inimii. Şi nici — „un val de căldură îl izbi în piept“. Un sat ca mai toate: case, gâşte, găini, asfalt, praf... Acelaşi magazin în centru, aceeaşi Casă de cultură alături, lume multă — e seară şi se vede treaba că e şi zi cu cinema.

— Unde tragem? — merg cu un kilometru pe oră; fiecare muncitor de pe lanuri şi din livezi găseşte de datoria lui să se dea la o parte din calea maşinii abia după ce simte că nu mai are încotro.

— Opreşte şi tu undeva.

Opresc.

Coborâm.

Nici un fel de urale, nici un miting. Lumea îşi vede de treabă fără să se sinchisească de marea cinste ce i se face.

În faţa Casei de cultură stau grupuri-grupuri băieţi şi fete. Nu par să ne ia în seamă. Unchiul se opreşte lângă o grămadă de flăcăi care discută ceva foarte aprins.

— Stanca? încearcă unul să-şi amintească. Noo... N-avem aşa famelie în sat.

— Da pe doctor, măi, o întinde leneş altul. Pe doctor cum îl cheamă?

— Timofeev!

— Aha! Da, e pe-aproape...

Spiritual!

Trece un bărbat voinic, cu un sac bine încărcat şi în urma lui, la cei trei paşi care înseamnă respectul şi dragostea faţă de soţ (aşa bănuiesc eu, cel puţin!), o femeie cu două sape învelite într-o basma.

— Stanca? se miră bărbatul şi pune sacul jos, rezemat de maşină. Femeia continuă să păstreze distanţa. Stanca, vasăzică... Aprinde o ţigară, trage din ea cu nesaţ. Da dumneavoastră cine sunteţi?

Nu e prima oară când observ acest lucru: ţăranii noştri sunt extraordinar de vigilenţi.

— A, călători, se-nvoieşte gospodarul. Călătoriţi, cum se spune... Stanca... Este unul Stanca. Secretar la comsomol. Numai că nu-i acasă. La nişte cursuri, de v'o lună... Alt Stanca? Nu, alt Stanca nu mai este... Au fost ei, dar nu mai sunt... Tatăl aistuia a mai fost, dar s-a răsturnat anţărţ cu tractorul.

— Timofte Stanca, săracul, Dumnezeu să-l ierte! femeia nu pare chiar atât de sfioasă. Bun om mai era... Bărbatul îşi cercetează o vreme soţia, apoi se declară de acord:

— Bun... Trage apăsat din ţigară, o măsoară din ochi cam cât o mai fi rămas, mai trage o dată, o aruncă pe şosea şi o calcă lung cu talpa. Sunteţi de la comsomol?

— Păi nu se vede? unchiul ia un aer brav şi râde. Suntem tineri!

— Control, adică. Gospodarul ştie totul, pune întrebările numai de formă. Ce-aţi spus? Ciutac? Ciutac... Este aşa familie Ciutac... Dacă-s bătrâni.

— Care-s Ciutac, măi? femeia nu pierde un cuvânt din discuţie.

— A lui Coştireaţă, care!

— Ciutac le zice?!

N-o învredniceşte c-un răspuns.

— Nu, nu prea departe, şi noi tot într-acolo mergem!

Femeia, sacul şi unchiul iau loc în spate, gospodarul se aşază lângă mine. După vreo sută de metri de şosea o luăm la deal pe nişte hudiţe încurcate şi întortocheate de mai mare dragul. Maşina trebuie să arate din afară ca o barcă pe timp supărat.

— Opreşte! comandă gospodarul.

— Aici stă?

— Nu. Aici stau eu.

Descărcăm sacul şi femeia. Gospodarul urcă la loc, lângă mine.

— Întoarce.

Abia pot manevra, drumul e foarte îngust. Coborâm pe propriile urme. La vreo câţiva metri de şosea mi se ordonă iar să opresc.

— Moşule, îndrăznesc eu. Eşti şmecher!

— Da ce, m-ai dus în spate?

Râde.

— Vrasăzică vă trebuie Ciutac. Da de ce vă trebuie?

— E un coleg de-al meu. Am făcut amândoi şcoala încă înainte de primul război.

Simt nostalgie în glasul unchiului.

— Aha, hotărăşte gospodarul. Control adică.

Bate la portiţă cu inelul de fier al clempei. Începe să latre la nemurire un dulău.

— Are-un câine!... Doamne fereşte de-aşa boală!...

Întuneric la fereşti. Brusc, în spatele casei se aşterne o fâşie de lumină şi se arată o umbră.

— Care-i acolo?

— Eu! Răspunsul gospodarului nostru pare a fi satisfăcător, pentru că umbra se îndreaptă spre portiţă.

— Ce vrei?

— Păi ţi-am adus oaspeţi, primeşte-i!

— Oaspeţi, zici? trage zăvorul de la portiţă, mai dă ceva la o parte, probabil vreun druc, şi iese în uliţă. E un bătrân foarte înalt. Ne măsoară din cap până-n picioare, un felinar de pe şosea îşi aruncă lumina puţină până aici. Nu vă cunosc.

— Nici nu aveai de unde... îmi vine nu ştiu de ce să adaug: „din fericire“, dar mă abţin. Are ceva neprietenos în voce.

— Eşti Ciutac B. Teodor, nu? unchiul continuă să fie liric.

— De unde sunteţi? lunganul pare speriat.

— Adică Fedea Ciutac, nu?

— Nu-mi spune nimeni aşa.

— Dar îţi spunea cineva?

— Ce dorinţă aveţi de la mine?

— Măi Fedea, unchiul îşi alege un loc mai luminat. Ia uită-te mai binişor la mine!

— M-am uitat. Ei?

— Nu mă recunoşti... Se vede că m-am schimbat. Eu te-am recunoscut îndată. Adă-ţi aminte...

— Ia lăsaţi joaca! Cine sunteţi?

— Măi Fedea, şcoala, şcoala normală... A trecut cam mult, dar...

— A, normala... Da, a trecut cam mult. Şi cine eşti?

— Şi nu numai şcoala. Am fost şi vecini parcă... Când locuiaţi în deal...

— Al lui Stanca? Alexandru, nu?...

— El, Fedea!

— A…

Bătrânul Ciutac V. Teodor nu pare deloc emoţionat de această neprevăzută întâlnire cu depărtata lui tinereţe. Unchiul continuă să zâmbească, deşi mai mult ghicesc lucrul ăsta decât îl văd.

Ghidul încearcă să descarce atmosfera.

— Păi ce stăm aici în drum?

Bătrânul Ciutac îşi şterge mâinile de pantaloni:

— Iaca, lipeam cu baba un sarai. Plecaţi?

Mă uit la unchiul: cred că a schimbat câte ceva din culoarea feţei. Nu răspunde îndată.

— Plecăm, Fedea. Suntem foarte grăbiţi. Îmi pare bine că te-am văzut sănătos...

— Sănătos? tuşeşte. Hm!... Poate vreţi să intraţi... numai că...

— Nu, Fedea, rămâi cu bine.

Nu-i dă mâna. Urcă în maşină.

Lunganul a şi intrat în curte. Gospodarul nostru suie şi el:

— Să mă repeziţi până acasă!

Cu mare plăcere! Anume la asta mă şi gândeam! Trebuia să-l luăm cu noi şi pe babalâcul, cel puţin să-l pun sub un felinar, să-i văd mai bine mutra!

Întorc maşina şi o iau la deal.

— Ce face, e pensionar? Unchiul aruncă întrebarea fără adresă.

— Da cine să-i dea pensie? Omuleanul pare sincer mirat. Pentru ce?

— A fost învăţător, nu?

— El? Poate... Adică până la război, nu ştiu... Da de după război încoace face negustorie cu porci... Ca şi tat-su. Pe ascuns.

Acum înţeleg de unde putoarea ce venea din curte.

— He-he, şi pe la dubă şi-a făcut stagiul... Cred c-a umplut toţi pantalonii când v-a văzut...

Unchiul s-a adâncit într-o tăcere pe care i-o respect!

— Şi cine v-a rugat să vă duceţi pe la dânsul? Aşa oameni! Şi încă aţi mai învăţat amândoi... Aista te lasă să mori de foame sub gard!

Opresc în faţa porţii. Gospodarul nu se grăbeşte cu coborâtul. Simte de datoria lui să mai constate:

— Căcănar, ce vreţi!

Deschide portiera, pune un picior pe pământ:

— Mata, cel mai bătrân, ia să te dai jos.

Unchiul nu înţelege:

— Eu?

— Mata. Adică badea Alexandru, cum s-ar zice. Iar mata, aist mai tinerel, cum iai seama că deschid poarta — hop în ogradă! Să vedeţi cum se face o măliguţă şi cât îi de acru vinul pe la noi! Hai!

Unchiul coboară.

N-am încotro, mă execut şi eu.

Las maşina în mijlocul curţii.

— Mie-mi zice Gheorghe. Văluţă Gheorghe. Al lui Vasile Văluţă, poate l-aţi ştiut. Mort pe front. Da flăcăului cum îi zice?

Riki îi zice flăcăului, omule. Dacă ai şti ce dor mi-i de-o mămăligă!

În prag stau aliniaţi ca la un careu patru puradei cu ochi somnoroşi, dar plini de enormă curiozitate.

Încep să devin sentimental...

4

Curios lucru şi viaţa asta!

Habar n-ai niciodată ce te aşteaptă peste o oră, peste o zi.

Ei, cum ar fi trecut vara asta pentru mine, dacă, să zicem, n-ar fi apărut pe orizontul senin al existenţei mele acest bătrân — unchiul — care, în fond, ar fi putut nici să nu fie?

Două săptămâni în autobuzul teatrului. Una. O săptămână la mare. Două. Două săptămâni de antrenament. Trei. Două de competiţii. Patru. Şi şaizeci de seri în compania Aurei, fără să

ştiu niciodată care e următorul compozitor genial în stare să-mi călească nervii şi să-mi verifice sângele rece...

Şi când colo, poftim, singur, la volanul celei mai grozave maşini din curtea noastră, stăpân pe drumuri şi capetele tuturor găinilor, ce-mi taie calea (să nu mă reţin în satul ăsta la întoarcere: dacă mi-a observat cineva numărul, pot fi pus s-o mănânc cu tot cu pene!), gata, ca acum, de cele mai nobile gesturi.

O sută de kilometri în urmă, în faţă mi-au mai rămas doisprezece. Am calculat perfect. Şi nu mă simt obosit deloc.

Aşa, cuşca de sticlă a inspectorului, o lăsăm mai moale; inspectorul doarme cu capul pe telefon (odihnă plăcută, aşa să mi te văd totdeauna!), virăm la dreapta, oprim la pompa de benzină, facem plinul, plătim...

Nici n-o să mă credeţi dacă vă spun: Tigrul mi-a strecurat în buzunar cincizeci de ruble şi nici o copeică mai puţin! Să-nnebuneşti! Tata a devenit mână spartă! Dacă ar fi să adun la un loc toţi bănuţii cu bortă câţi mi i-a dat de la începutul institutului — „bani de buzunar“, cum îi place lui să exagereze, — nu cred că aş aduna mai mult de cinci îngheţate ieftine. Şi acum — na: cincizeci de ruble! Moşul nu m-a lăsat să plătesc la restaurant, a scos un şumuiag de hârtii, dacă mai continuă aşa, la finele călătoriei dau un coctail pentru zece persoane!

Am dormit în casa cea mare şi mă cam doare ceafa: mi-a pus un braţ de perne sub cap. Adică ce zic şi eu — dormit! Aşa, un pic de piroteală! Mămăliga n-a fost decât un pretext. Şi în general, cred că pot rămâne cu o imagine falsă despre viaţa la ţară: am stat la o masă împărătească, iar paharul cela de vin pe care l-am băut mi s-a părut fantastic. Dacă n-ar fi fost văicărelile şi sughiţurile sentimentale ale lui unchiu-meu („Cum, alde Mohoreanu mai trăiesc? Şi zici că moş Ignat Popa a murit de tifos? Săracul, n-a avut noroc în viaţa lui... Şi Marusea lui Untilă a fost măritată cu strâmbul cela?...“), cred că aş fi petrecut minunat.

În zori, când m-a trezit nana Vera, mai stăteau încă de vorbă amândoi cu urciorul pierdut într-o întreagă armată de farfurii şi farfurioare...

Intru în oraş.

Dacă mă vede Tigrul, sunt pierdut. În fond, n-are ce căuta în cartierul ăsta la ora asta, dar mai ştii?

Sun.

E şapte fix.

O să fie o mamă de bucurie cu ochi lipiţi de somn!

Deschide şi rămâne zâmbitoare în prag.

Uşa de la camera ei e dată de perete, soarele bate drept în coridor, şi cămaşa de noapte nu-i decât un mic fundal: silueta ei pare trasă cu cărbunele.

Simt că mi se usucă gura.

Şi mai simt că am o mutră de idiot.

— De ce aşa de târziu, Riki? N-o să ne fie prea cald în drum? Intră, eu sunt gata într-un minut.

Închid uşa şi vedeniile dispar.

— Bună dimineaţa, maimuţoiule! Se zice, adică am citit undeva, probabil într-un calendar de perete, sunt lucrările cele mai înţelepte, că asemenea adresări tratează omul cu preocupări mărunte, mic-burgheze. Maimuţica mea!...

Îmi lunecă din braţe înainte de a o putea cuprinde, îmi arată limba şi se strecoară în baie.

Rămân în mijlocul coridorului ca un oaspe scump.

Seniora Capuletti apare din bucătărie în mare galop şi cască ochi mari:

— Andrei, tu? Unde-i Aura? Vai ce obraznică e! Treci, te rog, în salon... De ce aşa de târziu? De ce n-ai telefonat aseară să ne previi? Unde-o să vă opriţi? Unchiul e în maşină?

Şi aşa mai departe. Azi e încărcată numai cu întrebări.

Inutil s-o întrerup sau să-i răspund: comoara ei călătoreşte

pentru întâia oară singură, fără mămica, şi evenimentul ăsta a schimbat mersul lumii.

În salon, pe podele, un geamantan cât jumătate de camion, iar deasupra lui, încercând cumva să-l apese cu burta — avocatul.

— Andrei, o mână de ajutor, te rog!

— Plecaţi undeva? mi se pare că înţeleg...

Zâmbeşte sarcastic:

— E pentru Aura.

O să leg dulapul acesta în urma maşinii. Îmi închipui ce conţine: un ciorap fără pereche, pijamaua lui taică-său şi jumătate din bibliografia Pergolezi, de parcă prima escală o facem într-o sală de lectură...

— N-ai nici o grijă, e cu mâncare!

Cu atât mai bine: mor după un Stravinschi în magiun de prune!

Aura revine neaşteptat de repede. E într-un superb costumaş de nu ştiu ce, probabil, lână, în orice caz, are suficiente găuri ca să adune câteva kilograme din praful ce ne aşteaptă cu nerăbdare. Valiza are greutatea unui motor dizel mijlociu, simt scârţâituri suspecte în coloana vertebrală.

Maşina se face mai scundă cu o bună jumătate de metru, când îi încredinţez bagajul: slavă Domnului, că nu mi-a dăruit unchiul o rablă străină, un mercedes, de exemplu, asta rezistă!

— Andrei, unchiul unde e? aud note de alarmă în glasul îndureratei mame.

— Acasă, ne aşteaptă. Nu roşesc. La urma urmelor, ne aşteaptă unde ne-o fi aşteptând.

— Andrei dragă, te ştiu băiat aşezat şi cuminte, am toată nădejdea în tine! Aurico, puiule, hai să te sărute mama...

Nu există om în oraşul ăsta care să n-aibă toată nădejdea în mine. Mai uşurel, cetăţeni, să nu-mi iau nasul la purtare.

Asfaltul scăldat de lacrimi rămâne în urmă.

Aura tace.

Cuşca de sticlă a inspectorului auto imită perfect decorul din ajun: un agent de circulaţie, o tânără călătoare (altfel ce-ar căuta aici?). Istoria se repetă, dar pe un plan superior: călătoarea pare ceva mai spălăţică...

— Riki, dar unchiul? Nu l-am luat pe unchiul?

Are un spirit de observaţie colosal. Îi explic situaţia.

— Bine, dar de ce n-ai spus lucrul ăsta şi mamei? O să facă nervi!

E în stare să sară din mers. Las lucrurile să decurgă de la sine. E mai sănătos aşa!

— Ce natură minunată! Îmi pare aşa de bine că suntem împreună! Nici nu-ţi închipui!

Aura! Aura, ca să vezi şi tu ce om eşti: îţi baţi joc de mine trei zile încheiate, tu ştii că aş fi fost în stare de orice, de exemplu, s-o rup cu tine pentru totdeauna? Habar n-ai! Şi eu sunt foarte încăpăţânat, dacă e cazul!

Ar fi trebuit, desigur, să dau un telefon acasă. Dintr-un automat. Sigur că ar fi ridicat receptorul mama, i-aş fi zis că vorbesc din raion... Poate aş fi încercat să aflu şi numele rudei, care i-a făcut bucata unchiului. Nu ştiu de ce, dar mă urmăreşte un gând rău, o bănuială şi aş vrea s-o verific. Adică nu, nu e o discuţie de telefon... Când ia receptorul în mână, mama e atât de oficială şi caraghioasă! Se vede că în tinereţele ei a răspuns la multe apeluri care nu-i erau adresate...

— De ce nu spui nimic, fiinţă ingrată?

Tresare. Aş da mult să ştiu la ce se gândea.

— Eşti aşa de nostim la volanul ăsta, aşa de serios!

S-o spui lui mutu, maimuţo! Nici măcar cu coada ochiului n-ai tras spre mine.

— Vreau să-ţi spun ceva, Riki, dar tu să nu-mi răspunzi nimic. Bine?

Angel radios! Dacă mă rogi tu!

— M-aş teme să fiu soţia ta... Cred că n-o să mă mărit niciodată cu tine. Când te scoate cineva din sărite, eşti atât de brutal!

Cum ai putut să-l loveşti aşa pe băiatul ăla? Habar n-ai ce s-a strâmbat de durere! Şi într-o căsnicie poţi fi scos din sărite atât de uşor...

Nici nu mă îndoiesc, iubito!

— Bine, dar...

— Mi-ai promis să nu zici nimic. Gata. Şi în general, m-am supărat pe tine pentru că eram aşa de pregătită să vin la voi... Tu ştii că taică-tău e un regizor genial?...

Asta-i bună!...

Dau drumul aparatului de radio. E o greşeală ireparabilă: muzică simfonică... Concert de dimineaţă. Dac-aş putea zbura cu ceva mai mult de viteza sunetului, să las miorlăiturile astea în urmă. O fi murit cineva, persoană importantă — altfel, ce le-ar fi venit ălora să scoată asemenea scâncete la ora asta!

— Berlioz! Hector Berlioz! Riki, eşti un băiat minunat!

Mulţumesc!

Un agent de circulaţie ar fi rămas încântat: să te sărute cineva la volan e o încălcare foarte serioasă, mai ales în momentul când depăşeşti un alt vehicul... Cât de schimbătoare sunt femeile, Doamne!

Nana Vera spală vasele. E înaltă şi iute, n-ai spune niciodată că are peste treizeci şi încă patru copii pe deasupra.

— D-apoi cum, au plecat încă de cu noapte, de când te-ai dus şi singur! Dumnealor au vrut să-şi vadă unde au avut casa şi pe urmă să se ducă la nanul Filimon, că sunt, chipurile, oleacă de neamuri. Nu ştii unde stă nanul Filimon? Dar de unde să ştii? Îl ia de-o aripă pe cel mai răsărit, un băieţaş de vreo şapte-opt ani:

— Spală-te, Filipaş, mamă, să te duci cu nenea să-i arăţi unde stă nanu Filimon. Hai, fuguţa!

Îmi iau rămas-bun de la gospodina care a stat o noapte nedormită de dragul unor oaspeţi necunoscuţi.

— Ehei, dacă nu intraţi când vă întoarceţi înapoi, ne supărăm, să ştiţi!

Nanul Filimon, la care hâtrul Filipaş reuşeşte să mă aducă după ce înconjurarăm satul de trei ori, a plecat, se înţelege, cu oaspeţii la cuscrul Vasile, care cuscru Vasile a plecat cu oaspeţii şi cu nanul Filimon la vărul Timofte, care văr Timofte...

Descoperim până la urmă o companie impresionantă ca număr şi culoare în casa uriaşă a unui cumnat, cu nume indescifrabil. Unchiul are obrajii nesănătos de rumeni: ochii mici, cu pleoapele zbârcite, îi sticlesc de fericire:

— Andrei, nepoate, uite-i! Ai noştri, Andrei! Aici m-am născut, într-un sat cu ei, şi-s de-ai noştri, îi vezi?!

Aura ia loc pe tronul din capul mesei cu măreţie şi simpleţe, şi din momentul acela intră în centrul atenţiei. Gustă vinul din pahar cum ar săruta o floare şi împarte cu poporul muncitor mâncarea lui modestă şi aspră — conserve de peşte, batog, scrumbie afumată, pui fript, ouă-jumări, brânză şi roşii.

E aproape ora prânzului, când reuşesc să-mi îmbarc pasagerii. Unchiul are ochii umezi, continuă să strângă mâini pline de bătături şi prin geamul maşinii.

Cred că brava aşezare, în care a văzut lumina zilei nu mai puţin bravul meu unchi, poate număra vreo douăzeci de zile muncă minus faţă de plan...

În maşină e o căldură de nesuferit.

Unchiul s-a prăbuşit pe bancheta din spate şi sforăie cât îl ţin bojocii.

Mă doare capul, simt că am obosit şi eu.

Aura scrutează depărtările de asfalt, zâmbeşte enigmatic, un pic trist, ceva între Sfinx şi Gioconda, şi constată fără drept de apel:

— Sunt nişte oameni foarte simpatici. Foarte. Şi unchiul tău e un om foarte simpatic.

În semn de aprobare şi recunoştinţă, unchiul încetează să mai sforăie...

5

Un mic lac, pe jumătate acoperit de trestie, o pădurice scundă, mai mult tufari, împrejur. Un soare nemilos în plin zenit, vreo douăzeci de kilometri până la următoarea etapă, un unchi foarte, hai să-i zicem, obosit, iar în maşină un şofer fiert. O pasageră gata să se entuziasmeze chiar şi la vederea unei vrăbii pe o movilă de urme cavaline, strigătul ei de încântare — „Vai ce colţişor minunat!“ — şi maşina coteşte singură şi imediat spre oaza fericită, probabil ultima: mai departe intrăm în Bugeacul lipsit de prea darnică umbră şi răcoare.

Pustiu.

Unchiul doarme dus.

Trag maşina sub tufele dese de alun (amintiri din epoca botanicii!), scot cortul din portbagaj şi-l aştern pe iarbă. Îmi face impresia că bătrânul m-a pândit, pentru că îndată ce e totul gata, se trezeşte ca la comandă.

— Un pui de somn, ai? (arată proaspăt ca un copilaş). A cui e ideea? Bravo!

Peste trei minute sforăie pe foaia de cort.

Aura s-a instalat frumuşel pe malul iazului, în sfârşit, e în mediul ei — foşnet de trestii, fluturaşi, broscuţe, greieraşi.

Îmi aleg un culcuş mai departe de fluierăturile moşului, aşa ca să am în faţă numai apa cu naiada de pe mal şi mă întind.

Am obosit ca un cal, dar nu vreau să dorm: să stau aşa întins, cu ochii pironiţi în peticul de cer gălbui, dintre coroanele tufarilor, să mă gândesc la toate şi la nimic, să număr lăcustele care mă sar în cruce, să încerc să mă pătrund de poezia vieţii bucolice şi să nu pot...

Ah, cum o invidiez pe Aura!

Uite-o, a ridicat mâna stângă la nivelul genunchilor, pe care îşi ţine rezemat capul. O mişcă uşurel, cu degetele răsfirate, o coboară, iar o ridică în sus. Pariez pe orice că dirijează „Pastorala“,

aş putea numi cu precizie şi pasajul anume! Şi de-ar fi numai atât! Ochii ei privesc peste trestii, peste dealul gol din faţă, şi acolo unde eu văd doar un orizont opărit şi leşinat de căldură, ea desluşeşte păstori şi păstoriţe în costume de operetă dansând gavoturi şi menuete. Bostanul spart, ce se leagănă pe apa plină de mătasea-broaştei, e o gondolă aurită, la cârma căreia un veneţian negru şi buzat scheaună o arie dulceagă unei prinţese cu talia de viespe, răsturnată în perne moi, brodate cu fir de aur...

Fantastic! De necrezut! În epoca asta, când ai la dispoziţie şi visul şi imaginaţia în pilule, când e absolut suficient să învârţi butonul magnetofonului sau manivela aparatului cinematografic, ca să iei de-a gata tot ce-ţi doreşte inima, fără nici un efort de fantezie, duduiţa asta încântătoare e în stare să creadă — şi crede! — că luna te poate inspira, că stelele îţi pot clipi numai ţie şi că foşnetul plopilor, noaptea, are în el ceva misterios!...

Ori poate altfel nici n-aş iubi-o atâta!

O iubesc, şi asta mă face să râd cu hohote!

Uite-o, se ridică, se-ntoarce cu faţa la mine, îmi zâmbeşte: atât de străină de lumea asta, de deşertăciunea deşertăciunilor numită lupta pentru existenţă, acuşi o să strâmbe din nas, poftim, şi-l încreţeşte! Ce-am zis eu? A simţit miros de benzină, vai cât de bine ar fi dacă motoarele maşinilor ar funcţiona nu cu benzină, ci cu nectar din floare de salcâm!.. „Vino la mine, piţigoiule, mai ciripeşte-mi ceva, mi-i dor de tine! Cum ar fi oare lumea asta, dacă ar fi toată lumea ca tine?“.

Nu văd nici un fir de iarbă să se îndoaie sub tălpile ei. Habar n-am cum s-a întâmplat, când s-a schimbat, dar e în cămaşa ceea de pânză de păianjen şi razele de soare, ce pătrund prin frunzişul cuminte al alunilor, trec prin trupul ei, cum ar trece prin apa unui izvor şi nici o umbră nu i se aşterne în urmă...

Aura, Aura, ai să faci un poet din mine şi o să mă topesc de prea multe suspine, şi o să piardă lumea un excelent doctor, îl şi văd pe el, marele fiziolog, plângând. Cine o să-i mai înţeleagă

glumele, cine o să mai aibă îndrăzneala să-i răspundă cu spirite la spirite şi cui o să-i mai pună unicul „cinci“ din tot institutul?

Se lasă încet în genunchi la capul meu, îmi răvăşeşte părul. Mângâie-mă, ingrato, am să întorc „Moscvici“-ul cu roţile în sus, îl prefac în gondolă şi o să-ţi cânt cu dulce glas de gondolier tuciuriu „Paloma“, sau „Podmoscovnâe vecera“. Mângâie-mă, eu mă prefac că dorm, vezi? Ţi-am prins mâna şi ţi-o sărut.

— Riki! ochii ei ca două flori, al cărora nume l-am uitat chiar după teza de la botanică, semestrul întâi, privesc în adâncul ochilor mei, întrebători. Andrei, mă iubeşti?

— Da.

Unde sunteţi cuvinte mari şi frumoase?

— Şi eu te iubesc, Andrei. Tare. Să nu mă minţi niciodată, să nu mă părăseşti...

— Aura...

Cămaşa ei se destramă ca un fum. Îi sărut gâtul, umerii, sânii... Aş vrea să strig, să plâng, să fiu atât de gingaş! Aura, ştii, m-am supărat odată pe tine, ţi-am spus în mintea mea obtuză că eşti mofturoasă şi mai cum? Nu, nu ţi-am mai spus altfel, eram furios, sufeream şi nu ştiam că sufăr, nu ştiam ce-i asta, iartă-mă, fetiţa mea, spune-mi: prostule, prostule... Mă săruţi, Aura? Tu mă săruţi?

— Andrei...

Sunt cel mai norocos om de pe pământ. Aura, de ce m-ai ales pe mine? Dacă n-aş fi coborât atunci în sala de disecţie, tu îţi poţi imagina, dacă n-aş fi coborât în ziua ceea în sala de disecţie... Nu, trebuia să cobor, era soarta care veghea la paşii mei şi mi i-a condus, nu se putea să nu cobor. Aura, auzi tu?...

— Te iubesc, Andrei!...

— Te iubesc, Aura, Aura!...

Alunii se învârt ca un disc de patefon şi peticul galben de cer din mijloc e tot un disc, dar de foc, şi strigătul ei de durere e sfâşietor şi senin:

— Riki, Riki!...

Şi ecoul adânc al pădurii:

— I-i-i...

Alunii se învârt frenetic şi încremenesc.

Acum are două feţe.

— Aura, fetiţa mea?

— Riki, ce-i cu tine? Ai băut gaz? Aiurezi?

Cea de-a doua faţă e a unchiului.

— Ai adormit cu capul la soare! Vrei să dea o dambla peste tine?

A şi dat.

— Lasă-l să mai doarmă, Aura, e obosit.

— Ajunge, nene Alecule! E ora trei!

Bravo, unchiule, mai ai şi o nepoată! Păcat că nu era al tău restaurantul, ţi-l ticseam cu rude până mai stai aici la noi. Şi în general...

Aura aleargă după o gânganie, cred că e vorba de un fluture.

— Riki, vino-ncoa! E atât de drăguţ!...

Sigur, îngeraşule, prinde-l, dacă e într-adevăr drăguţ, şi rupe-i aripile.

Mi se cam învârte capul.

Am impresia că nu-mi prieşte grozav dormitul în sânul naturii...

6

Unchiu-meu nu are pe nimeni aici, aşa că depinde numai de mine să opresc sau nu: e satul lui Costică Balan, colegul meu de an şi de grupă, care s-a jurat pe sfintele moaşte ale lui Esculap că mă transformă-n piftie la toamnă, dacă nu-i fac o vizită în vacanţă. În ce priveşte ameninţarea, ar trebui s-o iau în seamă: Costică e cu un cap mai înalt şi trage cel puţin un chintal în greutate. Adresa i-o ştiu cu precizie: în faţa stadionului, o poartă verde de metal. Dar cum nu sunt singur...

Aura i-a rupt gura lui moşu, ştie Parisul mai bine ca el, deşi

nu-mi prea amintesc să fi călătorit mai departe de Holbaţi şi Odesa, poate doar altădată, în copilărie, lucru de care mă cam îndoiesc, şi continuă să-i pună întrebări, cu viteza unei mitraliere bine unse. Cele mai multe vizează însă starurile de cinema (descopăr o nouă pasiune a duduiei!), în care privinţă interlocutorul e perfect profan. Ceea ce nu-l împiedică s-o privească cu nişte ochi, că de n-ar fi la mijloc vârsta şi gradul de rudenie, aş putea fierbe în cazanul cu gelozie.

Încă la balta aia, când fugea puştoaica după himere, mi-a declarat cu glas tremurând de emoţie:

— Măi, ce fată, Andrei! Să-ţi trăiască, bravo! Ai gust şi noroc.

I-am mulţumit simplu, în numele viitorului, şi am încercat imediat să-mi rezolv obsesia:

— Nene Alecule, cine a fost neamul prost care te-a vândut siguranţei?

A făcut o mutră atât de lungă şi speriată, că aş fi putut-o folosi imediat drept model pentru o mască de carnaval latino-american:

— Uite ce e, Andrei! Am să te rog să nu mai vorbeşti lucruri de astea! Nu m-a vândut nimeni şi cine m-a vândut, n-a vrut să mă vândă. Îmi pare rău că...

— De ce, unchiule? (arăta într-adevăr foarte amărât). Te-am întrebat şi eu aşa... Fără nici un gând rău... Scuză-mă!

— Ei iaca, scuză-mă! Hai s-o lăsăm...

— În regulă, i-am zis.

— Bravo!

Am observat că are ceva cu acest „bravo“, îl împarte la dreapta şi la stânga cu dărnicia unui ziarist începător. Deşi în cazul Aurei nu pot să nu-i dau un pic de dreptate...

— Nene Alecu, se zice că în Montmartre e o stradă sau o piaţă Rimscky-Korsakov, e adevărat? E unul din compozitorii mei preferaţi! Visul meu e să cânt în „Sadko“!

Îl văd pe bătrân cum îşi întinde gâtul fundamental din gulerul devenit deodată prea îngust.

— Da... Sigur! Este o stradă... Adică nu, o piaţă.

Sunt convins că nici n-a mirosit Montmartrul, mare şmecher!

Stadionul, mai bine zis terenul de fotbal, care a fost botezat fără îndoială cu numele lui Ferenţ Liszt şi al lui ginere-su Wagner, e mai bine păzit decât Capitoliul: o întreagă armată de gâşte îi tunde gazonul. Diferenţa de nivel dintre porţi trebuie să fie de cel puţin zece metri, sunt absolut convins că poarta de la vale e rezervată pentru echipele-oaspe...

Satul se înşiră numai de o parte a şoselei, de cealaltă, dacă nu punem la socoteală stadionul, e o întindere cu iarbă arsă şi cu mici pete de apă, probabil, în trecutul ei glorios, o simplă baltă.

Toate gardurile şi toate porţile din faţa stadionului sunt de metal, vopsite în verde şi sunt noi... Mai rămâne ca şi proprietarii să poarte toţi numele Balan.

Opresc la casa ce mi se pare mai arătoasă, oricum taică-su e brigadier, e cineva!

— A, doctorul! A treia casă, la vale! o babă îmi zâmbeşte fericită, de parcă i-aş fi nepotul întors din armată.

Doctorul, e îmbrăcat foarte sumar (una pereche chiloţi), pompează de zor, în mijlocul ogrăzii, la roata unei motociclete cu ataş.

— Tu eşti? Na, suflă aici, îmi întinde pompa şi dispare în casă.

Un dulău cât un viţel se ridică din umbra gardului şi se întinde leneş lângă mine. Nu-mi dă nici o atenţie, deşi îl privesc plin de sentimente contradictorii.

Costică coboară scările, îmbrăcat în mare ţinută, desculţ, în urma lui o femeie slăbuţă şi scundă şi un Goliath, probabil, tatăl.

Trece pe lângă mine cu un aer grav.

— Costică, nu sunt singur... Am intrat pe un minut, plecăm la...

— Bine.

Goliath vine radios, cu mâna întinsă:

— Bine aţi venit, Andrei! Eu sunt tata lui Constantin. Gheorghe Gheorghevici.

Mă ia în braţe şi mă bate pe umăr. O să am nevoie de comprese.

— Şi asta-i maică-sa!

Nu mă lasă să-i sărut mâna.

— Gheorghe Gheorghevici, suntem în trecere, doar pe-o clipă, e şi un moş cu mine şi o...

— O babă? Acuşi vă numărăm! Tatiană, ia vezi...

Mama lui Costică dispare în spatele casei. Ţipete elocvente de găini. Brigadierul mă ia de umeri:

— Vasăzică, aţi venit! Foarte bine!

Costică opreşte maşina în umbra casei. Ajută oaspeţii să coboare şi-mi întinde mâna:

— Noroc, Andrei! O sută de procente!

Trebuie să recunosc că locuinţa noastră rezolvată în stil neoexistenţialist, ar putea lăsa doar o impresie jalnică alături de reşedinţa permanentă şi privată a brigadierului. De altfel, nici nu v-am spus nimic despre „casa Tigrului“, şi cred că merita s-o fac. Acum vreo douăzeci de ani, eu nu-mi amintesc lucrul ăsta din motive tehnice, locuinţa număra abia două camere, în care, ce-i drept, ar fi putut dansa un batalion de grenadieri şi tot baletul de azi al Tigrului. Apoi avea să se nască urmaşul cu o voce foarte bine pusă, drept care marele regizor a dorit să ridice o baricadă între urechile sale închinate artei şi izvorul de zgomote antiartistice, aşa că una din cele două camere a fost transformată în doi cârnaţi lungi numiţi: a) „camera copiilor“ (sic! mai mulţi n-aveau ei să vadă, au fost nevoiţi să se mulţumească cu subsemnatul!) şi b) „camera fericitei mame“, în care se mai lua şi masa, se asculta muzică, se uscau pelincile şi aşa mai departe. Mai apoi, în zilele pe care memoria mea le desluşeşte încă, salamurile au fost transformate în patru mici cuşti, dintre care două fără lumina lui Dumnezeu, la numirile anterioare adău-

gându-se c) „camera pentru oaspeţi“ (nu mai înalţi de un metru şaptezeci şi cinci de centimetri, altfel trebuie să doarmă cu genunchii la gură!) şi d) „micul salon“ cu o pereche de fotolii şi o măsuţă, în care salon patru oameni normali, în picioare, cu o bună doză de optimism şi răbdare pot bea o cafea, bineînţeles, din ceşti mici.

A rămas fără schimbări, fireşte, numai cabinetul tatei… Dar principalul e cu totul altceva: vopseaua şi mobila. Mai ales, mobila: executată după schiţele regizorului în atelierele teatrului, ar putea pune pe gânduri şi oameni cu o voinţă mult mai puternică decât a mamei:

— Ştii, Riki, mi-a declarat într-o zi, când tata era plecat într-o deplasare îndelungată. Mă simt în casa asta ca în culise... Ştiu că e foarte modern şi de bun-gust, dar...

Costică e un amfitrion clasa-ntâi, deşi simt că pune mai mult accent pe buna dispoziţie a Aurei; cum însă Aura face mai mult naveta: camera unde ne aflăm — bucătăria, şi de fiecare dată se întoarce cu o noutate culinară şi mai şi, complimentele mute ale gazdei rămân numai în raza mea de vedere.

— E o fată grozavă, măi! O sută de procente! conchide el.

Unchiul pare să se fi născut în casa asta.

Brigadierul simte că şi-a găsit tovarăşul şi toarnă „câte un aperitiv, până servim ceva“ (recunosc influenţa copiilor asupra părinţilor!) dintr-o garafă respectabilă, al cărei conţinut roz scade pe măsură ce-l pot citi în obrajii celor doi prieteni de când lumea.

— Adică veniţi de la Paris?… M-da, se-ntâmplă... Foarte bine, să fim sănătoşi!

Nici unul dintre ei nu recunoaşte jumătăţile de măsură.

— Azi sunt mai liber oleacă, mi-am făcut singur zi de odihnă. Abia dimineaţă am venit de la raion…

Costică începe să râdă cu hohote, are un râs foarte subţirel pentru dimensiunile lui.

— Măi Andrei, ia întreabă-l de ce-a fost la raion. Întreabă-l!

Taică-su îşi întinde gura până la urechi:

— Da, întâmplare! Nici la Paris n-aveţi aşa ceva!

— Hai, zi-i, tată! Măi Andrei!…

Brigadierul pune mana pe pahar:

— Nu ştiu dacă o să ne facem slavă cu fermele şi cu grădinile, da iaca aista are să ne ducă numele prin toată ţara! râde. Ni s-a stricat o pompă la grădini, un fleac, de-o capică, numai că nu puteam găsi nicăieri fleacul ista. Şi vine mai alaltăieri la mine unul de-aici — avem un târâie-brâu, fost magaziner, că se ţine mai mult de băut, — vine, zic, la mine şi, cică, naşu Gheorghe (nu l-am botezat, da, aşa-mi zice), vine şi, cică, dacă-l trimit la Odesa, se-ntoarce cu ventilul cela pentru pompă şi să-i pun şi-o cinste. Nu ştiu cum o fi pe la dumneavoastră la Paris...

Unchiul apucă şi el paharul. Pare niţel şifonat: brigadierul crede că-l luăm în băşcălie cu întoarcerea din Franţa...

— O, da! La mine, la Paris!… Hai noroc!

— Noroc! Să mă iertaţi, nu o spun cu răutate, mai glumim noi. Este peste v'o două dealuri un sat... Tot Parij îi zice... Şi zic, la noi aici, vrasăzică, dacă nu găsim ceva de-a dreptul, apoi o mai luăm şi pe ocolite şi ce mă gândesc — o fi, n-o fi, dar fără pompa ceea cam greu —, îi dau bani de drum şi de cumpărătură şi-i zic să nu-l mai văd în colhoz, dacă mă duce de nas, oricum, tot cu câştig aveam să rămân... Şi azi-noapte, de fapt, pe la miezul nopţii, mă scoală telefonul de la raion, cică, aşa şi pe dincolo, să vin imediat la spital, că un colhoznic de-al nostru a nimerit într-un accident. Încalec eu motocicleta şi peste-un ceas — ce-avem aici? Vreo treizeci de kilometri? — mă prezint să-l văd mort pe târâie-brâul meu. Numai că mortul stă viu în pat şi doctorii se tăvălesc de râs: „Fenomen! Să-l arăţi la circ!“ Nebunul se urcase în avion la Odesa, într-un „cucuruznic“, cum îi zicem noi, se urcase cam beat şi pe drum l-a prins somnul. Ieri prin părţile celea a trecut un şuvoi de ploaie zdravănă, avionul n-avea cum să se aşeze în glod, şi dă-i să se învârte pe deasupra aero-

dromului, dacă şi-acela-i aerodrom, să arunce poşta. Şi cum s-a lăsat aşa pe-o aripă, numai ce-o porneşte şi Mâţu după saci, că aşa îi zice. De la vreo cincisprezece metri... „Norocul lui, ziceau doctorii, norocul lui că a căzut în cap, că altfel nu mai deschidea ochii!“. Şi-a scrântit o mână şi i s-au clătinat un pic creierii, dar cred că pe aiştia i-o fi clătinat băutura…

— Iaca povestea! Hai noroc!

Şi dădu pe gât paharul.

Unchiu-meu crăpa de râs.

— Nu, tată, îl îndeamnă Costică, n-ai spus principalul!

— A, ventilul! Cum am intrat la el, cum mi-a întins un pachet, cică: „Iaca, tovarăşe brigadier, ţi-am adus fleacul cela pentru pompă!“. L-am şi montat la loc azi-dimineaţă…

Singura care nu găseşte nimic vesel în toată istoria asta e, se-nţelege, Aura. Ne lasă să ne mai liniştim şi întreabă cu glas leşinat:

— Şi o să-i plătiţi pensie?

Brigadierul se uită la ea cu ochi mari:

— Pensie?

— Da, pensie! Omul a suferit, s-a jertfit pentru colhoz…

— Nu cred…, are un aer foarte necăjit. Uite, dacă ar fi căzut pe teritoriul colhozului...

— O sută de procente!

Aura îl măsoară cu o privire glacială.

— Măi Gheorghe, nevasta brigadierului pare foarte supărată. Tu să te astâmperi, că de nu!… O prinde pe Aura de umeri: Mănâncă, Aurico, mănâncă, nu te potrivi lor. Se uită la fiu-său. Tu mie să-mi aduci aşa noră acasă, ai înţeles?

Văd după mutra lui unsă cu admiraţie că n-ar avea nimic contra.

E singur la părinţi. Ca şi mine.

Numai că maică-mea încă n-o cunoaşte pe Aura...

Brigadierul înalţă ochii spre tavan ca pentru o rugăciune, se ridică brusc, şi, fără să scoată un cuvânt, se întoarce pe călcâie

şi dispare în camera vecină. În înalta societate sau într-una din piesele istorice montate de Tigrul mica mizanscenă ar fi purtat titlul convenţional de „finalul prânzului“: bătrânul conte a obosit şi s-a retras în bibliotecă... Mama lui Costică a încremenit cu o farfurie goală în mână şi priveşte cu ochi speriaţi la Aura. Tot la Aura priveşte şi Costică, adică mai priveşte încă, şi nu face deloc impresia să fi observat dispariţia subită a lui tată-său.

— Iaca, prinde glas nevasta brigadierului, i-am spus de cum a venit să se culce pe-un ceas, da parcă ai cu cine vorbi! Nu vă fie cu supărare, acuşi se-ntoarce. Mâncaţi, serviţi, Aurico, tare slăbuţă mai eşti...

Aura se face albă ca varul:

— Eu — slabă?! În glasul ei vibrează neprefăcută indignarea.

— Mătuşă Tatiană, dacă vrei să ştii am... am cu trei kilograme şi jumătate mat mult decât trebuie! Şi la dumneavoastră am mai adăugat cel puţin două!

— O sută de procente! Costică a coborât pe pământ şi e gata să crape de râs. Atâta vorbă pentru trei kilograme! Poftim, tata la un pariu bea douăzeci şi nu se teme că se îngraşă!

Mătuşa Tatiana clatină din cap supărată:

— Măi Costică, tu vezi...

Nenea Alecu se ridică de la masă şi se închină gospodinei:

— Am mâncat pe cinste, vă mulţumesc. Acuma oleacă de mişcare, nu? Ia hai, afară, băieţaşi, la aer!

Pe scară îl ia de umeri pe Costică:

— Măi, frate Costache, avea Noie trei fii...

— Sim, Ham şi Iafet?

— Exact! Şi Biblia o studiaţi la medicină?

Costică râde foarte şmecher:

— Ba nu. Dar aşa-mi zice şi tata când se-ntâmplă s-o ia un pic la măsea. Şi eu sunt Ham, nu?

Nenea Alecu desface braţele a mare mirare.

— Nici o problemă, tovarăşe Stanca, tata-i băiat bun şi a avut

el grijă să-şi crească un fecior plin de respect faţă de părinţi, n-aţi văzut ce mâini are? Numai că a început să cam îmbătrânească...

Nenea Alecu rămâne pe laviţa din faţa porţii „să-şi mai încălzească oasele la soare", noi trecem şoseaua.

Sunt convins că Pele ar refuza în ruptul capului să joace pe asemenea teren, pământul e tare ca piatra, şi iarba, neştiut prin ce minune vie şi aproape verde, ar putea concura cu orice perie de sârmă. Domnişoara Capuletti scoate un chiţcăit dramatic şi se grăbeşte să-şi încalţe pantofii, prea necugetat aruncaţi din picioare la vederea gazonului.

— Riki, m-am înţepat, nu vezi! Dă-mi mâna.

Chiar dacă aş fi avut reacţia unui cobre imperiale, n-aş fi reuşit s-o iau înaintea lui Costică. Sărmanul prieten, o să aibă nopţi albe după plecarea noastră.

Micile pete de apă spre care ne îndreptăm, spre marea nemulţumire a cârdurilor de gâşte, nu sunt altceva decât nişte fata morgana de însemnătate locală. Bugeacul apare aici în toată măreţia şi nimicnicia lui de milenii, drumul bătut al pecenegilor şi cumanilor, aşternut acum sub picioarele a trei viitori medici, dintre care unul (una) cu tălpile prea înaintate în evoluţie, pentru a mai putea lua contact cu pământul. Priveliştea care se deschide de aici asupra satului e de-a dreptul încântătoare: un maţ nesfârşit de porţi absolut identice, în lungul şoselei, parcă special alese ca la deschiderea lor apariţia caselor să constituie o surpriză: înalte, cu ferestrele largi şi vopsite în toate culorile curcubeului. Şi la picioarele unui deal atât de împădurit de livezi, încât ar fi constituit un obstacol de netrecut în calea pecenegilor... Unchiule, va trebui să te aduc încoace, nu te pot lipsi de asemenea perspectivă asupra noului în Bugeac!

— Costică, hai înapoi, nu mai pot de căldură! Aura a luat în obraji culoarea unui rac bine fiert. De ce nu semănaţi nişte copaci în pustiul ăsta?

— Nu sădim copaci, — Costică, ia te uită la dânsul, nici nu zâmbeşte măcar! — pentru că peste vreo doi ani are să fie aici un iaz de opt sute de hectare! Atunci să veniţi, să vedeţi ce plajă am să-mi fac chiar la poartă!

Perspectiva asta nu mă răcoreşte nici pe mine. Unchiul stă pe laviţă alături cu un bătrânel uscat, în bondiţă şi cu o cuşmă ţuguiată de miel alb. Un asin cam jerpelit, cu samar de lemn lustruit de vreme, paşte liniştit din gazonul menit să descopere cine ştie ce mare speranţă a fotbalului nostru înfloritor.

— Vai! Aura a încremenit ca un copil de grădiniţă în faţa lui moş Crăciun. Un măgăruş!

— Ehe, bun măgăruş! Costică tipăreşte protector crupa plină de ciulini a animalului care nu ne dă nici cea mai mică atenţie. Măgăruşul ăsta e mai bătrân ca mine! Renumitul măgar al lui moş Matei! Noroc, moş Matei!

— Costică, nu m-am plimbat niciodată pe-un măgăruş! Se poate? Nu-i periculos?

— Ăsta-i nepotu-meu, Andrei. Doctor!

Moş Matei îmi întinde o mână plină de noduri şi neaşteptat de viguroasă.

— Să vă trăiască!

Aura îmi face semne triumfătoare de pe samarul bietului animal, care continuă să pască, de parcă nici n-ar ţine în spinare cea mai frumoasă amazoană a Institutului de Medicină. Costică depune eforturi fizice şi lingvistice disperate ca să clintească din loc asinul.

— Nici să-l tai că nu porneşte până nu-i zic eu! Moş Matei pare foarte mândru de măgar. Iaca să vedeţi! îl mai lasă câtva timp pe Costică să facă nervi, apoi strigă cu glas subţirel şi tremurat: Vasilică! Ia hai, tată, hai!

Măgăruşul înălţă capul, ciuli atent urechile, şi după o scurtă clipă de îndoială o porni cu paşi mărunţei pe marginea şoselei.

Strigătul de entuziasm al Aurei nu-l opri decât peste vreo cinci-zeci de metri.

— Iaca, aţi văzut? Vasilică, ia hai la tata, hai!

Bidiviul lui moş Matei se întoarse scurt şi o porni spre glasul stăpânului cu atâta tragere de inimă, încât Costică abia reuşi să prindă în aer preţioasa şi speriata povară, neobişnuită cu galopurile măgăreşti. Moş Matei îşi muşcă nervos mustăţile trase pe oală şi mult prea stufoase pentru faţa lui smochinită, dar când cavalcada neprevăzută sfârşi cu bine, nu-şi putu ascunde un zâmbet:

— Iaca, mai n-a prăvălit fata! Şi încă se cheamă că-s om bătrân!…

Fata râdea cu gura până la urechi, fericită! Ce poză pentru albumul de familie a ratat! Costică apucă de samar animalul care se pusese imediat pe păscut:

— Moş Matei! Ştii ce-am să fac eu cu Zaporojeţul matale? şi fără să mai aştepte răspunsul bătrânului se aplecă sub foalele dobitocului, îl aburcă pe umeri şi îl săltă cu o palmă de la pământ. Mai mult se vede că nu-l ţineau bojocii, dar acţiunea se desfăşură cu atâta iuţeală, încât măgarul luă măsurile de rigoare abia când simţi iar terenul sub picioare: prea târziu, copitele lui loviră în gol.

— Şi spune-i să zică mulţam că nu l-am dat de pământ!

— Voinic mai eşti, măi Costică! Iaca a mers şi Vasile al meu călare... avea un râs mărunt şi molipsitor.

— Costică, zise unchiul, n-ai încercat să te apuci de lupte?

— E campionul institutului la trântă, nene Alecu!

— Sigur! Altfel cum dădeam latina!

Aura catadicsi în cele din urmă să-şi ia ochii de pe eroul zilei şi se aşeză pe laiţă:

— Moşule, de ce-i zici măgăruşului Vasile? Se poate să dai unui animal un nume omenesc?

Sfântă naivitate! Motănaşul Riki poartă adică un nume normal după părerea ei!

Moş Matei miji ochii şi un întreg păienjeniş de zbârcituri îi acoperi faţa tăbăcită de ani.

— D-apoi că nici nu-i zice Vasile! Suru-i zice. Vasile-i nepotu-meu, tovarăşul lui Costică, iacătă-l!

— Şi nu face gălăgie nepotul? unchiul părea să se fi încălzit binişor.

— Ehe, d-apoi unde-i nepotul şi unde-i Suru! Nepotul s-a dus şi ne-a lăsat amândoi cu Suru, iaca, mă mai iau şi eu cu dorul...

Costică sări înfocat:

— Da cine-şi făcea cruce când a plecat Vasile? Acuma ţi-i dor?

Moş Matei îşi netezi mustăţile impunătoare şi zâmbi:

— Las' că bune poame-aţi mai fost amândoi. Se-ntoarse spre unchiu-meu: Numai Dumnezeu şi cu Suru ştiu cât chin am avut cu dânsul. Şi cu Costică ista. D-apoi n-au suit odată pe casă, dracii, şarabana preşedintelui?

— Ce-i aia şarabană? se interesă Aura.

— Căruţă. Aveam un preşedinte cam beţiv, nici n-a prea făcut purici pe la noi, apoi într-o noapte deavolii ăştia i-au desfăcut şarabana câte-un şurubaş şi i-au suit-o pe casă! Au adunat tot satul ca la comedie.

— Aşa-s tinerii, neastâmpăraţi, zise unchiul împăciuitor.

— Ehe, interveni Costică, dacă nu ne prindea paznicul, îi suiam şi calul! Că nu ne dădea lemne la şcoală.

— Tot aşa de voinic erai şi atunci? hotărât lucru, Aura începe să manifeste un interes prea nesănătos pentru bunii mei prieteni.

— Şi i-am căutat tot satul trei zile.

— Iar noi, zise Costică, huzuream amândoi în podul casei preşedintelui. O jumătate de porc afumat am mâncat!

— Da, buni băieţi, râse unchiul. Se vede că nu ţi-a fost prea urât, moş Matei.

Moşul oftă:

— Aşa-i când cresc copiii fără părinţi. Nici nu credeam să-l mai văd om...

— Orfan?

— De tată. A murit de răni la vreo cinci ani după război. Iar maică-sa, fiică-mea, dă, ca femeia. A tot plâns vreo trei ani şi până la urmă s-a luat cu un tractorist din Bucovina. Numai că băiatul nu i l-am dat. Erau vremuri grele, porneau colhozurile...

— Şi intrau oamenii cu plăcere în colhozuri? întrebă unchiul.

— Ei ba, cu plăcere! Eram întunecaţi! râse moşul. Apoi a venit fie-mea după băiat, peste vreo patru ani, că mai prinsese şi ei la cheag, dar n-a mai vrut el să se ducă, nici n-o cunoştea! Umbla de-acu la şcoală, înţelegea... Moş Matei aruncă ţigara şi o strivi lung cu tocul cizmei.

— Adică şi bunel ai fost, şi mamă, şi tată, zise unchiul.

— De toate. Dar mai mult miliţioner, că tare zbânţuit mai era. Unde m-au chemat într-o zi la scoală, cică s-a îmbrăcat Vasile al meu ca directorul; când l-am văzut — taman directorul şi pace, şi cu ţigara în dinţi...

— Aveam un director, apoi şi la lecţii fuma!

— Nu spune, era om bun, măcar că fuma, aşa era patima omului. Ia, de-atunci, că era de-amu prin clasa a noua, am vrut să-l duc la maică-sa chiar eu, că-mi scria şi mie scrisori şi lui, numai că el le dădea pe foc, nici nu le citea, şi fugea de-acasă şi se ascundea, aşa era de supărat pe dânsa. Când îi spuneam de maică-sa, apoi îşi astupa urechile...

— Toţi am fost buni, constată profund Costică. Ei şi ce, ne-am prăpădit? S-a prăpădit Vasile al matale?

— Da cine zice că s-a prăpădit? Iacătă-l! moşul întinse un deget noduros spre asin. Paşte!

— Ehei, moş Matei, strigă Costică, nu te mai preface! Cine se laudă prin tot satul cu fotografiile lui? Tovarăşe Stanca, iaca să vedeţi dacă n-are să vi-l arate şi dumneavoastră!

Unchiul râse:

— Lucrează, învaţă?

— Lucrează, zise moşul.

— E actor, strigă Costică.

Aura se trezi:

— Actor? Cine?

— Nepotul lui moş Matei. Artist la Teatrul Tineretului.

— Cum îi zice?

— Vasile. Vasile Toma.

— Vasile Toma? Aura se ridică încet şi solemn de pe laviţă şi se întoarse spre bătrân: Moş Matei, Vasile Toma-i nepotul dumitale?

— Aţi auzit de el?

— Cum s-aud? Riki (asta mai lipsea, acum o să ştie şi măgarul lui moş Matei cum mă cheamă cu adevărat!), Riki, am fost împreună, nu? La „Revizorul“, îţi aminteşti? A jucat rolul lui Hlestakov! E un actor genial, moşule!

— Dă, face şi el ce-l duce capul, zise bătrânul.

— Îţi aminteşti, Riki?

De ce mă pui în încurcătură, îngerul meu, ştii foarte bine că-s sătul de teatru până peste urechi şi nici memoria fizionomiilor n-o am.

— Da, da, desigur!.. Unul aşa... talentat! Zicea şi Tigrul... Zicea şi tata!...

Costică se posomorî:

— Suntem fotografiaţi pe-un tablou dintr-a zecea, alături.

— Hai să mi-l arăţi!

— D-apoi uită-te la moş Matei: copia lui!

Aura îl măsură cu o privire glacială:

— Hai! Şi fără să mai aştepte aprobarea împinse portiţa.

Cu toată suta lui de kilograme, Costică, în urma ei, mi se păru deosebit de mic.

Ah, Aura, Aura, fiinţă sucită, câte suspine cresc pe urma paşilor tăi!... Moş Matei se ridică şi-i întinse mâna lui unchiul:

— Am venit c-o bucurie şi mă duc cu două. Apoi zi şi mata, tovarăşe, nu-i păcat să mori? La toamnă mă duc la sanator, iaca

să vezi! Îşi repezi cuşma pe ceafă şi îşi îndemnă măgăruşul: Hai, Vasilică, hai, băieţel, acasă! întoarse capul: Tare m-aţi bucurat!...

Sentimental moşul. Interesant, şi pe Tigrul o să-l umfle tot aşa mândria, când o să afle de la vreun necunoscut că eu l-am operat de apendicită?

— Simpatic moşulică, ce zici, nene Alecule?

Unchiul tresări de parcă i-aş fi strigat ceva la ureche:

— Simpatic, zici? Ştii la ce mă gândeam eu, Andrei? Iaca, m-a văzut omul ăsta pe bancă, nu mă ştie, nu-l ştiu... Şi s-a aşezat alături. Am schimbat o vorbă despre vreme, despre ploaia de ieri... Şi mi-a spus, ştii ce mi-a apus? Că are o mare bucurie, că nepotu-su s-a împăcat cu mama. Că a iertat-o, după douăzeci şi patru de ani a iertat-o! Înţelegi?

Parcă înţeleg. Ori poate e ceva prea complicat pentru înţelegerea mea?

Unchiul dă gânditor din cap şi zâmbeşte:

— Eşti un om fericit, Andrei, tu nici nu ştii cât de fericit eşti!

De ce, unchiule, bănuiesc! Aici ai nimerit-o: deşi cu unele lipsuri, în mare, sunt fericit.

Dar nu găseşti că e cam mult un sfert de ceas ca să admiri mutrele solemne ale unor mucoşi fotografiaţi în clasa a zecea, chiar dacă unul e genial, iar celălalt poate sălta un măgar în spinare?…

7

Abia peste vreo zece kilometri îl conving pe Costică să facă drumul îndărăt.

A luat-o înaintea noastră pe motocicletă — „ca să ne deschidă calea o sută de procente“, în fond, ca să se mai afle un pic în preajma Aurei. E îndrăgostit lulea, m-am convins definitiv de lucrul acesta aseară, când, după plecarea unchiului şi a brigadierului, am început să le povestesc cu unele prescurtări biografia

parizianului plecat în Spania. Nu credea nici o iotă din ce le spuneam, în schimb profita de faptul că îngeraşul meu asculta cu gura căscată (Aura moare să ştie cât mai mult despre cunoscuţii pe care-i consideră ea drept „cineva!“), şi mi-o mânca pur şi simplu din ochi! Să explodezi de râs, nu alta! Dacă n-o să-şi caute uitarea în muncă, o să aibă mult de suferit bietul băiat.

Aura stă pe bancheta de lângă mine, dreaptă şi visătoare, pare să n-o preocupe absolut nimic pe această lume trecătoare şi vană (aşteaptă să fac ceva bancuri pe socoteala lui Costică; o să aştepte mult şi bine, nu sunt chiar atât de prost, ştiu ce poate urma!), în schimb unchiul debitează la cuvinte cu iuţeala unui automat de făcut colţunaşi:

— Măi copii, au nişte grădini extraordinare, cinci sute de hectare, glumă-i asta? O fostă baltă împuţită, o mai ţin minte şi eu, şi acum numai canale de beton şi ploaie artificială! Şi o livadă cât vezi cu ochii! Şi în ce loc, fraţilor! În pustiul acesta, unde nu creşteau decât salcâmi! Trebuia să mergeţi şi voi să vedeţi, n-aţi fi regretat.

Aura îl aprobă zâmbind.

Pisicuţa a găsit limbă comună cu moşul, deşi sunt absolut convins că o sa rămână paf, când o să afle că roşiile nu cresc în copaci.

— Da-a, nu mă pot stăpâni, o să ai cu ce înnebuni prietenii când te-ntorci, unchiule. Livezi noi, zarzavat... Şi un milion de probleme de protecţie a naturii.

Probabil, am cam sărit peste cal, nu-mi răspunde îndată.

Aura mă transformă cu ochii, simt eu, într-un pumn de cenuşă.

— Unde să mă-ntorc, Andrei?

— La Paris, Adică la Ivry...

Tace. Nu-nţelege gluma. O repar:

— Am auzit că în Franţa zarzavatul se aduce din străinătate.

Râde.

Natural, şi Aura îl imită.

— Nu mă-ntorc nicăieri, Andrei. Am venit acasă. Poate cam târziu, dar am venit acasă şi tu vrei să mă întorc?

Asta-i bună. Interesant, ştiu şi ai mei? Păi bine, unchiule, abia apucasem şi eu să am rude în Franţa şi na, că le-am pierdut... Cum vine asta? Cum văd eu Parisul?

— Îmi pare bine, nene Alecu. O aduci aici şi pe Luiza.

— Cine-i Luiza? se grăbeşte Aura.

— Fiica lui unchiul!

— Vai, nene Alecu, ai o fată? Şi-i mare?

Ne cuprinde pe amândoi de umeri, simt că mă strânge tare.

— Am avut o fată, Aura. A murit. În primăvară, la începutul lui mai...

Podul din faţă e demontat, observ semnalul în ultima clipă — puteam s-o fac lată. Podul provizoriu tremură ca apucat de friguri. Pârâiaşul n-are nici două degete de apă, dar e cu malurile înalte, şi pe cel spre care urcăm se mai văd zigzagurile năpădite de bălării ale unor foste tranşee.

— Unchiule (trebuie să-i spun ceva), mi-ai promis să-mi povesteşti de Spania.

E un bărbat, totuşi.

— Şi dacă te plictisesc?

— Înţelegerea!

— Dar Aura?

Aura are ochii umezi.

— Nene Alecu!… Chiar ai călătorit în Spania? Aşa cum spune Andrei? Îngrozitor!...

...Şi iar goana maşinii printre dealuri pleşuve; iar miresme de ierburi, de data asta însă proaspete; din motive de dimineaţă, soarele n-a reuşit încă să usuce roua; iar o pereche de urechi, adică nu, două perechi, am şi uitat de Aura, două perechi de urechi ciulite atent; şi iar vocea lui, a povestitorului, dar nu monotonă şi nici obosită. (Curios cum învie vocile bătrânilor, dacă

printre ascultători se află o femeie, ba încă una tânără şi frumoasă!)

Drept care am şi notat:

A DOUA POVESTIRE A UNCHIULUI ALEXANDRU DESPRE VIAŢA ŞI CALĂTORIILE SALE

(care povestire, din motive lesne de înţeles, n-o putea spune altcineva)

„S-a râs mult pe socoteala mea în oraş, vreo două zile eram oprit la tot pasul, mă acostau tot felul de oameni, ca să-mi strângă mâna, să mă bată pe umăr şi să-mi spună cuvinte frumoase, pe care, de altfel, mai mult le ghiceam decât le înţelegeam.

Mi se dăduse o cameră la hotel, un „mono“ — o salopetă albastră — era uniforma revoluţiei, un nume spaniol — Himenes, dar nu mi se dădea lucrul cel mai de seamă: o armă şi posibilitatea să lupt cu ea în mână.

În fond eram singur vinovat: în loc s-o fac pe infanteristul naiv şi să fiu trimis la Albasete, unde se afla centrul de organizare a brigăzilor internaţionale, am declarat sincer care mi-i meseria, aşa că foarte curând nimerii la aerodromul Los-Alcasares, în apropierea Cartagenei.

Încă din toamnă zeci de cargouri spaniole şi sovietice descărcau în toate porturile republicii alimente, îmbrăcăminte, şi, principalul, echipament militar. Portul Cartagena nu era nici el o excepţie: zilnic acostau la docuri sau aruncau ancora în radă vase de toate tonajele şi zilnic, pe străzi sau în cafenele, se discuta numai despre tancuri, avioane, vedete rapide — secretul militar era pentru expansivii şi mereu optimiştii spanioli o problemă extrem de convenţională... Pe terenul de zbor de la Los-Alcasares, ba chiar şi în împrejurimile lui, pe şosele, în livezile de portocali şi lămâi se descărcau lăzi uriaşe cu un conţinut „strict secret“ — un secret cunoscut tuturor:

avioane de luptă demontate. Lucram zi şi noapte la asamblarea lor. Fronturile nu puteau aştepta.

Odată cu aparatele, pe aceleaşi vapoare sau pe alte căi soseau şi piloţii, inginerii, mecanicii — voluntari din toată lumea.

Lucram mult, uneori trebuia să reparăm avioanele chiar înainte de a le putea expedia pe aeroporturile din preajma fronturilor — aproape în fiecare noapte ne vizitau „Junkers“-uri şi „Heinkel“-uri nemţeşti sau „Fiat”-uri, ca să-şi arunce, nepedepsite, încărcăturile de bombe — apărarea antiaeriană lipsea aproape cu desăvârşire, vânătoare de noapte nu aveam…

Cu toate că bombardamentele creeau o atmosferă de front, cu toate că-mi dădeam perfect seama că şi munca mea e un mic aport la efortul general îndreptat spre zdrobirea fascismului, şi nu numai a celui reprezentat de Franco! — eram, în sinea mea, nemulţumit: mi se părea că nu fac ceea ce ar trebui să fac, că nu aici era locul meu, ci pe front, pe un front în adevăratul înţeles al cuvântului — unde se trage cu arma şi îl poţi vedea pe duşmanul zdrobit. Aici, în rarele ore de odihnă, îţi mai puteai permite şi un cinematograf şi o cafeluţă cu coniac, în timp ce în tranşee stăteau de veghe oameni viteji, privind clipă de clipă moartea în faţă...

În februarie treizeci şi şapte cădea — ocupată de fascişti, ori mai bine zis părăsită de anarhişti şi trădată de ofiţerii de la statul-major — Malaga. Luasem hotărârea fermă de a pleca pe front.

Raportul meu a rămas însă fără răsunetul scontat, cu toate că folosisem frazele cele mai alese şi mai convingătoare.

— Republica Spaniolă are nevoie de dumneata aici! mi-a declarat comandantul. Oricine poate trage cu arma, dar nu oricine poate repara avioane. Şi un avion e mai ceva decât un mauzer...

Ştiam şi eu lucrul acesta, îl înţelegeam prea bine, dar inima are legile ei!...

În martie, când bravul corp expediţionar italian al generalului Manzini, cel care ocupase Malaga, era făcut terci la Guadalahara, când toată Republica sărbătoarea strălucita victorie asupra uneia

dintre cele mai modern echipate armate am profitat de sosirea la Cartagena a şefului aviaţiei republicane şi, fără să stau prea mult în cumpănă, i-am ieşit la raport peste capetele tuturor superiorilor direcţi. Ignasio Idalgo de Cisneros era o adevărată legendă şi, fără discuţie, unul din cei mai talentaţi comandanţi ai Revoluţiei Spaniole. Între timp o rupeam destul de binişor în limba tizului său şi îi prezentai rugămintea verbal, fără să mi-o scrie cineva pe hârtie.

M-a privit cu ochii lui negri şi pătrunzători, şi-a netezit mustaţa zbârlită sub nasul care părea destul de măricel pe faţa slăbită de oboseală cronică şi mi-a zâmbit:

— Vrei să lupţi? Ceea ce faci aici e tot luptă. Îţi mulţumesc în numele guvernului legal al Republicii. Dar dacă vrei să faci şi mai mult, mă voi strădui să găsesc ceva demn de elanul acesta.

Peste vreo două săptămâni, când renunţasem la orice speranţă să fiu transferat pe front (nu că i-aş fi înţeles promisiunea doar ca o simplă vorba bună, ştiam că are lucruri mult mai serioase pe cap), vine ordin de la centru să mă prezint în escadrila „Aripile roşii“, în Aragon, pe frontul de Est... Adică nu uitase de mine!

La începutul lui aprilie eram în capitala Cataloniei — Barcelona. Oraşul acesta, unde în timpul primului război mondial se producea o bună parte din potenţialul de război francez, unde se fabricau motoarele „Hispano-Souisa“ dintre cele mai bune pe vremea lor — oraşul acesta nu părea deloc să fie cuprins în vâltoarea bătăliei. E drept, geamurile caselor erau lipite cu fâşii de hârtie, pancarte la tot pasul, lozinci, dar restaurantele şi terasele erau pline de o mulţime veselă şi gălăgioasă: pancartele vorbeau despre un Madrid care nu va fi fascist niciodată, despre un Madrid care are nevoie de apărători, iar potenţialii apărători ai Madridului şi ai Spaniei umpleau străzile, înarmaţi ca de paradă şi împodobiţi cu insigne de tot felul, încât ai fi putut deduce din simpla lor contemplare că proprietarii sunt concomitent membri a zeci de partide şi a tot atâtea sindicate...

Barcelona fusese bombardată doar de vreo trei ori de pe mare şi cam tot de atâtea ori din aer; poate acesta era motivul că oraşul nu prea credea în existenţa reală a războiului, a unui război crâncen, pe viaţă şi pe moarte, de care depindea şi existenţa lui... Cine ştie! Erau multe lucruri pe care nu le puteam înţelege, pe care aveam să le înţeleg mult mai târziu. Şi, din nefericire, nu numai eu...

Cu mare greutate, şi abia peste vreo trei zile de alergătură, reuşii să aflu că escadrila „Aripile roşii" era dislocată „undeva între Lerida şi Zaragoza".

Înarmat cu aceste informaţii precise, precum şi cu un „salvoconductor" — permis pentru zona de operaţii „por la zona de guera de la provincia Aragon", plin de ştampile rotunde, şi ovale, am purces la drum şi, spre marea mea bucurie, abia după o zi de căutări şi întrebări am descoperit aerodromul. Nu pot să nu remarc un amănunt: dacă secretul militar ar fi fost cât de cât respectat de cei pe care îi întrebam, probabil n-aş fi dat de urmele unităţii mele nici până la sfârşitul campaniei...

Aerodromul era situat în apropiere de Juesca, la poalele munţilor Aragonului, de fapt un mic platou de piatră, înconjurat din toate părţile de nişte dealuri stâncoase, pleşuve. Câteva barăci de scânduri vopsite pentru camuflaj alcătuiau şi postul de comandă, şi dormitoarele, şi cantina, şi atelierele. Vreo douăzeci de „Bregué-19" împrăştiate pe tot terenul. La marginea câmpului — cam tot atâtea schelete arse a ceea ce fuseseră cândva aparate de zbor.

Comandantul escadrilei, un tânăr înalt şi chipeş, cam de vârsta mea, locotenent-colonelul Raul Blasco Ruiz, m-a primit ca pe o rudă foarte apropiată, întoarsă din străini:

— Îmi pare bine, Himenes (nu te superi dacă o să-ţi spunem Sancho? A fost oricum un om înţelept şi devotat!), îmi pare bine că nu te-ai temut să vii la noi. Îmi pare bine că nici şeful n-a uitat de rugămintea noastră! Ne trebuiesc mecanici, piloţi avem destui. Zici că ai fi preferat frontul? Sunt zece kilometri până la prima

linie şi douăzeci şi cinci până la aeroportul lor... Înţelegi, probabil că nu stăm mai rău decât cei din tranşee?

Foarte curând aveam să mă conving de justeţea observaţiei:

— Mecanic de bord? Nu. Uite, maşinile noastre: te dai jos din zbor şi păşeşti alături cum ai mâna un măgăruş...

Avioanele lor zboară de trei ori mai repede, nu ne putem permite lupte aeriene, aparatele noastre sunt ochii comandamentului, zburăm numai în recunoaştere... N-avem cum le adăposti, în piatra asta nu poţi săpa hangare. Suntem bombardaţi şi mitraliaţi zilnic — iată de ce ne trebuiesc mecanici pricepuţi, nu-i avem... Avioane noi, moderne? Ştiu, sunt, dar ele trebuiesc acolo unde e pericolul mai mare, la Madrid... Frontul nostru e liniştit...

În aceeaşi clipă sună telefonul de campanie de pe masa lui.

Ridică receptorul, pe faţa-i smeadă nu se putea citi nimic:

— Bine. Dă alarma. Comunică piloţilor: direcţia nord.

Mă privi cu aer îngrijorat:

— Din fericire, avem un serviciu de informaţii destul de bun. Acum zboară în direcţia noastră şapte avioane inamice: două „Ju" şi cinci „Fiat"-uri. Nu, nu special pentru aerodromul nostru. Dar dacă ne prind pe teren, nu ne iartă. Şi noi trebuie să-i evităm, n-avem încotro, zburăm în altă direcţie... Uite!

Vedeam şi fără să-mi fi atras el atenţia: la nici două minute după răgetul sirenei primul aparat era în aer, celelalte îl urmau...

— Hai la adăpost. Peste cinci-şase minute sunt aici... Adăpostul era o simplă îngrăditură de pietre. Când apărură dinspre vest avioanele inamice, ale noastre erau toate în afară de orice pericol, cu excepţia unuia care abia rula la start.

— Filip! strigă Ruiz. E rabla lui Filip!

— „Bregué"-ul stopă brusc. Văzui o mogâldeaţă sărind din prima carlingă în cea de-a doua, unde era instalată mitraliera.

— Bietul Filip! comandantul se apucă cu mâinile de cap.

„Fiat"-urile coborâră în zbor razant, „Junkers"-urile îşi văzură

de drum. Mitralierele începură să ţăcăne cu înverşunare, două avioane atacau „Bregué"-ul, celelalte loviră în barăci. Totul nu dură decât o clipă. Din coada avionului nostru apăru o şuviţă de fum, mogâldeaţa sări din carlingă, îşi scoase haina şi începu să izbească cu ea peste profundoarele incendiate. Comandantul apucă o căldare cu nisip şi se repezi spre avionul lovit. Îl urmai. Dar în clipa asta unul dintre cele două „Fiat"-uri viră brusc şi se îndreptă razant spre noi.

— Culcat! strigă comandantul, şi ne trântirăm cu toţii la pământ. „Fiat"-ul însă se clătină într-un mod ciudat, scoase trenul de aterizaj, atinse pământul şi, după ce făcu câteva salturi din cele mai caraghioase, încremeni la vreo zece paşi de marginea câmpului.

Comandantul părea să fi fost aruncat de o catapultă:

— E lovit! Filip l-a doborât! Ole, Filip! strigătul lui putea fi auzit la zece kilometri.

Uitară cu toţii de avionul incendiat şi se repeziră într-o goană turbată spre musafirul nepoftit.

Avionul era intact, dar în viziera carlingei se căscau patru găuri cu păienjeniş împrejur. Pilotul stătea cu capul în piept şi nu dădea semne de viaţă. Fu coborât pe iarbă. Avea umărul drept sfărâmat. Comandantul trimisese după pansamente.

Filip alerga în cămaşă şi cu capul gol:

— Unde-i ticălosul! Îl ucid! Era să-mi dea foc! Şi mi-a tăiat coada! părea foarte indignat.

— Bravo, Filip! Ai făcut o treabă grozavă!

Zeci de mâini se întindeau să-l felicite.

— Mi-a retezat coada, macaronarul! Îi tai gâtul!

Italianul deschise ochii, zâmbi, apoi se strâmbă de durere, încercă să mişte mâna dreaptă, făcu o grimasă şi mai grozavă şi ridică stânga făcută pumn:

— Rot front! glasul îi tremura.

Filip se repezi la el:

— Auzi la el, ce-a învăţat: Rot front! Stai, fecior de târfă! Îţi arăt eu ţie!...

Comandantul îl apucă de mână:

— E prizonier, Filip!

Italianul întrebă:

— O să fiu împuşcat? şi începu să plângă.

Ruis ordonă unui tânăr, care venise cu pansamentele:

— Pe urmă îl aduceţi la mine. Şi italianului, fără să-l privească: Noi nu împuşcăm prizonierii.

Aşa l-am cunoscut pe Filip, francezul Filip, care avea să-mi devină un bun prieten. Din nefericire, pentru puţin timp. Prea puţin.

Escadrila era, de fapt, o familie mare, deşi puteai număra vreo zece naţionalităţi în componenţa ei: francezi, englezi, un negru din Statele Unite, un mexican, doi sârbi, doi suedezi.... Renunţaseră cu toţii la soldă în folosul copiilor din satul vecin. Pe dealurile din apropiere păştea o mică turmă de oi — proprietatea escadrilei.

Atelierele erau rudimentar înzestrate, dar, de mare ajutor. M-am convins de lucrul acesta când am reparat „Bregué"-ul lui Filip: avea profundorul retezat şi alte câteva piese distruse, în condiţii normale trebuia expediat la fabrică, şi, totuşi, l-am făcut să zboare! Nu pentru Filip. Filip s-a declarat imediat proprietar al „Fiat"-ului!

— O să le arăt eu dumnealor ce pot face cu asemenea maşină! Ăia-s piloţi? Nişte cârpaci nenorociţi! Birjari! Fac în pantaloni, dacă trebuie să lupte cu nişte bărbaţi! O să le arăt eu Asmara!

Un an în urmă, Filip, pilot al liniilor aeriene franceze, reţinut de evenimente în Abisinia, în oraşul Asmara, fusese martor al atrocităţilor trupelor invadatoare.

— Nişte bestii, Sancho!

Se afla în escadrilă din primele zile. Lăsase acasă — era din Montpelier, o oră şi jumătate de zbor peste golful Lyonului — o soţie tânără şi frumoasă, acum o aştepta şi pe ea:

— O să fie o soră de caritate grozavă! Şi eu o să mă simt mai al dracului, o să vezi!

Eram bombardaţi şi mitraliaţi zilnic. Dar tot zilnic trimiteam la statul-major al frontului mape cu fotografii: Zaragoza, Juesca,

Belcite, aerodromuri mascate printre livezi sau aproape ostentativ necamuflate — fasciştii ştiau că n-avem cum îi lovi şi erau foarte aroganţi —, drumuri, tranşee, într-un cuvânt — tot ce putea interesa comandamentul în vederea operaţiilor. Din păcate, în perioada aceea operaţiile de pe frontul de Est — mai ales, în Aragon — nu erau prea îmbucurătoare, anarhiştii nu alcătuiau o armată de nădejde, ba dimpotrivă, deseori reuşita trupelor regulate ale Republicii era anulată de cine ştie ce ieşire idioată sau chiar de o retragere a anarhiştilor. Ar putea părea de necrezut asemenea lucru, dar „revoluţionarii" aceştia erau în stare să încheie un armistiţiu cu falanghiştii, în toiul luptelor, numai pentru a juca cu ei un meci de fotbal...

Pe la începutul lui iunie sosi la aerodrom şi tânăra soţie a lui Filip, frumoasa arleziană Madelaine. Cantina, pe care Madelaine o luă imediat în primire, începu să servească vizitatorilor mâncăruri nici visate mai înainte, gulerele cămăşilor prinseră să sclipească de albeaţă („Ne demascăm aşa", glumeau piloţii), bărboşi sau nespălaţi nu mai vedeai pe tot aerodromul.

„Fiat"-ul lui Filip era înarmat, din fericire, cu patru mitraliere obişnuite, aşa că muniţiile nu-i lipseau. Patrula zilnic în împrejurimile aerodromului, elaborase un adevărat cod împreună cu Ruiz — aparatele de atunci încă nu erau înzestrate cu emiţătoare, — aşa că nu prea riscam să fim atacaţi pe neaşteptate, cum ni se mai întâmpla uneori.

Ziua, când a doborât primul „Junchers-52", a fost o adevărată sărbătoare. E o istorie care merită a fi amintită. Treceau dinspre vest, pe deasupra aerodromului nostru, patru „Junchers"-uri escortate de cinci „Fiat"-uri. Ştiam lucrul acesta, fusesem anunţaţi. Stăteam cu toţii în adăposturi, aparatele noastre erau în aer, pe după coline; vreo cinci schelete de „Bregué"-uri arse erau special neglijat mascate, le mutam din loc în loc: „momeala", la care se repeziseră de nenumărate ori aşii fascişti. Nici de data aceasta „Fiat"-urile nu lăsară să le scape „prada". Coborâră în picaj, mitraliind

bietele ruine de mai mare dragul. Un „Fiat“ însă lua înălţimea, urcă peste plafonul „Ju“-urilor şi...

— Filip! E Filip! auzirăm strigătul entuziast al lui Madelaine.

Era, într-adevăr, Filip. Se aranjase foarte comod în coada formaţiei — nu schimbase semnele de reper ale aparatului — şi acum tăbăra nestingerit asupra bombardierului într-atâta năucit de faptul că e atacat de „ai săi“, că nici nu reuşi să riposteze. „Junchers“-ul lăsă o coadă de flăcări şi fum şi porni cu urlet spre pământ. Filip continuă picajul, redresă brusc aparatul şi viră în zbor razant într-o vâlcea, ce se deschidea spre platoul nostru. În timp ce „Junchers“-ul făcea să izbucnească un vulcan de foc la vreo doi kilometri de aerodrom, vânătorii, bănuind antiaeriana, întoarseră spre noi şi acoperiră barăcile avioanelor arse cu un adevărat torent de plumb. Apoi îşi văzură de drum, probabil, cu sentimentul datoriei împlinite…

Până prin octombrie, când „Fiat“-ul nostru luase aspectul unui ciur şi nu se mai putea ridica în aer, în jurul aerodromului îşi găsiseră locul de veşnică odihnă şase avioane fasciste.

— Nişte luptători grozavi italienii ăştia, râdea Filip. Doi căcăcioşi au sărit cu paraşuta încă înainte de a reuşi să trag într-înşii!...

Şi, cu toate acestea, stăteam din ce în ce mai rău. Ne rămăseseră vreo cinci „Bregué“-uri întregi. Opt tovarăşi nu se mai întorseseră din misiunile de recunoaştere, atelierul nostru nu mai prididea cu reparatul, deşi dormeam doar câte patru-cinci ore pe zi... Ajunul Anului Nou 1938 nu prevestea nimic bun: se vorbea despre o ofensivă a fasciştilor în Aragon şi primisem ordine stricte să fim gata pentru a ne evacua în orice moment pe un teren de rezervă din apropierea Leridei.

Tot în preajma acelui ajun devenise într-atâta evident că Filip va fi repede tată, încât Ruiz ordonă „surorii de caritate, bucătăresei, spălătoresei şi îngerului păzitor al escadrilei“ — Madelaine să se retragă pe noi poziţii, unde va putea asigura securitatea viitorului mic republican Luis!

Masa de rămas-bun de la început nu părea să fie dintre cele mai vesele, Madelaine ştiuse să se facă preţuită şi stimată de toţi. Apoi cele câteva poronuri (nişte burluie cu două gâturi, dintre care unul mai lung avea menirea să-ţi expedieze o şuviţă de vin acrişor drept în gâtlej), născură cântece şi glume. Filip privea cu tandreţe la nepreţuita lui soţie, Madelaine cânta un vechi şi, probabil, foarte vesel cântec în dialectul catalan...

— Dacă se întâmplă să nu mă întorc din misiune, Sancho, te rog pe tine să ai grijă de ea. E singură. Ca şi mine...

— Filip, întrerupse cântecul Madelaine. Ne-am înţeles doar: nu ţi se poate întâmpla nimic, nu-i aşa?

— Natural, fetiţo! Atâta timp cât Sancho are grijă de pterodactilul meu, nu mi se poate întâmpla nimic.

A doua zi plecară. El avea s-o conducă până la Perpignan.

Peste trei zile Filip se întoarse. În aceeaşi zi zbură în misiune spre Zaragoza, îl aşteptarăm până se făcu noapte târziu, până se lumină de zi spre răsărit, şi în zori un „Hainchel“ paraşută de la o mare înălţime asupra aerodromului nostru un coş, în care găsirăm cadavrul îngrozitor mutilat al bravului Filip...

La începutul lui martie porni ofensiva fasciştilor în Aragon...

În timp ce ne evacuam spre noul aerodrom (nu aveam să-l mai văd), camioanele cu personalul tehnic fură atacate şi mitraliate de câteva ori, dar singura victimă aveam să fiu eu: am fost transportat fără cunoştinţă mai întâi într-un spital de campanie, apoi la Barcelona. Vreo şapte luni am aşteptat să mi se vindece maţele sfâşiate de schije şi tot atâta timp a trebuit să fiu un simplu martor la marea bătălie pentru apărarea Cataloniei. În spital dădui peste un compatriot, prin el luai legătura cu alţii, din brigăzile internaţionale. Noutăţile aflate cu prea multă întârziere nu erau dintre cele mai îmbucurătoare: taică-meu murise, sora fusese cercetată şi răscercetată un an întreg, dar lăsată apoi în plata Domnului — într-adevăr, nu ştia nimic... Nu puteam să-i scriu, aş fi expus-o zadarnic la cine ştie ce nenorociri...

Evenimentele din preajma evacuării se precipitaseră astfel, că nu reuşisem să-i scriem lui Madelaine. În orice caz, hotărâsem că va fi nevoie să inventăm o sfântă minciună, ar fi fost prea crud să-i spunem adevărul. Şi, mai ales, în situaţia ei. Se hotărâse de comun acord că-i voi scrie eu. Lucru pe care l-am şi făcut de îndată ce am putut lua tocul în mână. I-am scris că Filip a plecat cu o misiune de mare însemnătate, la Madrid, că veştile de acolo vin cu întârziere şi că voi face tot posibilul s-o anunţ îndată ce voi afla vreo noutate.

Scrisoarea ei sosi abia prin aprilie. Era dezolată că trebuie să-l mâhnească pe Filip — Luis al lor era, de fapt, o mică Luiză, dar o fată foarte băieţoasă şi drăgălaşă. În post-scriptum mă ruga să nu mă tem să-i spun adevărul, oricare ar fi... Am mai primit de la ea încă vreo patru-cinci scrisori cu aceeaşi rugăminte, dar n-am răspuns la nici una: credeam că o cât de slabă umbră de speranţă e mult mai bună pentru tânăra mamă decât certitudinea groaznicului adevăr. Eu nu puteam să i-l dezvălui.

Apoi a urmat tristul februarie 1939...

La graniţa franceză ne aşteptau reprezentanţi ai comisiei Ligii Naţiunilor. Şi jandarmi francezi. Şi maşini blindate, şi mitraliere, ca nu cumva să se supere, Doamne fereşte, Hitler sau Musolini, sau Franco...

În lagărul din Angeles-sur-Maire împreună cu alte zeci de mii de voluntari, cu zeci de mii de refugiaţi spanioli — femei şi copii — m-am aflat până în primăvara lui patruzeci. Era o plajă de nisip, pustie, în calea tuturor vânturilor, câteva barăci, în care nu puteau încăpea nici măcar copiii, ne înconjurau din toate părţile sârma ghimpată, jandarmi senegalezi şi cavalerişti marocani...

Foarte rar, dar se mai întâmpla din când în când să vedem câte-un fericit chemat la comandantul lagărului, de unde se întorcea fie plângând, fie cu ochii sclipind de fericire: primise vizita unei rude, a unui prieten sau pur şi simplu a unui reprezentant al Crucii Roşii. Dar când veni un jandarm să mă cheme şi pe mine, trebuie să recunosc că am rămas cu gura căscată.

Nici prin cap să-mi dea că voi întâlni în vorbitor pe Madelaine.

Am recunoscut-o cu greu. Îmbătrânită, cu un copil în braţe.

N-a plâns. M-a întrebat simplu:

— Spune-mi, unde a căzut, Sancho?

Nu-i puteam spune adevărul:

— În luptele pentru Barcelona, în ianuarie treizeci şi nouă. Îmi pare foarte rău, Madelaine…

— Nu trebuie, Sancho… Ai făcut bine că nu mi-ai scris. Îţi mulţumesc. Pentru Luiza…

Mititica era copia lui Filip. Întindea spre mine mânuţele pline şi gingaşe şi gângurea fără încetare. Cu greu îmi puteam stăpâni lacrimile.

— Lucrez la o fabrică de conserve la noi, la Montpelier. Dacă se-ntâmplă cumva să… Să nu uiţi ce te-a rugat Filip…

Făcea eforturi colosale să se stăpânească. Când se căsătorise, abia terminase şcoala şi avea de gând ca după întoarcerea lui Filip să intre la arta dramatică. Amândoi visau la ziua aceea.

Convorbirea avea loc în prezenţa unui jandarm foarte acru, se-ntâmplase de multe ori să ne ciocnim, căuta capăt de gâlceavă pentru cele mai mărunte fleacuri. Când Madelaine mă rugă să-i povestesc despre ultimele zile ale lui Filip, capul pătrat se ridică:

— Timpul a trecut, doamnă. Vă rog să părăsiţi imediat vorbitorul.

Minţea în mod obraznic, ni se acordase o jumătate de oră şi nu trecuseră nici zece minute. Madelaine remarcă foarte politicos acest lucru.

A privit-o o clipă că şi cum n-ar fi înţeles despre ce e vorba, apoi s-a făcut stacojiu şi s-a repezit la ea ca un sălbatic:

— Afară, târfă. Ieşi afară!

O prinse de mânecă şi o izbi spre uşă. Îi sfârtecă rochia. Mititica începu să ţipe speriată.

Nu ştiu precis cum s-au petrecut lucrurile, ştiu că peste o clipă mocofanul zăcea la pământ…

Tribunalul din Narbone n-a vrut să ia în consideraţie pledoaria

avocatului, ce mi se dăduse din oficiu şi care încerca zadarnic să demonstreze onor magistraţilor, că e datoria oricărui bărbat — şi mai ales în Franţa! — să ia apărarea unei femei. Am fost condamnat la şapte ani de temniţă grea.

Aveam să-i fac, adică numai o parte din ei, la închisoarea din Montpelier. Numai o parte, pentru că în ziua de 11 noiembrie 1942, când trupele Wermachtului invadau fără să întâmpine nici o împotrivire teritoriul de sud al Franţei, s-a găsit un suflet de om şi printre temnicerii francezi şi ne-a lăsat pe cei condamnaţi din motive politice — era calificat astfel şi delictul meu! — să plecăm în cele patru puncte cardinale... Aşa-i, băieţi!...“

Ne apropiem vertiginos de centrul raional, sau, exact, pe dos, centrul raional se apropie vertiginos de noi, o sumedenie de clădiri din piatră albă, cu balcoane multicolore (probabil, transformate pe ici, pe colo în coteţe pentru găini şi alte orătănii mărunte. Ce să-i faci — viaţa la ţară, tradiţia micii gospodării auxiliare!), nici un fel de introducere sub formă de căsuţe mici, ţărăneşti, intri direct într-un oraş adevărat cu asfalt şi beton. Chestia asta putea rămâne necomentată de unchiul?

— Andrei (ce-am zis eu?), acesta-i satul?...

— Ăsta-i, ăsta-i, unchiule! Uite şi tăbliţa zice!

Ba nu, de după primele clădiri albe se zăresc pe panta lină a dealului şi câteva căsuţe mai mititele. Nu-ţi fă griji, unchiule, îl găsim noi pe prietenul tău cel cu vinuri bune în pivniţă!

Aura nu scoate nici un sunet. Mă întorc spre ea — cum de n-am făcut-o până acum! — pe faţa ei curg două şiroaie de lacrimi uriaşe. Unchiule, unchiule, uite ce ai făcut cu patetica ta povestire!...

— Îngeraşule, plângi? Unchiule, să nu mai povesteşti nimic faţă de ea! E prea sentimentală.

Trebuie să recunosc sincer că n-am nimerit în şanţ numai pentru că aveam mâna pe schimbătorul de viteze şi nu pe volan.

Nu-mi închipuiam vreodată că unghiile ei fine pot pătrunde atât de adânc în musculatura viguroasă a unui baschetbalist încercat.

— Prostule! Eşti un prost, un prost! Un prost!...

N-o crede, unchiule. Nu e adevărat. Uite laba mea: ţi-o întind cu toată stima şi respectul: Te-am crezut la început un simplu aventurier: am avut şi eu un coleg care a plecat după a zecea în Extremul Orient „la romantică“, şi anul trecut, când s-a întors, nu ştia să ne spună nimic altceva decât că a câştigat trei mii de ruble şi că mai pleacă o dată, că să agonisească de-o maşină; apoi te-am crezut un laş: ai fugit pentru că te temeai să încapi în ghearele celora pe care îi urai, în loc să te iai cu dânşii de piept. Acum ştiu că m-am înşelat. Îţi strâng mâna, unchiule.

Şi nici tu nu te supăra pe mine, Aura! Nu pot să sufăr lacrimile. Şi ştii de ce? Pentru că există şi altfel de lacrimi, care n-ar trebui să existe. Lacrimi pe care le varsă copiii născuţi că să râdă şi să gângurească, nu să-şi vindece arsurile de napalm prin spitale... Sunt prea bombastic? Dar crezi tu oare că n-aş fi eu primul, dacă...

Uite ce-i, Aura, fetiţa mea, vreau să-ţi comunic o noutate: am un unchi.

Şi mi-ar fi părut grozav de rău să nu-l am.

PARTEA A TREIA

1

O piaţă pătrată, uriaşă. Casa Sovietelor, un magazin universal, poşta, o librărie, Casa de cultură şi un restaurant în stil grand.

Restaurantul, căptuşit cu lambriuri de stejar lustruit şi cu garderobierul la post, deşi nu-mi imaginez cam ce s-ar putea lăsa pe timpul ăsta la garderobă, poate doar cămaşa. Vreo trei mese făcute una şi o companie pletoasă, plină de ţipete — probabil, pasagerii autobuzelor şi camioanelor parcate lângă intrare şi însemnate spre avizul tuturor: „Televiziunea“.

Ocup o masă la suficientă distanţă de vesela societate (Aura ar fi în stare să intervină în cazul când la gingaşele-i urechi ar ajunge o expresie mai puţin controlată!) şi mă duc să schimb roata bravului vehicul. Luase un cui, dar răsuflarea şi-o dăduse abia aici, când scăzusem din viteză. E prima pană de cauciuc în cei douăzeci de mii de kilometri câţi are, trebuie să intervin acum, e vorba de câteva minute, după-masă o să-mi vină mai greu să mă aplec.

De fapt, oprirea aceasta e absolut neplanificată. Aura nu-i mare amatoare de localuri. Sau, mai bine, localuri fără lume aleasă. Dar prânzul la iarbă verde, la marginea unui pâlc de salcâmi, fusese compromis încă înainte de a deschide valiza cu bunătăţile doamnei Capuletti: un miros acru, răzbind din viscerele încataramate ale sacului de voiaj, ne anunţa că a întemniţa pârjoale în portbagajul unei maşini de fier pe o căldură de cuptor e o

aventură temerară, dar cu triste urmări. Cu un sentiment de profund regret am încredinţat vulpilor şi păsărilor cerului componentele unui festin, ce n-avea să ne mai desfete. Din snobism şi solidaritate calea cărnurilor o luaseră şi dulciurile. Aura nu-şi putea găsi locul:

— Riki, mama o să fie distrusă dacă află ce-am păţit! Cum crezi, poate să nu-i spun?…

Fireşte, îngeraşule, nu-i spune, eşti o fetiţă mare de-acum, poate ar fi cazul să mai ai şi tu micile tale secrete!…

Scot cricul, îl instalez şi încep să ridic maşina la nivelul cuvenit, când... Ah, romanele poliţiste: „...o mână grea i se lasă pe umăr...“

Mă întorc — natural, brusc — şi sub imensa şi năclăita vegetaţie păroasă a unui tip proţăpit în faţa mea prind printre spaime să desluşesc trăsături cunoscute: bah, e Emil-pupăciosul în persoană!

— Helou, Andrei!

— Salutare, Emil!

— E a ta daradaica, Andrei!

— Ce surpriză, Emil! Ce cauţi aici?

Am fost colegi, până într-a noua. Era craiul clasei, cel mai bătrân dintre noi, de altfel, mare specialist în problemele sexului şi candidat la a doua repetenţie, fapt care îl şi determinase să ne spună adio pe la jumătatea anului:

— O să mă bag în cinematografie! Felini n-are nici patru clase primare!...

Omul care-l depăşeşte evident ca studii pe Felini, într-o pereche de pantaloni de doc, suficient de roşi ca să fie la modă, şi cu o cămaşă înnodată deasupra buricului, mă priveşte zâmbăreţ:

— Culegem aici un subiect. Spanac. De mult nu te-am văzut...

Scot roata de rezervă din portbagaj.

— Ce culegeţi?

— A! Filmăm. Colhoznicii la etajul cinci. Transformarea satului în oraş şi invers.

Râde satisfăcut de propria glumă.

— Eşti aici cu televiziunea?

— Aici muncim.

— Actor, regizor?

Se aşază pe roata găurită:

— Asistent la regie. Spanac. Deocamdată. La toamnă încep turnarea unui serial la Novosibirsk. N-ai auzit? Adică da, de unde... Aici e cam greu să faci carieră. Invidia! Extrauterin.

— Ce extrauterin?

— Aşa. Ai terminat şcoala?

— Sunt în trei la medicină...

— Extrauterin. Ştii, am o idee genială! Am fost colegi...

Roata de rezervă e cam dezumflată. Trebuie să pompez.

— Asta-i ideea?

— Nu. Cu regizorul ăsta. Stau bine. Între noi fie vorba, e un prostănac. Eu conduc totul, dar ştii… Pot aranja să te filmez.

— Nu mă-nnebuni!

— Extrauterin. Cu maşina. Chiar am şi episodul! — te-ntorci de la câmp cu rabla. Belşug. Ţăran atomic. Extrauterin!

— Nu mă prea simt colhoznic.

— Spanac. Cine te ştie?… Aşteaptă-mă aici!

Intră în restaurant.

Piaţa a început să se învioreze, în faţa Casei de cultură se adună bărbaţi prea înţoliţi pentru căldura asta, femei legându-şi broboadele din mers, şi — nici nu se putea altfel — o armată de copii ciufuliţi şi curioşi. Un alt bărbos cu pantaloni de doc şi pălărie de paie „vestul sălbatic“ se consumă în faţa mulţimii ca un dirijor în faţa unui cor pestriţ, nu-l aud ce vorbeşte; un lungan slab, fără cămaşă, desfăşoară în direcţia agitaţiei un cablu cu începuturile într-unul din autobuzele „Televiziunea“. Probabil, prin sârma aceasta se va transmite spre imprimare pufăitul obosit al maşinii colhoznicului impostor Andrei Păduraru… Ce per-

spective frumoase şi delectabile pentru telespectatorii de azi şi din toate timpurile!

Iau loc la masă cu o clipă înainte de a ne sosi tava cu cele comandate: simt ceva foame.

— Nu-i nimic grav, Riki? Aura are obiceiul să se sperie după trecerea pericolului.

Trebuie s-o liniştesc:

— Depinde... Ne ameninţă nemurirea şi slava, cel puţin pe mine.

Nu are timp să-mi ceară explicaţii — de la masa comună se ridică trei tinerei în frunte cu Pupăciosul şi se apropie de noi.

— Andrei, ăsta-i Toni, iar ăsta-i Jora, face prezentările din mers.

Îşi iau toţi scaune de la mesele vecine şi ne înconjoară.

— Ştii, un spanac! Dobitocul meu se teme, dar cred că am să-l conving. Tu nu te grăbeşti?

— Relativ.

— Extrauterin. Ia sticla din faţa unchiului şi o priveşte la lumină. Nu ne prezinţi?

Jora (sau Toni, nu m-am deprins încă să-i deosebesc) priveşte lung la Aura:

— Aş putea să te prind într-un cadru, păpuşo, ce zici?

Emil se apleacă la urechea mea:

— E asistentul cameramanului... Al operatorului. Spanac.

Aura nu-şi retrage mâna: are nişte priviri neîncrezătoare şi entuziaste:

— Serios?

— Prim-plan! Jora (sau Toni) încearcă s-o preţuiască din ochi. Ia arată-mi profilul!

Aura îşi expune docilă nasul semigrec:

— Cum îl găseşti?

— Clasic! În cinematografia noastră nu este nimic asemănător.

— Serios?

Jora (sau Toni) pare lezat:

— Termin VGHIK[1]-ul, păpuşo... Am succes... Înţelegi?

— Aha. Şi eşti gata să-mi propui un rol de figurantă într-un serial despre creşterea dovleceilor pe balcon, nu?

Emil sare aprins:

— Toţi începem la fel! Greta Garbo a făcut figuraţie vreo cinci ani! Şi nu era cu nimic mai urâtă ca tine... Principalul e să te ia la ochi un regizor la modă... Extrau... Hm...

Aura pare convinsă. E o actriţă, totuşi: se întoarce grav şi măreţ înspre ajutorul de cameraman:

— Sunt mândră că m-ai observat! Când sădim copacii, regizorule la modă?

Fantastic, Aura! Ai calităţi pe care nici nu ţi le bănuiam! Asistentul de cameraman rămâne o clipă aiurit, apoi începe să râdă foarte mulţumit:

— Mişto! Are şi temperament!

Aura arborează o mină victorioasă. Pentru mine, fireşte.

Chelneriţa mai aduce o sticlă.

Toni (sau Jora) face impresia unui om de lume: închină paharul spre Aura, îi zâmbeşte curtenitor, apoi spre unchiul:

— E o căldură grozavă! Vă topiţi în maşină, nu?

Nu pot pierde ocazia:

— Pentru el chestia asta-i un fleac! A locuit cincizeci de ani în Mozambic!

Unchiul se uită la mine urât. Îi fac din ochi. Dă din cap că înţelege. Toate trei gâturile TV se întorc spre dânsul.

— În Mozambic? Emil a rămas cu gura căscată.

Pot paria că habar n-are pe ce continent e notată ţara.

— Da. Trebuie să le rup gura cumva: a venit să-şi vadă locurile natale...

O fetiţă în aceiaşi pantaloni de doc deschide uşa şi strigă:

— Anton, Gheorghe! Emil! Pe terenul de filmare!

---

[1] Institutul de cinematografie din Moscova.

Băieţii golesc repede paharele şi se ridică. Toni (sau Jora) se înclină în numele tuturor, mai ales spre Aura:

— Ne-a făcut o deosebită plăcere!

Emil se-ntoarce de la jumătatea drumului:

— Andrei! O idee genială! Extrauterin! Vino-ncoa!

Mă împinge într-un colţ:

— Înţelegi? Colosal: un om din părţile astea se întoarce după cincizeci de ani! Sărută pământul şi plânge! Extrauterin! O să vorbesc cu regizorul. Ăla, fără mine, nu face nici un pas! Mă aşteptaţi aici, auzi?

— Extra!...

Emil-pupăciosul aruncă o privire de ansamblu asupra grupului nostru, dă mulţumit din cap, probabil, ne găseşte telegenici, şi o ia în pas alergător spre ieşire.

— Simpatici băieţi, conchide unchiul. De ce i-ai luat peste picior, îşi fac şi ei meseria!

— Mi se pare că l-am lăsat paf pe ăla, nebărbieritul! Trebuia să-i spun că am şi voce... Dar ştii, e simpatic, într-adevăr... Riki, ce-ai zice dacă aş lua gluma asta în serios?

Hotărât lucru. Aura e plină de talente neştiute. Şi progresează.

Poştăriţa îmi restituie cele trei ruble sub formă de monede şi îmi indică o uşă de sticlă pe care scrie simplu: „Automat interurban“.

Halal raion: „Culegeţi numerele de cod ale oraşului care vă interesează conform tăbliţei alăturate, apoi, după apariţia tonului de joasă frecvenţă, numărul de telefon al abonatului...“ Adică doi-patru-doi-trei-şapte, — bâz-bâz...

— Alo! Seniora Capu... Apartamentul Filotti?... Saru-mâna...

Cred că ţinea receptorul la ureche încă de la plecarea noastră.

— Nu, nu s-a-ntâmplat nimic. Aura e aici, sănătoasă!... Şi unchiul e aici, se-nţelege... Da, da... Poftim...

Aura intră în receptor cu totul:

— Mami, te sărut, te sărut!... Bine, bine, e aşa de frumos!...

Unchiul e un băiat minunat!... Nu, e bătrân!... Care băiat?... A, băiat!... Aşa se spune!... Îmi pare foarte bine că m-ai lăsat să... Nu, nu în drum! La un coleg de-al lui Riki!... Cum?…

Ascultă un monolog nesfârşit şi se schimbă la faţă. S-o fi întâmplat ceva. Se strâmbă la mine şi dă din cap a pagubă...

Aseară am încercat zadarnic să luăm legătura prin telefonul brigadierului: sunt convins că i-o fi tăiat cineva firul ca să lege vaca...

Unchiul studiază cu atenţie concentrată anunţul ilustrat care descrie avantajele corespondenţei recomandate.

— Bine, mami, bine chiar azi... Sau mâine... Te sărut dulce, dulce... Îmi pare foarte rău... Adică nu!... Nu!... N-ai nici o grijă...

Spânzură receptorul cu aerul unui copil care a pierdut o bomboană.

— Andrei...

Renunţă în ultima clipă şi se îndreaptă spre unchiul:

— Nene Alecule, i se agaţă de reverele hainelor, tata a cumpărat foi la o casă de odihnă în Crimeea şi poimâine avem avionul...

— O să petreci o vacanţă frumoasă, felicitările mele!

Piţigoiul ăsta n-a ştiut niciodată să-mi facă o surpriză plăcută.

— Andrei, îmi pare aşa de rău! M-am simţit foarte bine cu voi.

— Bine, dar ieri babacu-tău n-a ştiut că are foile alea păcătoase?

Farfurioarele ei albastre încep să strălucească: ah, da! Cum de-mi permit să-i spun lui tăticu-su „babac!“!

— N-a ştiut!... Eu trebuie să plec.

— Lasă, Aurico, nu te necăji, mai călătorim noi, că n-a înţărcat mama călătoriilor! Unchiul e un împăciuitor colosal.

— Nene Alecu, peste două săptămâni când ne întoarcem, eşti invitatul nostru! Părinţii mei au să fie foarte bucuroşi!

Să-ţi coşi smoching, unchiule! Mai larg în talie, mama fiinţei acesteia e o gospodină grozavă, o să ne îndopăm! Dacă...

— Pe mine nu mă inviţi, maimuţo?

— Numai dacă ai să te porţi frumos în lipsa mea! Unchiule, să-mi spui cum s-a purtat!

I-a trecut suferinţa. Natural, pentru ea nu există dilema eternă: el — părinţii. Mămica şi tăticul sunt pe primul plan...

— Plecăm chiar acum? sper că am o voce tare uscată.

— Unde?

— Acasă la tăticu şi la mămica!

În piaţă, se pune, probabil, piatra de temelie a unui nou turn al lui Babel. Emil îşi face loc cu coatele prin mulţime. Duce în spate un jupiter de zece kilowaţi. Ne vede lângă maşină, lasă jos reflectorul şi se repede spre noi.

— Andrei, un mare spanac. Nu mi-a spus încă nimic. Cred că-i place. Dar o face pe nebunul. O fi auzit de Novosibirsk. E un invidios grozav. Extrauterin. Dar ştii, ţi-a văzut fetiţa, îi place! Crede că are un cadru pentru dânsa. Ce zici?...

— O să mai cugetăm.

Mulţimea îl înghite într-o clipă... Pe deasupra capetelor se mai zăreşte doar reflectorul cu apărătoarele negre desfăcute, ca o cruce stilizată. Nici nu bănuiam că-i atât de greu drumul spre Golgota gloriei cinematografice...

Opresc la rugămintea gingaşei pasagere lângă staţia de autobuze. Aura coboară:

— Eu plec cu autobuzul sau cu un taxi.

Asta mai lipsea!

Unchiul coboară şi el:

— Măi Aurico, păi aşa ne-a fost vorba?!

Îl prinde de gât şi-l sărută pe amândoi obrajii:

— Nene Alecu, mi-ai plăcut foarte mult şi mă supăr, dacă ai să mă uiţi! Călătorie frumoasă!

Presupun că moşul are de gând să verse o lacrimă.

Capricios specimen — domnişoara!

— Andrei, condu-mă.

— Bine, Aura, dar mâine putem pleca toţi…

Absolut de prisos orice insistenţă: e în stare să se ducă pe jos. Intră la case. Singură.

Revine:

— Riki, miorlăie, ioc taxiuri! Şi primul autobuz, abia peste patru ore.

— Aura, îmi potrivesc vocea la registrul cel mai convingător, folosit doar la examene şi cereri de împrumuturi băneşti, propun următoarea variantă: îl ducem pe unchiul în sat la cine trebuie, facem o sută optzeci de grade întoarcere şi peste trei ore te depun vie şi nevătămată în braţele familiei fericite. Pe urmă revin la unchi, simplu şi genial!

Nenea Alecu o cuprinde de umeri:

— Aurico, nepotul meu are o idee bună! Hai!

Sunt sigur că nici nu ne-a ascultat:

— Mai pierdeţi cu mine încă trei ore, bine? Riki, mor de curiozitate să văd un magazin în raion!

În piaţă construcţia noului Babilon a avansat considerabil: un tractorist bine grimat, cu un picior rezemat de şenila maşinii, citeşte cu glas nesigur scurta declaraţie, ce-o are de făcut telespectatorilor, scrisă cu litere de-o şchioapă pe un panou uriaş, susţinut de doi ajutori voluntari în spatele camerei de luat vederi. Descifrez cu greu prin fumul dens al electrozilor încinşi „angajamentele mele pentru anul…“. Şi stopez în faţa magazinului.

La toate trei etajele nici urmă de fiinţă vie, pustiu ca pe întinsurile Antarcticei, iarna: toate vânzătoarele, cu nasurile strivite de vitrine, înghit cu ochii larg deschişi televiziunea în sucul ei natural. De afară am crezut că sunt nişte manechine bine confecţionate, de import...

— Vai, Riki! Chiţcăitul Aurei nu trezeşte nici urmă de impresie în magazin. Uite ce paltoane franţuzesti! Exact ca al Nadinei!

N-am timp să cunosc scurta biografie a Nadinei. Aura dispare printre rândurile ticsite cu ţoale ca un ac într-un car cu fân.

— Măi Andrei, râde unchiul, ar trebui s-o începi de pe acum cu economiile, ce zici?

Julieta revine într-o blană gri, probabil, veveriţă.

— Cum mă găsiţi? — o piruetă şi un umăr aruncat provocator înainte. Un vârtej gri-argintiu şi un râset de clopoţel. Mâna se repede singură spre carnetul cu cecuri.

Simt în dreptul inimii un mare viitor gol financiar...

— Aurico, n-am cuvinte! unchiul are mutra unui copil, care contemplă o capodoperă de ciocolată prin sticla vitrinei.

— Dar acum?

Astrahan veritabil. Karakul maro cu guler de samur...

Aura e un manechin înnăscut. Demonstrat de ea, cred că şi un halat de baie pentru octogenare ar putea trece drept rochia de nuntă a Gretei Garbo. Probabil, pierde ore multe în faţa oglinzii, trebuie să lămuresc lucrul ăsta cu precizie înainte de a fi prea târziu!

Interesant, cât câştigă un membru plin al Academiei de Ştiinţe Medicale?

Ieşim din magazin onoraţi de aceeaşi atenţie, cu care am fost întâmpinaţi la intrare.

Babilonul intră probabil în perioada finală a construcţiei: cerul de deasupra pieţei a dispărut în fum. E cazul să înceapă amestecul limbilor.

— La aer, la iarbă! Aura se aşază în maşină şi trânteşte portiera cu atâta putere, încât un tânăr din mulţimea de spectatori întoarce capul şi ne priveşte foarte nemulţumit...

...Mai avem o jumătate de oră. În faţa autogării stau şi cele două autobuze „TV".

— Aura, poate pleci cu ei? ar fi de-a dreptul păcat să nu-i servesc o înţepătură-două la despărţire. Ai putea poza câteva ore în drum, îţi imaginezi ce senzaţie ar provoca printre cunoscători apariţia unui nas unical în cinematografia noastră?

Coborâm din maşină. Unchiul a reuşit să sară primul si întinde galant mâna înaltei pasagere.

— Riki, ştii că uneori ai idei? S-ar putea să le dau ascultare. Îl cuprinde pe unchiul şi-l sărută. Nu mă conduceţi. Plecaţi imediat, ne-am înţeles? La revedere, nene Alecule, pa!

Mă ia de braţ. Cred că am o mutră cât se poate de voioasă.

— Uite ce e, Andrei, să nu mă întrerupi. Te iubesc tare, aş vrea să stau ghemuită la pieptul tău şi să-ţi ascult inima cum bate. Mult, mult... Şi acum pleacă. Cu unchiul. Şi imediat.

Îmi pune două degete pe buze şi-mi face vânt spre maşină.

Aura, Aura, element subversiv şi încăpăţânat ca un catâr, tu nu-ţi dai seama că mai am încă trei ani de institut şi că de la toamnă voi fi nevoit să caut un post de felcer în orele de noapte ca să pot întreţine o familie?

O familie mică, două persoane, dintre care una va asculta mereu cum bate inima celuilalt.

2

Într-un trecut foarte îndepărtat, pierdut în negurile de nepătruns ale unor vremi ce nu vor mai veni niciodată, după ce sfârşisem aproape cu bine clasa a şaptea, părinţii îmi dăduseră voie să petrec două săptămâni într-o tabără de pionieri.

În ajunul plecării, casa noastră avea aspectul unui balamuc părăsit în mare grabă, la bucătărie se afumau, se dădeau în foc cantităţi importante de merinde ce trebuiau să întreţină în stare de bună funcţionare organismul fiului drag, rupt brutal din braţele mamei; în odăi două valize pântecoase înghiţeau nenumărate schimburi şi cârpe, menite să ferească de intemperii trupul sănătos al iubitei progenituri, în care trup sănătos — cine ştie?! — cândva se va dezvolta poate şi o minte sănătoasă... N-am să uit niciodată privirile pline de nespusă duioşie şi spaimă ale mamei în clipa când autobuzul încărcat cu o mulţime de exemplare de teapa mea pleca din curtea şcolii. Între noi fie vorba, şi Tigrul arăta destul de acru, fuma ţigară după ţigară şi tot încerca

să-mi facă din ochi, fără prea mare succes de altfel, închidea, nu ştiu de ce, amândouă pleoapele deodată.... Mare comedie! Acum mi se întâmplă lucrul acesta a doua oară, atunci îmi era încă necunoscut şi mă speria: un nod în gât şi senzaţia că s-a năruit ceva în lumea asta, ceva veşnic, fără de care viaţa îşi pierde orice sens… Nu-i vorbă, până la urmă toate aveau să revină în albia lor, tabăra era la marginea oraşului, mama mă vizita de trei ori pe zi, la un moment dat începuse să-mi fie ruşine: oricum dădeau să-mi crească mustăţile, aveam vocea unui cocoşel la primele cântece...

Iată-mă, aşadar, retrăind azi şi senzaţiile mele de atunci, şi sentimentele de negrăită spaimă şi duioşie ale mamei. De prisos bancurile şi bravada, lucrurile stau anume aşa, şi cu toată ruşinea pentru vârsta mea înaintată, trebuie să înghit noduri ca un pionier cu urme de lapte pe buze...

Întorc maşina, cât pe ce să dau peste un camion care-mi vine din faţă, nu-l lovesc, cu toate că mi-ar fi fost absolut indiferent, respir adânc, oricum mai e un pasager în maşină şi port toată răspunderea pentru securitatea lui, unchiul presupune că oftez: îl simt cu un zâmbet de înţelegere pe buze, acuşi o să-mi spună vorbe de îmbărbătare. Nu mi le spune, unchiule, aş putea să-ţi întorc cine ştie ce cuvinte nepotrivite, ştii şi tu: patimile amorului! Dar el nu-mi spune nici un cuvânt, tace, deşi zâmbeşte în continuare. Mulţumesc, unchiule, eşti un băiat!

Piaţa mai fierbe de lume: evenimentul zilei trebuie comentat!

— Aşadar, unchiule, spre satul vechi? Şi la cine? Îl surprind înghiţind nişte pilule: a observat şi el că l-am prins:

— Căldură mare, băiatule! Nu mai suntem tinerei.

Centrul raional sfârşeşte la fel cum începe: brusc, fără periferii. Satul vechi faţă de centrul nou e la o distanţă plină de respect, deşi nu-l simt prea umil — căsuţe noi, de o arhitectură foarte veselă.

— La cine, zici? se întunecă. La soţul şi fiica Mariei. Fosta mea logodnică... Ea a murit anul trecut.

La marginea drumului, adică aproape în drum, creşte un copac nu prea înalt, dar cu o coroană imensă, lucru neobişnuit pentru locurile astea. Opresc maşina la umbra lui, am stat prea mult la soare, suntem fierţi amândoi. Dacă mai ştiu câte ceva din botanică, e un ulm.

— Unchiule, posibil să fie cam nu ştiu cum, dar voiam să te întreb: fiica ta, care a murit...

— Luiza... Da, Andrei, era copilul lui Filip. Când am intrat la ei în casă, atunci după închisoare, mi-a spus tată... Ar fi fost prea crud din partea mea s-o înşel. Din nefericire, nu i-am fost prea mult timp tovarăş de joacă: la începutul lui patruzeci şi trei aproape toţi membrii Rezistenţei din Montpelier au fost arestaţi. În beciul casei lui Madelaine aveam un adevărat laborator, unde confecţionam bombe şi mine. Acolo am fost arestat şi eu. Apoi a urmat Vila Trandafirilor, sediul Gestapoului din regiune. Mă considerau unul dintre şefii mişcării, deşi nu eram, au încercat să scoată din mine tot ce ştiam, nu le-am spus nimic... Ai văzut cum: toate semnele de pe mine sunt amintiri din casa cu numele acela poetic... Vila Trandafirilor... Au fost lucruri şi mai îngrozitoare, dar vila ceea nu se poate uita... Montpelier a fost eliberat după un atac prin surprindere, hrubele în care mă aflam şi eu erau minate, dar n-au avut timp să le arunce în aer. Am stat prin spitale mai bine de un an; am ieşit ca să aflu că Madelaine fusese împuşcată cu copilul în braţe încă de atunci, de la arestarea mea, şi că mititica Luiza scăpase ca prin minune, dar cum? Cu un glonte în şira spinării, paralizată. Putea doar să vorbească. Am găsit-o la nişte vecini. Şi iar mi-a spus tată... Am fost şi hamal, şi chelner, şi sezonier pe la ferme, şi mecanic la staţiile de automobile. Am strâns bani douăzeci de ani. Şi douăzeci de ani am păzit-o. A murit pe masa de operaţie...

Coborâm din maşină şi câteva gâşte se ridică pripit, dar nu se prea grăbesc să plece: cu gâturile întinse paralel cu pământul, ne ameninţă şi ne spun vorbe tari în limba lor sâsâită. Între satul

vechi şi noile construcţii se întinde un şes, gol, cu iarba arsă, şi după mâneca vărgată, agăţată în vârful unui stâlp, alături de o clădire mică şi albă, presupun că ne aflăm lângă aerodrom. Mâneca vărgată atârnă fără viaţă, cerul pare un capac de aluminiu peste o oală în care se prepară o tocană cu miros de praf şi iarbă arsă.

— Aşa-i, băieţaş, n-aş putea să mă laud că am avut o viaţă chiar uşurică, dar nu mă plâng: am trăit.

Mă ia de umăr şi mă întoarce cu faţa la el:

— Trebuie să-ţi spun că ai făcut o alegere foarte bună, îmi place Aura ta. Şi-mi place că ai ales medicina, e o meserie nobilă! Bravo!

Dac-ai şti cum am făcut alegerile!

— Unchiule, şi, totuşi, cine a fost fata ceea, ruda ta, care te-a vândut? Eu o cunosc, aşa-i?

Se schimbă la faţă brusc, urcă în maşină.

Urc şi eu.

— Să mergem.

Până la sat avem mai puţin de-un kilometru.

— Uite-aici a trăit Maria din treizeci şi şase, când s-a măritat.

— Nu te-a uitat prea repede, unchiule? Mi se pare că tot în treizeci şi şase plecaseşi şi tu?

— Dispărusem, Andrei! Şi nu e totuna...

— Oricum...

— Nu te învăţa să judeci oamenii prea repede.

Asta-i bună, mi-o închipui acum pe Aura în autobuz, flirtând cu cine ştie ce criminal! Unchiule, nu-mi mai vorbi asemenea lucruri, întorc maşina şi o ajung în jumătate de oră!

— Îl cunoşti pe soţul ei?

— Da. Şi-i preţuiesc gestul: a renunţat la o cariera frumoasă, s-a mutat aici de dragul ei, simplu contabil...

Unchiul dispare în clădirea direcţiei sovhozului ca să-l caute pe simplul contabil Ion Roman, iar eu rămân în maşină ca să cuget la cele veşnice şi netrecătoare: de exemplu, la ce-aş putea renunţa de dragul Aurei? Probabil numai la linişte...

Şi descopăr cu multă spaimă că sunt gelos...

Să fie oare-un semn de maturizare?

Desigur. Am hotărât doar. Iar hotărârea asta mă obligă să veghez şi la onoarea mea de familist!…

3

Fiica gazdei, o femeie frumoasă şi rece, aproape ursuză, e inginer la o uzină din Bacu şi a venit să-şi viziteze tatăl abia de vreo două zile. Să aibă vreo patruzeci de ani, poate mai mult, poate mai puţin, nimic mai greu pe lumea asta decât să ghiceşti vârsta unei femei frumoase şi distante. E în continuă mişcare, explicabilă de altfel: locuinţa contabilului se resimte de lipsa unei gospodine.

Stăm la masă numai noi trei, bărbaţii. Omul cifrelor e un bătrân mătăhălos şi melancolic, n-am observat să sară în sus de bucurie când a ieşit cu unchiul din clădirea sovhozului şi nici acum nu mi se pare prea avid de informaţii. Nu bea, deşi toarnă, e cu ulcer la stomac, probabil, asta-i şi explicaţia că e predispus la filosofări:

— Da, Alecule, azi distanţele nu mai înseamnă nimic. Patru mii de kilometri îi faci în patru ore! Mâine ai să-i faci în două. Ce nu inventează oamenii ăştia ca să poată fugi mai repede unul de altul...

Nu s-a vorbit încă nici un cuvânt despre dispărută. A fost o femeie frumoasă, deasupra mesei într-o ramă masivă e portretul ei în rochie de mireasă alături de fericitul soţ. Are un zâmbet crispat şi ochii foarte trişti. Am surprins de câteva ori privirea unchiului trecând, parcă întâmplător, peste fotografie.

Alexandra Ionovna, cum ni s-a recomandat, intră mereu în cameră indiferentă la discuţie, n-a scos nici un cuvânt. Descoperă mereu obiecte şi rufe nelalocul lor, le scoate în odăile vecine cu aerul unei laborante căreia i-a substituit cineva soluţiile în

retorte. Trebuie să fie o mamă de scorpie clasa-ntâi, are buzele foarte subţiri, trase-ntr-o linie perfect de dreaptă şi nemişcată. Am senzaţia că am mai întâlnit-o cândva.

— Se tem oamenii unii de alţii, Alecule, şi se urăsc. Nu pot împărţi lumea! Iaca, ai fost tu în Spania, ai luptat pentru nişte străini; în Franţa zici c-ai luptat, ei si? Ce, s-a schimbat ceva? Stai, ascultă-mă! Te-a mulţumit cineva? Ţi-a pus cineva monument? Cu ce-ai ajuns tu la bătrâneţe? Nici casă, nici ţară, nici copii, nici un colţişor unde să-ţi pui capul... Stai!... Şi toate numai pentru că oamenii sunt răi, egoişti! Trebuie să urli ca lupul, aşa poate mai faci ceva! Eu am înţeles treaba asta demult, şi mă ştii, nu eram mai rău ca tine şi ca alţii!...

Unchiul e gata să sară de pe scaun, apoi se calmează şi-l ascultă foarte atent. Dar bătrânul contabil conteneşte brusc şi-şi pironeşte privirile în gol.

— De unde-ai scos, Ioane, filosofia asta? Într-adevăr, parcă te ştiam mai altfel!

Contabilul pufneşte:

— De unde, de unde... Din viaţă, de unde! Ce-am văzut eu în viaţa asta? Numai rău, din toate părţile şi de la toţi. Dar le-o plătesc şi eu...

— Bine, Ioane, nu zic, poate-i fi având tu dreptate — n-am nici casă, nici masă, nici copii; de ţară să nu vorbim, am ţară. Dar tu? Ai de toate, de ce te înrăieşti pe toată lumea, ţi-o fi făcut cineva vreun rău, dar chiar toţi?

Contabilul zâmbeşte ironic şi dă din cap:

— Da, am de toate! Şi casă, şi vacă, şi fiică, şi nepoţi, măcar că pe ăştia nici nu i-am văzut, iar fiica vine numai o dată la opt ani... Am şi post de contabil-şef la sovhozul „Plugarul roşu“! Ce mai vreau într-adevăr, ce mai vreau?...

Unchiul pare foarte calm.

— Măi Ioane, nu te mai recunosc! Ce-i cu tine?... Oare nu-ţi aminteşti ce mizerie era prin părţile astea? Şi acum uite, tu poate

te-ai obişnuit cu toate şi nu le mai vezi, dar eu le văd: gospodării ca la oameni, ori să luăm chiar orăşelul ăsta! Unde era?...

Bătrânul Roman se uită la mine cu nişte ochi de parcă ar cântări de-i pot fi martor:

— Mare oraş!

Se opreşte brusc. Suflă greu, ca după tras la plug:

— Şi-apoi, despre asta-i vorba? Zi, despre asta vorbim noi? Dacă ar fi fost altul regimul, nu s-ar fi făcut acelaşi lucru? Nu s-a făcut în Germania? În Italia? În Austria?… Ce-are gospodăria mea, lua-o-ar focul, ce-au gospodăriile oamenilor cu ceea ce vorbim noi? Adică ce vorbim?...

Unchiul îşi soarbe paharul cu vin încet, îl pune pe masă şi ciocăneşte uşurel toba cu unghiile:

— Ai fost un om nobil, Ioane. În stare de gesturile cele mai...

Contabilul nu mai aşteaptă sfârşitul frazei. Sare în picioare ca aruncat de-un resort:

— Tu să nu-mi spui mie aşa lucruri, auzi? Să nu-mi vorbeşti aşa ceva! N-ai dreptul! Tu n-ai urcat un deal de patruzeci de ani cu crucea în spate! N-ai urcat!...

Se trânteşte pe scaun cu capul în palme. La un moment dat mi se părea că e gata să sară la bătaie. Unchiul — alb ca varul. Nu face nici o mişcare, dar simt cum tremură şi pielea pe el.

N-am crezut niciodată în lecturile care încercau să mă convingă de sentimente în stare să se întindă de-a lungul unei existenţe omeneşti. Oricum, oamenii trăiesc, totuşi, foarte mult. Va trebui, după cum văd, să-mi revizuiesc convingerile. Alexandra deschide uşa, rămâne în pragul ei ca într-o ramă, cred că aduce niţel a pictură flamandă — posomorâtă şi calmă —, depune pe masă o hârtie împăturită şi priveşte întrebător la noi toţi. Apoi se retrage în tăcere, de parcă ar fi aflat răspuns definitiv la cine ştie ce întrebare.

Contabilul dă semne de viaţă:

— Să vorbim despre altele, Alecu...

Unchiul nu pare să mai aibă chef de vorbă.

— Ia zi, te-ai întors cu totul ori...

— Am venit acasă.

— Şi ţara te-a primit cu pâine şi cu sare… Erou al revoluţiei!

— Mi se pare că o cam faci pe grozavul, Ioane.

E rândul contabilului să pălească:

— Sigur c-o fac pe grozavul! Să te fi văzut pe tine aici, vreo zece ani în urmă, când mai urlau lupii...

— Acum nu mai urlă.

— Acuma urlu eu.

— Dar cine te ţine acasă? Eşti pensionar, treci şesul, iată ce restaurant. Şi cinematograf, şi...

— Jochei-club! Măi, măi Alecule, eşti un agitator mare! Oare pentru atâta treabă ai venit de la Paris? Nu era nevoie, avem destui!... Şi mai cu experienţă!

— Ţi-ai ales singur locul acesta, Ioane! Şi nu-i rău. Eu nu mi-aş dori altceva.

Contabilul se uită la unchiul cu nişte ochi sălbatici. O clipă am impresia că sare să-l prindă de gât. Apoi îşi coboară privirile şi pronunţă cu un glas răguşit:

— Da… Sigur că ţi l-ai dori…

Învârte în mâini hârtia Alexandrei, apoi, parcă luându-şi seama, o apropie de ochi şi citeşte:

— E pentru tine, Andrei. Telegramă.

I-o smulg din mâini: probabil familia Filotti nu-şi află locul în absenţa prinţesei.

„... sovhozul... Roman Ivan… pentru Andrei Păduraru... Veniţi urgent stop. Neplăceri. Unchiul neînregistrat miliţie stop...“

A trimis-o mama, precis. Numai ea e în stare să leşine şi prin telegraf.

— Ceva important? se interesează unchiul.

Stau un pic la îndoială, n-aş avea chef să-i stric dispoziţia, dar pun totuşi misiva pe masă.

O citeşte contabilul.

— Hm... Ilegaliştii tăi... Te aşteaptă la banchet să-şi ciugulească concurentul... Ce să-i faci, Alexandre, aşa-s revoluţiile...

Unchiul o examinează lung, o întoarce pe toate părţile şi se ridică brusc. Are faţa albă ca varul.

— Cred că trebuie să plecăm... Glasul îi tremură. Dar parcă am trecut controlul şi la vamă, şi la grăniceri!

Contabilul pufneşte:

— Calmează-te, te-a alintat Franţa ta, mai vino şi acasă! Dar fără grabă: miliţia doarme încă, o să aştepte…

— Crezi?

— Aha, începi să înţelegi câte ceva... Hai noroc!

— Plecăm de dimineaţă, unchiule, nici o problemă. Eram sigur că te-ai înregistrat cât aţi umblat cu mama prin oraş, numai că doamna a cam picat din lună...

Unchiul îmi aruncă o privire plină de dojană.

— Andrei…

Am impresia că sunt de prisos la agapa asta prietenească. Îmi lipseşte experienţa unei întâlniri cu soţul logodnicei mele după o despărţire de aproape patruzeci de ani, dar bănuiesc că anume cam aşa trebuie să decurgă. Şi, mai ales, fără martori.

Afară începe să se întunece. Aura o fi ajuns de mult în sânul familiei. Mi-o închipui pe seniora Capuletti înghiţind-o din ochi şi înghiţindu-i povestirile la ceaiul de seară:

— „Vai, mami, e o natură atât de frumoasă, mai ales lacul acela cu trestii! Ştii cum susurau în vânt, şi tufişurile acelea din jur, cum murmurau şi ele! Aminteau de alegretto din simfonia a şaptea în la minor, op. 92 ...“

— „Şi cum ai venit tu aşa, singurică, îngeraşul mamei? Andrei e un măgar foarte mare!... Sunt supărată pe el!“

— Saşa! strigă bătrânul contabil.

Alexandra Ionovna răsare imediat în prag. Am senzaţia că stătea în spatele uşii. Tace. Şi totuşi, am mai văzut-o undeva!

Bătrânul nu întoarce capul:

— Mai adu o sticlă de vin.

Trebuie să-i trag un telefon. Să-mi spună cum a ajuns. Să aflu dacă nu moare de dorul meu. S-o întreb de tipul neruşinat şi plin de sine, cu care a îndrăznit să flirteze în autobuz...

Unchiul îmi evită privirea. Nu s-a uitat la mine nici o dată de când am păşit în casa aceasta posomorâtă.

— Nene Alecule, am să dau o raită pe la poştă. Poate-i găsesc acasă pe-ai noştri. Să aflu despre ce-i vorba.

— Cum? A, da, sigur!...

Maşina e plină de desene şi inscripţii peste praful de care e plină. Trebuie să recunosc că autorul nu-i lipsit de talent grafic, deşi mi se pare cam agramat: se scrie, totuşi, „Fedea“ şi nu „Fădea“...

Armata TV a dispărut din piaţă, în aer mai pluteşte încă un slab iz de ozon şi chimicale. Ocolesc un cui gros. Nu-i nici un fel de cui — e un electrod ars, cum o fi scăpat de copii?

În faţa Casei de cultură, un camion din care se descarcă scânduri, parcă...

Respectele mele! Câte decoruri am dat jos numai eu din rabla asta! E camionul teatrului, iar alături, la intrarea de servici — autobuzul. Pare gol.

Ghiţă, şoferul, moţăie cu capul pe volan. Când îl ating de umăr, tresare speriat şi porneşte motorul. Deformaţie profesională.

— A, tu erai, Andrei! Noroc! Nu, tata n-a venit. Dar a venit... A iacătă-o!

De pe treptele intrării de servici coboară în salturi Mimi.

O surpriză mai plăcută nici că se putea!

Prea târziu să întreprind ceva, discobola m-a zărit şi se repede la mine, făcând betonul Casei de cultură să se cutremure ameninţător:

— A, dezertorule! Te-am prins! Andrei, ce bine-mi pare că te-am întâlnit! Şi nenea Tudor zicea că vă găsim pe-aici!...

Mă prinde în braţe, mă turteşte peste sânii ei uriaşi şi mă sărută în colţul gurii.

— Andrei, ce bine! Hai să mă plimbi cu maşina!...

Cum să nu, tanti, îndată, de când visam la aşa ceva! Ce-am zis eu, Tigrul are mereu idei colosale, poftim rezultatele... Mare lucru s-o fi ţinut acasă pe zăpăcita asta?

— Cu ce ocazie, Mimi?

— Aşa. Muream de plictiseală... Trădătorule, de ce nu m-ai luat şi pe mine?

— Păi... parcă e bolnavă maică-ta...

— Şi ce pot să fac eu? Nici nu m-au lăsat să intru la dânsa... Andrei, aşa-i că e o surpriză grozavă?

Excepţională, mie-mi spui! Mai lipseşte rectorul şi nenea Mişu de la sala de disecţii şi am fi putut organiza un pocher.

— Hai cu maşina, Andrei...

Dacă nu inventez nimic plauzibil, sunt pierdut. Dar creierul refuză cu încăpăţânare să colaboreze. De când mă ştiu n-am mai dat dovadă de atâta lipsă de fantezie. Şi puteam să mint aşa de frumos într-un timp!...

— Mimi dragă, poate e timpul să dai o mână de ajutor actorilor... Nu mai cred eu să te fi trimis tata chiar aşa, de florile...

— Cum să nu, acuşi! O să-i grimez eu! Nişte adormiţi, au sforăit tot drumul! Hai, Andrei!...

— Vezi tu care-i buba... sunt pierdut definitiv. Maşina, carburatorul nu prea... Înţelegi, întârzie aprinderea...

Ţi-ai găsit muşteriul. Se uită la mine cu nişte ochi atât de trişti, încât şi Zeus ar fi fost în stare să i-l scoată din lanţuri pe Prometeu.

— Hai fără maşină, nu vrei să ne plimbăm?

Se spânzură de braţul meu cu toată greutatea.

— Bine, o să repar maşina mai încolo... Ce-o fi o fi! Stai puţin

s-o încui! Luminile din blocuri încep să se stingă una câte una şi pe străzile orăşelului prind să apară perechi-perechi viitorii spectatori ai marelui show despre un cârnăţar ajuns om de teatru — un vodevil stupid, preparat pentru „la ţară...“.

— Ştii, când aţi plecat, am plâns de ciudă! Dacă aş fi aflat din ajun că plănuiţi o călătorie, nici nu m-aş fi culcat!

Ca să-mi ciripeşti apoi tot drumul? Mersi! Înţelege, te rog, fiinţă obtuză, nu facem o călătorie de plăcere: unchiul meu are o mulţime de treburi, abia de-mi pot trage sufletul!

— Dar unde-i unchiul?

— E la o rudă... Un contabil. Fac nişte calcule...

— A, probleme de moştenire! După ce ne plimbăm, mergem la ei, bine?

Interesant ce mutre ar fabrica omul cifrelor şi zglobia ingineră din Bacu, dacă mi-aş face apariţia în primitoarea lor casă cu diafana mea tanti la braţ! Trebuie să descopăr ceva, fam. Filotti se culcă foarte devreme.

Ieşim din împărăţia betonului şi balconaşelor roz. Maşinile sunt destul de rare la ora asta, dar cele care ne smulg din întuneric ţin de datoria lor să ne salute cu câteva claxoane. Umor provincial!…

— De ce nu spui nimic, Andrei? Ţi-a tăiat cineva limba? Hai s-o luăm peste şes! Prinde-mă!

Sare peste şanţ şi o ia la fugă pe toloaca gâştelor, ar fi o frumuseţe să dea într-o băltoacă. Nu mă grăbesc să-i iau urma. E trecut de zece, dacă nu telefonez până la miezul nopţii, se-nchide poşta.

— Andrei! De ce nu mă prinzi?...

S-a aşezat pe iarbă, îmi întinde mâna:

— Stai jos lângă mine.

În fond, nu-i urâtă deloc. Poate cam plinuţă, dar are o pereche de ochi şi nişte dinţi! Şi forme. Cred că o strică limba: n-am

pomenit un om cu atâtea cuvinte în memorie! O adevărată mitralieră lexicală. Copil mare şi naiv...

— Hai să vedem cine-i mai voinic!

Într-o clipă mă trezesc răstignit de mâini, sânii ei mari îmi acoperă faţa, îi simt inima cum bate cu vuiet, mă asfixiez probabil, îmi zvâcneşte propria inimă în urechi, în gât, în vârful capului, aud cuvinte, un gât de aer, nu mai aud nimic, un disc de foc începe să crească vertiginos, încerc să mă zbat, nu, nu pot...

Înghit aerul cu şuier, n-am băut nimic mai gustos în viaţa mea. Să vezi că nici nu-şi dă seama cât e de voinică. S-a ridicat, a pus un picior pe pieptul meu şi cred că mă priveşte triumfător.

— Te predai?

La lumina puţină a stelelor mai degrabă îi bănuiesc pulpele rotunde şi vârtoase urcând spre cer. Sânii îi miroseau a piersici, avea respiraţia unei sălbăticiuni când se joacă cu hrana viitoare, încă vie. Se lasă în genunchi alături, sânii ei se profilează pe calea lactee ca doi vulcani.

— Spune, te predai?

Închid ochii, dar nu mai văd nimic: nici telefonul interurban automat, nici chipul somnoros al...

Se ridică încet şi se îndreaptă cu paşi mici spre şosea.

— Mimi!

Ce-o mai fi inventat?

— Mimi!

O ajung din două salturi. Umerii i se zguduie: plânge sau râde?

— Ce-ai păţit, tanti?

Se smunceşte din mâinile mele:

— Lasă-mă!...

Plânge cu hohote.

— Mimi, nu înţeleg nimic! Ce s-a întâmplat?

Cred că are o criză de isterie. O scutur vârtos:

— Mimi! Linişteşte-te!

Se învârte brusc şi-şi ascunde faţa la pieptul meu. Într-o clipă îmi face cămaşa leoarcă. Se vede treaba că mă urmăreşte un blestem, nu ştiu nici o femeie să nu urle în prezenţa mea!

Oi fi având ceva comun cu zidul plângerii, la naiba! Dacă află secretul ăsta vestalele oraşului, mă pot considera un sinistrat...

— Fii serioasă, urâto!...

— Serioasă, serioasă!... printre sughiţuri. Ţi-i scârbă de mine, da? Îţi stau în gât, da? De ce nu-mi spui cinstit, de ce?

Problema începe să ia o întorsătură gravă...

— Proasta de mine, m-am bucurat c-am găsit şi eu un prieten, şi tu...

— Bine, Mimi, dar ce am făcut?…

— Nimeni nu ştie cât de nefericită sunt... Pe cine am eu? Ori tu crezi că mama-i bolnavă abia de-acum? Iar acum şi pe ea am pierdut-o, aşa ţicnită cum era...

— Mimi, cred că nu-ţi dai seama ce spui!

— Ce ştii tu, Andrei, ce ştii tu...

Sper să devin confidentul fetelor nefericite.

Dar... Săraca Mimi. Pe ea cred că o înţeleg.

Piaţa e plină de feţe fericite, spectacolul pare să fi avut succes.

— Măi, al dracului! Ai văzut ce-o mai pupa?!

Actorii coboară, grimaţi încă, scara de servici şi iau autobuzul cu asalt. E mai bine să rămân în umbră; fiul regizorului-şef se bucură totdeauna de o atenţie deosebită, şi e noapte târzie, cale lungă...

— Drum bun, Mimi, zi alor mei că e totul bine şi ne întoarcem mâine de dimineaţă.

— N-am să mă duc la voi.

— Ba ai să te duci la noi! Scoateţi prostiile din cap.

Mă priveşte neîncrezătoare:

— Când vii, ai să mă plimbi cu maşina?…

Poşta nu mai lucrează. Luminile se sting una câte una. Noapte bună, Julieta, o să ai o noapte bună fără telefonul tânărului Montecchi?…

4

În umbra Casei de cultură maşina mea stă pe două roţi dezumflate. Nu sunt sparte, dar... Halal respect faţă de proprietatea privată!

S-o fi răzbunat cineva pentru marele vodevil mare? Sunt nevinovat! Oricum, patru sute de mişcări ritmice şi reconfortante cu pompa în mână. Eh, să fi observat eu lucrul ăsta la timp, ce mai supapă era pentru surplusul de energie al duduiţei Mimi!...

Nu mi-am imaginat niciodată că se pot trăi senzaţii atât de tari în mijlocul unei civilizaţii de piatră şlefuită: piaţa şi străzile goale, lumina puţină şi ireală a felinarelor, ferestrele întunecate, contururile colţuroase ale betonului pe fondul unui cer plin de stele reci şi liniştea, o linişte într-adevăr absolută — toate te azvârl cu mii de ani înapoi, singurul supravieţuitor al unui cataclism groaznic şi neînţeles...

Stau încremenit pe asfaltul respirând încă de canicula zilei şi mă tem să fac cea mai mică mişcare: un gest al meu ar putea dezlănţui urmări fatale. Dacă mai continuă aşa, încep să cuget la însingurare, necomunicabilitate, absurdul existenţei...

La mama dracului, am un sistem nervos normal, nu m-am plâns niciodată de complexe metafizice!

Pun hotărât mâna pe mânerul portierei şi bag cheia în broască...

Apropo de metafizică.

Eram printr-a şaptea sau a opta, vârsta cea mai potrivită pentru observaţii adânci şi concluzii demne de a fi luate în seamă o viaţă întreagă. Tigrul avusese premieră, o piesă vârtos aplaudată chiar şi de mine, mai ales de mine; după florile şi strângerile de mâini obişnuite avea să urmeze partea cea mai interesantă a oricărui spectacol, banchetul, care pentru mine, însă, se dovedi a fi fructul oprit... Stăteam în aşternutul meu, singur în toată casa şi trecusem numărătoarea de zece mii, aşteptând zadarnic să mă cuprindă somnul eliberator de toate supărările şi jignirile, când

uşa de la intrare se dădu de perete, şi bârlogul Tigrului fu invadat cu strigăte şi râsete de o întreagă turmă de iubitori ai artei teatrale, dornici să continue disputa pe marginea unei premiere îmbelşugat stropite.

Stăpânii se repeziră amândoi în camera prinţului moştenitor, scăpară o lacrimă de fericire când îl văzură dormind liniştit, fapt care nu-l împiedică însă pe numitul prinţ să tragă cu urechea la următorul dialog:

— Cum să-i primesc, Tudore? Veşnic tu cu apucăturile tale, nici nu m-ai întrebat dacă am cu ce servi toată banda asta.

Banda se distra de minune în cabinetul Tigrului. Tigrul încreţi (bănuiesc!) sprâncenele:

— Trezeşti copilul, Dino. Parcă eu i-am adus? Fă o cafea, în jumătate de oră îi dau afară, să vezi...

Chiotele şi strigătele unor teatrali ameţiţi de premieră nu aduc nici pe departe a cântec de leagăn, curiozitatea nu-i nici ea un somnifer prea bun.

Nu puteam adormi. Peste vreo oră larma conteni brusc.

În cămaşă de noapte şi desculţ mă strecurai pe vârfuri până la biroul Tigrului. Dădui uşurel gardina la o parte ca să asist la cel mai ciudat spectacol ce se jucase între aceşti pereţi: o bună duzină de oameni ai muzelor, inclusiv babacii, stăteau grămadă asupra măsuţei de telefon, pe care, cu tot semiîntunericul, se putea distinge o hârtie plină de litere şi o farfurie răsturnată. Toţi ţineau câte un deget pe fundul farfuriei.

— Invoc spiritul lui Plautus... Invoc spiritul… Tigrul avea o voce răguşită, necunoscută.

Auzisem câte ceva despre spiritism.

În coridor era întuneric. Simţeam că mă ia cu furnici. Mă rezemai strâns de perete, tremuram, eram gata să fug, dar până la urmă curiozitatea birui.

— A răspuns! strigă mama cu glas sugrumat.

— Linişte! Tigrul stătea cu spatele la uşă, nu-i puteam vedea faţa. Ce să-l întrebăm?

Oaspeţii nocturni începură să murmure. Trăiam adevărate clipe de groază.

— Ce ne aşteaptă, spirit al lui Plautus? Ce ne aşteaptă, răspunde!…

Farfuria începu să se învârtă ca apucată. Slujitorii lui Bahus şi ai muzelor prinseră să strige literele în cor, cum o fac mititeii dintr-a-ntâia. Apoi conteniră brusc.

— Ce-a spus? mama avea o voce speriată rău.

— A încetat! Nu mai spune nimic... zise un grăsan. Tace.

— Ce-a spus? Ce-a spus?… insista mama.

— Pai ce, n-ai citit? se miră grăsanul.

„Oaspeţii părăsesc imediat casa. Se va întâmpla...“. Aici s-a oprit...

Tigrul se ridică de la măsuţă.

Într-o clipă eram în pat. Tremuram ca varga. Auzii uşa de la intrare trântindu-se, apoi vocile babacilor în camera de alături.

— Tudore, ce o să se întâmple?… Mama era gata să plângă, ca şi mine, de altfel.

Tigrul izbucni în râs:

— Pai n-ai înţeles? O să dormim.

— Bine, dar spiritul lui... Ăla...

— Dino, Dino, prostuţă mai eşti! Te temi de-o farfurie. Şi ţi-ai petrecut doar o bună parte din viaţă la bucătărie!

— Adică e o glumă? Ţi-ai râs de ei?… O să se supere...

Tigrul râdea de se cutremurau pereţii.

Nu putea să audă cum râdeam şi eu...

Aşa-i cu ştiinţele oculte...

Deschisei portbagajul ca să iau pompa.

Uşa restaurantului se crăpă scârţâind şi în pragul ei apăru... Pupăciosul. Se îndreptă, ca şi cum lucrul acesta ar fi fost cât se poate de firesc, spre o maşină, pe care nici n-o observasem până acum. Un „Tonvagen“ cu emblema televiziunii.

Eram pe punctul să-l strig, când o altă apariţie mă făcu să-mi înghit limba: Jora (sau Toni) şi în urma lui — Toni (sau Jora), se opresc amândoi de o parte şi de cealaltă a uşii, ca să creeze o mică gardă de onoare pentru o a treia fiinţă, înaltă şi mlădie, plutind mândru şi eteric, cu părul blond ca o aureolă în lumina puţină a felinarelor, cu privirile uimitor de albastre şi cunoscute.

Aura.

Uşa „Tonvagen"-ului se deschide ca de la sine şi patru braţe păroase se întind servil ca s-o ajute să urce: nu trebuie, băieţi, fiinţa aceasta ştie să zboare!

Fiinţa aceasta ştie să cânte, ştie să fărmece, ştie să vindece, ştie să facă noapte sau zi.

Nu-i întindeţi mâinile zădarnic: ea este imaterială. Se poate rezema de o umbră sau o şuviţă de lumină, poate sta de vorbă cu un fluture fără să-l sperie, poate...

„Tonvagen"-ul demarează cu un zgomot infernal.

— Aura-a-a!!!

Luminile roşii ale stopurilor se fac din ce în ce mai mici, ca ochii unei sălbăticiuni de altă lume, fugind în ascunzişul ei cu prada. Orăşelul doarme fără griji: ce-i pasă lui de-un biet automobilist amator, nevoit să pompeze de patru sute de ori la două roţi dezumflate?!

La urma urmelor, paza proprietăţii private îi priveşte direct şi nemijlocit pe înşişi proprietarii!

5

Amândoi în picioare, de-o parte şi de cealaltă a mesei. Fereastra larg deschisă dă în veranda fără obişnuita verdeaţă împrejur, perdelele sunt trase într-o parte, se vede perfect totul ca într-un teatru de marionete, vorbele însă nu ajung până aici — casa e în fundul curţii.

E poate două, poate trecut de trei, nici o boare de vânt, stelele

clipesc prosteşte ca ochii unei primadone provinciale, un cor neîntrerupt de greieri şi cicade imită pasabil trosnetele unui aparat care proiectează un film mut. Mă întind cât pot pe bancheta din spate, las picioarele să-mi spânzure în colbul drumului şi iau cea mai potrivită poziţie ca să nu pierd ecranul-fereastră din faţa ochilor. E un joc interesant să ghiceşti conţinutul unei discuţii numai din gesturile personajelor.

Vorbeşte simplu contabilul. Unchiul stă proţăpit în faţa lui ca un luptător, cu gâtul cândva puternic plecat şi adus înainte, cu ochii privind ager pe sub sprâncene, ca nu care cumva să se lase înşelat de vreo mişcare-momeală a adversarului şi să piardă partida decisivă. Simplucontabilul îl întrece cu un cap, dar se simte ceva ciudat în atitudinea lui, parcă lipsă de suflu, poate simplă oboseală — în orice caz gesturile îi sunt prea moi, trebuie să se declanşeze fulgerător la timpul oportun.

Iată-l aducând dreapta în faţă, la piept, iată, o pune pe inimă, o apasă, o îndepărtează larg la nivelul umărului şi o lasă să-i atârne fără vlagă în lungul trupului. Adică: „Ce vrei de la mine, tu crezi că eu nu înţeleg atâta lucru? Înţeleg foarte bine, dar ce vrei să fac...“ O ridică iar, dar nu prea sus, aha, ia sticla de pe masă, toarnă într-un pahar, apucă paharul şi nu-l întinde lui unchiu-meu; îl dă singur peste cap dintr-o mişcare: Anteu soarbe forţe noi de la maică-sa viţa de vie, a şi uitat de ulcer — cine ştie cât de departe au ajuns cu vorba!...

Unchiul apucă şi el paharul, îl pune la loc. Bravo, unchiule, într-o încleştare hotărâtoare vinul nu-ţi poate da altceva decât iluzia forţei, jos alcoolul! Ridică amândouă mâinile până la piept, foarte bine, doi — unu pentru noi! le duce la inimă, se prinde de cămaşă în dreptul acestui organ — simbol al sincerităţii şi se lasă uşurel pe scaun. Tace. Simplucontabilul nu-l vede, ridică ambele braţe spre tavan, odată cu ochii, aminteşte vag de regele Lear în clipele de mare mizerie morală, vorbeşte, vorbeşte,

vorbeşte şi se întoarce cu spatele la interlocutor după ce lăsă palmele să-i cuprindă ţeasta pleşuvă.

Unchiul mai stă pe scaun, lasă o mână să-i cadă pe masă, cu cealaltă scoate ceva din buzunarul mic al hainei, un flaconaş, probabil, îl destupă, răstoarnă ceva în palma stângă, ia stai, mi se pare că se cam termină spectacolul şi începe o chestie mai puţin spectaculoasă! Ba nu, s-a răzgândit, strecoară înapoi în flacon ceea ce ţinea în palmă, a fost o alarmă falsă...

Omul cifrelor se îndreaptă cu paşi clătinaţi spre uşa care dă în camerele vecine, oare nu cumva părăseşte teatrul ostilităţilor? Nu, nu iese, rămâne în prag, apoi se dă la o parte şi face loc unui halat incolor, aha, e inginera tăcută; bătrânul a hotărât să arunce în luptă rezervele. Revine în mijlocul camerei şi iar dă-i la vorbe! Unchiul s-a ridicat pe jumătate, e gata pentru asalt, Meduza-Gorgona scoate o exclamaţie şi fuge, trântind uşa, unchiul se lasă iar pe scaun şi bătrânul socotitor îl imită...

Apoi mă ridic de la locul meu cu un aer brav, mă apropii de masa cu preparatele, îl aleg pe cel care mi-l indică. Gorgona — straniu, nici nu ştiam că ne predă chimia biologică, o să iau o notă bună, oricum, suntem cunoscuţi, instalez lamela de sticlă sub obiectiv şi manevrez ca să-mi plasez cristalele de carboxihemoglobină în câmpul de vedere, beţişoarele roz-roşii îmi amintesc de desenul unei rochii foarte cunoscute, ba uite-o şi pe Mimi, mă ameninţă cu degetul, nu-i nimic, duduiţă, te-ai priceput şi tu, probabil, că nu mai sunt eu chiar aşa de pornit contra rudelor...

Apoi o explozie de lumină.

Stau toţi trei între maşină şi poartă, unchiul şi contabilul mohorâţi nevoie mare şi inginera cu faţa plânsă. Dar îmi zâmbeşte! Ia te uită, ştie să zâmbească!

— Se poate una ca asta, Andrei?! Ţi-am făcut patul şi tu...

Cred că am o mutră impunătoare. Soarele-i destul de sus.

— Cu bine, Ioane.

Contabilul strânge mâna unchiului fără să spună un cuvânt. Dă din cap, acelaşi gest şi spre mine, se-ntoarce greoi şi intră în curte. La drum! Sper să-mi ajungă benzina până la prima pompă.

— La revedere, Saşa..., unchiul îi păstrează mâna.

Inginera pare stânjenită:

— Adresa mea... de la Bacu...

— O am, Saşa. E aici. Un gest spre buzunarul mic. La revedere. Iartă-ne pentru deranj...

Încâlcită chestie şi lumea asta: inginera se apleacă brusc şi sărută mâna moşului. Apoi se-nvârte pe călcâie şi o şterge. Nu înţeleg nimic. Unchiul se aşază pe bancheta din spate. Nu-l pot prinde în retrovizor. Tace.

Maşina porneşte ca de la sine.

— Unchiule, n-aş putea spune că prietenul ăsta al tău, contabilul, e un tip grozav.

— Cred că te înşeli, Andrei. Oricum, nu eu aş putea să-l condamn...

Simt că nu prea are chef de vorbă.

Scoate flaconaşul din buzunar şi înghite câteva pastile. Îl văd în retrovizor.

— Dacă ar fi toate aşa de simple...

Nene Alecule, ia stai, mi se pare că nu te prea simţi bine!

— Fleacuri, acuşica îmi trece.

Vrea să pară chiar vesel, dar mă pune pe gânduri respiraţia lui.

— Întorc maşina la spital!

— Nici să te gândeşti! Mă simt normal...

Maşina zboară ca o rândunică, Tigrul va comite o greşeală colosală dacă nu mi-o dă cadou cu ocazia deschiderii noului an universitar. În mâinile lui nesigure bolidul acesta pare mai degrabă un camion cu cai bun de dus rufele la spălătorie. În orice caz „Volga“ din urma mea, care-a ieşit odată cu noi din orăşel, nu mă poate depăşi de aproape o jumătate de oră.

— M-am gândit mult, Andrei, de zeci de sute de ori m-am întrebat: poate...

— Unchiule (nu-l las să continue, vreau să pun întrebările eu. Le am în mine şi trebuie să i le pun.), vreau să lămuresc nişte lucruri. Pentru mine... Se poate?

— Ce întrebare, Andrei! pare mirat.

— De ce nu te-ai întors acasă îndată după război?

— Credeam că ţi-am spus...

— Ştiu. Faptele. Dar vreau să ştiu tot. Te-ai temut? Îl văd în retrovizor. Zâmbeşte:

— De ce să mă tem?

— Ai rămas într-o ţară în care ai fost umilit şi învins...

Nu mai zâmbeşte.

— Umilit şi învins? Andrei, oamenii nu pot fi umiliţi şi învinşi, dacă nu vor singuri lucrul ăsta.

— Ai fost şi argat, şi chelner, şi hamal, adică ai recunoscut, ai acceptat umilinţa!

— Munca nu umileşte, Andrei...

— Adică mai bine un chelner în străinătate, decât... îl simt mai degrabă, nici nu mă uit în oglindă, cum tresare ca după o lovitură, dar nu mai pot da înapoi. Vreau să ştiu tot. Unchiule, de ce te-ai temut să te întorci? Ştiai ce se petrece aici?

Vocea lui nu trădează cât de cât că l-aş fi jignit.

— Ţi-am spus de ce... N-am avut de ce mă teme, am luptat cinstit.

— Atunci nu mai înţeleg nimic, unchiule, judecă şi tu: te duci soldat voluntar pentru cauza internaţională a Revoluţiei şi rămâi... Unchiule, hai să lăsăm emoţiile, rămâi pană la urmă îngrijitoare pe lângă un copil schilod! Revoluţia şi un copil, care nici nu era măcar al tău!

Tace lung. Priveşte la copacii rari, care aleargă întins în lungul şoselei, la rândurile drepte şi nesfârşite ale butucilor de vie, cu frunza dată în pârg.

— Cât ar face o revoluţie, Andrei, dacă n-ar purta grija fiecărui om în parte?... Iar tace. Eu te-nţeleg, nu-i acelaşi lucru: să lupţi cu arma-n mână ori să hrăneşti cu linguriţa zi de zi, lună de lună, ani în şir o mică franţuzoaică, pe care ai fi putut foarte bine s-o dai la un orfelinat de unde-ar fi ieşit, dacă ar fi ieşit cândva, direct în stradă, cu mâna întinsă la trecători... Şi totuşi, ai dreptate, nu e acelaşi lucru. Prea puţină romantică. Ori poate crezi că nu mi-am pus şi eu asemenea întrebări? Că nu m-au cercetat şi pe mine de zeci, de mii de ori îndoielile? Acum vreo zece ani, în timpul unei greve generale a lucrătorilor agricoli, a argaţilor, cu alte cuvinte, am fost arestat şi eu. Ei bine, un comisar tinerel, un copil născut, probabil, în timpul războiului, mi-a spus, după ce mi-a cercetat documentele: „Ascultă, rusule, dacă te temi de Siberia şi ai ales libertatea, vezi de respectă legile ţării care te-a adăpostit!“.

— Ei, vezi, unchiule!

— Peste trei zile, când mi-au dat drumul, eram ferm hotărât să iau calea spre ţară. Puteam pleca foarte uşor, ai văzut şi tu, nu m-au prea obosit bagajele. Dar când am intrat în casă... Luiza nu mâncase de trei zile, atâta cât am lipsit...

Tace. Într-adevăr, prea puţină romantică...

— Andrei (vorbeşte aproape în şoaptă, cred că stă rău, o să opresc în primul sat, găsim noi un doctor), uneori îmi închipui lupta asta a noastră... cum să-ţi spun: ca un vapor. Şi atunci, ştii, mă lasă îndoielile: nu pot fi toţi căpitani! Cineva trebuie să ungă maşinile, altcineva să spele puntea, altul să citească hărţile. Lucrurile mari sunt şi ele alcătuite din lucruri mici, nu? Iar pe cele mici cine să le facă?

Îl caut în oglindă. Zâmbeşte:

— M-am temut să mă întorc acasă? Andrei, visam la întoarcerea aceasta ca la o răsplată. Abia acum am primit-o, şi dacă mă tem de ceva, e să nu fie cam târziu.... Cine alege lupta, nu ştie să scâncească, aşa-i?

Pare sincer fericit.

Şi totuşi nu pot să nu-i pun chinuitoarea întrebare!

— Unchiule… Dar... bine, ai dreptate, nu pot să nu ţi-o dau. Dar... ai fost în ilegalitate.... Ai luptat... te-ai întors... tu ştii cum mai huzuresc foştii noştri ilegalişti, şi cei adevăraţi, şi cei închipuiţi? Şi să nu se intereseze nimeni de tine, am în vedere conducerea, să nu se îngrijească de unul care-a dus greul în ilegalitate? Oare atâta să meriţi tu, cât „neplăceri stop neînregistrat miliţie“? Să aibă dreptate cei care afirmă că orice revoluţie îşi devorează copiii ori, în cel mai bun caz, că o doare-n cot de soarta lor?

Îl văd în oglindă cum se posomorăşte, apoi surâde chinuit:

— Dar cine-a zis de huzur? Nu tu? Şi, te rog, să nu mai vorbim despre astea…

Probabil nu trebuia să-i pun întrebarea. În orice caz, nu lui.

„Volga“ se ţine scai de noi. La drept vorbind, ar fi putut să mă depăşească de zece ori, motoru-i motor, dar cred totuşi că principala piesă într-o maşină este şoferul. La naiba modestia!

Drumul intră în pantă rapidă, slavă Domnului, au rămas în urmă colinele şi şesurile netede ale Bugeacului, de ambele părţi, arţari stufoşi, alcătuind un adevărat tunel verde; nici două zile de când am trecut pe aici şi parcă nu i-am văzut de-o veşnicie. Nici nu mă uit la indicatorul de viteză, simt iuţeala fizic, cu tot trupul. Mai ştii, poate zace în mine un şofer înnăscut, daţi-mi o maşină de curse şi o poliţă de asigurare pentru treizeci de ruble!

— Opreşte, Andrei...

Părăsesc asfaltul şi frânez moale.

Cobor. Coboară şi el, rămâne să se sprijine de maşină. N-are un pic de sânge în obraji. Lasă capul pe spate şi priveşte la coroanele arţarilor:

— Frumoasă alee.

— Uite ce-i, unchiule, pe mine nu mă duci de nas: ţi-i rău?

— Un pic. Hai să mă-ntind pe iarbă. Îmi trece.

S-a priceput cineva şi a sădit arţarii aceştia în câteva rânduri — o adevărată pădure cu foşnet de frunze şi răcoare. Ne-am rezemat cu spatele de trunchiuri, soarele a rămas afară, pe asfaltul încins al şoselei joacă apele tremurate ale unor miraje mărunte, cum se şi cuvine la asemenea latitudine.

A mai înghiţit câteva pilule.

— Frumoşi arţari, Andrei. Încearcă să zâmbească, nu deschide ochii. Avea Filip un cântec, de fapt, nici nu prea ştiu dacă era cântec, de fiecare dată născocea un motiv nou, dar cuvintele rămâneau aceleaşi. Stai... Aha: „Inima mea bate numai aici, printre arţari, printre stele, în Patria mea...“.

— Nene Alecu, poate n-ar trebui să vorbeşti atât?

Pufneşte şi deschide ochii:

— Zău? Adică să tac? Şi cui să spun cât de bine-i să te ştii sub arţarii tăi, după atâţia ani?... Ehe, Andrei, băiatule!…

E de metal moşul. Iaca: să las acum mâinile pe iarbă, capul în piept şi peste două minute dă cu tunul să mă trezeşti! Şi totuşi, am dormit vreo câteva ore... Pe când el, a cam sărit peste cal bătrânul: la vârsta lui o noapte albă şi discuţia cu contabilul nefericit şi plin de tristeţe după trecutul îngropat în provincie şi într-o dragoste fără dividende...

Printre arţari, la marginea asfaltului, maşina pare un cal alb cu capul aplecat în undele calde ale unui râuleţ leneş.

La vreo sută de metri în urma noastră a oprit şi „Volga“.

Curios!

În aerul străpuns ici-colo de câte-o rază bâzâie roiuri etajate de gângănii minuscule.

— Andrei, aş vrea să ştii: Saşa e fiica mea… A mea! Tu înţelegi?…

Se saltă în capul oaselor de parcă ar vrea să se ridice, renunţă, se întinde uşurel şi închide ochii.

— Unchiule, îl strig încet. Unchiule!

Nu-mi răspunde.

Şi deodată, înţeleg…

6

Peste câţiva ani voi şti poate, adică nu poate — sigur! că nu era nici o salvare, că sunt legi ale naturii din faţa cărora nu te poţi sustrage, că există limite pe care nu le poţi depăşi sau încă nu le poţi depăşi...

Îmi povestea unchiul:

— Am nimerit odată la Cartahena în timpul unei alarme aeriene, eram cu un tânăr pilot Rafael Pereira; sosise abia de vreo săptămână şi ardea de nerăbdare să-şi vadă mai repede asamblat avionul ca să zboare pe frontul Madridului. Stăteam în gura adăpostului şi fumam — un pic de bravadă, sigur, doar eram tineri şi nu ne temeam de nimic...

Rafael îmi povestea că locuieşte în Canare, într-o mică aşezare de pescari, că are doi puştani grozav de zbânţuiţi şi frumoşi — „viitori piloţi, fireşte“ — şi o soţie tânără şi severă, învăţătoare, care-l ştie la statul-major al diviziei, departe de ostilităţi. Bombele explodau în celălalt capăt al oraşului, iar antiaeriană era prea puţină... La Cartahena primăvara ceda caniculei, iar noi încercam să ne imaginăm cum dau în muguri copacii de prin părţile Nistrului şi cum vâslesc prin negura aceea luminoasă cârduri vesele de raţe sălbatice... Apoi bombele au început să detune foarte aproape şi din caldarâmul străzii porniră să sară aşchii de piatră şi scântei: „Fiat“-urile mitraliau oraşul în zbor razant. Rafael l-a observat primul: era un mititel de vreo trei ani, fugea în lungul străzii cu căpşorul înfundat în umeri şi ţinea mânuţele lipite de urechi.

— Ticăloşii, în cine trag!

La doi paşi de copil, Rafael s-a poticnit parcă, aproape să cadă, apoi şi-a revenit, l-a prins în braţe şi din câteva salturi a ajuns la adăpost. Nu mai ştiu cine i-a luat mititelul, Rafael s-a aşezat lângă mine pe scară şi şi-a lăsat capul în piept. Nu se poticnise: un glonte îi străbătuse pieptul...

La anul, sau nu, în cinci, probabil, voi afla la cursul de psihiatrie că unul dintre cele mai puternice instincte programate în om este cel al conservării şi că de dragul acestei conservări individul e capabil de fapte extraordinare.

…Când am ridicat de pe podeaua maşinii paşaportul care-i lunecase din buzunar, l-am deschis fără să-mi dau seama ce fac. Alexandru Stanca, născut 1901, părul… faţa… mustaţa…semne particulare: trupul plin de cicatrice. Cetăţenia franceză…

— S-a zis cu moşul.

Nici nu observasem „Volga“ ce se afla acum lângă maşina mea şi nici pe cei doi tineri ce coborâseră şi stăteau — unul în faţa mea, celălalt aplecat asupra unchiului.

— Probabil apoplexie sau infarct. Nici o îndoială, zise cel de lângă bătrân. Nu era el de asemenea plimbări, tovarăşe Păduraru... Ce facem? i se adresă celuilalt.

Tânărul de lângă mine scoase din buzunar ceva cu tartaje roşii, probabil o legitimaţie şi mi-o flutură sub nas.

Nu vedeam aproape nimic.

— Cred că îl urcăm în maşina lui… Ai să poţi conduce? Probabil mi se adresa.

Nu ştiam.

— Eşti bărbat, tovarăşe! Şi medic, la urma urmei! Noi o să venim din urmă ca să nu ai explicaţii cu toţi mocofanii de miliţieni... Ai să conduci?… Încet, noi o să te urmăm...

7

Eu ştiu: are să vină cândva o zi, nimeni nu ştie când, dar nu mă îndoiesc că va veni, şi am să mă întreb atunci şi eu: de ce ai crezut atâta timp, Andrei-frate, că lumea începe cu tine şi de la tine? De ce ştiai cu atâta siguranţă că păcatele pot fi săvârşite numai de alţii? Şi mai ales de cei care-au văzut lumina înaintea ta? Sigur, e îngrozitor să ai o mamă care-ţi spune Riki, deşi tot

ea te-a botezat Andrei, e de nesuferit un tată care te-ntreabă de ce-ai tras chiulul la biologie în loc să te invite la un pahar de vorbă să discutaţi politică şi e de condamnat bunicul care-a plecat din lumea asta ţăran cu tălpile crăpate, în loc să-şi fi lăsat numele în enciclopedie cu nota „comandant de oşti“ sau cel puţin „academician“...

Neplăcut, desigur...

Şi totuşi...

Ce-ai să răspunzi în ziua aceea, când va veni mama şi te va întreba: „Ai inimă bună, fiule?“. Tata: „Eşti un om corect, fiule?“. Bunicul: „Îţi place munca, nepoate?“ Unchiul: „Andrei, eşti un luptător?“.

Interesant, unchiule...

Dacă nu te-ar fi găsit el, tu l-ai fi căutat?

Pune mâna la inimă şi răspunde cinstit şi ferm: nu!

De ce l-ai fi căutat? Un simplu şi mărunt episod din viaţă. Eşti tânăr, inteligent, spiritual, ai atâta nemurire înainte, lumea începe cu tine şi de la tine... Iar în faţa ta tu nu eşti vinovat cu nimic. Cu ce-ai fi? Cu ce-ai fi putut fi? Ce sentiment de vinovăţie te-ar putea chinui, ca să te gândeşti la o răscumpărare?

Şi totuşi... Şi totuşi...

Nu, nu am să mă întorc să-l văd pe bancheta din spate. Mort.

Eu îl ştiu altul, cel adevărat.

Îţi mulţumesc că ai fost.

Pentru cursul de anatomie: sunt inimi care ştiu să bată pline de vigoare neobosită, numai atâta timp cât bat pentru alţii. Când trebuie să bată pentru ele însele, se opresc...

Cât îmi lipseşte Tigrul acuma. Mă simt într-adevăr un copil. El ar şti să găsească toate cuvintele în stare să acopere cât de cât golul imens şi dureros căscat aşa de neaşteptat şi tragic...

Din culmea dealului panorama oraşului se deschide toată şi brusc. Le vezi? Blocurile acelea albe, mândre, aproape arogante. Şi printre ele petice mici, sure — amintirile. Aerul tremură

albăstriu în amurg asupra tuturor; liniile acelea verzi sunt castanii, plopii, salcâmii, arţarii.

Şi mai la o parte, vezi?

Turnul acela de apă, vechi, cu acoperişul din olane roşii? Pare coşul unui vaporaş mărunt şi harnic, în care bat, impetuos, talazuri de beton si aluminiu...

Maşina din spate claxonează lung şi strident.

De fapt, am oprit fără să-mi dau seama. Probabil, am vrut să privesc oraşul cu ochii lui.

„Volga“ o ia înainte, cel cu legitimaţia — de unde m-o fi cunoscând oare? — îmi strigă prin geamul coborât să-i urmez.

Are dreptate: viaţa trebuie să-şi continue cursul.

SINGUR ÎN FAŢA DRAGOSTEI

ÎN LOC DE PROLOG

L-am întâlnit, recunosc, într-un restaurant. De fapt, n-are importanţă unde l-am întâlnit, pentru că l-aş fi întâlnit neapărat, îl căutam, iar locul n-are nici o semnificaţie.

Stătea la singura masă liberă, avea în faţă un coniac şi o cafea abia începută, şi după felul cum mi-a permis să ocup locul şi apoi şi-a întors, prefăcut distrat, privirile spre intrare, am înţeles că aşteaptă pe cineva şi că nu mă puteam considera decât un intrus.

Cum însă foamea îmi dicta alte reguli decât cele impuse de buna-cuviinţă, am preferat să rămân anume la masa aceasta.

Aţi ghicit, desigur, că el avea să fie eroul a cele ce urmează şi ţin să vă confirm imediat presupunerea. Da, el avea să fie eroul celor ce vor urma. Atunci însă nu ştiam lucrul acesta nici eu, şi cu atât mai puţin îl putea bănui el.

Era un client vechi al acestui aşezământ, am notat amănuntul din gestul gratuit al chelnerului de a-i scutura nişte firimituri imaginare de pe faţa de masă în timp ce asculta, absent, comanda mea.

Când cele câteva slabe încercări de a lega o discuţie se izbiră de zidul impenetrabil al unor „da“ şi „nu“ seci, mă limitai să-l examinez pe furiş: un prost, dar util obicei profesional, care mi-a cauzat destule neplăceri în viaţă, dar mi-a oferit şi numeroase satisfacţii în scris.

Era un bărbat sub treizeci de ani, probabil înalt (mai târziu

m-am convins de justeţea presupunerii), de o frumuseţe rară. Una din acele frumuseţi, pe lângă care treci fără s-o observi imediat, dar de care nu te poţi rupe, odată observând-o.

Trăsături precise (şi totuşii mai mult schiţate!), viguroase şi aproape clasice dădeau feţei lui o expresivitate uluitoare. Negru, aproape un mulatru, cu buze senzuale şi nas roman, cu ochii negri, dar fără să pară mici, subliniaţi de nişte cearcăne bine întunecate şi ele, cu ovalul feţei alcătuit parcă din numeroase linii frânte şi totuşi neaşteptat de perfect, tânărul acesta nu putea să nu atragă atenţia.

Nu m-aş teme să afirm, chiar cu riscul de a mă contrazice, că ar fi putut servi model anume prin faptul că toate amănuntele feţei lui erau în fină discordanţă cu ceea ce ne-am obişnuit să numim model. Dar numai aparte luate! În ansamblu alcătuiau un tot armonios, aş zice etalonar, de frumuseţe virilă.

Îşi cunoştea, probabil, calităţile, pentru că mă lăsa să-l examinez, fără să-mi dea de înţeles că am depăşit orice limite, chiar ale unei banale curiozităţi.

Contrar aparenţelor, era foarte agitat. Dar cu prefăcută indiferenţă îşi pironise privirile pe intrare, de parcă din clipă în clipă ar fi trebuit să apară îngerul să tulbure apele numai unuia lui ştiute. Era în starea aceea de nervi pe care o încercăm nu înaintea orei fixate pentru întâlnire, ci după ea, când am epuizat toate mijloacele din arsenalul de semne ce le posedăm toţi: încă zece minute, încă trei minute; dacă trece chelnerul până număr la douăzeci — vine!... şi aşa mai departe... le ştiţi prea bine!

Apoi am prins să observ crescând pe faţa lui resemnarea. Resemnarea aceea ce ne cuprinde, când am mizat totul pe o carte şi a jucat alta, şi ne dăm seama de acest lucru abia când se împart iar cărţile.

Cât de uşor se puteau citi acestea toate pe faţa lui! Acum le reconstitui din fragmente, se-nţelege! Dar cât aş fi dat să ştiu atunci că voi avea nevoie de fiece amănunt, de fiece nuanţă în

acea gamă de expresii ce se succedau pe faţa lui ca imaginile pe un ecran!

Atunci voiam să plec, şi numai olimpica lipsă de grabă a chelnerului mă mai reţinea.

Când, după plată, am observat că pierdusem două ore pentru o cină de unul singur, prinsei să-mi beau în grabă cafeaua ca să mă ridic.

— Plecaţi? mă întrebă pe neaşteptate.

— Da, zisei, trebuie să plec.

— Păcat. Eu vă cunosc.

— Nu mă miră, zâmbii. Am obiceiul să particip la multe şezători şi alte sindrofii literare.

— V-am ascultat odată, întâmplător. Nu v-am citit.

— Mă bucură sinceritatea!

De fapt, nu mă prea bucura, dar înţelegeam că majoritatea oamenilor vor să pară altfel, neobişnuiţi, când stau de vorbă cu un scriitor.

— Nu vreau să par altcineva decât sunt, dar într-adevăr citesc puţină, cum să-i zic... beletristică. Mă enervează uneori prea multa ei asemănare cu viaţa, iar alteori mă scoate din sărite siropul pe care-l serveşte drept viaţă...

— O, e alta discuţia! Dar, fie-mi permisă remarca, cum poţi ajunge la asemenea concluzii când nu citeşti?

În sinea mea aproape că renunţasem la plecare şi n-am protestat când îmi umplu păhărelul din gărăfioara lui în timp ce vorbea:

— În primul rând am spus că citesc puţin, n-am spus că nu citesc deloc; iar în al doilea rând, nu e suficient oare să ştii doar o parte, ca să-ţi poţi imagina întregul? Mi se pare că aveţi şi o figură de stil, care uzează de acest procedeu... Litota, nu?...

— Da, făcui eu, e drept, dar trebuie să recunoşti că nu e un compliment obişnuit şi nici chiar plăcut să spui unui scriitor că nu-l citeşti!

El îşi sorbi cu înghiţituri mici coniacul şi zise:

— Amor propriu, orgoliu... Sunt sentimente care pot fi lezate uşor... Când vrem să fie lezate... Mi se pare că un scriitor nu trebuie să se teamă de asemenea lucruri. Dimpotrivă! Ca un om, hai să-i zicem, convenţional, ales, care are de sondat cele mai adânci tainiţe ale sufletului omenesc, el trebuie să fie o fiinţă fără sentimente, cel puţin în aparenţă. Ca un chirurg! Dacă e să taie, să taie, dar să poată răspunde de ceea ce face şi să nu se teamă de răspundere pentru toţi chirurgii! Sunt mulţi, sunt extraordinar de mulţi oameni care cearcă să-şi ducă viaţa ca în romane. Uneori mi se pare că am citit prea mult...

Îmi făcea impresia totuşi că vrea să pară un copil teribil!

— Nu te înţeleg, îl întrerupsei destul de brutal. Vrei ca literatura să dea reţete de viaţă, în aşa fel ca astăzi dumneata să nu suferi că ea n-a venit la întâlnire?

El păli uşor, dar continuă pe acelaşi ton, oarecum obosit:

— Orice reţete ar fi absurde. Şi ar fi absurd să le cerem! Fiecare om e o lume, o lume cu specificul ei, şi doar mici tangenţe, ce dau în totul lor un fel de lege, hai să-i zicem legea atracţiei umane universale, ne adună pe toţi într-o omenire, un univers. Ar trebui scrise tot atâtea reţete, câte lumi! Absurd! Altceva am vrut să spun... Dumneavoastră, scriitorii, ziceţi: „Am avut senzaţia că-mi trece o mână aspră peste coapse“, şi comentaţi imediat toate suferinţele bietelor coapse, dar n-am întâlnit niciodată în scrisul dumneavoastră descrierea senzaţiilor ce le trăieşte acea mână aspră, pentru că, probabil, are şi ea senzaţiile ei.

— Şi totuşi nu te înţeleg...

— Ca să mă înţelegeţi, ar trebui să mă cunoaşteţi, remarcă el. Deşi, dacă e să mă cunoaşteţi, o să mă înţelegeţi cu atât mai puţin! Paradoxal, nu?

Majoritatea oamenilor pe care i-am întâlnit, şi am întâlnit mulţi oameni, s-au străduit întotdeauna, de îndată ce aflau că am meseria scrisului, să-mi comunice istoria vieţii lor ca un fapt

excepţional, inedit, ce merită a fi descris. Nici nu vă imaginaţi ce uriaşă piedică în drumul spre oameni e amănuntul acesta! Banal, dar adevărat: oamenii trebuie examinaţi dinăuntru; când încep confesiunile, oamenii pot fi cunoscuţi doar din afară. Oare nu vrea şi tânărul acesta să mă convingă că e un caz aparte? Atâta doar că a găsit un mijloc mai inteligent să mă intrige?

La urma urmei, mi-am zis, diferenţa de vârstă dintre noi nu e prea mare (mai târziu m-am convins că am dreptate), experienţa mea n-o poate depăşi într-atâta pe a lui, ca să nu-i pot pătrunde lumea interioară şi s-o cunosc fără frumuseţi şi alte floricele, şi — iar la urma urmei, — mare lucru să am încă o deziluzie şi să nu fie el cel care ar fi putut să mă intereseze măcar cât de cât?... Hotărâi totuşi să-l mai încerc puţin.

— Toţi oamenii cred despre ei înşişi lucruri bune, socot cel puţin că viaţa pe care au trăit-o merită să fie aşternută de cineva pe hârtie. O mică slăbiciune omenească, mişcătoare, de altfel. Să nu te superi...

— Nu mă supăr, mă întrerupse el, nerăbdător. Sunt matematician şi caut să traduc orice fenomen în limba ecuaţiilor şi integralelor mele. Ciudat, nu? Singurul fenomen pe care nu-l pot integra în nici o formulă e scurta mea existenţă de până azi... Ştiu, el mă opri cu un gest, îmi lipsesc mulţi factori, dar nu mă gândesc numai la azi, el arătă la scaunul gol de alături, rezemat cu spătarul de masă în semn că locul e rezervat, şi zâmbi forţat: Ba chiar să facem abstracţie de azi!... Oricum, nu găsesc ecuaţia...

N-aveam ce să-i spun. Să-i spun că viaţa nu poate fi modelată matematiceşte? De ce adică să nu poată fi? Sau alte cuvinte fără importanţă, doar de dragul de a spune ceva?

— Probabil că diferenţa de vârstă dintre noi nu e prea mare, continuă el. Oamenii din aceeaşi generaţie găsesc mai uşor limbă comună, dacă nu se nasc bătrâni sau cu grăsime pe creier. Aţi observat, probabil, acest obicei al unor semeni de-ai noştri...

Urmările... În sfârşit, un cântec prea des repetat. Da, până de curând am fost învăţător la ţară. Vă miră?

Avea spirit de observaţie. Această ultimă declaraţie mă mira puţin. Eram convins că am în faţa mea un orăşean tipic.

— Nu trebuie să vă mire! M-am menajat. O, de mine m-am îngrijit întotdeauna! Nu vă interesează problema intelectualului la ţară?

— N-o cunosc decât în linii mari. Dar există în fond această problemă?

Vroiam să-l înţeleg cumva. Indiferenţa jucată a tonului, acum înţelegeam că juca puţin, mă jena. Şi el, probabil, înţelegea acest lucru.

— Sunt multe probleme care nu există. Părinţi şi copii, de exemplu, şi altele. Dar una dintre cele mai arzătoare probleme inexistente la ordinea zilei este... Cât de frumos sună...

M-a vizitat chiar a doua zi.

N-am stenografiat şi nici n-am înregistrat pe o bandă de magnetofon ce mi-a povestit, dar nădăjduiesc că n-am schimbat prea mult din cele auzite, ba chiar am păstrat şi naraţiunea la persoana întâia! Singurul lucru care mi l-am permis a fost să intercalez în povestirea lui unele pagini (unele!) din caietul cu însemnări zilnice ale Viorică Vrabie, pe care, în seara aceea, Radu Negrescu a aşteptat-o zadarnic la restaurant.

Cum am aflat de acest caiet şi cum am reuşit să-l răsfoiesc, e o întreagă poveste, iar dacă n-o istorisesc aici, o fac nu pentru că m-aş teme să vă plictisesc, dimpotrivă! ci pentru că e vorba de un secret profesional, şi, nu trebuie să vă explic, ştiţi prea bine cât de greu e să afli de la cineva o taină de breaslă!

1

Curios lucru, dar când s-a oprit în uşa cancelariei la braţ cu Otilia, nici prin cap nu mi-a dat să-i cercetez picioarele sau bustul. I-am prins doar privirea, foarte nedumerită şi speriată sub părul prăfuit ce-i cădea, bine pieptănat, pe ochi, şi am înţeles imediat că ştie totul.

Că Otilia („te rog să-mi spui Otilia Octavianovna!“) are (după o scurtă ezitare) patruzeci de ani neîmpliniţi, predă lucrul manual la şcoala din localitate („o mizerie!“), a absolvit liceul de menaj („i se spunea „şcoală“, de fapt era liceu“), n-a fost măritată niciodată şi e încă fată mare („bărbaţii sunt nişte ticăloşi, nu merită să le dai ce ai mai scump, îi ştiu eu!“).

De altfel, informaţiile acestea le putea căpăta oricine chiar de la deţinătoare, şi nu mai târziu decât în primele trei minute de convorbire.

Îmi imaginam ce mutră făcuse când a întrebat-o: „Mai eşti virgină?“, ca să mă descrie îndată pe mine, şi încă în cele mai negre culori. „Fii foarte atentă! E cel mai mare ticălos de la noi. Ca toţi bărbaţii!“

Nu mă înşelasem. Simţii lucrul acesta din tremurul mânuţei mici şi umede de emoţie, din privirea un pic obraznică, în orice caz superioară: „Crezi că nu te ştiu?“ şi din vibraţia aproape imperceptibilă a glasului, când se făcură prezentările:

— Vi-orica...

Îmi părea, se-nţelege, foarte bine, eram chiar încântat, aş fi dorit doar să ştiu: „Ivanovna“ sau „Vasilevna“? („Uite bine la mine, să vezi cum arată un corupător de minore de la ţară!“)

Îşi smulse mâna cu un gest aproape disperat şi repetă cu un glas mai sigur, deşi forţat:

— Viorica! Viorica Vrabie! („Ca să ştii: tovarăşa Vrabie, şi atât! Vă cunosc eu, bărbaţii!“)

Spânu se grăbi să întrerupă dialogul numai de noi înţeles, ca să rostească unul din numeroasele adevăruri, pe care le ştia adesea pe de rost:

— Ehe, tovarăşă Vrabie, dar are dreptate tovarăşul Negrescu! La noi aşa-i: cum intri în şcoală ca pedagog, s-a terminat cu Viorica şi Marica — Viorica Ivanovna, Maria Vasilevna, iaca! Şcolarii au nevoie de pilde bune! Şi noi trebuie să le dăm pilde bune.

Ea zâmbi:

— Viorica Mircevna. Sună ciudat, nu-i aşa?

Spânu constată cu multă profunzime:

— Ciudat, neciudat, n-ai ce-i face! Că nu mata l-ai botezat pe tata!

Otilia izbucni într-un râs cu hohote, care acoperi până şi nechezatul lui Pintea. Spânu se simţi obligat să adauge:

— Popa l-a botezat pe tatăl matale!

Spânu e un dobitoc. E de multă vreme directorul acestei şcoli, eu, cel puţin, acum doi ani, când am picat aici, l-am găsit director, şi acum, când o să plec, tot director o să-l las. Se zice că e neam cu nu ştiu cine, lucru care nu mă interesează, cum nu mă interesează nici fecioria imaginară a Otiliei. Habar n-am de studiile lui, pentru că predă vreo cinci obiecte, ba odată, când am lipsit eu o săptămână întreagă „din motive tehnice“, a încercat să predea şi fizica sub formă de convorbiri antireligioase...

— Ei, vasăzică, avem şi franţuzoaică! ne comunică profund Spânu, când prezentările fură sfârşite şi toate complimentele făcute. Până la consiliul pedagogic mai este vreme, aşa că mata,

Viorica Mircevna, te poţi aranja la gazdă. Ţi-am găsit o gazdă bună, cam departe, dar la o gospodină puternică. Iaca, te-a conduce tovarăşul Negrescu.

Privii la geamantanul ei cât un dulap şi mă întrebai dacă nu-i totuşi Spânu un om de spirit. Dar nu puteam fi mojic:

— La cine?

— La Safta lui Terinte, văduva. Peste râpă!

O să fie un spectacol colosal! Pentru prima oară în Recea-Veche! Numai trei zile! Cumpăraţi biletele din timp! Eu cu dulapul pe umeri şi sfrijita asta alături, gata să leşine de spaimă la vederea primului viţel ce-o să ne taie drumul...

— Poate nimeresc singură? se interesa ea, destul de nesigur. De ce să deranjez pe tovarăşul...

— Negrescu, o ajutai eu, scutind-o să pronunţe un nume odios, şi dintr-o mişcare mă pomenii cu dulapul în mână. Era neaşteptat de uşor. Boarfe, desigur. Fuste de nailon, bluziţe transparente, ca şi intenţiile ei de fugă, pe care a început să le coacă din clipa când a coborât din autobuz, ciorapi, cămăşuţe...

Mă uitam la pantofiorii ei cu tocul cât un creionaş, ce se îngropau cu totul în praful fin şi fierbinte de pe drum şi încercam să mi-o imaginez în cizme de cauciuc, toamna. Când o lăsasem să treacă prima pe uşa cancelariei, îi văzusem bine picioarele. La dracu, le avea frumos sculptate!

Acum păşea alături. Îmi venea până la umăr. Avea faţa albă, ochii albaştri sau verzi, nasul drept, iar gâtul neînchipuit de lung şi arcuit, ori poate părea aşa, subliniat de tunsura băieţească.

Şi în general părea destul de înfiptă.

— Une garçonne[1], gândii cu glas tare.

— Ştii franceza? se miră ea.

— Din fericire, nu. Ştiu foarte multe franţuzoaice.

Nu-mi răspunse.

[1] O băietană (fr.).

Safta lui Terinte, dacă era aceea pe care o bănuiam eu, locuia departe. Geamantanul şi tăcerea tovarăşei de drum începeau să mă plictisească.

— Ce mai nou pe la târg? zisei într-o doară, ca să-i dau de înţeles că ştiu totuşi să întreţin o conversaţie.

Nu găsi de cuviinţă să-mi răspundă.

E o aristocrată, nu stă de vorbă cu hamalii.

— Noi, ăştia, ţăranii, trăim cum a dat Domnul. Nu ştim ce se face pe lume.

Nu întoarse capul.

— Te-am văzut alaltăieri la Filarmonică. Erai cu una din multele franţuzoaice pe care le ştii.

Fusesem cu una roşcovană, Ala, nici nu m-a lăsat s-o sărut, era să pierd autobuzul.

— A, soră-mea!...

— M-a şi izbit asemănarea. Ca două picături de apă...

— Avem mame felurite... Şi taţi... de altfel. Erai cu fratele?

Se opri ca să-şi culeagă un pantof din praf. Îi întinsei mâna ca să nu-şi piardă echilibrul. Se rezemă de mâneca mea cu un singur deget, de parcă s-ar fi temut să nu se murdărească.

— Mulţumesc.

— Mi-a făcut o deosebită plăcere.

Era o căldură grozavă. Satul părea pustiu. Oamenii plecaseră la cules porumbul, din când în când trebuia să ne lipim cu spatele de garduri, ca să facem loc vreunui camion plin vârf cu ştiuleţi galbeni şi mari. Când se risipea nourul de colb stârnit de maşină, hainele mele negre arătau tot mai jalnic...

— Şi când zici că pleci? mă interesai.

— Unde?

— Acasă la mămica.

Râse scurt.

— Probabil de vacanţa mare.

„Ehe! rânjii în mine. Să ne vedem peste o lună-două, când

dau ploile! Adică, cine ştie!..“ Geamantanul începuse să prindă greutate ca şi oamenii pe care abia începi să-i cunoşti. Numai că în cazul cu oamenii lucrurile se petrec mai adesea invers. Îmi amorţise mâna şi nu aveam nici un chef de vorbă.

— Mă cheamă Radu, Radu Negrescu.

Era caraghios, dar n-aveam ce să-i spun.

— Ivanovici sau Vasilevici?

E spirituală! Peste jumătate de an să te văd, porumbiţo!

— N-aş putea spune precis. Am fost crescut într-o casă de copii.

Acuşi o să izbucnească în hohote de plâns, o să mă sărute pe frunte şi o să-mi mângâie părul: „Iartă-mă, te rog, n-am ştiut. Dar în viaţa asta nu sunt numai dureri! E atât de bine să trăieşti. În muncă se uită toate. Munca lecuieşte rănile cele mai grele, şi unde mai pui satisfacţia sufletească, ce...“

— Sper că elevii nu te numesc Radu!

— Nu. Nicolaevici.

— Ţi-o fi rupt mâinile geamantanul meu, Radu Nicolaevici. Poate-l mai duc şi eu?

Şi totuşi femeile sunt sentimentale!

— Vai de mine, Viorica Mircevna! Nici n-am observat că am un geamantan în mână! Credeam că e un plic roz şi parfumat... Ai într-însul operele complete ale lui Balzac şi Zola?

Se opri ca să rupă de peste un gard o crenguţă de salcâm cu un ciorchine alb şi colbuit.

— A înflorit a doua oară! Ia te uită! O să fie o toamnă lungă şi caldă.

Îmi suflă drept în nas colbul de pe crenguţă, o mirosi şi se strâmbă.

— Nu mai e ca primăvara...

Cât romantism, Doamne! Şi eu care-mi închipuiam că citeşte biografiile fizicienilor iluştri şi dansează twist! Te mai pomeneşti că organizează un cor la şcoala serală şi ocupă locul trei la olimpiada republicană.

Mă pomenii deodată vorbind:

— De ce, are şi toamna farmecele ei. Când bate bruma, toate dealurile astea se fac roşii ca un ruj de buze. Şi copiii vin la şcoală cu mustăţi până la urechi. De vin nou. Salcâmii...

Şi alte stupidităţi de felul ăsta.

I-am cântat, probabil, mult, pentru că atunci când reuşii în cele din urmă să mă opresc, gâfâiam ca un cal bolnav de tignafes.

— Nu mă aşteptam la atâta poezie de la un fizician! Predai de mult aici!

— De doi ani. Dar m-am pătruns adânc de poezia vieţii la ţară. Sunt un entuziast. I-am propus preşedintelui să construiască un cafe-şantan şi o baie. Ştii că ai să fii diriginta clasei a noua?

— E o clasă grea?

— Nu există copii răi, există învăţători incapabili.

— Citeşti regulat ziarele?...

Dacă nu mă înşela intuiţia, casa de peste râpă, cu patru ferestre şi prispa trasă cu brâu albastru, cu doi cireşi sau alt neam de copaci în pridvor, trebuia să fie a Saftei.

Trecui puntea îngustă, şubredă, fără balustradă (acum înţelegeam de ce-i văduvă gospodina: i s-o fi întors omul afumat de prin vecini!) şi mă oprii în faţa a trei-patru scânduri ce trebuiau să simbolizeze poarta.

În uşă răsări imediat o femeiuşcă destul de tânără încă, se repezi la noi, îndreptându-şi din fugă broboada neagră şi cotcodăcind:

— Poftiţi, poftiţi, bună ziua! D-apoi v-am aşteptat încă de ieri! Da poftiţi, treceţi! În casă-i răcoare, of! Mare năduf!

Femeia se învârtea fără nici un rost şi încerca să-mi smulgă din mână dulapul. Îl depusei cu un oftat de uşurare şi mă aşezai pe prispă.

— Soţiorul? se interesă Safta. Şi, fără să observe ochii mari

ai franţuzoaicei, mi se adresă: Da pe mătăluţă mătincă te-am mai văzut pe-aici! La şcoală. Treceţi în casă! Poftiţi!

Mă ridicai de pe prispă.

— Lele Safto, ţin să te informez că sunt un misojin incorigibil şi prefer o existenţă solitară, de celibatar...

Arătai spre colegă:

— Iar în ce-o priveşte pe dumneaei, vezi să nu ducă lipsă de nimic, să se simtă ca la mămica acasă! Bun? Nu uita, Viorica Mircevna, la ora patru fix avem consiliu pedagogic. Directorul e un om sever şi ţine grozav la disciplină. N-am să intru în casă, deşi nu mă inviţi, te-aş sfătui doar să îmbraci un şorţ negru, mai lung. Ca să faci o impresie bună la primul dumitale consiliu pedagogic!

O salutai cu multă sobrietate, făcui din ochi Saftei şi mă îndreptai spre poartă. Simţeam că mă urmăresc amândouă din prag. Pe punte lunecai, pe puţin să-mi rup gâtul, ieşii în drum şi abia acolo mă întorsei.

Intraseră în casă.

3 septembrie, 196...

Sărăcuţul meu caiet cu scoarţe albastre! De trei luni n-am mai stat de vorbă cu tine... Şi am atâtea să-ţi spun! Că sunt învăţătoare de cinci zile! Şi nu undeva, ci la Recea-Veche! Sună frumos, nu-i aşa? Recea-Veche! E un sat ca o jucărie. Căsuţe albe, pomi nenumăraţi, ca o pădure, ba chiar şi o pădure adevărată de jur împrejur. Stau la lelea Safta, o văduvă bună şi iute ca un titirez. N-are copii şi se-ngrijeşte de mine, de parcă i-aş fi cel puţin fiică. Cumsecade femeie.

Şi ce primire! Să crăpaţi de ciudă, voi, scepticilor, ce mi-aţi descris viitorul în cele mai mohorâte culori.

Când am coborât din autobuz, m-a luat în primire imediat învăţătoarea de lucru manual de aici, un fel de caraghioasă de vreo cincizeci de ani (ea zice că are patruzeci neîmpliniţi! Ah, femeile): „Te rog să-mi spui Otilia Octavianovna“ (era să pufnesc de râs), „şcoala de aici e o mizerie, o, liceul nostru de menaj! Îi zicea şcoală,

de fapt era liceu!“ şi aşa mai departe. La început o sfeclisem, pe urmă mi-am dat seama că e o coţofană inofensivă. Aproape ca Musea noastră. Ştiu toată biografia ei, ştiu că e fată mare, că bărbaţii nu merită să le jertfeşti tot ce ai mai scump... Lelea Safta zice că se culcă cu toţi tractoriştii de la şcoala de seară. Treaba ei! N-o să-mi fac menajul cu dânsa! M-a întrebat în gura mare dacă sunt fecioară şi m-a implorat să mă feresc de un învăţător de-aici, un „lovelasă“, cum îi zice ea, fără egal. În zece minute, cât am făcut cu ea până la şcoală, am reuşit să cunosc cursul scurt al tuturor biografiilor corpului didactic!

M-au primit bine, au râs de „Viorica Mircevna“, ca de obicei, iar până la gazdă, la lelea Safta, m-a condus — ironia soartei — chiar „lovelasă“. Radu Negrescu, profesor de fizică şi matematici, un bărbat de-o frumuseţe să-ţi stea ceasul. L-am văzut prin oraş, acum câteva zile, am stat chiar cu un rând în urma lui la Filarmonică, la Richter. Era cu o roşcovană. Ar fi putut avea mai mult gust... E însurat, dar nu trăieşte cu nevastă-sa. Să-i fie de bine!

Face impresia unui băiat deştept, deşi pozează. Pijon! Când am ajuns la lelea Safta, costumul lui negru arăta rău.

În aceeaşi zi am avut consiliu pedagogic. Primul meu consiliu! L-am cunoscut mai îndeaproape pe director. N-a făcut nimic să-mi schimbe impresia ce mi-a lăsat-o astă-vară la secţia raională, când am venit cu numirea. Prost de rage, dar plin de importanţă. M-a numit dirigintă la a noua „a“. Poame bune, mi-am zis: mi s-a părut că oftează toţi uşuraţi când am acceptat!

Apoi prima zi de şcoală. Mă aşteptam, ce e drept, la mai mult fast, e o sărbătoare totuşi! A fost numai o cuvântare destul de ştearsă, a vorbit directorul. „Să fiţi cuminţi, să nu spargeţi geamurile, să fiţi „culturali“ şi să învăţaţi“. Copiii au aplaudat vreo zece minute, să se dezmorţească. Am făcut cunoştinţă cu a noua „a“. Obrăznicuţi, dar nimic grozav. O să ne înţelegem. Lecţiile propriu-zise încă n-au început. Facem „practică de producţie“, de ieri. Mai pe scurt, strângem strugurii la vie. O să dureze vreo lună.

Păcat. Lucrul acesta dezorganizează copiii. Să nădăjduim însă că o să fie totul bine.

Da, se uită cam strâmb la mine colegele. Nu le plac toaletele mele şi nici tunsura! Îmi pare rău de ele, dar n-am ce le face. Lelea Safta zice de orice rochiţă că mă prinde minunat! Bună femeie!...

II

A cincea săptămână de când m-am obişnuit să trec pe lângă şcoală, cum aş trece pe lângă orice clădire din sat, pe lângă sediul brigăzii ori pe lângă poştă. Adică la poştă intru de două ori pe zi în aşteptarea „marelui semnal“...

La şcoală mă opresc în curte, îmi iau tinerele vlăstare şi le mân ca pe nişte gâsculiţe la ciugulit poamă. Suntem în perioada ce poartă mândrul titlu „practică de producţie“, altfel — politehnizare a învăţământului.

E o investiţie de energie cu randament extrem de scăzut, dar părţile sunt foarte mulţumite: nici strugurii nu putrezesc pe deal, nici stomacurile copiilor nu se mai strică... În ce mă priveşte însă, mi se face greaţă doar la vederea ciorchinilor, noaptea am coşmaruri viticole şi uneori chiar vinul mă pune pe gânduri. Am ajuns să-i invidiez pe cei de la porumb ori sfeclă de zahăr. De altfel, invidia e reciprocă...

După-amiază, când îmi expediez discipolii pe la casele cui îi are, citesc până mi se umflă capul, dorm o oră-două şi mă trezeşte cu precizia unui cronometru, la ora nouă, Maier, directorul nostru de studii.

Vine să bem.

Uneori scoate din buzunarul hainei de antilopă, arsă în câteva locuri de acizi (în doi ani nu l-am văzut să-şi schimbe haina!), o sticlă de coniac ori de vişinată, de cele mai multe ori însă se aşază tăcut la masă şi oftează, ridicând din umeri. M-am obişnuit să-l înţeleg încă din prag, şi în cazurile acestea îi arăt din ochi locul

unde-mi păstrez rezervele, când le am, ori trec în odaia gazdei, unde dau dispoziţiile necesare.

Maier se aşază la masă, apucă de pe etajeră o carte la întâmplare şi nu-şi ridică ochii de pe ea decât să ciocnim. Bea fără să se strâmbe, cu înghiţituri mici şi nu mănâncă nimic. La întrebările mele răspunde cu o uşoară mişcare din cap, da sau nu, iar dacă se întâmplă să improvizez vreo nouă teorie, şi lucrul acesta se întâmplă mai în fiece seară, lasă cartea la o parte, închisă peste degetul arătător, ridică paharul şi zâmbeşte. Nu ştiu dacă mă aprobă sau ba, nu ştiu dacă m-a ascultat măcar, dar nu-mi amintesc să fi lăsat cartea şi să fi ridicat paharul în alt moment, decât atunci când ar fi trebuit s-o facă.

Când terminăm sticla, de obicei pe la miezul nopţii, mă opreşte cu mâna la inimă să mai încep alta, se ridică, mângâie cartea cu un gest, de parcă ar şterge-o de praf, o pune la loc şi pleacă grăbit, de parcă şi-ar fi adus aminte subit că întârzie undeva.

După părerea mea, nu-i un interlocutor ideal, îmi place grozav să discut polemic, să mă încaier ori pur şi simplu să-mi bat joc. Şi totuşi m-am deprins cu el, în rarele seri, când, neştiut din ce motive, nu vine, simt că-mi lipseşte ceva.

Ieri-seară m-a uluit grozav. A intrat ca de obicei, a scos din buzunarul hainei de antilopă o sticlă de rom „Habana“, a pus-o pe masă şi mi-a făcut din ochi.

— Eşti genial, Boris! — îi spun pe nume, deşi e mai în vârstă cu vreo cincisprezece ani decât mine. Pentru romul ăsta ar trebui ceva ananas sau banane, dar mă tem că e închisă dugheana.

Făcu un gest de ascetă renunţare şi se aşeză la masă.

— Închin acest prim pahar pentru bărboşii care ştiu ce-i trebuie unui om de treabă! zisei eu, umplând ochi două păhărele.

Îl dădu de duşcă şi se opri pe câteva clipe cu răsuflarea tăiată.

— Hm!... observă el în cele din urmă.

Apoi luă de pe etajeră o carte, ceva despre Fermi. Privi lungă

vreme portretul savantului, de parcă ar fi aşteptat să afle ce se petrece în spatele ochilor sclipitori ai italianului, răsfoi câteva pagini şi reveni iar la portret.

Lăsă cartea să se închidă peste arătător, umplu singur păhărelele şi-l ridică pe-al său.

— Radule, şi eu... închise ochii. Ştii, şi eu visam... să lucrez într-un institut... la Academie...

Răsturnă a doua oară păhărelul, până la fund, inspiră zgomotos şi deschise cartea. Nu mai scoase o vorbă până la plecare.

Bău şi paharul de ţuică ce i-l umplui când terminarăm romul şi ieşi aproape trântind uşa.

Ciudat om, Maier!

Predă chimia, are vreo trei premianţi pe la nu ştiu ce olimpiade, vreo cinci copii acasă şi o soţie veşnic încruntată sau poate bolnavă, dar n-am auzit niciodată să fi încercat măcar să iasă din văgăuna asta! E al doilea an director de studii. Se-mpacă cu toţi, pentru că nu schimbă cu nimeni mai mult decât minimumul necesar de cuvinte, dar, deh, să-ţi îngropi aşa capacităţile, dacă ştii că le ai? E în satul ăsta de prin cincizeci...

Trăgea un vântuleţ subţire, dinspre sud, dar destul de înţepat şi „bolonia“ mea îmi dădea de înţeles că ar fi cazul să mai fac ceva mişcare, altfel pot îngheţa. Dar mă gândeam la Maier. Probabil, n-am procedat strălucit aseară, când i-am deschis taina „marelui semnal“ ce-l aştept de la Academie. O, nu mă îndoiesc nici o clipă că n-o să-mi pună beţe-n roate, dimpotrivă! L-o fi durut însă...

Mă opri din gânduri un bas profund:

— ...lucrează...

Tresării speriat şi mă făcui roşu (din fericire numai eu pot simţi acest schimb de culori pe faţa mea — sunt foarte negru), mă făcui roşu, de parcă mă surprinsese cineva asupra unui lucru urât.

— Poftim? era Pantelimon, şeful brigăzii din sat, soţul Tamarei noastre.

— Zic, bine lucrează? arătă la copii.

— O, da! Grozav! La anul, când o să avem şi clasa a zecea, cred că o să puteţi expedia toţi colhoznicii la băi pe vremea culesului.

Brigadierul râse mulţumit.

— Glumeşti, dar să ştii că ajutor avem. Altfel...

El ilustră cu un gest elocvent situaţia în care s-ar fi putut pomeni brigada fără acest ajutor salutar din partea şcolii şi aprinse o ţigară.

— Cam răcoare, zise el. Mâine-poimâine dă bruma...

Nu suferEam de reumatism şi nu puteam prezice schimbarea timpului, dar în ce priveşte răcoarea, îl aprobai.

— Poate... hm... ne ducem la cramă oleacă, să ne mai dezmorţim?

Cum disciplina clasei a noua „b", ce cu onoare o conduceam, n-avea de suferit de pe urma prezenţei mele, hotărâi că nici lipsa mea nu va putea să-i dăuneze. Cu atât mai mult, cu cât nu eram cu nimic îndatorat brigadierului.

Crama, de fapt căsuţa pândarilor de la vie, era o sclipuire din piatră, destul de simpatică, cu un mic bordei alături, în care stăteau călare unul peste altul vreo şase butoaie potrivite cu vin nou. Probabil, rezerve menite să ridice sau să coboare, după împrejurări, moralul oaspeţilor, destul de deşi în colhoz pe asemenea vreme.

Într-o odaie destul de încăpătoare, pe vreo trei paturi de metal, joase, stăteau în jurul unei mese improvizate din scânduri nerândite Spânu, franţuzoaica, Pintea şi Elena Suru, fostă cândva elevă la această şcoală, acum instructoare de pionieri, nepoata brigadierului. Tamara Alexandrovna, lângă uşă, tăia nişte felii uriaşe dintr-o pâine coaptă, probabil, pentru un Gargantua din partea locului.

— A! Lobacevski! Poftim, poftim, luaţi loc la noi! Pentru brigadiereasa noastră, „bioloagă", fizica şi geometria erau două fenomene absolut identice. Şi cinematografia, probabil, la fel,

pentru că lui Maier îi zicea „Eisenstein“, avându-l în vedere, probabil, pe Mendeleev. Avea ea o pasiune pentru porecle savante.

Adică invitaţia la un „să ne mai dezmorţim“ nu era gestul unei inspiraţii de moment... Începeam să am succes!

Apariţia mea stârni o bucurie generală.

Spânu lăsă neîmpărtăşit unul din numeroasele adevăruri pe care le comunica desigur adunării, ca să-mi facă loc cu mare părere de bine:

— De-a dreapta tatălui, fiule!

Glumele lui aveau întotdeauna un efect răsunător. Pintea, geograful, care stătea între cele două fete, îmi făcu din ochi:

— Ai îngheţat, Nicolaevici! Dacă nu ştii să te încălzeşti!

Brigadierul mai aduse o strachină cu brânză şi nişte murături, iar unul dintre pândari depuse o căldare cu vin alb la mijlocul mesei, cu dexteritatea unei îndelungi experienţe, exact pe urmele mai vechi, dar roşii, ale aceluiaşi vas.

Se vedea totuşi că întrerupsesem o discuţie extrem de însemnată şi agitată: franţuzoaica le povestea, probabil, ultimele noutăţi cu privire la soarta tragică a minorelor pariziene, ori Spânu încerca să combată vederile antipedagogice ale vreunui director vecin, pentru că fericirea stârnită de apariţia mea se stinse curând pe feţele mesenilor, ca să facă loc seriozităţii necesare în orice discuţie importantă.

— Nu, Mircevna, zise directorul după o scurtă perioadă de acalmie, folosită pentru a închina un pahar de o curăţenie destul de dubioasă în sănătatea „fizicienilor, care nu prea fac companie cu noi, bieţi pedagogi, în veacul ista al tehnicii, dar ce să-i faci, aşa-i vârsta, s-or îndrepta ei“. Nu, mata n-ai dreptate. Şi ţi-oi spune de ce. Ţara şi oraşul, îi drept, au să-şi şteargă cu vremea deosebirea, dar până una-alta n-ai ce-i face, ţara e ţară. Sat! Oameni cu vederi încă înapoiate. Nu zic de toţi, Doamne fereşte! făcu o mică pauză şi ciocni cu brigadierul, dar nu bău. Sunt şi la

ţară oameni înaintaţi! Ehei! Dar ţăranii în cea mai măre parte au încă vederi vechi. Şi iaca vii mata, şi te văd ei tunsă aşa, nu, cum să-ţi spun... Aşa, ştii! Nu, nu! Nu vorbesc chiar de mata! Şi îmbrăcată cu rochia, să iertaţi, mai sus de genunchi, şi cu buzele date... Iar mata eşti pedagog. Ei îţi dau copiii... Ţi-i încredinţează, că să zic aşa. Ei, cum vine treaba! Copiii văd acasă una şi la şcoală alta? Da de ce? Cu mintea lui el nu poate înţelege. Iar părinţii la ţară nu ştiu încă pedagogia. Şi autoritatea matale... şic! Aşa că, vrei, nu vrei, dar trebuie să joci ca ei...

— Să te adaptezi la mediu, îşi aminti Tamara brigadiereasa, cea cu diplomă de biologie.

— Da, să te *adoptezi!* Iaca!

— Bine, dar spuneţi nişte enormităţi..., începu franţuzoaica. Mă scuzaţi, dar... Fie, aveţi perfectă dreptate, e una mentalitatea la ţară, unde tradiţiile sunt mai tari şi aşa mai departe, şi alta la oraş. Ba mai mult, recunosc, fiecare are dreptul la gustul lui, dar trebuie să existe totuşi o normă, un bun-gust general, care poate fi educat şi care trebuie educat! Educat, nu impus! Iar din punctul acesta de vedere intelectualul la sat e un... un far! Da, un far, cum se spune!...

— Chiar far! se repezi pioniereasa. Când mă duc la oraş, mi-i greaţă să mă uit la fetele de pe stradă: nişte mode, că le vezi tot ce au până-n suflet şi nişte clăi de fân în loc de păr, de se vede îndată că n-au nimica în cap! Far? Să nu te superi, Mircevna, dar ai să vezi că peste o vreme şi mata ai să te...

— ...Am să mă dau la brazdă?

— Ei, interveni brigadierul, umplând paharele, da mai lăsaţi modele celea, hai mai bine să închinăm! Că eu aşa cred: trăim bine, avem de toate, şi noi ce mânca şi la alţii de dat, şi casele pline. De mode v-aţi legat! Hai noroc!

— Moda îi lucru rău! constată Spânu, trântind paharul de masă. Ţăranul să aibă podul plin, că modele or veni ele!...

— Numai nu acelea ca să-ţi scoţi bucile afară! adăugă ironic Tamara.

— Ei, şi mata, Alexandrovna, sări Pintea care tăcuse până atunci. Apoi se întoarse spre franţuzoaică: Noi nu de mata vorbim.

Ea râse şi pentru întâia oară mă privi. De fapt, îşi lunecă ochii şi peste locul unde stăteam eu:

— E o neînţelegere la mijloc. Eu nu de mode ca atare vorbesc, deşi îşi are rostul ei, şi încă unul mare, şi moda, ca un element de civilizaţie. Eu vorbesc de cultura pe care noi trebuie s-o promovăm la ţară, de bunul-gust, de gustul pentru bunul-gust. Şi nu de ceea ce numim de obicei cultură, cu cifre de televizoare, motociclete şi aparate de radio...

Săraca fetiţă!

Începea să-mi placă. Ori poate cele două pahare de vin...

De când îi dusesem geamantanul, în prima zi, nu mai schimbasem cu ea decât vreo zece cuvinte, lipsite de însemnătate.

O vedeam aproape zilnic la şcoală, dimineaţa, când încerca să-şi încoloneze discipolii dintr-a noua „a" — în ultimele zile chiar cu succes! — şi pleca cu ei la vie. Aveam sectoare vecine, doar că ai mei păşeau ceva mai vioi.

La consiliul pedagogic mi se păruse că-mi zâmbeşte complice la cele mai interesante maxime debitate de Spânu, dar n-aveam un chef grozav să leg prietenie cu ea: mă apăsa o experienţă prea bogată...

Nu-mi urmase sfatul: nu îmbrăcase un şorţ negru şi decent. Venise într-o rochiţă excelentă, ceva deschis, nu mă prea pricep la culori, în orice caz din marginea rece a spectrului, albăstrie, desigur, cu jupon şi pe nişte cuie cum scrie la carte.

Arăta bine, chiar foarte bine, şi dacă nu mă prea străduiam s-o examinez, înţelegeam lucrul acesta din privirile destul de mohorâte ale jumătăţii slabe ce participa la consiliu.

Săraca fetiţă!

Îşi găsise cu cine să discute!

Auzeam cuvintele fără să le pot urmări sensul în fraze, simţeam că discuţia se înfierbântă din ce în ce mai mult, dar nu mă puteam obliga să ascult, să înţeleg ceva. Chestiile astea mă plictiseau, pentru că n-aveau nici un rost. Eu consumasem pe vremuri mult mai puţină materie cenuşie ca să-mi dau seama de atâta lucru. Şi Spânu, şi Tamara, şi ceilalţi doi tinerei (cu brigadierul stăteam de vorbă a treia sau a patra oară) erau nişte tăbliţe naive, cum sunt cele din cabinetul unui oculist, şi pe care, cu ochi normali, le puteai citi la repezeală.

M-am surprins vorbind. Da, m-am surprins. Şi-i vorbeam ei.

Mă ascultau toţi. Spânu şi ceilalţi cu un zâmbet, în care îşi ascundeau de obicei teama, poate nu teama, în orice caz ceva asemănător sau apropiat, pentru că nu mă puteau înghiţi şi, bineînţeles, ştiau că se bucură de reciprocitate, deşi nu-i uram, era prea mult pentru ei; ea, roşie, cu ochii în paharul din care abia gustase o dată şi pe care îl învârtea mecanic în palme.

Îmi dădeam perfect seama că fac poză pentru ea, anume pentru ea, şi totuşi continuam:

— ...Şi o să treacă un an-doi, hai să zicem trei, au să treacă trei ani, domnişoară, îi oprii protestul cu un gest, e un fel al meu de a glumi! *Mille pardons,* încercai să graseiez, cu un succes dubios, ce-i stârni o vagă încercare de zâmbet. Şi... o să fugi! Da, o să fugi, în cel mai fericit caz! A doua alternativă necesită un caracter mai puţin temerar: o să te măriţi. Cu Pintea, sau cu un agronom. Nu te sfii, Pinteo, te folosesc doar ca material didactic! Şi o să vă faceţi o casă. Şi o să faceţi copii. Trei sau cinci. Fără soţ. Şi pentru că între timp o să fiţi la cuţite cu tovarăşul brigadier, o să vă cumpăraţi o vacă sau o capră. Pentru lapte. Şi o să creşti păsări. Şi o să speli vase. Şi o să-l foloseşti pe Balzac suport pentru ceainic. Să nu se strice masa! Şi o să vă duceţi de două ori pe lună la club să vedeţi filmele din vremea studenţiei. Iar dimineaţa şi seara o să strigi franţuzeşte la vacă sau la capră

să nu dea cu copita în doniţă! În timpul liber ai să dai ceva ştiinţă de carte şi copiilor la şcoală. Bineînţeles, dacă n-o să-l rogi pe tovarăşul Spânu să te suplinească, până pui clizmă unui copil constipat. A treia alternativă n-o ştiu... Dixi!

Îmi băui paharul într-o linişte absolută. Abia apoi începu să râdă. Ea. Ceilalţi mai pe urmă. Ca în povestea cu anecdota şi girafa.

— Eşti grozav, Radu Nicolaevici! Ştii că eşti grozav! Avea un râs molipsitor, deşi cam nervos. Plin şi în acelaşi timp melodios, şi pe o gamă destul de largă. Vrei să te dobor cu o întrebare? Numai cu o întrebare?

N-aveam nimic împotrivă, pentru că râdeam şi eu.

— Spune-mi, te rog, eşti pe punctul de a fugi sau ai de gând să te însori cu... ei, cu Elena ori cu vreo agronomă?

Râsul conteni. Pioniereasa se ridică, aruncă un „ei, ştiţi... chiar!“ şi ieşi.

Brigadierul se grăbi să umple paharele, iar pe Tamara o prinse o tuse foarte seacă. Franţuzoaica îi privi pe toţi nedumerită, apoi şopti:

— Am făcut o gafă? mi se părea că e gata să plângă.

O liniştii:

— Nu...

Pintea se ridică cu un aer solemn. Gafele săvârşite de alţii nu-i răpeau pofta de mâncare, aşa că înghiţi cu un mic efort o îmbucătură prea voluminoasă şi ridică paharul:

— Mircevna (de doi ani auzeam în cancelarie vocativele acestea „Ivanovici“, adică Spânu, „Nicolaevici“, adică eu, de obicei nu răspundeam, „Alexandrovna“, „Vasilevici“, „Mendelevici“ — fără prenume!), colectivul nostru îi un colectiv strâns, prietenesc, care colectiv m-a crescut şi pe mine, şi pe Ivanovna... Că eu aici am mântuit şcoala, adică şapte clase, că atunci era de şapte clase... Şi pot să zic că m-am făcut om. Aici, iaca, tovarăşul Spânu, Ivanovici, el mi-a fost învăţător şi acum pot să zic că mi-i coleg...

Pintea se întoarse spre director, ca să surprindă gestul aprobator al acestuia, şi-l primi: Spânu începuse să moţăie.

— Da! Şi vreau să spun că colectivul nostru, strâns, prietenesc... că în colectivul nostru..., pot să zic, sunt şi neplăceri...

Nu mi-am putut imagina niciodată cum arăta ştiinţa aproape exactă a geografiei în expunerea acestui prostovan... Bietul băiat! Făcea jocul tuturor, deşi cred că ar fi putut ieşi ceva dintr-însul, iar acum, observându-l pe Spânu că doarme, nu mai ştia pe unde să scoată cămaşa. Încercai să-l ajut:

— Autorul neplăcerilor sunt eu, tovarăşă Vrabie. Cu milionul meu de păcate ar fi fost de-a dreptul păcat să nu las o pată neagră asupra acestui colectiv imaculat...

Tamara sări arsă:

— Măi, măi, măi! Ce sfânt buzat s-a mai aflat! Nu mi se deschide gura să vorbesc, dar...

Mă străduiesc s-o liniştesc:

— Nu trebuie, Tamară dragă (ştiam că adresarea aceasta o enervează), nu te mai omorî atâta, o să te ajut eu: după câte înţeleg, discuţia trebuia să ajungă aici. Ei bine, mă adresai franţuzoaicei, e în colectivul acesta un cetăţean, care acum doi ani şi-a părăsit soţia după o scurtă viaţă conjugală, de câteva zile, o soţie atât de bună, atât de deşteaptă, atât de cuminte!... Şi frumoasă! Şi uite, umblă, sărăcuţa, de doi ani, de doi ani tot umblă să se împace, iar cetăţeanul nici nu vrea să audă de aşa ceva, nici la adunările profesionale nu se duce să i se facă morală, nici de director n-ascultă, nici de colegi, de parcă ar trăi undeva pe lună, iar biata victimă nici n-ar exista!...

Mă întoarsei spre Tamara:

— S-a oprit tot la dumneavoastră, Tamara Alexandrovna?

Tamara îşi plesni palmele, invocând cerul. Brigadierul folosi pauza, ca să încerce o conciliere:

— Ia mai lăsaţi vorbele astea! Hai să mai gustăm oleacă, se răsuflă bunătate de vin, ce dracu! Radu Nicolaevici, fă-ne cinstea! Viorica Mircevna!...

Băui vinul. Era un vin al dracului gustos! Cu Maier mă obişnuisem să folosesc lichiduri ceva mai tari: suferea de stomac.

— Eu sunt monstrul acesta, tovarăşă Vrabie, soţul criminal, care înfruntă o soţie nefericită, adică fostă soţie, şi un întreg colectiv... Vai! Şi cum nu mai vreau să-mi cheltuiesc energia modestă în asemenea discuţii, am terminat, iar gura mea uscată de sete stă la dispoziţia matale, Pantelimon Trofimovici.

Brigadierul râse mulţumit!

— Iaca, vezi! Aşa-i moldoveanul, se cunoaşte: cum i-i rău, închină un pahar, cum i-i bine, iar închină! Mai lăsaţi şi voi omul în pace, ce vă băgaţi în sufletul lui. Ia hai noroc!

Tamara îl săgetă cu o privire de sabie, dar nu făcu altceva decât să ofteze.

— Parcă noi îi vrem răul? Eh, tinereţe!

Spânu dormea de-a binelea. Aici avea să-şi facă somnul până la completa trezie, pentru că de se îmbăta, rămânea în casa unde-l prindea ameţeala şi n-ar fi ieşit în stradă pentru nimic în lume. Mi se pare că abia când se-mbăta îşi dădea seama perfect de ceea ce trebuie să facă şi devenea astfel un om ca toţi oamenii. Dac-ar fi putut vorbi în starea aceasta, probabil că ar fi spus chiar şi lucruri inteligente.

Cine ştie!

Nu mă uitasem la franţuzoaică după ce terminasem de vorbit. La urma urmelor, cred că ştia lucrurile acestea de la Otilia, aşa că efectul declaraţiei mele n-o putea zgudui. Şi-apoi ce mă interesa efectul? Ce mă interesa fata asta, noua mea colegă, cu care nu schimbasem decât zece, douăzeci de fraze obişnuite?

Ce mă interesa că se dovedise a fi ceva mai inteligentă decât mi-o imaginam, mai frumoasă decât îmi păruse şi mai înţepată decât o clasificasem?

Să fie sănătoasă!

Eu eram în aşteptarea „Marelui semnal!“

Ea vorbi:

— Mi se pare că n-am dreptul să mă amestec în probleme care aparţin unui colectiv din care abia încep să fac parte, dar... Tunsurile acestea standard imprimă un aer de neseriozitate feţelor pe care le încadrează, le dau o expresie tip, dacă pot spune aşa, ori, mai precis, le lipsesc de o expresie inedită. Eu cred că e treaba tovarăşului Negrescu şi a soţiei lui, ea accentuă bine acest „lui", să trăiască împreună sau ba. Nu sindicatul poate hotărî ce e rău şi ce e bine în viaţa intimă a doi oameni... Voiam însă să revin la discuţia de la început, cu intelectualul şi rolul lui la ţară...

Brigadierul aplecă spre sine căldarea ca să măsoare din ochi vinul rămas şi ţăcăi nemulţumit din limbă:

— Ia te uită cât a mai rămas! Da, la ţară orice om învăţat e aur, numai că de multe ori nici el nu-şi ştie preţul!

— Adică îmi dai dreptate, se repezi franţuzoaica, îmi dai dreptate, Pantelimon... ea ezită.

— ...Trofimovici! o ajută sec Tamara.

— Ehe-he, domnişoară, să-ţi spun şi eu, ca tovarăşul Negrescu, dacă nu te superi! Parcă puţine flori avem noi aici care nu ştiu să înflorească, şi tare le-ar trebui grădinari! Am zis alta la început, dar vorbele celea cu moda eu aşa le-am înţeles cu mintea mea, că nu de modă-i vorba, ci de viaţa ce-o duce ţăranul: că de avut au acuma toţi, dar de folosit ce au — nu ştiu!

— Şi chiar vrei să vin eu să-ţi fac o revoluţie? se interesă sarcastic Pintea. În două zile, na: aşa şi pe dincolo! Fă ca mine!

— De ce, zise Viorica, e mai uşor să vii la om şi să-i spui: „Bravo, bine faci ce faci. Iau eu exemplul tău!".

— Uiţi de adaptarea la mediu, Mircevna, se repezi însufleţită Tamara.

Era semnul că trebuie să plec. De câte ori avea ocazia, şi nu perdea nici o ocazie, bioloaga noastră ataca această temă. Cred că altceva nici nu ştia. Probabil, o fi fost lucrarea ei de diplomă. Pe femeia aceasta obeză, cu vreo trei ani mai în vârstă ca mine, dar cu patru copii de-acum, patru fete, pe care le îmbrăca mereu

în rochii de aceeaşi culoare şi croi, spre marea invidie a vecinelor, o ştiam încă de la universitate. Se pregătea de diplomă în anul când *alma mater* îşi deschidea porţile în faţa mea. Încercasem pe atunci să-i fac curte, o seară întreagă, chiar cu riscul unui scandal de la mătuşă-mea, dar nu putusem scoate din ea decât nesfârşite hohote de râs. Era durdulie, dar bine făcută şi eşecul lăsase urme adânci şi pe multă vreme în sufletul meu de tânăr nevinovat.

Acum mă enerva grăsimea ei exagerată, scenele de gelozie ce le făcea bărbatului peste gardul şcolii, pentru că erau vecini cu şcoala, vădita satisfacţie cu care primea linguşirile lui Spânu şi a celorlalţi, doar pentru că era soţia puterii din sat, mă enerva însuşi gândul că-i făcusem odată, ori încercasem cel puţin, să-i fac curte. Adică faptul acesta mă amuza mai mult. La o adunare, aşa, de-al dracului, am făcut o aluzie la întâmplarea aceea.

— Mata trebuie să ştii, tovarăşe Negrescu, mă luă la o parte după adunare Spânu, că nu toate glumele sunt folositoare. Nu se poate să baţi în autoritatea unui pedagog de faţă cu colegii lui!

Pintea închise uşa în urma noastră şi mă opri.

— Nu-i bine...

Habar n-aveam ce nu-i bine. Că vorbisem ori că plecam?...

— Nu-i bine..., se rezemase de un perete şi sufla greu. Era cherchelit.

— Nu-i bine...

O luai la vale prin vie.

Copiii nu se vedeau nicăieri.

— I-am trimis acasă! îmi zise pândarul. Mi-a spus învăţătoarea ceea să-i trimit... Care-a plecat...

La început, când nu bănuia încă nimic, Tamara încercase să mă peţească. Ba chiar şi pioniereasa îmi zâmbea destul de promiţător...

La capătul viei, la intrarea în sat, mă aşezai pe nişte spaliere

de beton, descărcate grămadă. Era pe amurgite. Jos, satul se întindea acoperit de-o ceaţă străvezie, nemişcată, în straturi; dealul Prunei, din cealaltă parte, avea culmea linsă galben de ultimele raze ale unui soare ce asfinţise.

În fond ce voiau de la mine? Să mă împace cu fosta soţie? Nu prea cred. Ştiau că e de prisos orice încercare.

Atunci?

Să-mi închidă gura?

Probabil. Dar inutil: n-o mai deschideam de mult şi...

...Şi nu mai venea „Marele semnal“!

Mă ridicai să plec.

Mă aştepta Maier.

16 septembrie.

...Încep să-mi cunosc puţin copiii. Acum îmi dau seama că la început m-au primit cu neîncredere, chiar ostil, deşi într-ascuns ostil. Am douăzeci şi patru în clasă, între cincisprezece şi şaptesprezece ani. Era şi de aşteptat, nu sunt decât cu vreo cinci-şase ani mai mare ca ei! Mai în glumă, mai în serios îi încerc la franceza mea: cu excepţia a vreo trei, mi se par îngrozitor de slab pregătiţi. O să am bine de furcă atunci când începem lecţiile! Mi se par cam destrăbălaţi, sunt obişnuiţi să se strige la ei, cu toate că nici strigătul nu-mi închipui să aibă un efect prea mare. Am de gând să nu ridic vocea niciodată. Principial! Putem găsi limbă comună şi altfel. Cu fetele mi se pare că am aranjat treaba: discutăm despre mode. Le sticlesc ochii! Se îmbracă atât de oribil: rochii gata, toate pe-un calapod, de parcă ar fi cusute pentru copii orfani! Credeam la început că mă înşel, mă rog, la culesul viei nu poţi veni îmbrăcat de paradă. Dar le-am văzut două duminici în sat, bietele fetiţe!

Cu băieţii e ceva mai complicat. Am încercat, la pauză — facem pauze şi la vie! — să discutăm ceva politică. Ioc! Altă dată le-am citit din „Tinereţea“ un articol „pe teme morale“ (iscălit de Pablo, se-nţelege!), ceva destul de încurcat, un tânăr face curte unei fete,

îi propune mâna, ea acceptă şi... îl aşteaptă zadarnic de ziua nunţii în faţa oficiului stării civile... Natural, Pablo îi face praf pe amândoi, atâta doar că mi s-a părut prea patetic tonul. La care Armaşu Ion, un băiat destul de dezgheţat (de altfel, o rupe binişor franţuzeşte!), m-a rugat să-mi spun părerea în ce priveşte libertatea dragostei şi perspectivele acestui sentiment în societatea viitoare... M-a salvat sfârşitul pauzei, dar le-am promis continuarea discuţiei într-una din zilele apropiate... De unde să iau „literatura"? Probabil, am sărit peste cal...

...Otilia m-a ucis cu atenţia ei o săptămână întreagă. A înţeles totuşi că nu şi-a găsit o confidentă şi m-a lăsat în pace. Bună cumătriţă! Mi se pare că nu-i chiar atât de inofensivă.

Tamara, cea cu ştiinţele naturale, şi Elena, instructoarea de pionieri, nu pierd nici o ocazie să-mi dea de înţeles că mă îmbrac prea „ţipător" pentru un pedagog. Ieri am şi avut o mică discuţie, ca să nu-i zic conflict.

Pe la prânz am fost invitată de şeful brigăzii de aici, soţul Tamarei, la cramă, la „o vorbă". Era directorul, Tamara, Elena şi un cucoşel, predă geografia — Pintea. Apoi a venit şi Negrescu. N-aveam ce face şi am pornit vorba că n-ar fi rău pentru intelectualii de la ţară, ba nici pentru sat chiar, să se mai ocupe şi de propagarea bunului-gust, de formarea lui. M-am referit mai ales la îmbrăcăminte, la muzică, la multe altele. Doamne, mi-am aprins paie în cap! M-a susţinut ori cel puţin a încercat să mă susţină Negrescu şi până la urmă a trântit uşa. N-am crezut că mai există asemenea idei şi vederi înapoiate! Şi sunt tineri doar, veniţi aici să cultive, să ridice şi pe alţii la nivelul lor! Ferească sfântul, la nivelul lor trebuie să cobori! Îngrozitor! Negrescu mi-a prezis că o să arăt la fel peste trei ani. Ba mai bine mă spânzur!

Câte ceva mi se pare că pricep: Spânu. Un cetăţean, care-a pus mâna pe şcoala asta cu vreo cincisprezece ani în urmă, cu „sfinţi", se-nţelege, departe de ochii controlului, departe de ştiinţă şi intelect, iar ceilalţi, mă rog, formaţi la şcoala lui... Şi cât n-ar părea de cu-

rios, nu s-a găsit nimeni, cel puţin în ultimii ani, să se ia de capul lui. Unul de-aici, din cei care-l cunosc în „lucru“... Oare n-o să-mi pice mie norocul ăsta?...

Mi-a plăcut brigadierul: un băiat simplu, cam sub papuc, dar face impresia să fie un om de treabă. În orice caz nu m-aş apuca să-l compar cu ceilalţi...

III

Fiecare om are dreptul la o prostie în viaţă.

Pentru unii prostia aceasta e şi ultima. Pentru alţii prima prostie e un fericit prilej de a mai comite multe altele, şi numai oamenii de teapa lui Spânu, al căror cap suportă infinit mai uşor chelia decât ideile proprii, nu fac prostii niciodată.

Pentru aceştia lumea e clară ca un pahar de apă, viaţa e o chestie pe care trebuie s-o trăieşti, şi îndoielile — nişte nouraşi care pătează efemer albastrul nemărginit al existenţei lor senine.

Dacă nu ştiam vreodată ce să fac, şi lucrul acesta se întâmpla prea des, făceam toate altfel decât această ultimă categorie de oameni.

Şi totuşi săvârşeam prostii nenumărate.

Mătuşă-mea, care m-a crescut după moartea mamei şi pe care n-am încetat niciodată s-o consider o femeie demodată şi genială (reuşea dintr-o biată pensie să ne hrănească pe amândoi, ba să ne şi îmbrace!), nu cunoştea, din fericire sau ba, nici un postulat din ale pedagogiei şi singurul îndrumar de viaţă, ce mi-l putea da, suna, în gura ei, cam aşa: fă ce fac oamenii deştepţi şi n-o să dai greş niciodată.

De-aş fi ştiut care-s deştepţii!

Proştii îi recunosc doar pe-ai lor, deştepţii... ştiu ei pe cine să laude...

Dar nici prost nu mă socoteam, şi tocmai asta mă îngrozea!

În cele din urmă am făcut şi eu cum procedează toată lumea:

am hotărât să mă consider un om înzestrat şi deştept şi m-am fixat pe poziţia asta cu fermitatea şi tenacitatea unui brad pe o stâncă.

De atunci am început să fac prostiile conştient...

La facultate se vorbea de mine ca de o mare capacitate fizico-matematică. N-a ştiut nimeni niciodată câte sforţări supraomeneşti am depus ca să susţin această părere eronată.

Cu câteva luni înaintea ultimelor examene, o colegă foarte binevoitoare m-a iniţiat în anumite taine de existenţă, care m-au făcut să blestem sângeros toate nopţile nedormite asupra tuturor manualelor şi formulelor posibile.

De câte ori drumul ales întâiul este şi drumul cel bun!

E desigur o atitudine cam sentimentală şi prea uşuratică, dar totdeauna raţiunea e mai presus de inimă? Şi oare totdeauna respectarea normelor scrise şi orale dă şi o garanţie de avantaj neîndoielnic celui ce le respectă?

Vai, ca infractor în domeniul acestor norme, nu aveam să fiu o fericită excepţie!

Am cerut mâna colegei şi, obţinându-i consimţământul, am înregistrat căsătoria „civilă“, în imediata vecinătate a numirilor şi licenţei.

Ce ştiam eu? Ce văzusem eu? Ori, mai bine, ce pricepeam eu în pasul acesta, unde, odată cu civilizaţia, instinctul de perpetuare a speciei, singur, nu poate fi un sfetnic de nădejde!

În urmă păstram o copilărie obişnuită şi neobişnuită pentru generaţia mea.

Un tată virtual, doar două-trei fotografii, şi durerea aproape simbolică a unor oseminte scumpe şi necunoscute, risipite undeva în alte pământuri, probabil, nefertile şi posace, ca o chezăşie a unei datorii împlinite până la capăt. Şi o dragoste de copil — nu, un dor de dragoste, niciodată trăit, dar purtat mereu din an în an, din vis în vis, ca o nepotolită sete de împlinire, dar şi ca o pedeapsă nemeritată.

Mama. Aveam doisprezece ani când a murit. M-a iubit, tânjind după chipul acela ce-l purta într-însa ca o icoană. S-a veştezit tânjind şi s-a stins tânjind. Acum înţeleg că nu pe mine mă mângâia, şi ochii aceia mari, cu pupilele dilatate ca de o spaimă şi o patimă, cătau dincolo de mine, prin mine şi peste timp înapoi. Era tânga aceea nemărginită şi neînţeleasă a unei păsări volnice, prinsă în colivie, iar viaţa şi chiar eu, doar zăbrelele ce-o împiedicau să-şi ia zborul departe, departe...

Dragostea mătuşii, sora lui taică-meu, fată bătrână şi dactilografă la pensie, ce avea să înlocuiască şi asprimea, şi duioşia, şi nădejdile părinţilor, n-a fost altceva decât o veşnică spaimă pentru ea, şi o tiranie docil acceptată pentru mine.

Dacă nu m-aş teme să cad în freudism, aş fi înclinat să cred că mă considera excepţional şi mă trata ca atare doar din cauza ataşamentului ce-l au fetele bătrâne pentru obiecte! Mă socotea un lucru scump şi mă ferea, geloasă, de orice atingere, de orice contact cu restul lumii. Şi acum mă umflă râsul când îmi aduc aminte că şi în anul întâi de facultate mă aştepta în stradă, răbdătoare şi resemnată, ca s-o însoţesc la un concert sau s-o conduc acasă.

Curios! Pe atunci nu găseam lucrurile acestea neobişnuite. Poate pentru că, lipsit de mediul firesc, copilul din mine se dezvolta prea încet? Ori poate pentru că, fără să-mi dau seama, acceptam ori cel puţin mă obişnuisem în bună parte cu concepţiile ei învechite, de care, ca un tânăr foarte citit, râdeam în sinea mea?

Cine ştie!

Când am condus-o pe drumul din urmă, fără pompă şi fără prieteni, eram în ultimul an şi îngropam trist ultimul capitol din tinereţe.

Mă aştepta maturitatea şi sfatul ei bun să fac şi eu ce fac oamenii deştepţi, ca să nu dau greş niciodată... Oamenii deştepţi se însurau.

Ca şi cei proşti, de altfel.

Retrospectiv aş numi dragoste ceea ce a durat atât de puţin. Oricum dragoste. Cum am putea oare defini altfel afecţiunea ce-o manifesta un copil faţă de cineva, care l-ar fi învăţat să fumeze, de-o vorbă, ori să-şi facă un zmeu?

A fost dragoste, chiar dacă ar trebui să recunosc că s-a născut ca primă reacţie a unui om scăpat de tutelă, descătuşat într-o libertate pe care n-o ştia, n-o dorea deci, şi nu era pregătit pentru dânsa.

O iubeam şi mă îmbăta conştiinţa acestui lucru. O iubeam, dar lumea e plină de zvonuri.

Trecutul ei nu era impecabil. Ştiam acest lucru şi nu voiam să-l ştiu.

Apoi au urmat binevoitoarele amănunte şi bine intenţionatele sfaturi.

Nu eram în fond altcineva decât unul din mulţimea celora ce nu pot accepta posibilitatea unui Jean Valjean, cu atât mai puţin unul feminin.

La numai două săptămâni de căsnicie am refuzat categoric oferta de aspirantură la Academie, am cerut insistent, invocând cele mai neînchipuite motive, să fiu trimis în primul raion ce mi l-am putut aminti, am comunicat soţiei că „frumoasele zile din Aranjues au luat sfârşit, deoarece pe drumul pietros de pionier-misionar ce l-am ales, prezenţa ei ar putea fi o sarcină prea grea şi o ispită prea mare.

I-am recitat cu emfază: „Tu crezi c-a fost iubire-adevărată? Eu cred c-a fost o scurtă nebunie“... Am declarat, mărinimos, că-i las locuinţa şi că hotărârea mea este irevocabilă. În grabă mi se pare c-am spus chiar „ireversibilă“, dar, probabil, nu m-a ascultat.

Plângea cu hohote.

Acum doi ani, vara, la staţia de autobuze din Recea-Veche Otilia a avut marele nenoroc să fie primul viitor coleg pe care l-am întâlnit.

Luasem între timp obiceiul să spun oamenilor tot ce cred despre dânşii.

Încă nu ştiam că într-o luptă e bine întotdeauna să ai şi rezerve.

Acum le am. Şi „Marele semnal“, şi pe Maier, şi pe mulţi alţii... Ştiu eu? Poate...

În sfârşit!...

Între 3 octombrie şi 13 octombrie (nedatată).

Mi-am amintit azi de tata. Nu ştiu de ce, probabil pentru că am primit o scrisoare de acasă. Mama s-a făcut mai bine, se ridică de acum. Din cauza aceasta se vede că mi-am şi amintit de el. Mă străduiesc adesea să mi-l imaginez, pentru că nu-l ţin minte precis cum arăta. Zadarnic. Îmi apare în faţa ochilor doar o umbră cu mici amănunte, disparate, cunoscute, apropiate, dar o imagine completă nu se încheagă niciodată. Ciudat, aveam vreo unsprezece ani pe atunci. Poate pentru că a murit brusc, neaşteptat, în aceeaşi zi când l-au adus tovarăşii pe foaia aceea de cort, zdrobit, însângerat. Se năruise un copac peste dânsul... Şi cu atât mai ciudat cu cât îmi amintesc perfect tot ce mi-a spus. Mama stătea în coridor, albă, vorbea cu felcerul. Eu lângă patul lui, fără să înţeleg nimic. Ba şi nemulţumită: fusesem chemată de la şcoală şi chiar de la ora de franceză... Nu găseam nimic însemnat în cele ce-mi spunea, parcă n-ar fi putut să-mi spună aceleaşi lucruri peste o zi sau două?!. „Ascult-o pe mama, Rico. Să n-o obijduieşti. Şi nu uita cine eşti, dar nici să nu învinuieşti pe nimeni... Aşa-i viaţa... Uneori însă trebuie...“ Nu mi-a mai putut spune ce trebuie... Am înţeles că s-a întâmplat ceva grozav doar când a intrat mama şi s-a prăbuşit lângă patul lui...

Şi când a încetat să se mai întoarcă seară de seară, ostenit, dar plin de voie bună şi cu tot felul de jucării meşterite ori descoperite în taiga...

În ’56, când a fost reabilitat şi ni s-au dat nişte bani, nu ştiu pentru ce, ni s-au întors şi documentele, printre care am aflat un portret de-al lui. Singurul. Nu seamănă deloc. Nu ştiu de ce nu

seamănă, nu pot spune în ce anume nu seamănă, dar ştiu că nu e el. Era altfel, dar nu ştiu cum. Ştie numai mama, dar parcă poţi reconstitui un portret din cuvinte, cât n-ar fi ele de bune?...

. . . .

13 octombrie.

...Mi-a trecut simţământul acela de singurătate, care mă copleşea. Am nişte copii buni, şi n-aş putea spune de ce, dar mi se pare că o să ne înţelegem. Cred că ţin la mine. Am adus într-o zi vorba de învăţători: Lucica, în numele clasei, a declarat că cel mai bun învăţător le e Negrescu. (Nici n-au avut grija să-mi spună că le e drag după mine!)

Ciudat om şi Negrescu ăsta! Îmi place şi mie fără să-l ştiu aproape deloc! Probabil că oftează multe fete, când se gândesc la el! Mie îmi place altfel...

. . . .

Nu ştiu cum se scoală restul lumii dimineaţa, eu ştiu însă că mă trezesc zilnic aproape la aceeaşi oră, zic „aproape“, ca să nu-mi pun bătrânul deşteptător într-o situaţie prea delicată. Stau în pat cinci-zece minute, apoi îmi fac toaleta. Şi mă scol întotdeauna cu cea mai bună dispoziţie posibilă. Am probabil un stomac formidabil. Deşi îl îndop seară de seară cu ajutorul lui Maier şi mai ales al coniacului, nu ţin minte să mă fi ales vreodată cu o durere de cap. Ori c-o fi pricina paharul de lapte rece, ce-l beau înainte de culcare pentru „denicotinizare“? În orice caz am un organism sănătos, aşa sunt de când mă ştiu şi asta e principalul.

Da, şi încă una: nu visez. N-am văzut un vis în viaţa mea, habar n-am ce înseamnă să ţi se arate tot felul de fleacuri prin somn. Ori poate visez şi uit tot până dimineaţă! Nu ştiu cauza, dar ştiu efectul. Cinstit vorbind, nu simt nici o părere de rău, ba dimpotrivă, cred că şi din pricina asta mă scol cu o bună

dispoziţie. Precis! Chiar aşa: ce mutră aş putea avea după o noapte de discuţii pedagogice cu Spânu sau Otilia!

Mătuşa Maria mă aşteaptă în tindă, ţine pe-o mână un prosop mereu proaspăt, iar în cealaltă un ulcior cu apă rece ca gheaţa.

După ceremonialul salutului de dimineaţă, neschimbat al doilea an, urmează dialogul „eu — mătuşa Maria“, de fapt mai mult monologul „mătuşa Maria“, fără vădite schimbări şi el în acest răstimp. La început credeam că-mi face apropouri, apoi m-am obişnuit şi mă strădui să-i alimentez speranţa în ale medicinii, inventate de mine, se-nţelege.

E o familie de oameni foarte cumsecade, el motorist la grădinării, ea mai mult pe lângă gospodărie, şi n-au copii. Dar nici nu-i pot avea. Am citit hârtia iscălită de-o somitate din capitală pe care scria clar „besplodie II st.“. Ea ştie că e o situaţie fără ieşire şi... nădăjduieşte. E tema discuţiilor noastre matinale din ziua când le-am trecut pragul, acum doi ani. Câteodată participă şi Ion, bărbatul, la aceste dezbateri, îmi ascultă invenţiile, dând afirmativ din cap, dar înţelege că e un joc totul.

Lui îi spun Ion. Ei, deşi protesta serios la început, mătuşa Maria. Are pe puţin peste treizeci, dar suferinţa o face mult mai bătrână. O văd, când vine câteodată vreun ţânc de la şcoală să mă cheme ori să-mi transmită ceva. Se îmbujorează toată, îl copleşeşte cu tot felul de întrebări despre fraţi şi surori, îi umple buzunarele cu tot felul de bunătăţi şi abia atunci îi dă drumul.

Când se caută voluntari să mă cheme, se zice că-i o îmbulzeală grozavă la şcoală...

Apoi iau masa... Mănânc mult de dimineaţă, m-am deprins aşa, şi-mi prinde bine, e sănătos. Mătuşa Maria vorbeşte fără contenire, iar dacă se-ntâmplă să fie nevoie de-un răspuns, mă opreşte speriată: „Mănâncă, mănâncă, las-că nu-i nici o urgenţă“.

După dejun mă duc la şcoală, dacă am prima oră, dacă nu — aşa, să mă dezmorţesc. Şi la plecare avem un ritual sfânt. La început, în prima zi, i-am spus ceva, în genul ăsta: „Stimată am-

fitrioană, părăsind ospitalierul dumneavoastră azil, am onoarea să vă doresc...“, şi altele aşijderea. I-a plăcut grozav şi de-atunci mă întreabă în fiecare dimineaţă un cuvânt nou, pe care-l buchiseşte probabil în ajun prin cărţile mele.

Şi în dimineaţa asta m-a întrebat:

— Ce înseamnă „interdepartamental“?

Are o memorie colosală şi o dicţie s-o invidieze Teatrul Naţional!

I-am explicat că e vorba de un adjectiv, care poate fi tălmăcit cam aşa: „Care coordonează activitatea feluritor departamente“.

— Aha, mi-a zâmbit ea. „Coordonează“ mi-ai lămurit joia trecută...

Odată mi-a spus:

— Ce om mai eşti, Radu Nicolaevici! Ai venit la noi şi nu vorbeşti ca alţii, ca directorul vostru, ori ca Tamara brigadierului... Frumos le mai zici, învăţat, şi tare mi-i drag să te-ascult!...

Pas’ de nu mai ridica nasul cu asemenea laude!

Azi n-aveam prima lecţie şi o luai spre iaz. Cu toată jumătatea lui octombrie, era o dimineaţă caldă, drumurile pline de praf potolit peste noapte, nu plouase încă niciodată, şi copacii verzi, de parc-ar fi fost vară.

Iazul era un maţ nesfârşit de apă, pe jumătate baltă lăsată de Dumnezeu, pe jumătate construit de-un deştept pe vremea modei de hidrocentrale colhoznice şi lăsat în voia soartei, când se calculase că toată apa adunată va putea învârti turbinele gata cumpărate abia două-trei zile... Barajul disonant de înalt, privit dintr-un anumit unghi, dădea, profilat pe zare, un aspect industrial unei părţi a satului.

În general lacul acesta, cu sălcii pletoase şi coada năpădită până hăt-departe de trestii şi populată de lişiţe şi alte orătănii, era una din frumuseţile aşezării şi-mi plăcea adesea să-mi pierd dimineţile ori serile de toamnă pe malul lui cu undiţa, ori, mai ales, în vreo barcă şubredă, cu arma, să rătăcesc prin gârlele din

capăt, ca să dau frâu liber atavicului dor de vânătoare ce trăieşte în fiecare dintre noi.

Pământul uscat de secetă se fărâma aproape fără zgomot sub picioare. După vreo cinci sute de metri începea o cărăruie, care ducea la şcoală, croită de copii de-a dreptul prin grădini.

Mai aveam vreme suficientă, dar hotărâi să răsfoiesc ziarele.

Şcoala era o clădire nu prea arătoasă, construită chiar de săteni, cu vreo patru coloane ionico-dorice în loc de pridvor şi cu pereţii aproape netezi.

De pe uşa cancelariei ieşiră grămadă în coridor vreo câţiva elevi dintr-a noua „a", mohorâţi nevoie mare. Abia-mi dădură bună dimineaţa.

Până la semnalul de sfârşit al orei mai erau vreo douăzeci de minute.

Intrai.

În picioare, la biroul lui, stătea Spânu, alături, roşie, suflând greu, Tamara, şi în faţa lor, cu spatele la mine, franţuzoaica.

„Bună dimineaţa" mea primi un răspuns destul de şters. Intrasem, probabil, inoportun, dar mă făcui că nu iau seama la nimic, îmi luai ziarele şi mă trântii pe scaun.

Spânu îmi arunca nişte priviri asasine; fără nici un rost: hotărâsem ferm să nu mă mai leg de dânsul.

Prima rupse liniştea Tamara.

— Eu nu mai pot continua lecţia!

— Ba eu cred că trebuie să te duci numaidecât în clasă, Tamara Alexandrovna! Nu se poate să-ţi pierzi autoritatea în faţa... huliganilor iştia! protestă Spânu destul de apăsat.

Franţuzoaica pufni sarcastic:

— Cuvântul „autoritate" sună destul de ciudat după cele petrecute. Se învârti pe călcâie şi se opri la fereastră.

— Da eu cred că alte lucruri par ciudate, zise Tamara cu ironie în glas.

— Tamara Alexandrovna, pofteşte, te rog, în clasă, zise Spânu.

Tamara porni spre uşă. Iar matale, tovarăşă Vrabie, matale am să-ţi spun aşa... El se opri, aşteptând ca Tamara să închidă uşa. Brigadiereasa o trânti şi paşii ei apăsaţi răsunară pe coridor. Mata eşti încă tânără. Când ai să ai păr alb ca mine... Mata ştii că Makarenko i-a dat o palmă lui... lui acela... şi nu s-a mai prăpădit lumea?...

Viorica se întoarse deodată brusc spre dânsul, dar tăcu.

— Ei, eu cred c-am terminat, Viorica Mircevna, făcu Spânu împăciuitor. Ne-am cam înfierbântat amândoi, dar hai să facem pace. Aşa-i munca noastră, nebună...

— Nu, tovarăşe director. Bănuiam că nu-i ea chiar atât de calmă cum se străduia să-i pară vocea. Chestia începea să mă intereseze. Îmi plac grozav scandalurile: când doi oameni se păruiesc, sunt foarte cinstiţi şi sinceri, spun tot ce cred! Dialectic! Din confruntarea părerilor se naşte adevărul! Nu, repetă ea la fel de calm. Când mi-aţi încredinţat diriginţia acestei clase, ştiaţi că e o clasă dificilă şi, probabil, aţi aşteptat de la mine să fac ordine. Cu ajutorul dumneavoastră, se-nţelege. Dar ceea ce-aţi făcut azi nu se poate numi ajutor. Aţi jignit copiii, iată ce-aţi făcut. Dacă începeau să manifeste un fel de stimă pentru mine, azi, aici, i-am înşelat, da, i-am trădat, i-am înjosit, pentru că m-aţi pus în situaţia asta!

Spânu se aşeză la biroul lui şi prinse să răsfoiască nişte hârtii. Era o veche tactică, cu ajutorul căreia evita discuţiile ori se străduia cel puţin să le dea un ton oficial:

— Nu mai fă şi mata o dramă şi nu spune aşa vorbe mari! Mata vorbeşti din cărţi, da eu ştiu lucrurile din viaţă. Şi apoi, nu suntem la oraş! Nu le-a mai fi nimic, „jignit“, „înjosit“, „trădat“!... Ia-i aşa cu vorbe de-aestea şi mâine-poimâine ţi se suie în cap, te pândesc noaptea la un colţ şi te taie! Te taie...

Franţuzoaica îl întrerupse:

— Tovarăşe Negrescu, mata cum te-ai simţi dacă ai avea

şaisprezece ani şi cineva ţi-ar întoarce buzunarele pe dos de faţă cu prietenii?

Spânu sări opărit:

— Tovarăşă Vrabie, te rog să nu uiţi că aici eu sunt director! Eu răspund de şcoală şi nu mata! Şi nu el! mă arătă cu capul, de parc-ar fi vrut să mă împungă.

Adică Spânu îi buzunărise elevii de faţă cu Tamara! Probabil, bioloaga venise să se plângă de cine ştie ce crimă şi Spânu folosise una din metodele lui originale de a face „poreadcă“. Nici nu m-aş fi aşteptat la altceva. Păi stai, drăguţă, că asta-i floare la ureche! Câte surprize te mai aşteaptă!

— Vreau să consult un coleg într-o problemă de pedagogie teoretică, zise franţuzoaica. Şi cum te-ai simţi, tovarăşe Negrescu?

Al dracului femeiuşca! Voia cu orice preţ să mă coboare din seninul Olimpului unde mă căţărasem. Lasă-mă în pace, duduie, eu am alte griji! E bine că nu te laşi călcată-n picioare, chiar îmi place că nu eşti prea mearsă la biserică şi dai cu barda-n Dumnezeu, dar... Ăstuia să-i trimiţi un scaun în cap şi tot degeaba. Pariez că n-are decât două circumvoluţiuni pe creier şi alea că l-a scăpat maică-sa pe scară în copilărie! Să discuţi cu el? Să te cerţi cu dânsul? Nu-ţi încreţi fruntea, o să faci riduri şi ai o frunte aşa de frumoasă!

Mă uitai la ea, de parcă m-ar fi smuls dintr-o lectură extrem de interesantă şi nu puteam înţelege încă despre ce-i vorba, apoi la Spânu, şi făcui un semi din cap la ceasornicul din perete: furam un minut din recreaţie.

Spânu se repezi la butonul soneriei şi-l apăsă cu amândouă mâinile, de parc-ar fi vrut să-l bage în zid.

Franţuzoaica nu spuse nimic, îşi puse paltonul pe umeri şi ieşi repede, fără să mă privească. Avea banderolă roşie la mânecă, era de serviciu.

Spânu se ridică de la birou şi lăsă pe masă în faţa mea un petic de hârtie rupt dintr-un caiet. „Lucico, scrisul era energic,

ba chiar frumos, deşi nu trăda calităţi caligrafice excepţionale, ştii ce vreau să-ţi spun! Nu scriu cuvântul, ca să nu-l bonalizez. Deseară ai să vii, Lucico?!“ Era iscălit „I. A.“ I. A.? Aha, Ionică Armaşu, era în grupul ce părăsea cancelaria când întram eu. Un băiat bun, la fizica mea chiar foarte bun! Frumos flăcău! Trebuie să-i dau de înţeles că „a banaliza“ se ortografiază puţin altfel. Şi Lucica! O madonă ochioasă şi visătoare ca Prinţesa Lebădă a lui Vrubel, fetiţa contabilei de la brigadă, femeie tăcută şi blândă, ce mă saluta, adică îmi răspundea la salut dimineaţa, de parcă s-ar fi închinat unui Hristos... Ia te uită, dragoste! Într-un ceas bun!

Spânu tuşi. Probabil, îmi era recunoscător.

— Ei? se aşeză la birou. Înţelegi ce-avem în şcoală?

Coridorul erupse de urlete şi bocănituri.

— Tovarăşe director, mi se pare... Adică ce mi se pare! Eşti un mare ticălos!...

Uşa cancelariei se deschise, intră Tamara, apoi ceilalţi învăţători.

Spânu îi ceru brigadieresei catalogul clasei a noua „a“.

19 octombrie

...De ce mă gândesc mereu la N.? Nu m-oi fi îndrăgostit oare?

Cred că nu. Am vorbit destul de mult zilele acestea cu el, e într-adevăr un om inteligent. Şi erudit! Mă miră doar că nu ia parte deloc la viaţa şcolii. Se spun prostii mari în cancelarie, eu mă aprind, mă cert cu ei, mai ales cu Spânu şi Tamara, caut să-i conving — el zâmbeşte, ca să-l văd şi eu, dar tace, ca şi Maier. Of, Maier ăsta, se vede că n-a spus în viaţa lui o vorbă în plus!

Mă mir, de altfel: să auzi tot felul de enormităţi, păreri pline de pretenţii şi să taci, de parcă ar fi normal să fie toate aşa! Omul acesta ar fi putut face treabă bună aici, Spânu se teme de dânsul, nu-l atinge niciodată. Ba chiar apelează la el: mai ieri a declarat nu ştiu ce prostie şi s-a întors imediat spre N. „Nu-i aşa, R. N.? N.

a luat cea mai serioasă mină: „O, da, se-nţelege!“ Nu m-am putut stăpâni şi am pufnit de râs. Spânu m-a fulgerat cu o privire să mă înghită!

Otilia îmi zicea că e foarte rău de gură şi se tem de el toţi, „chiar şi Tamara Alexandrovna, deşi e soţia brigadierului!“

S-o fi împăcat, s-o fi resemnat? Nu cred. Eu personal nu cred în resemnare. Când ai dreptate, când vezi răul, să te resemnezi?..

Probabil, vrea să plece şi n-are nevoie de duşmani... Dar aşa nu e mai josnic oare? Nu înţeleg nimic...

V

Ieşeam de la magazin. Cumpărasem ţigări. Trecea spre casă şi dădurăm nas în nas.

— O, Jana d'Arc din Recea-Veche! În fond aş fi putut să-i spun ceva în cancelarie azi-dimineaţă, nu că mă poate crede un fricos, ci măcar din cavalerism.

Nu-mi răspunse, nu mă privi şi cum îşi vedea de drum mai departe, pornii alături.

— Cred că prea le ei pe toate în serios. Ar fi bine să-ţi păstrezi energia pentru încercări mai grele, colega!

— Îmi pare rău... ea ezită o clipă, îmi pare rău că am vrut să te angajez în chestiuni de care nu-ţi pasă. Te rog să mă ierţi.

— O, nu face nimic! Voiam doar să-ţi spun că în rolul de Don Quijote, pe care vrei să-l joci, nu mă aranjează postura unui Sancho... Şi nici a lui Rosinante. Şi eu l-am jucat pe Don Quijote la început.

— Şi ţi-au frânt lancea morile? acceptă ea jocul.

— Sunt nişte mori moderne. Cu motoare. Cu diplome! Cu proptele.

— Şi ai hotărât să te odihneşti la umbra lor?

Începea să mă înfurie această mică sfântă mucenică, apărătoarea creştinătăţii!

— Dacă lăsăm gluma la o parte, tovarăşă Vrabie!...

— Eu nu glumesc...

Aha, bine!...

— ...dacă lăsăm gluma la o parte, vrei într-adevăr să-l reeduci pe Spânu?

— Nu. Vreau să-i arăt că ştiu să-mi fac datoria şi nu permit nimănui să mă împiedice s-o fac. Altfel nu eram aici!

— Măi, măi! Ce vorbe uriaşe! Speri într-o reuşită?

— Da, sper. Ceea ce-a făcut azi, în cancelarie, e îngrozitor! Un pedagog nu-şi poate permite asemenea ieşiri!

— Un pedagog! Ai spirit.

— Atunci trebuie făcut să înţeleagă că şcoala nu e vocaţia lui.

— Ca să înţeleagă acest lucru, ar trebui să aibă creier. Iar dac-ar avea creier, n-ar face ce face... Am ajuns de unde-am plecat?

Nu-mi răspunse. Păşirăm tăcuţi câtăva vreme.

— După câte înţeleg, ţi-a buzunărit clasa?

Ea izbucni:

— I-a adus Tamara Alexandrovna în cancelarie. Credea că e vorba de o caricatură la adresa ei. Am intrat când el îi percheziţiona. Îţi închipui! Percheziţie! Nu puteam face nimic. Îmi venea să urlu. Am vrut să ies şi m-am oprit.

Nu mă uitam la dânsa, dar ghiceam, simţeam că tremură.

— Şi de-ar fi fost numai atât...

— Am citit bileţelul.

— Ştii ce-a făcut?

— Bănuiesc...

— Nu, nici nu-ţi poţi închipui! striga aproape. A chemat-o pe mama fetiţei aceleia, Lungu Lucica. I-a propus... Mi-i ruşine... Ruşine! Îşi cuprinse în palme faţa strâmbată de o grimasă de dezgust. I-a propus să-şi ducă fetiţa la... la doctor... Şi să-i aducă hârtie... Îngrozitor! Vin de la ei acuma...

Da... Interesant! Văd de pe-acuma adunarea de mâine la director. Spânu: „Tovarăşi, descompunere morală în şcoala noastră!

Trebuie să luăm măsuri! Dacă ajunge vorba la raion... la minister... la...". Otilia: „Eu, care până la patruzeci de ani neîmpliniţi... Şi un copil, o mucoasă de şaisprezece ani!... Nu, pe vremea noastră, la liceu... Doamne fereşte!" Pintea: „Principiile pedagogiei contemporane, care principii, adică noi, care avem datoria...". Două tabere: scandal în una. Tăcere în alta. Şi la mijloc mititica asta...

— La început l-a chemat pe tatăl băiatului. Un urs, era puţin ameţit. „Ştii de ce te-am chemat?" — „Oi şti, tovarăşe director, dacă mi-i spune". — „Ai un băiat rău". — „Apoi ştiu eu, cum l-a făcut mă-sa". — „Da îi strică şi pe alţii". — „Ei, chiar îi strică!..." — „Matale, tovarăşe Armaşu, tot aşa rău te purtai la şcoală?" — „Nu, că n-am umblat". — „Da când aveai şaisprezece ani te uitai la fete?" — „D-apoi de ce să nu mă uit, mă uitam, numai că nu se uitau ele la mine!" — „Ei, lasă gluma. Noi vorbim serios. La şaisprezece ani mata nu trimiteai scrisori de dragoste la fete!" — „Nu trimiteam, că nu ştiam să scriu..." Credeam că se umflă de râs toată cancelaria. S-au înţeles până la urmă să-l înveţe minte pe fecioru-său. „L-oi învăţa, numai că azi copiii îs mai deştepţi ca noi! Iaca, dacă dumneavoastră, oameni cu carte, nu puteţi să le veniţi de hac..."

Apoi a chemat-o pe mama fetiţei.

— Şi ce ai de gând acuma?

— Nu ştiu. Când te-am întrebat azi-dimineaţă în cancelarie... ce te-am întrebat... Nu, nu! ea mă opri: era cât pe ce să-mi cer scuze! Voiam să mă controlez pur şi simplu, nu voiam să te fac un aliat! Nu în buzunar, în suflet mi se părea că le bagă laba... şi cine ştie, ce-am zis... Aveam îndoieli. Exageram poate...

— N-au îndoieli numai cretinii.

— Mulţumesc. Voiam să-ţi ştiu părerea, se zice că eşti un om inteligent...

— Mulţumesc. Nădăjduiesc că am reuşit să te îndrept pe calea adevărului?

— De ce taci? Îţi dai seama prea bine de toate.

— De aceea tac.

— Nu e un răspuns. Scepticismul dumneatale nu construieşte. E indiferenţa care aprobă în fond. Să nu mă-nţelegi greşit, nu sunt eu omul să facă morală, dar...

Mă consideră un sceptic. E o fată bună: eu mă credeam cinic.

— Te înşeli. Eu n-am principii de viaţă. Iar scepticismul e un principiu. Eu am teorii. Şi mă călăuzesc de ele. În cazul de faţă teoria mea e următoarea: specia umană degenerează şi nimeni nu poate opri acest proces fără să fie caraghios.

— Ceţos.

— Poftim! Viaţa e o luptă şi aşa mai departe. Oamenii se împart în buni şi răi. Elementar. Cei buni şi cinstiţi mor în luptă. Pe linia întâia. Extenuaţi. Otrăviţi. Vânaţi.

Ciurucurile trăiesc. Acasă. În spatele frontului. La aprovizionare.

Cei buni şi cinstiţi fac experienţe pe ei înşişi. Ard în laboratoare. Mor în pustietăţi de sete şi la poli de frig.

Cei răi trăiesc. Frecventează teatrele şi restaurantele. Dictează gusturi. Călătoresc.

Cei buni şi cinstiţi vin la ţară. Să ridice şi pe alţii. Să le deschidă ochii.

Cei răi au locuri calde. Se îngraşă şi se plodesc.

De sute de ani. De mii de ani la fel! Poziţiile câştigate cu sânge de cei buni sunt ocupate apoi de răi. Cei buni cad. Se moare pe prima linie! Cu fiece generaţie se nasc alţii în locul lor, dar din ce în ce mai puţini...

Ajunsesem la puntea din faţa casei ei. Se opri. Era întuneric beznă şi abia îi bănuiam prezenţa. Aprinsei un chibrit. În geamurile Saftei se făcu brusc lumină, ca în urma unui semnal.

Amândoi pufnirăm în râs.

— Îţi mulţumesc că m-ai condus, Radu Nicolaevici, te-aş invita în casă, dar mă tem de un refuz!

Cum puteam s-o refuz! Mă temeam doar că, mă rog, gura sa-

tului... Ca la ţară! A, nu se teme, ea are principiile ei? Cu atât mai bine!

Lelea Safta îmi sări în cale:

— Ne-ai lăsat ca nişte văduve pe-amândouă! Măcar picior de om n-a dat pe-aici! Tovarăşi se cheamă! Ia aprinde o ţigară, să mai miroase casa a bărbat!

Era o odăiţă mică, foarte curată, cu un pat înalt numai perne până-n grindă şi o masă acoperită cu muşama înflorată. Într-un colţ, vreo cinci icoane cu prosop şi candelă, iar pe pereţi, sumedenie de fotografii palide.

— Lele Safto, regret că împrejurări excepţionale nu mi-au permis să plătesc acest nobil tribut de politeţe...

Safta nu era mătuşa Maria:

— Cu mine să vorbeşti ca oamenii, tovarăşe, că eu nu ştiu păsăreşte!..

Lelea Safta se retrase discret.

— *Charmante!* Nu-i aşa?

Franţuzoaica cuprinse într-un gest toată odăiţa. Se simţea şi mâna ei, dar nu puteam descoperi în ce anume. Ori poate geamantanul ce stătea pe un scăunel sub icoane?...

— Şi ai hotărât adică să păstrezi o strictă neutralitate, Radu Nicolaevici?

— Neutralitate? A, da! Da. E mai comod aşa. Vezi că nu mă cruţ! Răii îi poţi ghici aproape cu uşurinţă. Dar pe cei buni? Prea des îi recunoaştem abia postum, Viorica Mircevna.

— Îmi spune Viorica.

— Încântat. Mie Radu.

Râserăm.

— Nu pot accepta „teoria“ asta... Radu... În sfârşit, treaba dumneatale. Adică nu. Dac-ai declarat de-acu că nu te cruţi, aş vrea să-ţi dau ocazia să guşti din consecinţele declaraţiei! Zici că omenirea degenerează şi răii iau locul celor buni. Perfect. Dar care-i criteriul de apreciere a celor buni? Şi în ce categorie îmi

dai voie să te includ? A bunilor? Te cred că nu! Cei buni luptă, dumneata meditezi. Cei buni înving, dumneata filozofezi şi cedezi comod în faţa celor mai mărunte obstacole! Mi se pare mie c-o faci doar pe teribilul şi vrei să sperii lumea cu orice chip! Recunoaşte!

Recunoscui. La urma urmelor, orice teorie perfectă devine o axiomă şi nu mai ai ce vorbi. Plictisitor. O discuţie în controversă e de preferat oricărei prelegeri savante.

— Şi ai vrut, cu toate acestea, să-mi ţii o prelegere! Dar nu ţi-a mers, nu-i aşa?

Probabil, aşa... Sigur că aşa!

De ce nu-ţi cunosc monologul lăuntric, Maier?!!

— Ştii ce, Radu, ia povesteşte-mi mai bine de şcoala asta... Eşti aici de doi ani, îi ştii pe toţi... Dar fără răutate, bine?

— Fără răutate?!

Părăsii casa Viorică pe la miezul nopţii.

Îmi închipui cum m-o fi aşteptat Maier! O fi citit cel puţin o sută de pagini până să plece.

Pe masă stătea o sticlă neîncepută de coniac şi un pahar cu lapte rece. Buna mea mătuşă Maria! N-ar fi uitat lucrul ăsta, chiar să fi dat sfârşitul lumii.

M-am trântit pe pat fără să mă ating de bunătăţile de pe masă.

Sunt un mare porc, fără îndoială. Numai guşaţii n-au îndoieli, dar în această privinţă puteam sta cu ei pe o treaptă. Să las bobocelul ăsta de fată la cheremul lui Spânu, al Tamarei, Otiliei? Nu că aş fi devenit sentimental, Doamne fereşte, dar cavaler am fost întotdeauna. Şi-apoi, la drept vorbind, fetiţa asta începea să-mi placă. Nu, nu ca fetiţă! Avea ceva în cap. Un caz rar. Se zice că ideile şi părerile unei femei reprezintă întotdeauna pe cineva. Când întâlneşti o femeie deşteaptă, află cine e soţul sau prietenul ei.

Mă întrebam pe cine reprezintă căpşorul acesta îmbuibat cu o întreagă colecţie de chestii inteligente.

Nu din alte pricini. Dintr-o pură curiozitate. Şi bărbaţii pot fi curioşi!

M-a întrebat aproape pe ocolite unde mi-i soţia. Când i-am spus că habar n-am şi nici nu mă interesează, nu m-a crezut. Cu atât mai bine. Mi se pare că femeile mă plac uşor. La ce bun s-o iau cu cobza, când peste o săptămână-două vine „Marele semnal"?

Iar pe acel cineva din spatele ei mi-ar fi fost prea neplăcut să-l las cu cioc. Şi bărbaţii inteligenţi sunt destul de rari. Din păcate...

Pentru prima oară de când mă ştiu am adormit îmbrăcat.

23 octombrie (ora 2 noaptea)

...Îngrozitor, sălbatic! Niciodată nu mi-am închipuit că se pot petrece asemenea lucruri, dar s-au petrecut. Mi-a buzunărit copiii, le-a spurcat sufletul, şi toate de faţă cu mine, cu mine — dezarmată şi pierdută! N-am să uit niciodată, n-am să pot uita cu ce ochi mă privea Armaşu, când stăteam deoparte şi-mi muşcam buzele!

Primul gând a fost să plec imediat la raion sau chiar la minister. Apoi m-am liniştit. Liniştit! Ce cuvânt! Dacă nu m-ar fi luat în râs, cel mult i-ar fi dat o mustrare! Să nu mai facă aşa! Dar asemenea tipi trebuie alungaţi cu ciomagul, puşi la stâlp şi pălmuiţi. Director, pedagog! Nici nu ştiu ce să fac. Şi toată istoria murdară care a urmat, cu părinţii, mai ales cu femeia aceea blândă şi înspăimântată, mama Lucicăi! Doamne!...

Când am intrat în şcoală, copiii au lăsat ochii în pământ. S-au isprăvit zilele de sărbătoare, au început altele. Gata. Adio, dragoste şi înţelegere! Salutare, franţuzoaică, ne-ai descântat destul, nu eşti nici tu mai brează! Şi cum ne-ai putut duce de nas atâta? Doar suntem oameni mari!

Şi teoriile dumneavoastră, tovarăşe Negrescu, vorbele pline de tâlc, olimpicul calm şi seninătatea spiritului! L-ai lăsat pe-un — nici nu ştiu cum să-i spun! — să triumfe! Te-ai temut, da, te-ai temut! Şi toate discuţiile de-apoi! Teoriile, vorbele mari. M-ai cuce-

rit, da, recunosc, m-ai strivit la început, dar ai plecat din odăiţa asta şi au dispărut toate iluziile, toate vorbele — pentru că altceva n-a fost! Cât de comod e să ne ascundem în spatele vorbelor mari, a unei fronde verbale, ieftine... Da, eşti citit, gândeşti, spui lucruri neobişnuite! Da, eşti un om neobişnuit, dar mai ales pentru că nu faci ceea ce ar face orice om obişnuit: să nu taci atunci când trebuie să vorbeşti ori să acţionezi. M-ai copleşit, dar nu m-ai cucerit. A fost o rătăcire de-o clipă, mi-am revenit. Ai tot ce-ar putea constitui idealul unei gâsculiţe, ba chiar şi al unei femei serioase, dar nu poţi fi, n-ai să fii niciodată idealul meu!

Pablo nu m-ar fi lăsat aşa. Ar fi făcut ceva din setea de poză măcar! Şi dumneata poţi poza, pozezi, dar numai când ai suficienţi spectatori şi urmările nu pot fi cât de cât grave! Doamne, oare aşa e viaţa?...

. . . .

25 octombrie

...Azi e ziua de naştere a tatei. Ar fi împlinit cincizeci şi doi de ani. A fost un om cinstit, ştiu lucrul acesta. Dacă nu l-aş fi pierdut... Am fost nedreaptă cu N. M-am lăsat furată de mânie.

— Sine ira et studio![1] mi-ar fi spus tata.

Mă simt atât de singură! Pablo scrie că vine de sărbători. I-am trimis o scrisoare lungă şi proastă. Veselă, dar...

VI

Sâmbăta şi duminica mi le decretasem zile de odihnă şi le petreceam de obicei în capitală. De doi ani, cu excepţia vacanţelor.

În primul rând, ca să fiu la curent cu toate noutăţile, de la teatru până la ultimele bârfeli din cercul prietenilor orăşeni; în

[1] Ură fără ură şi părtinire (lat.).

al doilea rând, ca să-mi pot susţine moralul de burlac cu ştampilă în paşaport la nivelul cel mai înalt.

Ochii lui Maier, care nu-şi părăsea bârlogul nici măcar în vacanţe, sticleau într-un mod deosebit lunea, când aştepta comunicatul meu, cum aşteaptă un soldat scrisori de acasă.

Autobuzul care avea să mă scuture vreo două ceasuri sosea pe la douăsprezece şi pleca aproape imediat. Bine dichisit ieşii din casă pe la unsprezece jumătate, după obişnuitul ceremonial al luării de rămas-bun de la mătuşa Maria.

— Şi nu uita de doctorii ceia, ai matale! îmi strigase din prag.

Cum puteam să-i uit? Îi aveam doar în mine.

Autobuzul nu se lăsă mult aşteptat. Una dintre cele trei pasagere se dovedi a fi soţia mea.

Începe de la cap comedia...

Mă întorsei ca să nu-i întâlnesc privirea, dar mă strigă:

— Negrescu!

Nu eram foarte fericit s-o întâlnesc, dar aş fi stat cu ea de vorbă, numai că autobuzul putea să plece...

— Va trebui să renunţi la călătoria asta, pleci seara, sau poate pică vreo maşină de ocazie. Am venit cu o chestie foarte serioasă.

Ştiam aceste chestiuni foarte serioase. Ştiu că mă iubeşte mai mult decât orice pe lume şi e gata să mă urmeze la capătul pământului, cu atât mai mult, cu cât ştiinţa a demonstrat fără drept de apel că pământul e rotund. Ştiam tot. Absolut tot şi totuşi nu puteam pierde autobuzul.

— Nu e nevoie de maimuţăreala asta. Am venit într-adevăr cu un lucru serios. Mai mult nu vin...

Perspectiva aceasta îmi surâdea. Avea o voce obosită, nu ştiu cum, stinsă, şi, probabil, anume notele acestea necunoscute din glasul ei mă convinseră. Da, probabil, era cazul să punem punct jocului. Se întinsese prea mult, şi, ca orice joc prea lung, începea să plictisească.

— Siniora, discuţia va trebui să aibă loc într-o atmosferă corespunzătoare, vreau să zic, fără martori. Din nefericire, restaurantul nostru n-are separeuri...

Ea ridică din umeri.

Ce-ar fi fost?...

— Poate ne ducem la mine?... Desigur, reşedinţa mea nu poate satisface anumite exigenţe.

În doi ani o văzusem doar de vreo două ori, prima dată în cancelarie, exact atâta timp cât să ne zicem „buna ziua“, „nu“ şi „la revedere“, a doua oară pe-o frântură de clipă, când ieşea din casa Tamarei, lucru care m-a făcut să lipsesc o zi de la şcoală, cu preţul unei mustrări, de la Spânu. Pe-atunci, zic „pe-atunci“, deşi nu trecuse mult timp, simţeam pentru ea doar un fel de ură amestecată cu teamă, şi singurul meu gând era să evit orice întâlnire. Acum, curios lucru, o priveam păşind alături, cum aş fi privit orice femeie pe care aş fi însoţit-o până la colţul următor ca să-i arăt strada de care mă întrebase.

Obiectiv nu puteam să nu recunosc că e frumoasă şi că în doi ani nu se schimbase aproape deloc. Ba mai adăugase şi ceva căldură la prisosul de frumuseţe de care dispunea. Feminitate? Nu, feminitate avea şi înainte. Căldură, anume căldură!

Un prieten din oraş încercase odată să-mi vorbească ceva de ea, că s-ar fi schimbat de nerecunoscut după... I-am retezat vorba scurt şi l-am rugat să nu mai revină. Nu ştiam nimic de ea şi nici nu voiam să ştiu. Mă durea ceva, deşi nu-mi recunoşteam nici mie acest lucru, mă duream poate eu însumi, eu, cel de atunci. Cel care ar fi putut fi altul decât egoistul de azi, cinicul. Ratatul... Ei nu, ratatul nu! Mai e mult până acolo!

Nu-şi putu ascunde gestul, pe care orice femeie l-ar fi făcut: să măsoare cu ochi de gospodină odaia. Se aşeză pe-un scaun fără să-şi scoată paltonul (nu-i propusesem acest lucru), puse o linguriţă pe farfurioară alături de pahar şi împinse paharul la mijlocul mesei.

— Vreau să ştii de la bun început că n-am venit nici cu rugăminţi, nici cu speranţe, ea râse scurt şi nervos. Am venit pentru o convorbire... cum se zice... de afaceri. Ciudat, nu?

Nu vedeam nimic ciudat.

— Eu sunt vinovată de toate, o ştii chiar dacă n-aş vrea s-o recunosc. Ţi-aş fi spus lucrul acesta mai demult, dar n-am putut avea o explicaţie. Aici însă nu e vina mea. Ţii minte cum ai plecat de la mine?

Era greu să uit. Plecam din mine însumi, acuma îmi dau seama, din mândrie, desigur, dintr-o sută de alte motive, care, acuma ştiu, erau în fond unul singur: amor propriu terfelit, jignit, lezat...

— Anii ne fac sentimentali...

— O, nu. N-am de gând... În orice caz ştiu că aş fi fost alta, pentru că te iubeam. Mâinile pe care ţi le întindeam eu ar fi trebuit să fie mâna ce mi-ai fi întins-o. Ai fost crud, pentru că tinereţea e crudă. Azi ai fi procedat altfel...

Posibil. Chiar foarte posibil. Lucrurile acestea pot fi citite în orice manual de psihologie, nu mai ţin minte la ce capitol. Şi nu există lucru mai trist pe lume decât adevărurile care trebuie să motiveze ori să scuze ceva.

Înţelegeam, totuşi, altfel o discuţie concretă cu tema „afaceri".

— Ai să râzi de ce-o să-ţi spun. Chiar ai să râzi grozav şi se prea poate să dai iar vina pe aşa-zisa logică feminină, care ţi-a alimentat întotdeauna elocvenţa. Dar vreau să-ţi spun că eu te-am iertat. Cândva ai să înţelegi ce vreau să spun. Ce spun acum. Eu te-am iertat!

Într-adevăr, logica feminină e o problemă care merită o atenţie mai mare din partea celor competenţi. Înţeleg, deosebirile biologice pot duce într-o anumită măsură şi la altele, de ordin al psihicului, de exemplu. Dar... Oare să aibă dreptate sociologii cu femeile şi cele trei-patru ore de timp liber în minus, şi oare în-

tr-adevăr orele acestea să ducă la urmări atât de grave? Straşnică problemă şi femeile astea! Pe cinstea mea!

Zâmbetul meu ironic n-o scoase din sărite. Era ceva nou. Ori poate nou era faptul că-şi ieşise atunci din pepeni? Vorbisem cu ea doar o singură dată la plecare.

— Nu e nevoie să te gândeşti acum la cele ce ţi-am spus. În linişte. Acum îţi poţi reaminti lucruri secundare, cum am cerut la alţii să mi te întoarcă, cum... A fost o întunecare, poate, pe care eu mi-o scuz. Am venit să ne înţelegem care dintre noi va intenta acţiunea de divorţ.

Dacă nu m-aş fi simţit uşurat, aş fi minţit, pentru mine cel puţin. Puteam fi cavaler. Dar nu fără o răutate:

— Cine e succesorul?

— Mă aşteptam la lucruri mai înţepătoare. Îţi pot spune: un magistrat.

— O partidă bună? Face?

— Îl iubesc. Şi apoi ştii că am gust!...

Era un compliment în fond. Măgulitor chiar. Ne lăsăm atât de uşor îmbrobodiţi, bărbaţii!

Avea nişte dinţi orbitor de albi şi egali.

— Sper că nu te-ai prea schimbat...

— Mai mult decât îţi închipui! Pleacă într-un raion şi am de gând să-l urmez. Din dragoste, îţi imaginezi?

— La vârsta asta se poate iubi cu adevărat.

— Ştii că nu mă jigneşti. Vrei doar să mă jigneşti. Te doare?

Sincer, mă durea. Adică nu mă durea. Era orgoliul în joc. Orgoliul şi atât. E foarte bine să fii lucid. Dar şi luciditatea apare cu vârsta... Mă durea.

— Te înşeli. Îmi place să spun oamenilor ce cred. Ce ştiu. De oamenii străini îmi pare mai mult rău decât de mine...

Mă durea, mă durea! Ştia că mă doare, vedea că mă doare, simţea că mă doare! Că urlă toată fiinţa mea în spatele zâmbetului aceluia stupid, prefăcut ironic, în fond neputincios şi jalnic.

Cu ea făcusem primul pas peste pragul a ceea ce se cheamă viaţă, de mână cu ea ori mai bine zis împins de ea. Şi cum era ea vinovată, de ce-şi spunea ea vinovată, când eu, numai eu eram vinovat de toate, că în faţa firescului eu, talentatul, flibustierul, semigenialul mă pierdusem ca un copil în faţa a două cutii de bomboane felurite!

Ea îmi întinse două petice de hârtie în faţă:

— Nu prevăzusem mărinimia ta. Am scris două declaraţii, recunosc, dictate de el. E doar din justiţie! Aceasta e declaraţia ta. O poţi iscăli. Vom intenta noi procesul.

Iscălii fără să protestez.

Împăturii hârtiile şi i le întinsei.

— La prima instanţă va fi nevoie de prezenţa ta.

Mă înclinai foarte ceremonios.

— N-ai nimic de băut?

Îmi amintii de sticla lui Maier, lăsată în ajun. Bietul Maier! Ce ştie el de înstanţe şi de idoli sfărâmăţi după ce ani mulţi i-ai cioplit aproape inconştient!...

— Pentru tine, Radule! Pentru tine, Negrescu.

— Pentru voi!

Ea se ridică.

— E timpul. Nu vrei să mă săruţi? Pentru ultima dată...

„N-ai mai sărutat niciodată o femeie?“, mă întrebase atunci. Mai sărutasem o femeie. O, chiar... multe... femei!.. „Minciunosule dulce! Uite-aşa!... Îţi place?...“ Da, îmi place...

Îi sărutai amândoi obrajii.

— Sărută-mă!

Îi ghiceam sub pleoapele închise ochii căprui, cu pupilele veşnic dilatate, ca de o spaimă.

— Sărută-mă!

Avea un păr moale, ce i se împrăştia atunci pe faţa albă a pernei ca o pată de cerneală neagră mâzgălită şi întinsă pe un caiet.

— Sărută-mă! Tare!...

Afară mătuşa Maria chema puii. Unul din ei va cădea jertfă mesei mele de la prânz. Pe podele, paltonul ei mi se păru pe o clipă blana unui urs care acoperise un trup de femeie, cândva, în epoca de aur sau cel puţin de bronz a omenirii.

— Vrei să rupem hârtiile acelea?...

Nu voiam nimic. Voiam să mă ştiu departe, altul, mai bun sau mai rău, să nu mă ştiu deloc...

— Nu trebuie...

Îmi amintii deodată că o cheamă Lida. Ciudat, înainte, când mă gândeam la ea, nu-i gândeam niciodată numele! Lida!... Lida...

— Ai să râzi de mine... Ai să râzi...

— Lida!...

Cândva, în adâncurile de nepătruns ale timpului omenirea s-a născut fericită. A făcut-o nefericită credinţa.

Şi eu credeam.

30 octombrie.

...Se zice că N. s-a împăcat cu soţia. Îmi pare bine de ei, deşi nu cred: informaţia mi-a servit-o Otilia. Şi nici nu arată ca după o împăcare. Acum îmi dau seama că m-am gândit mult la dânsul, mai mult decât ar fi fost normal. Într-adevăr are ceva ce atrage. Îmi place şi, probabil, dacă n-ar fi fost Pablo şi principiile mele cam demodate, m-aş fi îndrăgostit de el. Şi totuşi mă simt bine cu dânsul, uşor, de parcă ne-am cunoaşte de o sută de ani. Dacă stau să-l compar cu Pablo, fără discuţie că el e pe planul întâi. Pablo nici la brâu nu-i ajunge. Ei, dar... Îmi pare bine, mai bine zis mi-ar părea bine să se fi împăcat! Cumătriţele discută chestia aceasta agitate, de parcă ar fi în joc propria lor fericire! Tare mi-i scârbă!...

. . . .

1 noiembrie.

...Lucica s-a mutat la Recea-Nouă. Câţi copii au părinţi atât de înţelegători! Eu aş fi spart capete!

Băieţii au scris la „Tinereţea“. Mi-au comunicat în taină acest lucru. Înseamnă că nu m-au ostracizat! Parcă-l văd pe Pablo cu scrisoarea lor în mână: „Recunosc copita Viorică!“ I-am scris şi eu imediat, ca să nu facă vreo prostie...

VII

Spânu se purta aşa, de parcă nu se întâmplase nimic. Onoarea şcolii era salvată, mama fetiţei celeia, Lungu, fusese mutată la contabilitatea colhozului, la Recea-Nouă, şi bineînţeles îşi luase şi fiica.

— A fost foc, se mulţumise odată să constate directorul. Altfel nu era fum! Credeţi că degeaba s-a mutat muta ceea la un loc mai rău?

Otilia dispunea de amănunte în această chestie, se vedea pe mutra ei gravă, dar cu o expresie de nerăbdare prost ascunsă. De altfel, mai avea, probabil, şi informaţii de alt soi, pentru că şi Tamara, şi instructoarea de pionieri cătau destul de prietenos la mine, iar într-o zi Tamara declarase în cancelarie, fără nici o adresă, deşi, în afară de noi doi, mai era în odaie doar Maier:

— Totu-i bine dacă se termină bine şi omul se adaptează până la urmă...

Viorica mă ocolea. Făţiş nu. Aveam însă această senzaţie. În cancelarie arbora un aer independent, de parcă n-ar fi observat privirile vrăjmaşe ale „grupului Spânu“ după cele petrecute la adunarea convocată de director. Nu se sfiise să spună tot ce credea despre felul cum e înţeleasă educaţia în această şcoală (în treacăt, nu mă cruţase nici pe mine!), dar n-o susţinuse decât Petcov, un bătrânel care preda rusa şi, cu câteva fraze foarte generale, eu. N-avea de ce să-mi fie recunoscătoare, dar orice om în

situaţia ei ar fi căutat un sprijin. Şi totuşi se ţinea bine, cu toate măruntele şicane ce i le făcea Spânu, care habar n-avea că şi biruitorii pot fi mărinimoşi. Biruise doar, salvase onoarea şcolii: orice om, care fuge când e acuzat de ceva, e vinovat fără îndoială!

Încercasem de vreo câteva ori să intru în vorbă cu ea, de vreo două ori o şi condusesem până acasă, dar simţeam că se schimbase ceva, şi ce anume nu puteam înţelege. Căutam să mă conving că, în fond, nici nu mă interesează nimic şi totuşi mă interesa. Cu ea puteam discuta. Maier mă asculta numai.

Maier mă vizita regulat, în fiece seară, şi tăcea.

La începutul lui noiembrie, în preajma sărbătorilor, îmi făcui pe neaşteptate un prieten.

Imediat după ultima oră pornii spre poştă. Vreo câteva sute de metri mă însoţi, până la poarta casei lui, Pintea:

— Nicolaevici, dacă nici în anul curent nu ne cinsteşti cu persoana dumneatale... Vreau să zic că dacă nu rămâi cu noi la petrecerea de sărbători, să ştii că...

Ne despărţirăm fără să aflu ce anume straşnice măsuri vor fi luate în cazul că nu voi cinsti „cu persoana mea“ petrecerea tradiţională şi-mi văzui de drum.

După calculele mele era timpul să primesc scrisoarea. „Marele semnal“.

Auzii din urmă nişte paşi grăbiţi, care încetiniră în dreptul meu:

— Radu Nicolaevici, se poate să merg alături?

Era Armaşu, dintr-a noua „a“, cel mai nefericit îndrăgostit de pe pământ. După felul cum tăcea, simţeam că vrea să-mi spună ori să mă întrebe ceva însemnat.

— Cântă, Ionică, ce te doare?

— Nu mă doare nimic. Aşa, am văzut că mergeţi singur şi am crezut că poate vi-i urât...

Ia te uită, şmecherul.

— Mai scrii scrisori la fete ori ba?

Îl privii cu coada ochiului. Se posomorî.

— Radu Nicolaevici, dumneavoastră credeţi că-i drept... ce-a făcut cu Lucica Lungu?

— Cine, Ioane?

— Cine... directorul!...

— Păi nu i-a făcut nimic! S-a mutat maică-sa la colhoz... Nu putea s-o lase aici!...

— Da, spuneţi aşa ca să nu vorbiţi cu mine.

Al dracului om! Cearcă şi-ascunde ceva de ei. Copii!

— A făcut-o de râs în tot satul. Şi degeaba. Că o fată ca Lucica...

— O iubeşti, Ionică?

Nu-mi răspunse. Voinic flăcău, aproape de statura mea.

— Şi dacă-i aşa, Ioane, ce-ai făcut s-o aperi? Să-i aperi cinstea? Ţi-ai luat toată vina-n spinare şi ai trântit uşa? Şi ce vină aveai să ţi-o ei toată asupra ta? Ştii că era cât pe ce să zbori de la şcoală?

— Ei, nu mă mai prăpădeam eu... Că tot am să plec, mătincă... Tata zice să mă duc la o şcoală din oraş, c-aici colhozul mă aşteaptă.

Ne oprirăm în faţa poştei.

— Şi zici că vrei să pleci... Bun... Nu-i rău!

Nu mai ştiam ce să-i spun. Nu-mi aminteam nici una din formulele ce trebuie folosite în asemenea cazuri. Să fi vorbit ca de la bărbat la bărbat!... I-aş fi comunicat alte formule. Sfaturi! Cât de uşor dăm sfaturi! Ca hainele folosite, pe care nu le mai putem noi înşine purta. Ţi-i rău? Vai, fă aşa! Ţi-i bine? Ah, fă aşa! E atât de simplu când ni se cer!

Ionică se hotărî:

— Radu Nicolaevici, directorul nostru...

Ce sfaturi dă pedagogia în asemenea cazuri? A, da: autoritatea!

— Ionică, n-ai vrea să vorbim despre altceva?

El râse:

— Ştiam că sunteţi cu noi! Şi fran... şi tovarăşa Vrabie! Şi nu

ne lăsăm noi aşa! Nu mai suntem copii! La revedere, Radu Nicolaevici.

Îmi întinse mâna.

Ar fi trebuit să-l sfătuiesc să nu mai facă aşa: cei mai în vârstă întind mâna primii.

I-o strânsei tare şi el o luă pe lângă poştă la deal: drumul acesta ducea la Recea-Nouă.

...Lida îmi comunica în câteva rânduri foarte oficiale (se vedea că are un redactor jurist!), că hârtiile fuseseră primite, iar citaţia mi-o va trimite post-restant. Pentru o publicitate mai mică. De altfel, în acelaşi scop şi anunţul respectiv îl dăduse în ziarul din raionul unde avea să plece.

Dar plicul celălalt, cu antet şi adresă tipărită la maşină, nu era.

Nu e nimic mai păcătos pe lume decât să aştepţi. O fată, o viaţă mai bună, un tren, un pahar cu bere, un „da“ sau un „nu“...

Şi trebuia să aştept.

4 noiembrie.

...Pablo nu-mi scrie de două săptămâni. N-aş putea spune că sunt neliniştită, şi anume faptul acesta mă nelinişteşte. De când nu mai suntem împreună zi la zi, am început să-mi dau seama de multe lucruri. E totuşi un om al dispoziţiei, sunt sigură că dacă s-ar lua cineva de capul lui, ar putea face din el orice. Nu s-o fi luat oare cineva?... Dar e cinstit, cu toate acestea. Nu-l cred capabil de o porcărie, nu e în stare. De ce nu mi-o fi scriind? Câteodată mă întreb dacă n-am greşit, amânând pentru un termen nefixat răspunsul la „cererea“ lui. Alteori mă chinuie un gând rău, răutăcios — că nu l-am lăsat să vină şi el aici, să mai fiarbă şi el în zeama asta! Dar ţine atâta la gazetăria lui! Ori poate nu i-ar fu stricat nici pentru gazetărie un pic de legătură cu viaţa“? Ar fi fugit, bietul băiat!

Cu N. suntem prieteni la cataramă. Nu ne comunicăm încă intimităţi, dar avem ce vorbi. M-a condus acasă de vreo câteva ori.

Nu-mi face curte. Am auzit că divorţează. Totuşi mă pricep un pic la oameni!

Îmi place, e un băiat bun. Numai vezi, păzea, Viorico, să nu te îndrăgosteşti!

Spânu mi-a făcut ori, mai bine zis, a încercat să-mi facă un scandal grozav: am câţiva cu note rele.

Las', nenicule, că-ţi arăt eu la consiliu!

Nici mama nu-mi scrie...

VIII

În ultima zi de şcoală, în faţa sărbătorilor, mă aştepta o surpriză.

După consiliul pedagogic o condusesem acasă pe Viorica, se-nţelege, până la punte. Botezasem construcţia asta şubredă, „puntea măgarilor“, în gând, natural, pentru că n-o mai puteam trece din seara aceea.

Cu toate că întreg consiliul fusese, de fapt, un fel de reprezentaţie în beneficiul Vioricăi: lăsase vreo cinci puturoşi cu note proaste şi îl făcuse pe Spânu să-şi iasă din pepeni („mare nevoie de franceza matale, chiar au să se prăpădească în colhoz fără limbă străină!“), discutasem despre cu totul alte lucruri. Îmi plăcea fata. Ştia ce vrea şi posibil că o şi invidiam pentru asta.

Bănuiam că societatea mea nu-i displace şi o întrebasem de ce mă evită, totuşi, de câte ori are ocazia.

— Păi eşti om însurat, dom'le, n-ai vrea cumva să-ţi sar de gât?

N-avea nici un rost s-o contrazic...

Mă întrebam ce vreau de la dânsa. Să fi fost pricina doar că aflasem în ea un tovarăş de discuţii şi un ascultător nu prea docil? Prea puţin probabil. Atunci?..

Acest „atunci“ mă frământa când intrai în casă şi-l aflai în faţa etajerei, cu un volum din Enciclopedie în mână, pe brigadier.

— Nu te aşteptai, tovarăşe Negrescu, ai?

Nu mă aşteptam.

— M-am sfădit cu nevasta. Hai cu mine...

— Unde?

— Hai. S-a vedea el. Îmbracă-te frumos.

Abia acum observai că era gătit ca un mire.

— Bine, dar deseară, la şcoală...

— S-a trece şi fără noi. Învaţă-mă şi pe mine oleacă de viaţă, că avem cu ce-o vedea!

Se bătu cu mâna peste piept.

Nu-l cunoşteam pe omul acesta. La cramă, când făceam „politehnizare", parcă-mi plăcuse.

Era o idee, deşi, din curiozitate ori poate din alte pricini, aş fi rămas la serata de la şcoală. O să ne înglodăm, desigur, la ospătăria din raion, o s-o facem lată şi o să ne-ntoarcem în zori îmbrăţişaţi.

În cinci minute arătam şi eu ca de nuntă.

La sosire nici nu observasem „GAZ"-ul din faţa porţii.

— La oraş, Vasilică, zise el şoferului, când trecurăm prin dreptul ospătăriei. În capitală!

Vasilică scuipă în palme, îşi frecă mâinile şi mări viteza!

Satul natal, oraşul natal, meleagurile natale! Nişte locuri unde se trăieşte mai ades cu inima, şi mai rar cu raţiunea. Şi totuşi îmi plac dealurile acestea albastre şi goale, solemne şi priporoase, peste care s-aştern şoselele ca nişte vârci pe-o faţă de bărbat. Şi viile acestea îmi plac, înfipte adânc şi hotărât în ţărână, ca nişte sonde să pompeze la lumină bucuria şi lacrima din inima cu sevă tare a pământului.

Şi geometria ciudată a satelor colorate îmbietor...

— Mi-aţi aprins paie-n cap, făcu brigadierul. Credeam că doarme. I-am spus directorului câte ceva despre istoria ceea.

— Parcă eraţi prieteni...

— Ca prieten i-am şi spus-o! dădu el din mână şi oftă: Bine-i să nu ştii ce fac şi ce gândesc prietenii... Ce ştiam eu de Spânu?

Hai noroc! Să fim sănătoşi! Gâl, gâl, gâl... Prost un an, prost doi, dar cât se poate? Că-i de atâţia ani aici. Poate că noi suntem proştii şi ne credem deştepţi? Şi chiar tont să fie, cine să-l zădăre, să-l facă să-şi scoată coarnele de bou, să le văd şi eu? Şi iaca, i le-a scos mititica ceea. Ai? Ca şi ariciul, pân' nu-i baţi în coasă, nu-ţi joacă!

Şi pe tine, nenicule, văd eu că n-ar strica să te calce pe coadă cineva, să-ţi arăţi colţii, că-i ai, mi se pare. Adică te-a şi călcat, de nu mă-nşel! Deocamdată bravo! Dar zi-i aşa şi mai departe! Să ştii că-mi placi!

— Se vede că nu ţi-ai venit încă în fire: ce-o fi păţit, adică, Filimon acesta, ce vrea de la mine? Aşa-i?

Nu-i chiar aşa, dar să admitem.

— Sincer vorbind, nu mă aşteptam. În doi ani n-am prea avut ocazia...

— Da de ce! Spune drept: nici n-ai avut de gând să faci prietenie cu noi... Parcă nu te-am văzut deodată că n-ai venit la noi, da ai fugit din altă parte? Când n-ai trei ruble de rachiu, îs bune şi zece copeici de pâine!... Zic de prieteni...

— Ştii că nu eşti prost, brigadierule!

El râse:

— Dar am zis eu că-s prost?

Tăcurăm câtăva vreme.

— Vrei să pleci de la noi, zise într-un târziu. Chiar aşa de greu e să te aranjezi la centru?

Îl cercetai cu coada ochiului. Nu arăta să mă întrebe, mai degrabă afirma.

— Depinde unde...

— Şi dac-ai stat totuna doi ani aici, puteai să faci oleacă de treabă bună...

— Se plâng elevii?

Lăsă să-i cadă mâna pe genunchiul meu. O avea destul de grea şi, probabil, aspră. Îmi făcu din ochi:

— Ehe-he, dacă m-aş putea eu preface aşa ca mata că nu pricep nimic, de mult eram preşedinte ori chiar mai sus!..

Curios om. Îl înţelegeam: o mie de prieteni la succes şi nici unul la pagubă. Iar după câte ştiam eu, colhozul nu era din cele strălucite, deşi brigada din Recea-Veche ţinea destul de tare. Şi-apoi Tamara...

— Ştii ce mă gândesc eu câteodată? Să-mi iau lumea-n cap. Să mă ascund undeva, adică nu, nu să mă ascund: să mă duc!.. Ştii că n-am citit o carte de zece ani? El mă privi cu nişte ochi aproape furioşi. Ştii că mi-i ruşine să stau de vorbă cu mata, pentru că n-ai ce vorbi cu mine? Ştii că am făcut doi ani la Institutul Agricol? Ştii c-am fost numai o dată în viaţa mea la teatru, şi atunci pe scenă, în prezidiu, la o adunare a fruntaşilor?... Şi mata mă întrebi de prieteni... Cum e turcul, şi pistolul!...

Se lăsa seara. Oraşul apăru brusc, aşternut întreg la picioarele noastre. Clipea vesel din mii de ochi de toate culorile, ademenitor.

— Un ceas de drum de la o lume la alta, zise el, când Saşa, chelnerul, ne făcu rost de-o măsuţă („Să nu fac eu pentru dumneavoastră, don' Negrescu. Eu sunt Saşa, nu coadă de câine! Ce servim azi?"). De-am avea şi noi o treabă ca asta în sat, poate am găsi şi ceasul cela mai des...

— Mare lucru! Cine vă opreşte să faceţi ceva la fel?

El mă privi, de parcă mă vedea întâia oară.

— N-ai luat seama, zise, chiar n-ai luat seama cum ni-i ruşine că facem copii? Parcă nu ştiu toţi că viaţa începe din pat? Da ia să spui undeva lucrul ăsta!... Şi ne prefacem că nu ştim nimic, începem să trăim care la opt dimineaţa, care şi la şase... Şi cum punem lacătul la slujbă, cum sfârşim şi viaţa. Numai că viaţa se mântuie o singură dată şi tare te mai muşcă dacă te faci că n-o vezi...

Saşa părea cu aripi la picioare. Ţinea grozav la muşteriii sosiţi de la ţară, îi iubea şi-i servea cu cea mai mare viteză posibilă. Curând măsuţa noastră arăta ca un stand cu tema „Belşugul" la o expoziţie culinară.

— Râdea nevastă-mea de un nebun, cum i-a zis ea, care a făcut vreo două universităţi şi pe la patruzeci de ani a mai terminat şi medicina, ca să plece în Africa, să lecuiască bolnavii...

— Albert Schweizer, doctorul Schweizer.

— El. Brigadierul răsturnă păhărelele umplute de chelner în două pahare mari şi le adăugă ochi din sticlă. Hai să bem pentru oamenii nebuni!..

...Pe la patru dimineaţa maşina opri în faţa şcolii. Geamurile cancelariei erau luminate şi întredeschise. Petrecerea era în toi. Se auzea glasul lui Spânu, un tenor înalt şi neaşteptat de curăţel: „La raion la Va-ran-cău... Of şi iară o-o-of!..“

Brigadierul coborî, îmi strânse în tăcere mâna şi se îndreptă cu pas aproape sigur spre casă, alături.

Abia în zori adormii. Mă temeam singur în odaie, pentru prima oară încercam senzaţia asta.

Ori că băusem prea mult?

7 noiembrie.

...Singură.

Cuc.

Ieri-seara a fost mare bal la şcoală. L-am aşteptat pe N. să vie să mă invite. N-a venit. N-a sosit nici Pablo.

Am băut câte un pahar de vin roşu cu lelea Safta. „Eu de sărbătorile tovarăşilor beau vin roşu, da de-ale popii — de-acela alb“. „Două vădane!“, ne-a botezat ea pe amândouă. Dacă nu l-aş fi aşteptat pe Pablo, m-aş fi dus acasă. Dar mi-ar fi fost greu. Şi mamei mai ales. E mai bine aşa.

Şi curg aşa de încet zilele, Doamne!

„De neurastenie fugărit
M-am dus să caut liniştea la ţară...“

Am găsit-o!...

IX

Mă gândesc adeseori că e mult mai simplu să trăieşti când inversezi anumite axiome. Să admiţi, de exemplu, că drumul cel mai scurt între două puncte nu e o dreaptă, ci o curbă, sau că prostia e superioară inteligenţei... Şi într-un caz şi în celălalt se pot observa doar schimbări de cantitate, nicidecum de calitate, şi cum cantitatea creşte, ai, vorba ceea, de unde alege! Dacă porneşti dintr-un punct spre altul şi drumul e curb, deci mai lung, ai tot timpul să te răzgândeşti în mers şi să faci cale-ntoarsă. Iar în cazul cu inteligenţa e mult mai uşor s-o faci pe prostul... Şi mai convenabil...

Din fericire gânduri de soiul acesta îmi vin destul de rar şi pun la baza celor mai multe lucruri pe care le fac axiome, fără să-mi dau seama, natural, pentru că orice adevăruri evidente mă scot din sărite şi mă străduiesc, pe cât posibil, să le pun la îndoială...

O, ştiu că aceasta e una din trăsăturile caracteristice ale spiritelor elevate, dar îmi face impresia că trăsătura aceasta e şi unica ce m-ar putea apropia de acele spirite...

La cei douăzeci şi şase de ani ai mei sunt un Galois mort cu cinci ani în urmă, fără să fi lăsat urmaşilor măcar încercarea de a descoperi apa caldă.

Adică încercarea da, atâta doar că îmi dau seama, pe zi ce trece, că n-am pus la îndoială multe din axiomele de care-ar fi trebuit să mă îndoiesc.

Ştiu mulţi care traduc „îndoieşte-te“ cu „cocoşează-te“.

Şi care aşteaptă să li se spună „îndoieşte-te“.

Şi care aşteaptă să li se indice obiectul precis al îndoielii.

Acei care-ar fi ocupat locul meu, de m-aş fi născut un Galois.

Când am fugit acum doi ani de la locul care trebuia, da, trebuia să fie al meu, n-am înţeles fuga aceasta ca o dezertare din faţa propriilor aspiraţii... Apoi am devenit superstiţios: aveam

nevoie de un stimulent, simţeam că am nevoie de el şi mi l-am inventat. Un stimulent concret, dar o superstiţie în fond. Totul trebuia să înceapă de la un punct nou, şi dacă punctul ar fi fost marcat, toate s-ar fi sfârşit ori, mai precis, ar fi continuat bine.

Vorbesc de „Marele semnal".

După sărbători, în primele zile chiar, sosi în sfârşit şi el.

Când deschideam plicul nu mă cuprinse tremurul pe care mi-l imaginam cu evlavie de mai bine de jumătate de an.

O aşteptare exagerat de lungă poate lipsi de savoarea bănuită chiar şi cele mai tainice şi mai dorite vise.

Ori poate nu era doar prea lunga aşteptare la mijloc!...

Da, comisia aprobase cererea mea, în două săptămâni trebuia să mai prezint şi alte documente (vezi anexa), iar la zece decembrie (încă o lună!) să mă prezint ş. a. m. d.

Eram colaborator ştiinţific inferior al Institutului de Fizică şi Matematică...

Spânu era fericit, era în al nouălea cer de bucurie pentru norocul ce mă pocnise, le merge grozav unor oameni! Să nu cred eu că ţine minte toate vorbele ce i le-am spus în doi, ori că s-a supărat pentru aşa fleacuri! Da de unde! El ştie că oamenii tineri spun vorbe de care le pare rău pe urmă, dar cu vremea îşi dau seama că cei mai în vârstă le vor binele. Mi-ar putea fi tată, dar există oare o problemă a părinţilor şi copiilor? Ideologie străină, inventată special pentru a dezbina colectivele noastre sănătoase! Aşa şi cu mine, el crede c-am să mă schimb, că n-am să-i port pică, mă rog, crezi că-i aşa de uşor să fii director şi să-i împaci pe toţi? El îmi dă drumul să plec, da, cu bucurie şi cu părere de rău, dar ce să-i faci! Iaca, numai la raion ce-or zice... Dar nu-i nimic, aranjează el cumva!

Adică trebuia să fiu atent.

O anonimă la institut i-ar fi făcut pe băieţi să râdă, la raion însă mi-ar fi putut pune beţe-n roate.

Maier îmi strânse mâna.

— Când mi-ai spus în seara ceea, nu te-am prea crezut. Îmi pare foarte bine... Nu mă privea în ochi. Îşi cerceta galoşii murdari de noroi, erau primele ploi din toamna aceasta. Te invidiez...

După escapada cu brigadierul, Tamara nu vorbea cu mine. („Poţi să-ţi faci de cap cum vrei, tovarăşe, dar nu te-apuca să strici oamenii cumsecade, eu n-am să las lucrurile aşa, până sus am să mă duc!“) Şi declaraţia directorului în cancelarie, cum că unul din învăţătorii noştri l-a prins pe Dumnezeu de barbă, o făcuse să arunce fără adresă: „Dac-aş bea şi eu cu dânşii şi pe mine m-ar lua!“.

Zilnic se auzeau ţipete din curtea vecină. Îmi părea bine de brigadier. Discuţiile polemice dezmorţesc minţile căzute-n lâncezeală... Era prima mea faptă bună din satul acesta.

Pe drum Viorica mă întrebă:

— Ai petrecut bine de sărbători?

— Le-am petrecut acasă.

— Credeam...

— O, nu, în ajun doar. Restul zilelor am stat acasă.

— Şi eu. L-am citit pe Eluard. Tânărul. Decadentul. L-ai citit?

Nu-l citisem. Dar voiam să-l citesc numaidecât. O să mi-l dea chiar acum? Mulţumesc. În franţuzeşte o să-mi vină cam greu... Dar... Îmi amintesc adeseori odăiţa ei din casa Saftei. Curios, şi un om ca mine poate avea amintiri luminoase, fără nici o întâmplare ce le-ar fi putut fixa în memorie. Voiam să mai văd odăiţa...

— Are lelea Safta un nepot. Ţi-a fost elev. Capabil băiat.

Nu-mi puteam aminti nepoţii Saftei.

— Lupu.

— A, un matematician de forţă! În ce an e?

— A terminat şcoala la Recea-Nouă şi e tractorist...

— Credeam că e student.

— Am vorbit franţuzeşte cu el...

— Mi-ai spus că e foarte capabil!

— A terminat şcoala anul trecut.

Voiam să văd odăiţa cu icoane, cu o valiză sub icoane şi fotografii sure-gălbui...

— Nu te-ai gândit niciodată la soarta copiilor care-ţi trec prin mâini?

Nu mă gândeam nici la soarta mea, decât retrospectiv. Un an, doi ani, trei ani... Mulţi ani. Ultimul an. În urmă. Înainte vedeam detalii, ansamblul nu. Uneori chiar amănunte secundare...

— Mă gândeam la băiatul ăsta, Lupu, zise Viorica. Nu i-a ajuns un punct ca să treacă admiterea. Acum îşi face stagiul în producţie. Se însoară mâine-poimâine... Şi s-a zis cu universitatea; locul lui îl ia cine ştie cine, căruia n-o să-i ajungă trei puncte, dar o să aibă un surplus de doi ani, de trei ani, de zece ani pe străzile oraşului... Şi insistenţa necesară... Păcat că nu te-ai gândit la lucrurile astea...

Întotdeauna trebuie să fie cineva, care să aibă ceva în plus faţă de alţii: o mustrare, două mustrări, trei mustrări. Sau o lipsă de capacitate, două lipse de capacităţi... Aceştia ştiu de obicei ce vor de la viaţă. Aceştia câştigă.

Atâta vreme cât ceilalţi se întreabă: „Ce vreau sau ce nu vreau“. Cât timp ştiu ce nu vreau. O negare nu e o afirmare. E primul stadiu al ei.

— Unii neagă. Alţii vin să afirme. Diviziunea muncii!

— Dar nu întotdeauna vin să afirme cei care trebuie. Să mă ierţi, Radule, din seara aceea nu-mi mai spusese niciodată pe nume. Vreau să te înţeleg şi nu pot. Eşti lunecos ca un ţipar.

— Sunt foarte simplu. Vreau ceva. Dar nu ştiu ce. Ştiu ce nu vreau. Nu vreau prostie, nu vreau ipocrizie, nu vreau fraze mari care ascund fapte mici, vreau să fie aşa cum cerem să fie... Nu-l vreau pe Spânu şi ai lui, vreau să ai dreptate tu, Viorico, şi toţi ceilalţi care au dreptate...

— Şi pui umărul cu fraze mari care dau iluzia unui efort. Îţi asumi locul unui demiurg, să distribui sarcinile şi răsplata, fără

să-ţi murdăreşti mănuşile albe... Oamenii ca tine cresc răul, pentru că îl zădără în loc să-l smulgă... Îl contemplă zâmbind cu dispreţ...

Ploua mărunt de tot, a doua zi, dar drumurile prea uscate de-o toamnă secetoasă nu erau încă desfundate.

Ea se opri brusc:

— Ştii că m-aş fi putut îndrăgosti de tine dac-ai fi fost niţeluş altfel?

Suflă adânc. Eliminase tot aerul din piept odată cu declaraţia. Râse.

— Platonic, se-nţelege!

În odaia Vioricăi ardea lumina. Abia începuse să se-ntunece.

— O fi lelea Safta...

Era un tânăr, care sări zgomotos de la masa încărcată cu tot felul de bucate. O prinse de umeri, o măsură şi o sărută pe amândoi obrajii:

— Aşa arată adică un intelectual de talie rurală! Noroc, Viorico!

Viorica se desprinse sprinten din îmbrăţişarea oaspelui.

— Faceţi cunoştinţă: colegul meu, Radu Negrescu. Pavel Ionaşcu, ziarist. „Pablo“, fost coleg.

— Aha, urlă „Pablo“, scuturându-mi mâna, am şi rivali! Şi eu care credeam că te păstrez aici ca într-o colivie! Formidabil!

Tânărul se simţea ca acasă. Safta îl mânca din ochi, părea că sunt prieteni de când lumea.

— Nici nu mă-ntrebi ce vânt m-aduce, ai? se miră el. Ia ghici?

Viorica zise:

— Credeam că vii de sărbători.

— Nu, n-am putut face nimic, ţi-am scris, jivină albastră! Avem un redactor nou, comsomolist înfocat! Pulbere! Am reuşit să-l duc de nas: am venit într-o deplasare, oficial, ca să zic aşa!

Găsii că e timpul cel mai potrivit să mă retrag. În ochii ei se putea citi cu mare uşurinţă că relaţiile lor sunt mai puţin decât oficiale. Iată-l aşadar pe omul de dincolo de Viorica. Omul care-i

programa părerile, ideile, atitudinile şi aspiraţiile. Să n-o fi ştiut pe ea, mi s-ar fi părut cam degajat. Interesant, începeam să descopăr că şi bărbaţii pot fi invidioşi: îl invidiam. Nu pentru Viorica. Eu n-aş fi fost în stare să-mi modelez o pereche aşa cum reuşise el s-o facă. M-aş fi plictisit, şi-apoi omul se străduieşte mereu să fugă de propria umbră, n-aş fi putut-o răbda. La ce m-aş fi căutat în altul, de ce m-aş fi lipsit de surpriza să mă descopăr în mine însumi?

De ce-l invidiam atunci?

Pentru odăiţa asta, posibil. Pentru pereţii cu icoane şi fotografii şterse de vreme...

Începeam să devin sentimental.

Viorica mă conduse până-n prag.

Nu-mi spuse nimic.

Acasă mă aştepta Maier.

— Adică mă laşi. Pleci, zise el la al doilea păhăruţ. Venise cu sticla lui.

— Bătrâne Boris, începi să ţii cuvântări patetice!

N-aveam nici un chef de vorbă.

Obişnuit să mă asculte, Maier îşi permise totuşi a doua frază:

— Îmi pare rău că pleci.

Era ultima în seara aceea. Cineva bătu la uşă. În tindă se auzi vorbă, apoi mătuşa Maria.

— Ai oaspeţi, Radu Nicolaevici!

— Aşa-i că te miri, strigă ziaristul. Ţărăncuţa asta nu vrea să doarmă sub un acoperiş cu mine! Unde aveţi aici Oficiul stării civile?

Viorica îi acoperi gura cu palma, râzând:

— Eşti insuportabil, Pablo!

— Ai început să te adaptezi la mediu! observai eu.

— De ce, zise ea, ştiam că o să-ţi placă să-mi faci un mic serviciu. Şi-apoi Safta n-are al doilea aşternut...

— O, se bea coniac la ţară! făcu Pablo. Nu insistaţi, mai mult de-un pahar-două nu servesc!

Maier se ridică să ia din dulapul mătuşii Maria două păhărele.

Mă bucuram că ziaristul rămâne la mine.

Habar n-am de ce mă bucuram.

E drept că m-am simţit întotdeauna furat sau cel puţin jignit când se-ntâmpla să văd o femeie frumoasă în societatea altcuiva decât a mea, dar până la gelozie...

Aiurea!

Ionaşcu se apucă să-mi cerceteze biblioteca fără umbră de jenă.

— Ia-te, bă amigo, ce rarităţi! Fii atent, Radule, percheziţionează-mă dimineaţă, sunt cleptoman, mai ales la cărţi...

Petrecurăm o oră veselă, aş spune chiar neaşteptat de veselă. Ionaşcu era o antologie de umor universal şi un interpret excelent. Maier îl asculta, cu gura căscată, iar Viorica... Nu ştiu, n-o puteam privi. Avem şi noi ceva, bărbaţii... Pentru a doua zi, cum era duminică, hotărârăm o partidă de vânătoare în doi şi, cum asupra adunării creştea ameninţător pericolul povestirilor vânătoreşti, Viorica găsi că e timpul să se retragă.

— Cine mă conduce?

Sării în picioare, singurul.

Mă jucase ca pe un copil ziaristul!

Mi se părea că Viorica zâmbeşte.

— Ah, Pablo, n-ar fi rău să mai ei ceva lecţii de bună creştere! Leneşule.

— Da ce, mi-am câştigat picioarele la loteria de stat în bani şi obiecte? Trebuie să vă educaţi cadre proprii de conducători acasă!

Gluma atenuă puţin gafa.

Nu-mi place să fac gafe.

Şi nici ziariştii nu-mi plac.

10 noiembrie.

...Şi el şi-a petrecut sărbătorile acasă!

Au tras o beţie în ajun, cu soţul Tamarei, a fost un scandal

grozav, apoi a stat în casă trei zile! Mi se pare că-i plac. Sigur că asta nu schimbă nimic, dar ce fată nu s-ar simţi în al nouălea cer să placă! E poate şi o reacţie la tăcerea inexplicabilă a lui Pablo, dar nu e numai atât. Nu, nu e numai atât! Mă surprind des gândindu-mă la el... E greu să fii femeie. Avem noi, femeile, obiceiul să ne doară inima de toţi şi de toate, şi poate aşa aş explica cele ce se petrec în mine. Şi intuiţia a tot ce e bun în alţii şi ascuns... Cred că-i lipseşte un punct de sprijin, ca să poată răsturna multe. Nu e o inteligenţă comună. Dar e dezechilibrat, e copleşit de propriile contraziceri, e mărunţit de ele, scos din circuit. Nu ştie precis ce vrea, e cu alte gânduri şi idei mereu, şi toate, în fond, sunt menite să-l susţină doar în propriii săi ochi, nu să-l inspire. Şi îi lipseşte anume acel punct de sprijin, care trebuie să fie neapărat cineva. Un prieten. Un tovarăş înţelegător şi plin de răbdare, cum doar o femeie poate fi.

S-ar părea (oare nu vreau să mă îndreptăţesc faţă de mine însămi?) că nu mă gândesc dezinteresat la dânsul, dar te poţi oare rupe de asemenea gânduri, dacă omul la care gândeşti nu ţi-i indiferent? La ce m-aş ascunde de mine: nu, nu mi-i indiferent. Cum nu mi-i totuna ce se va alege de el.

Ştiu că trebuie să plece.

E omul pentru care aş fi în stare de orice. Sunt sentimentală, da?

Oare nu încerc în felul acesta să mă autosugestionez, să mă răzbun pe Pablo?

. . . .

X

Cu o lovitură de ghionder, bine potrivită, izbii barca în ascunzişul din fundul ochiului acoperit de lintiţă şi mă lăsai pe banca umedă de rouă.

Venisem mult prea devreme.

Luna mare şi roşcată, gata să scapete, crea, cu lumina ei

părelnică, burguri şi foişoare ciudate în grupurile de trestii nemişcate, iar liniştea cosmică ce stăpânea balta şi jocul stelelor în creţii apei veneau doar să întregească în imaginaţie impresia unei fantastice civilizaţii moarte.

De câte ori am trăit senzaţia asta şi nu pot să mă împac cu ideea a ceva obişnuit.

Gândurile, ba nu, simţurile sparg coaja prezentului, se dezgolesc şi fug undeva peste timp înapoi şi rămâi singur şi neputincios, asemeni primului vânător, în faţa apelor, a lumii, a tainei, Şi ca întâiul troglodit ridici ochii la stele şi...

Aţi încercat vreodată simţământul acela de turbare, da, anume de turbare, ce înlocuieşte îndată un altul, de uimire veşnică şi prosternare în faţa aştrilor? Da, constelaţii, planete, galaxii, roiuri stelare. Ani-lumină, mii de ani-lumină, miliarde de ani-lumină. Comete, nori cosmici, nebuloase spirale şi amorfe...

Şi?

Raţiunea le-a pătruns, le-a cercetat, le-a înţeles. Visul le-a încălzit şi le-a apropiat.

Dar mâna? Ochiul?...

Ca să le pipăi şi să urli: „Este!“?...

Niciodată.

Ştiu că sunt caraghios. Aş putea să mai trăiesc o mie de ani şi să nu mă neliniştească deloc faptul că n-am dat mâna cu încă două sau trei miliarde de oameni pe care nu-i cunosc pe această planetă.

Şi totuşi...

...Când luna scăpătă şi stelele începură să pălească, balta prinse să se acopere de negură şi, ca la un semn, de sunete. Măcăitul strident şi fluturatul fluierat al raţelor mari, ţipetele bănuitoare ale găinuşelor, ţârâitul întrebător al cârsteilor şi trâmbiţele false ale stârcilor se amestecară într-o cacofonie în stare să mângâie orice ureche de vânător adevărat. Unde line şi leneşe anunţau că şi lişiţele îşi părăsesc ascunzătorile, pentru bălăcirile acelea gălăgioase din preajma întârziatei lor plecări.

Apoi lovituri de lopeţi şi strigătul chemător-radios:

— Radule, ehe-hei!... Trădătorule!...

Era Ionaşcu. Încercasem zadarnic să-l trezesc, venise prea târziu şi băuse prea mult.

— Singur?

— Eu l-am adus.

Nu mă aşteptam: brigadierul. Îmi părea bine, la o vânătoare, singur, te simţi oarecum nefericit. Mai ales când tragi bine, cum era cazul meu.

— Păi aşa se face, musiu? Mă laşi să sforăi ca să pierd frumuseţe de petrecere?

— Dormi greu.

— Ca un om cu conştiinţa curată. Am trezit jumătate de sat! Am decretat stare de asediu.

Brigadierul râse:

— L-am găsit pe mal şi l-am luat cu mine.

— Nu ştiam că eşti vânător, brigadiere!

— Parcă ai timp de-aşa ceva? Împuşc mai mult păsărele pe hârtie.

Ionaşcu interveni prompt:

— Şi totuşi birocraţia nu l-a ucis! Un aforism: în fiece om este ceva omenesc! Bună, nu?

Brigadierul îl instală pe ziarist cu puşca gazdei mele pe-un popânzac în colţul opus al ochiului, apoi veni la mine.

— Aici e loc bun, ajunge pentru amândoi.

În veşnica noastră pasiune de a complica până şi cele mai simple, elementar de simple lucruri, găsim şi pentru ocupaţia aceasta a vânătorii zeci de epitete şi explicaţii: interes sportiv, fugă de realitate, odihnă pentru suflet şi altele care mai de care, când e vorba, în fond, doar de satisfacţia ce-o dai unui instinct primar şi nobil, cum nobilă, deşi crudă, e plimbarea de seară a unui leu în savană. Şi răgetul lui prevenitor cu tălmăcirea: „Atenţie, antilope şi zebre, eu, leul, am ieşit la vânat!“ îşi afla un corespon-

dent fidel în gălăgia infernală ce-o ridica de cealaltă parte a ochiului Ionaşcu, cu toate că avea să prevină doar biete raţe şi nu antilope...

— Ei, ăia, marii vânători! Când începe odată, c-am îngheţat?

— Cu gazetarul nu fierbi zeamă, observă brigadierul.

— Să nu-l luăm în seamă şi se linişteşte.

Primul stol trecu pe deasupra noastră pe neaşteptate, cu fluieratul acela reactiv, şi coborî peste trestii, la limpede. Erau din cele venite, călătoare din nord.

— Eu în lişiţele noastre nu trag. Şi nici în raţe, făcu brigadierul.

— În lişiţe nici eu, dar raţele cum să le cunoşti?

— Nu ştiu, dar parcă le cunosc...

— Te-a iertat nevasta?

Brigadierul râse.

— N-am întrebat-o... Şi zici că pleci?

— Plec.

Două împuşcături răsunară aproape concomitent, urmate de răcnetul lui Ionaşcu:

— Cade! Vine! Cade peste voi!

Pe cerul ce abia începuse să se lumineze creştea un punct negru, cu fluturări abia perceptibile pe de margini. Brigadierul lăsă arma cu care se făcuse una.

— Lişiţă. Îi dă pe de-a dreptul, ca un fier de călcat... Proaste-s, săracele.

Ionaşcu urlă:

— Este? A căzut?...

În aceeaşi clipă brigadierul luă la ochi şi două raţe mari se făcură ghem în aer, oprite de o putere nevăzută şi haină şi căzură cu plesnet în trestiile de alături.

— Oho-ho, brigadiere! Ai reacţia bună!

— Este? se interesă ziaristul.

— Ne mai lăudăm şi noi câte-oleacă, făcu brigadierul. Ştiu să trag şi pe-alături.

— Ce-aţi luat balta-n gură, nu se putea ogoi Ionaşcu. Aţi împuşcat ceva?

De fapt juca rolul unui gonaş: speriate de flecăreala lui, toate zburătoarele cârneau spre noi.

— Aveţi dreptate, zise Ionaşcu peste vreun ceas, când zborul de dimineaţă încetă brusc şi ne adunarăm pe popânzacul lui „să ne mai încălzim sufletul“ din prevederea brigadierului. Tot ce trebuie împuşcat pe lumea asta se împuşcă fără multă vorbă. Îmi place, mă fac şi eu vânător.

— Nu-i rău pentru un gazetar, râse brigadierul. Vânătoarea asta te odihneşte şi te face mai bun. Iar gazetarii îs oameni răi.

— Răi, pentru că ne grăbim. Toţi oamenii care se grăbesc sunt răi, ori mai degrabă înrăiţi. Numai că trebuie să vă spun în mare taină că toată gazetăria mea... Într-un cuvânt, mă ocup mai ales cu poezia...

— O, nu mă putui eu stăpâni, una dintre ştiinţele inexacte?

— De ce? pară el. E o modelare aproape matematică a sentimentelor. La urma urmelor, numărul de cuvinte e finit, iar poezia, infinită! Ca şi în matematica ta.

— Curios. O teorie nouă?

— Absolut inedită şi născută în acest moment. O patentez şi pentru încă un pahar din sticla ceea vând patentul!

Brigadierul îi întinse garafa.

— Poate ne zici ceva?

— N-aş vrea să vă stric dimineaţa! Adică o strofă... Doar ca să-mi confirm teoria. Am născut-o acum, între două împuşcături. Inspirată de vânătoarea asta. Poftim, deşi e numai un început.

Şi porni să recite cu glas cântător şi ochii pe jumătate închişi:

— Probabil omul s-a născut cu aripi. De unde dar acest instinct de zbor, să se adune-n stoluri călătoare, de cum începe vremea lui cuptor?... Priviţi-i cum îşi lasă cuiburi, scorburi, cum uită tot, aleargă şi asud şi cum pot spune numai două vorbe, infioraţi: „La sud! La sud! La sud!...“

Prea tare nu mi-a plăcut poezia niciodată. Am citit doar minimumul obligatoriu de poeţi mari şi am ştiut doar strictul abso-

lut necesar de strofe şi versuri. Aşa că nu mă putea cuceri prea lesne observaţia ştiinţific-justă cu privire la descendenţa omului dintr-un pterodactil, în ultimă instanţă. Dar chestia cu modelarea matematică a simţurilor şi numărul finit de cuvinte... Nu era prost băiatul! Şi nu-i puteam rămâne dator.

— Ştii, Ionaşcule, mă oprea ceva să-i spun Pavel sau Pablo, ştii, cu toate că-ţi recunosc patentul, aş fi vrut să-ţi expun o teorie a mea, care prezintă ceva tangenţe cu cele ce-ai spus. Un fel de aiureală, dar n-am comunicat-o încă nimănui... Uite, dacă e să luăm ca bază a tot ce există particulele elementare, păi şi numărul lor e precis, incomensurabil, drept, dar finit în Univers. Înţelegi? Iar cum atomii sunt combinaţii a doar câteva particule, şi moleculele — un amestec de câţiva atomi, pe lângă faptul că ajungem la concluzia că fierul şi creierul sunt doar combinaţii felurite ale aceloraşi particule moarte şi în felul acesta ştergem limita dintre mort şi viu, mai putem nota şi altă descoperire neaşteptată: că în Univers este o cantitate precisă — uriaşă, dar finită — de raţiune, poezie, idei, spirite... Înţelegi?...

Ionaşcu mă privi zăpăcit câteva clipe, apoi începu să râdă.

— Formidabil! Şi zici că n-ai mai spus-o la nimeni?

— Nu.

— Nici să n-o spui! Poţi fi legat pentru idealism.

— De ce? Oare am zis eu că gândirea nu e un produs material, un efect al unor combinaţii de particule materiale?

— Ai dreptate. Atunci înseamnă că poezie, idei, bancuri pot exista şi în afară de noi?

— Socoate!

Ionaşcu rămase pe gânduri, apoi izbucni:

— E un sofism la mijloc, dar nu-l pot prinde. Fizica voastră a înnebunit lumea.

— Nu-i nici un sofism. E contrariul reducerii la absurd. Aş numi chestia „dezvoltarea la absurd“. Ce zici?

— Hm... Îmi dai voie să mă ocup de publicitatea acestei teorii?

— Perfect. Onorariul pe jumătate. Teoriile hrănesc şi adapă cam slab...

Ne strânserăm solemn mâinile cu mărturia brigadierului, care ne ascultase în tăcere.

— Şi acum, tovarăşi, cu teoria să mai facem oleacă de practică, zise el, ridicând raţele şi invitându-ne să luăm loc în ambarcaţii. Tii, ce zeamă mai dregem!... Şi cum ziceaţi cu modelarea aceea? Ştiţi cum se modelează o zeamă?...

...Ei, orăşeni, care adunaţi în piepturile voastre supte toată microfauna pământului şi în timpanele voastre tăbăcite de civilizaţie — toate urletele metalului siluit! Mă prinde mila de voi, care n-aţi văzut niciodată stele goale şi mari, n-aţi tremurat niciodată de imensa tăcere a firii şi n-aţi auzit niciodată cum trece un vânt pe trestii...

Ce ban să vă cumpere atâta bogăţie ce se dăruie numai şi nu se pierde niciodată?

Ce panoramă să vă întoarcă ochii la vremurile acelea trecute, când toţi, şi om şi pasăre deopotrivă, aveau dreptul să pună liber piciorul pe pământ şi să se apere cinstit!

„Probiabil, omul s-a născut cu aripi...“

...Era una dintre primele duminici ce le petreceam la Recea-Veche.

Şi aveam s-o regret.

Cu toate că discuţia cu Ionaşcu părea mai degrabă lupta a doi cocoşi în prezenţa Viorică, care nu dădea preferinţă nici unuia.

Ori se prefăcea că n-o dă...

13 noiembrie.

...Dacă n-ar fi venit!... Nu-l mai aşteptam, în mine eram de mult împăcată cu gândul că nu mai e, că n-a fost, că nu va mai fi. Şi a venit. N-a simţit nimic la început, o, Doamne, el să simtă?! Apoi a înţeles. Dar ce-avea să înţeleagă! A încercat îndată să afle „obiectul“ şi, gândind că l-a descoperit, să mă descoase. El să înţeleagă că e în

mine totul şi numai în mine? Ce importanţă poate avea ceva concret, precis, când e vorba de suflet, de inimă? Şi-apoi ce poate fi precis? Oare eu ştiu? Oare nu aştept şi eu pe cineva, care să-mi explice mie, eu să explic cuiva? Pablo, Pablo! Iartă-mă că vorbesc aşa cu tine, măcar în gând, iartă-mă că mă joc aşa cu tine, pentru că nu mă joc, dar nu mai ştiu ce să fac şi ce să-ţi spun... Nici mie ce să-mi spun. E uşor să tălmăceşti simţurile, când nici sentimente nu-s, ci doar un presentiment al lor?...

Şi, iartă-mă iar, dar pentru mine ai venit tu? Nu pentru tine? Ca eu să nu cred cumva... Eu simt, eu ştiu tot, Pablo! Ştiu că nu schimbi nici un cuvânt din cele ce mi le-ai spus, dar trebuie să te jertfeşti?

Iartă-mă, te jignesc şi tu nici nu ştii măcar. E urât ce fac. Poate că vreau să mă îndreptăţesc şi...

Nu ştiu...

Pleacă, Pablo, pleacă! Fugi!...

XI

— Nu cunosc legile scrise sau nescrise ale ziaristicii, cred însă că în societatea noastră trebuie să ne conducem de normele etice existente. Nu văd de ce ar trebui să dezvălui numele autorului.

— Ba nu, ziarele dictează aceste norme, cum tot ele formează şi opinia publică în general. Aşa că... În cazul acesta nu văd de ce aş păstra aşa-zisul secret redacţional, ripostă Ionaşcu. La urma urmei, flăcăul acesta, Armaşu... da, Armaşu are dreptate, după cum m-ai convins şi tu, şi Viorica. Iar dacă directorul se leagă de el...

— Dacă se leagă de el?...

— E un material în plus. După o a doua intervenţie a oricărui ziar nu ştiu să nu se fi luat măsuri.

— Dar la perioada de timp dintre cele două intervenţii te-ai gândit, chiar admiţând că toate vor fi cum plănuieşti? Să-l foloseşti adică pe tânărul acesta ca o momeală să prinzi lupul?...

Ionaşcu mă privi superior:

— În primul rând toate vor decurge după un plan bine stabilit. Una. Iar a doua, nu fi prea sentimental. Uneori scopul, notează, zic uneori, aşa că nu mă confunda cu *„Il Principe!“* — scopul scuză mijloacele!

Adesea, când îmi place un om, mă străduiesc să nu-l pătrund în chiar tot ce spune. Probabil, din cauza că îmi plac prea puţini, iar în cazul acesta mai era şi altceva la mijloc...

— Între noi fie vorba, şeful e un pitecantrop şi ar fi în stare să mă asculte, chiar dacă i-aş propune să publice un articol în apărarea dragostei libere!...

— Şi totuşi te-aş sfătui să te mai gândeşti. Băiatul acesta îmi place. Nu s-a temut să iscălească. Nu se teme de nimic. Dar... dar de ce să-l izbeşti încă o dată de toată mizeria asta? E tânăr şi ar fi păcat să... să nu-l menajăm...

La ce dracu' mă bag eu în chestia asta! Mai ales când mă aflu cu un picior aici şi cu altul în viitorul luminos al unei activităţi noi pe alt tărâm? Şi după doi ani de independenţă relativă şi neutralitate... cum să-i zic? defensivă! Poate-oi fi devenit într-adevăr sentimental? Ba nu, dar flăcăul ăsta, Armaşu... Oamenii nu trebuiesc minţiţi. Dar şi adevărul trebuie spus la vremea lui! Şi un adevăr poate avea efectul unei minciuni, când pică în mâini nedibace... Cum aş fi vrut să fie arsă canalia aceasta, Spânu, cum aş fi dansat pe cenuşa lui, deşi prostia şi meschinăria pot imita întru totul nobila pasăre Phoenix... Poate ar fi trebuit să mă gândesc mai demult la lucrul acesta şi să mă gândesc activ?...

— Bătrâne, mă tipări pe umăr Ionaşcu, bătrâne Radu, sus nasul şi las' pe neica! Nu-s un boboc. Facem totul cum scrie Ecleziastul: iar celor buni şi drepţi... Ha!...

Ne îndreptam spre şcoală. Ploaia revenise, dar prea puţin insistent, mai mult un fel de pulbere umedă şi rece.

— Bună vânătoare, ai? Dar în general plicticoasă-i viaţa la ţară, bătrâne. Să te împuşti de splin, nu? O lună-două de exotică mai

merge, dar o viaţă!.. Cum mă învârt de locuinţă ţi-o suflu pe Viorica. Tăcu o clipă ca să mă cerceteze. Ce zici, fată bună, ai? Voiau s-o ia ăia de la „Inturist“, n-a vrut ea. Caraghioasă foc, idealistă. Habar n-ai ce inimă are. S-a născut în Siberia, dar arde. S-a întors numai cu mă-sa. Taică-său a lăsat pielea acolo. I-au deportat în patru'ş'unu, să mori de râs: era grefier şi l-a pictat un vecin de procuror!... Îi plăcea casa...

În fond ce ştiam eu de Viorica?

Că predă franceza. Una. Că e o fată destul şi neaşteptat de inteligentă. Două. Că ştie ce vrea şi se ia de piept şi cu dracu dacă simte că are dreptate. Trei...

Că picase în mijlocul nostru ca o firimitură de drojdie într-un aluat ce-a prins imediat să dospească... Da, anume asta o ştiam mai bine şi mă interesa. Curios cum poate un mic impuls rostogoli o stâncă mare!

Arăta ca un fluturaş ce se bucură de soare şi flori, deşi vedea prea bine cu ce ochi o privesc alde Spânu şi Tamara. Cu ce drept, adică, vine mielul ăsta să ne tulbure izvoraşul? Ori mai precis — băltoaca?

Ascultă, Ionaşcule, o să-ţi fie greu cu fetişcana asta, dar, între noi fie vorba, te invidiez. Auzi, te invidiez!

— O chestie delicată, bătrâne. Ionaşcu mă opri şi mă prinse de-un nasture. Zice că-i place aici şi nu-mi spune nimic hotărât când îşi ia patul ei şi vine. Poate-mi dai o mână, adică o vorbă de ajutor?

Era, totuşi, un copil mare băiatul.

— Şi eu sunt pe punctul de plecare.

— A-a! Felicitările mele. La noi?

Mi se păru că se înseninează.

N-aveai motive de bănuieli, tinere!

Nu mai schimbarăm nici o vorbă până la şcoală.

Contrar aşteptărilor îmi urmă sfatul, nu divulgă nimic. Cu Spânu avu o discuţie îndelungată, dar, probabil, diplomatică,

pentru că directorul arăta foarte satisfăcut. În aceeaşi zi plecă. Asistase la câteva lecţii şi înainte de a se urca în autobuz (Viorica insistase să merg şi eu să-l conducem), ne făcu din ochi şmecher:

— E simplu ca bună ziua! Nu e nevoie de nici o filozofie, e nevoie de un ciomag! Urmăriţi presa republicană a tineretului!

— Vesel băiat, zisei eu după ce autobuzul dispăru.

— Da, vesel, zise Viorica.

— Când jucăm nunta?

Ea nu-mi răspunse.

Ploaia conteni brusc, se arătă soarele, deşi destul de rece şi palid.

— Hai înspre pădure, propuse ea.

Toamna şi frigul potolesc spiritele exaltate, le aşază, dacă aparţin unor poeţi, la mesele de scris. Mie însă toamna nu-mi place decât la vânătoare. Nu-mi prea surâdea o asemenea plimbare. Pornii alături de ea în tăcere. Pădurea înconjoară satul pe jumătate şi vara e un loc de refugiu excelent. Acum stătea arămie-brună, destul de mohorâtă. O luarăm peste-un câmp de lucernă, pe la marginea pădurii. Roua nu se ridicase şi curând îmi simţii ghetele ude.

Viorica părea să nu se sinchisească de asemenea fleacuri.

— E un băiat bun, zise. E foarte superficial, prea se joacă de-a viaţa. N-a avut ocazia să dea cu nasul în ea... Te miri, probabil, Radule, vorbesc aşa mai mult să mă controlez, decât să afirm. Când e un sentiment la mijloc, adăugăm mult din noi celui pe care îl iubim, şi într-un fel ne iubim pe noi înşine... Vreau să ştiu dacă-l iubesc sau e pur şi simplu sentimentul acela care te încearcă faţă de mulţi oameni când eşti departe de ei...

Nu sunt prea sigur că e într-adevăr aşa procesul pe care îl numim convenţional dragoste, altfel ar trebui să iubim toată lumea. Poţi atribui oricui calităţile ce-ţi plac, poţi închide ochii la una, la alta, şi, poftim, pe pământ pace şi între oameni bună învoire!

Tăceam. La ce-aş fi contrazis-o? În chestiuni de astea e periculos să fii consilier chiar ţie însuţi... Eu personal m-am ciocnit de dragoste altfel, fără prea multă filozofie, şi acum când încerc s-o recapitulez şi s-o desfac bucăţică cu bucăţică, abia îmi dau seama că n-am ce înţelege din tot ce-a fost. E un proces mult prea simplu, probabil, ca să-l putem pătrunde atât de uşor şi de cele mai multe ori luăm drept dragoste cu totul altceva. Bineînţeles dacă există dragoste în general! Miorlăiturile siropoase ale unui Tristan sau jalnicele lamentaţii ale unui Orfeu, ce ni s-au servit şi ni se servesc toată viaţa de etalon, sunt nişte basme de adormit copiii... Dacă există dragoste cu adevărat, nu în raţiune trebuie căutată. Dar o căutăm anume aici cu încăpăţânarea unui miop ce nu-şi vede ochelarii pe nas, şi ne trezim în preajma bătrâneţii cu surpriza că n-am înţeles lucrurile cum ar fi trebuit să le înţelegem... Că am respectat formule care nu trebuiau respectate, că am adus jertfe unor idoli ce trebuiau doborâţi şi că urmăm să propovăduim ce ni s-a propovăduit şi nouă...

Şi dacă e căutarea motorul întregii vieţi, de ce singurul domeniu în care căutarea e interzisă şi înfierată e dragostea?

Dragostea...

— Simt, intuiţia îmi spune, că nu e omul pe care-l caut, dar judec în fel şi chip şi ajung la concluzia că e totuşi el. Vorbesc aiurea, da?

N-aveam de ce-o cruţa.

— Da, vorbeşti aiurea. Nu de tine şi el e vorba, de *el* şi *ea*. Veşnicii. Deşi, în fond, după părerea mea, e de o sută de ori mai bine să faci o prostie decât să nu faci nimic. Dar s-o faci din inimă şi nu din calcul...

— Ţi se pare că sunt prea calculată?

— Da.

Mergeam încet, la distanţă, ea normal, eu legănându-mă pe fiecare picior.

Viorica mă întrebă:

— Ai iubit vreodată, Radule?

— Dac-am iubit? Da. Adică nu. Adică nu ştiu. Şi dac-aş fi iubit?

— Voiam să ştiu ce om eşti.

— Aş putea să inventez povestea unei dragoste uriaşe!

— Perfect. N-ai putea inventa altceva decât ce-ai fi trăit ori ai fi dorit să trăieşti!

— Acum aş putea născoci contrariul!

— Aş inversa lucrurile şi aş ajunge la acelaşi rezultat!

— Nu ştiu, Viorico. Nu ştiu nimic. Probabil că... Vrei să-ţi spun o chestie, nu prea delicată!... În sfârşit, în sat aici e un moşneag, o rudă de-a gazdei mele, unul moş Mocanu. Stăteam într-o zi, îl ascultam filozofând şi-mi zice el deodată: „Ştii matale de ce mă minunez eu mai mult? Că a venit tehnica asta, apoi tot trebuia să vie, că nu cred oamenii în Dumnezeu, apoi tot trebuia să se schimbe lumea, da iaca flăcăii apucă fetele de ţâţe, tot aşa cum făceam şi eu când eram flăcău..." Simplu, nu-i aşa?

— Vrei să spui...

— Nu vreau să spun nimic. Hai să vorbim despre altceva. Uite, despre stejarul ăsta, de exemplu, vrei?

Ea acceptă jocul, zâmbi:

— Are o sută de ani.

— Puţin. Are două sute.

— Are două sute de ani.

— E stufos. La umbra lui nu creşte nimic.

— E un clasic. Membru al academiei stejarilor...

— Strâmb, noduros, dar voinic şi sănătos...

— Măreţ...

— Trufaş...

— Vanitos...

— Şi tiran...

Viorica mă opri să adaug ceva. Zise:

— Radule, ia te uită la pădure!

Era o pădure ca toate pădurile.

— Dar uită-te mai bine. Copacii!

Erau drepţi ca nişte lumânări, înalţi şi egali. Ca ghimpii unui arici. N-aş fi putut alege de reper nici unul, toţi erau la fel.

— E un colectiv, Radule. Drepţi şi semeţi, pentru că trăiesc împreună, se ajută unul pe altul.

— Aş spune mai degrabă că se întrec unul pe altul şi vai de capul celuia ce rămâne în urmă! Concurenţa!...

— Şi din cauza aceasta sunt prea puţini cei ce rămân în urmă. În marea lor majoritate sunt sănătoşi şi puternici!

— Şi uniformi...

— Dar frumoşi! Nu-ţi spune nimic lucrul acesta?

Nu-mi spunea nimic.

— Nu te găseşti în stejarul acesta, strâmb şi cioturos, în afară de pădure, singuratic ca un ostracizat?

— Poate. Dar o să mă doboare furtuna în cel mai rău caz şi nu toporul tăietorului de lemne... Ori poate n-o să mă doboare furtuna.

— Original! Dar ia seama: nici propria ghindă nu răsare la rădăcina ta. E umbră... Şi trist... Atât de trist!...

O prinsei de umere şi o întorsei cu faţa la mine. Mă privi mirată, nedumerită. Îi luai capul în palme şi o sărutai lung. Nu se împotrivi. Se făcuse mică şi aşa de slabă în braţele mele. Îmi desfăcu mâinile încet şi zise cu glas tremurat:

— De ce, Radule?

Era singura întrebare la care nu puteam răspunde. Stăteam în faţa ei fără să pot scoate o vorbă.

Îşi lăsă mâinile. Avea ochii umezi şi obrajii roşii.

Nu ştiam de ce. Îmi plăcea? Da, îmi plăcea. Era, probabil, femeia aceea pe care ar fi trebuit cândva s-o întâlnesc. Dar nu mă pregătisem s-o întâlnesc. Şi nici nu mă străduiam s-o întâlnesc. Şi în care nici nu credeam. Ori mă străduiam să nu cred. Ori poate nici nu era femeia aceea... Nu ştiam de ce. Nu înţelegeam nici eu.

Ea se întoarse şi porni cu pas încet, apoi mai repede, tot mai repede spre drum, peste lanul de lucernă ud de rouă.

Voiam s-o strig, să alerg din urma ei şi s-o ajung... Mă rezemai cu spatele de stejar şi aprinsei o ţigară.

Flacăra chibritului îmi arse degetul.

Ce-aveam să-i spun dac-aş fi strigat-o sau aş fi ajuns-o din urmă?

Că mi-i dor de-un om? Nu-mi era dor de nici un om. Nu-mi era dor nici măcar de mine.

Pentru prima dată mă trezisem singur în mijlocul pustiului din mine şi pentru întâia oară vedeam cât de întins e.

Oazele cu şipote de apă şi palmieri lunecaseră undeva, dincolo de orizont, şi numai nisipuri toride, fără început şi sfârşit, se întindeau monotone şi sterpe.

Undeva, ca o fata morgana răsăreau din când în când ochii aceia verzi sau albaştri, umezi, şi întrebarea aceea şoptită „de ce?“

Nu ştiam de ce.

Nu ştiam nimic, nimic...

15 noiembrie.

...Odată, acolo, aveam vreo cinci ani, m-am dus cu alţi copii să adunăm poame — „kliukva“ îi spunea, nu ştiu cum îi zice în limba noastră. Ne-am adâncit în pădure, iar eu m-am rătăcit. Ce spaimă am mai tras! Am fost găsită pe la miezul nopţii, adormisem sub un pin, pe nişte muşchi. Ieşise tot satul să mă caute. Oameni adunaţi din toate colţurile lumii, întâmplător adunaţi la un loc, dar legaţi de-aceeaşi durere. Au sărit toţi ca unul: se pierduse un copil!

Cine să mă caute acum şi să mă găsească! Nu mai sunt copil. Şi m-am rătăcit. În propriile simţăminte m-am rătăcit. Pablo s-a dus. Definitiv. Nu e al meu! Nici eu a lui! Strig, ca să mă conving, dar nu ştiu! Vreau să mă înşel poate... Radu, Radu e omul ce l-am căutat! Ştiu prea bine şi nu cred. Nu vreau să cred! Mă iubeşte

sau nu? Mă iubeşte. Nu poate să nu mă iubească! Oamenii care nu iubesc nu sunt ca el!

La ce bun m-aş ascunde? Îl iubesc. El se teme. Pentru mine se teme! Se controlează, se analizează ca să nu facă, pentru mine! să nu facă un pas greşit! În trei zile am trăit o viaţă şi am nevoie de-o altă viaţă ca să înţeleg ce-am trăit! Sunt ca ameţită, biată! În aceeaşi zi când l-am sărutat pe Pablo la plecare am înţeles tot. Tot! A fost o izbucnire, ca o revelaţie. Ştiam, simţeam, bănuiam undeva în adânc totul, totul, dar m-a găsit descoperirea nepregătită şi slabă. Înspăimântată! Şi nu mi-i ruşine că nu mi-a fost ruşine de mine, de propria conştiinţă!

Mă iubeşte?

Dar ce însemnătate are: eu îl iubesc! Îl iubesc!

Nici în noaptea aceasta n-o să dorm. Azi l-am văzut în treacăt. Doamne, dac-ar fi făcut un pas spre mine, aş fi căzut! Nu înţeleg nimic, trebuie să mă gândesc, să mă gândesc!...

. . . .

XII

Când stau câteodată să mă gândesc serios la mine şi cei ce mă înconjoară, nu-mi pot găsi nicidecum atâtea păcate, câte aş fi înclinat să-mi atribui singur.

Ca pedagog n-aş putea spune că sunt rău: elevii ţin la mine, le place tonul uşor ironic pe care-l păstrez în discuţiile cu ei, ştiu materia bine şi o studiază cu plăcere. Ca om mă ştiu normal, şi în relaţiile cu oamenii corect. Nu pot suferi prostia şi-mi bat joc de ea, dar nici atât de caraghios nu-s ca să pornesc o cruciadă împotriva ei: la ce bun să-ţi consumi nervii pe chestiuni deznădăjduite! Ca membru al unui colectiv e altă gâscă: când ideile şi tendinţele lui corespund cu ale mele, sunt cu el; când avem păreri felurite, sunt eu. Un colectiv nu trebuie să presupună lichidarea personalităţii, aducerea la acelaşi numitor. Iar când

întâmplarea încheagă un colectiv de talia celuia în care mă învârt de doi ani, cu atât mai puţin aş avea motive să mă încadrez într-însul.

Viaţa e prea scurtă ca s-o trăieşti în amănunte, în mărunţişuri, viaţa, ca s-o trăieşti toată, trebuie s-o cuprinzi în linii mari şi detaliile să le concentrezi doar în direcţia loviturii principale: a scopului ce ţi l-ai pus.

Iar dacă e vorba să-mi aflu numaidecât un păcat, eu îl văd anume pe acesta: abia la douăzeci şi şase de ani am ajuns să-mi formulez precis un principiu de viaţă, cu intenţia ca mai departe să mă călăuzesc numai de dânsul.

Dar cine îmi impută acest păcat?

Mi se spune că sunt un individualist.

Sunt un individualist.

Dar oare aş fi un neindividualist dacă m-aş vărsa cu ochii închişi în braţele unui Spânu, sau ale unui Pintea, sau ale unei Tamara, să accept interesele lor şi principiile lor, ori, mai bine, lipsa lor de principii? Sunt individualist în măsura în care i-am lăsat şi-i las să-şi facă mendrele cum le place, doar ca să-mi pot vedea de treabă în pace şi linişte. Aici am păcătuit, e drept, şi are dreptate brigadierul, e singurul care mi-a spus un adevăr ce-l bănuiam doar, nu-l ştiam.

Şi totuşi, admiţând că nu m-aş fi limitat la mici înţepături, ci m-aş fi apucat, în mare, să-i pun la punct, să lupt cu ei, să-i birui până la urmă, ce mare brânză aş fi făcut? Interesele meschine merg mână în mână cu prostia, iar din societate oricum nu i-aş fi eliminat: i-aş fi obligat doar să-şi schimbe părul, nu şi năravul. Adică am dat înapoi în faţa greutăţilor, cum se spune, m-am declarat învins, am renunţat la luptă. Ba nu! În matematicile mele am ce spune, şi voi spune! Am renunţat la o luptă inutilă, e drept, dar m-am angajat în alta, unde victoria mea e mai necesară! *Suum cuique!* Nu mă consider un fatalist, am pur şi simplu dreptul să privesc lucrurile în faţă şi să-mi aleg singur drumul.

Ştiu, nu poţi trăi în afară de societate, respectiv trebuie să accepţi legile ei. Da, dar când legea intră în contradicţie măcar cu un singur fapt, e oare dreaptă legea?... Şi e foarte problematic de altfel că lupta, pe care aş fi declarat-o aici, ar fi fost înţeleasă aşa cum trebuie înţeleasă şi că rezultatele ei ar fi fost cele scontate. E o formulă atât de comodă, când vrei să-l pui pe cineva la punct: adică tot corul cântă fals, el unul cântă corect!

Cam aşa mi s-a spus la secţia raională de învăţământ la vreo trei luni după ce-mi luasem în primire postul din Recea-Veche...

La urma urmei, luptând pentru ceva, trebuie să te impui ca să ai dreptate.

Explicaţia matematică a provenienţei şi dezvoltării protuberanţelor din nebuloasele difuze se programează acum pentru calcul. O, încă o lună, încă două şi una dintre cele mai încăpăţânate pete albe, care nu vor să se supună nici lui Newton şi nici lui Einstein, va trece din sfera discuţiilor speculative în cea a teoremelor demonstrate, ca să întregească până la armonie cea mai măreaţă construcţie a secolului nostru — teoria generală a câmpului! O cărămidă la temelia acestui edificiu, o cărămidă pe care va fi săpat numele meu!

Vanitate?

Numiţi-o cum vreţi.

Noroc?

Nu! Eu, omul care m-am mărunţit aparent în tot felul de fleacuri, care am făcut tot ce fac oamenii normali, ba mai mult: ca să mi se poată spune că nu m-am uitat decât în treacăt şi la pământ şi la cer, am reuşit ceea ce n-au putut reuşi sute alţii! Noroc? Nu. Am ştiut să mă uit în mine, da, am ştiut să mă văd până în cele mai tăinuite adâncuri, să trec peste tot ce se numeşte amănunt, fie chiar neetic amănuntul, din punct de vedere al convenţionalismelor stupide de care ne mai ţinem. Am ştiut să mă dezgolesc, să las miezul gol şi să-l văd. A fost, recunosc, un proces inconştient, dar nu ne petrecem oare trei sferturi de viaţă

în subconştient? Gândurile se nasc în gură, când e vorba de cea mai mare parte a omenirii, în raţiune, când e vorba de o parte mai mică a ei, şi în subconştient, când e vorba de omenirea în întregime!

Dar câţi îşi pot arunca în aşa fel coaja, ca să rămână numai sâmburele a tot ce e numit gând, deci adevăr?

Mi-a fost greu să ajung la această concluzie, n-am avut dovada concretă, palpabilă a ei. Acum o am. Acum îmi pot permite luxul să comit conştient totul, pentru că ştiu: tot ce poartă amprenta conştientului, a raţiunii, a gândirii logice nu e altceva decât descoperirea proceselor acelora haotice şi alogice, ce se petrec în subconştient, şi care nu pot să nu coaguleze dacă sunt bine alimentate. Raţiunea nu poate dirija aceste procese, ea trebuie doar să le furnizeze materia primă şi să pândească momentul când încep cristalizările. Şi să întindă apoi pe palmă cristalul acesta, să-l arate tuturor şi să strige cu falsă uimire şi modestie: evrica! *Eu* am descoperit! Încă o lună-două şi voi striga la fel:

— *Eu* am descoperit!

N-am descoperit nimic. Am ştiut doar să mă uit în mine...

Înţeleg: toate sunt mult mai simple decât încercăm uneori să ni le complicăm, cu sau fără voinţă. Păcatul cel mare e însă că trăim singuri şi că nu preluăm niciodată experienţa trecută decât în lucruri mici, în cele mari facem mereu o confruntare de experienţe. Dacă ne-ar fi viaţa doar un lanţ de reflexe condiţionate: asta frige, asta înţeapă, asta încălzeşte sau mângâie, ne-ar fi mult mai uşor. Dar pentru că suntem egoişti, nu putem accepta asemenea lucruri. Curiozitate, sete de cunoaştere — puneţi-le toate pe seama egoismului: vreau să văd — pentru mine! Vreau să ştiu şi să cunosc — pentru mine! Totul e pentru mine, totul e al meu şi numai al meu!

Vreau să cunosc acest om? Da, vreau să-l cunosc. Pentru mine. L-am îndrăgit? Da. Dar pentru mine. Şi nu pe el l-am îndrăgit, ci

pe mine însumi în el, simţământul pe care l-am pus într-însul şi care îmi aparţine e al meu, şi pe care vreau să-l am mereu alături!

Ce m-a legat de Lida şi mă mai leagă! Dragostea? Fleacuri. Mofturi, aşa cum e dragostea înţeleasă şi explicată în manuale şi discuţii. Am spus de Lida: e o lume în care m-am descoperit şi care îmi aparţine. A fost un pământ necunoscut pe care am debarcat şi l-am colonizat cu tot ce e al meu. Apoi a urmat deziluzia: lumea nu era descoperirea mea. Egoismul meu s-a răzvrătit. El nu putea recunoaşte înfrângeri şi era înfrânt. Şi dacă am plecat, n-am plecat în întregime. Biruinţele se uită, înfrângerile nu. Rămâne setea de revanşă, ca să poţi spune cândva cu falsă uimire şi modestie: am biruit!

Cei doi ani, cât a încercat o împăcare, au fost de fapt o lungă revanşă, crudă, stupidă, dar o revanşă, nu o biruinţă. Orice victorie care nu e imediată e o înfrângere, şi asta mă mai leagă de Lida.

Ea e mai sus ca mine, ea m-a biruit şi conştiinţa acestui fapt va fi puntea veşnică între mine şi dânsa, puntea pe care am ars-o, dar care nu s-a prăbuşit şi ne va uni mereu.

Lida era în mine, dar a trebuit să apară acest tânăr ziarist, ca să-mi dau seama că există şi Viorica.

O interdependenţă dialectică!

O iubesc.

Acum înţeleg precis că o iubesc. Au cristalizat procesele ce se petreceau acolo, undeva. Era nevoie doar de un catalizator, şi iată cristalul în palmă.

Dar nu pot, nu vreau să strig: evrica!

O iubesc, pentru că e mult mai simplă decât mine, deci mai adâncă, şi nu voi putea recunoaşte niciodată acest lucru.

O iubesc, pentru că mă iubesc într-însa, şi aş vrea s-o am alături, cum ai mereu la îndemână un stilou sau o idee, şi n-am să mă pot debarasa niciodată de gândul acesta îngrozitor.

Ce ştiu eu, la urma urmei, de mine? Mă ştiu chiar aşa cum mi se pare că mă ştiu?

Şi dacă mă iubesc în ea aşa cum mă iubesc acum, am să mă mai pot iubi cu aceeaşi patimă, când am să mă ştiu sau am să mă descopăr altul?

Nu înţeleg nimic.

O iubesc, pentru că o iubesc!

19 noiembrie.

...Mă simt undeva între vis şi viaţă. Mai zilele trecute mi-a expus felul cum tratează el „nuvela“ aceea din Biblie cu soţia lui Lot şi gestul ei fatal, în timp ce fugea cu bărbatu-său din Sodoma: nu în stâlp de sare s-a prefăcut femeia, ci în monument! Un monument etern şi măreţ durat celei mai nobile porniri omeneşti: setea de cunoaştere! De ce adică ar fi luat drept literă de evanghelie cuvântul Domnului, fără nici o îndoială, fără să cunoască adevărul prin proprie experienţă?...

Mă găseşte una dintre puţinele ei urmaşe, care nu i-au redus gestul la o simplă şi vulgară curiozitate feminină... Măgulitor!

Şi totuşi, cât aş vrea, cât de tentată mă simt să închid ochii şi să păşesc în urma lui orbeşte, fără să-mi întorc privirile îndărăt!

Chiar de-ar fi să-i contrazic teoria!... Ah, veşnicele lui teorii! Şi aceea cu specia umană ce degenerează, şi toate celelalte! Le plămădeşte în serie, în joacă, şi se leapădă de fiecare dintre ele de îndată ce născoceşte o alta nouă! O joacă, un „exerciţiu pentru mâna stângă“, cum le zice el.

Îl înţeleg. E un protest, da, protestul unei minţi prea vii şi unei fantezii prea bogate, condamnate la o lipsă de activitate ce nu le este proprie. Şi teama în acelaşi timp, teama inconştientă de a cădea în comun, teama de a-şi revedea poziţiile şi principiile de viaţă.

„Sunt o maşină excepţională, căreia îi lipseşte un operator cât de cât ca lumea“, glumeşte el.

Mă tem să nu fi pus prea mult adevăr în această glumă...

Şi totuşi...

Nu ne întâlnim, ca după o înţelegere tacită. Dar ne vedem zilnic la şcoală. L-am ascultat azi, îi explica lui Pintea deosebirea dintre semidocţi şi autodidacţi. Pintea i-a strâns mâna şi s-a declarat un semidoct cu diplomă. Până şi Maier a râs!

Nu pot să mă gândesc la nimic şi la nimeni. Şi nici nu vreau să mă gândesc...

. . . .

21 noiembrie

...Iartă-mă, Pablo. Nu sunt a ta şi n-am fost niciodată. Te-am minţit, cum m-am minţit şi pe mine... Ştiu că o să te doară, dar ştiu la fel de bine că o să-ţi revii uşor şi repede. Poate asta e şi cauza principală că n-aş fi putut fi a ta...

De-aş avea puteri să-ţi scriu! Dar trebuie să le am...

. . . .

XIII

Bătui la geamul ei încet, de parcă m-aş fi temut să mă aud şi eu.

Nu ştiam cum ajunsesem acolo.

Îl rugasem pe Maier să mă aştepte câteva minute şi ieşisem aproape dezbrăcat.

Era o noapte rece, cu stele rare şi mici.

Uşa se deschise fără zgomot şi la lumina puţină a cerului în prag răsări silueta ei albă şi estompată.

Rămase tremurând, caldă, la pieptul meu şi mă duse aşa în odăiţa cu fotografii îngălbenite şi cu icoane.

Nu puteam vorbi nimic.

Nu mă întrebă nimic.

Stătea aşa lipită de mine, strâns, de parcă s-ar fi temut că pot pleca.

Îi sărutam ochii, părul, gâtul ca într-o uitare şi-i şopteam numele...

Stătea culcată pe braţul meu. Ştiam că nu doarme. Simţeam. În geam bătea o umbră albă, probabil răsărise, târzie, luna.

— Viorica, o strigai. Hai să plecăm de-aici. Sau să rămânem aici. Amândoi. Să ne ridicăm şi noi o căsuţă cu pomi şi grădină şi să nu ne săturăm niciodată unul de celălalt.

Nu răspunse.

— Zilele acestea iau divorţul. Şi Academia mă poate aştepta... Ori să plecăm. Dacă n-ai să te poţi aranja nicăieri, ai să mă aştepţi în fiecare zi acasă, iar eu am să întârzii totdeauna, special, ca să te superi şi să ne putem împăca.

Ea îmi acoperea gura cu palma.

Avea palma mică şi umedă.

Vorbeam pentru mine. Nu c-aş fi voit să mă conving pe mine însumi, nu mă pot convinge niciodată de nimic până la capăt, ci vorbeam pentru că voiam să mă aud şi să mă ştiu acolo.

Da, eram acolo. Lângă ea, cu ea.

— N-aş fi bănuit niciodată că am să mă îndrăgostesc de tine. Ţii minte, când ai venit, cum te-am adus încoace cu geamantanul acela uriaş! Nu ştiam unde stă lelea Safta, bănuiam, dar te-am adus fără greş. Aşa m-am adus şi pe mine aici. La tine. Azi.

— Fără greş, Viorico...

— Tata îmi zicea Rica...

— Ai ţinut mult la el, Rico?

Întoarse capul şi-mi sărută umărul.

— Nu vorbi nimic, Radule. Nimic, nimic, bine?

Dacă n-ar fi fost ea, ar fi fost oare în locul ei oricare alta? Nu. Nu cred. Nu! Nu!... Adică da. Sigur că da, pentru că aş fi fost eu. Adică principalul. Eu! Sunt atât de simple toate. Iar când descoperim lucrul acesta zi la zi, ni se pare că pătrundem un adevăr etern de fiecare dată! Totuşi viaţă înseamnă puterea de a ne uimi şi a ne încânta de noi înşine. Viaţă! Ce ştiu eu din viaţa asta,

când am apucat din ea tot ce-am putut, pe apucate, fără un rost pe care să-l fi ştiut de la început. Adică nu, la şcoală încă ni s-a dat o lucrare pentru acasă: să fiţi cinstiţi, să lucraţi, să nu faceţi păcate, să vă iubiţi ţara şi aproapele. Să creaţi!

Ce bine e când gândesc alţii pentru tine şi nu te învaţă să faci la fel!

Dar dacă nu-i asculţi?

Stă alături, aproape, fetiţa aceasta.

Ce ne leagă? Câteva sute de cuvinte ce le-am schimbat? Şi taina niciodată ştiută a gândurilor din spatele lor? O afinitate sufletească, ca un şuvoi de biocurenţi ce s-au înţeles între ei? Iar acum şi păcatul? *Ignoramus et ignorabimus!*[1]

Ne leagă dragostea.

Dacă există.

Şi dacă nu?

Ceea ce există şi n-are nume.

O iubesc şi ştiu că mă iubeşte.

Uneori mi-i scârbă de mine însumi pentru lucrul acesta: de ce, adică, tot ce fac, ce trăiesc, ce simt trebuie să trec prin unghiul de vedere al ochiului meu analitic, batjocoritor în fond. Mai poate oare exista după asta un sentiment, ceva? Mai poate rămâne la fel de curat şi drept cum era în intenţie? E ca o sală a unui cerc de recrutare: toţi goi în faţa ochiului indiferent la normal al medicilor. Şi e nevoie de un mic, un foarte neînsemnat caz patologic, ori părut patologic, ca să se pună în mişcare maşina înjosirii, pentru că orice comparaţie cu ceva, dinainte considerat perfect, e o înjosire.

Mai zilele trecute Viorica m-a întrebat: „De ce exagerezi întotdeauna când e vorba de ceva ce ţi se pare rău?“

Am scăpat de un răspuns, pe care nu-l ştiam, speculând. I-am vorbit de oglinda convexă a otolaringologului: ceea ce te intere-

[1] Nu ştim şi nu vom şti (lat.).

sează vezi perfect, restul, dintr-o parte, apare distorsionat, exagerat, grotesc. Pentru comparaţie. Pentru a sublinia anume principalul, esenţialul. Pentru a urî sau a iubi până la limită ceea ce trebuie iubit sau ceea ce trebuie urât...

Da, dar când îndrepţi oglinda aceasta în tine?...

La asta nu m-am gândit atunci. Acuma ştiu. Cu cât suntem mai cruzi cu noi înşine, cu atât mai îngăduitori cu noi înşine suntem. Cinismul nu îndreaptă, ci înrăieşte.

Sunt lucruri care n-au nevoie de analiză. Sunt sentimentele. Şi o analiză a lor e o vivisecţie, care trece în autopsie...

O iubesc pentru că o iubesc!

Atât!

O patimă poate ucide sau poate înălţa. Am iubit-o pe Lida cu patimă, fără să ştiu nimic altceva. Şi dacă a fost prea scurtă, neaşteptat de scurtă vremea până la deznodământ, a fost, de fapt, o salvare. Toţi anii, de-atunci încoace, am căutat, fără să ştiu, dar înfrigurat, plin de nădejde. Acum am găsit, ştiu că am găsit, însă reflexul a rămas. Aceasta e cauza şi nimic altceva! Ceva ce poate trece!

— Nu mi-ai spus nici un cuvânt, Rico! Nu mi-ai spus nimic...

Ea îmi trecu mâna peste faţă, de parcă ar fi vrut să-mi ghicească toate trăsăturile. Îşi împrăştie degetele prin părul meu scurt şi aspru, apoi îşi retrase mâna brusc, de parcă s-ar fi înţepat.

— Radule, strigă ea. Nu mă întreba nimic, nu vorbi nimic, Radule!...

Luna bătea în geam pieziş şi o pată palidă de lumină încremenise pe icoana scorojită de ani a sfântului Gheorghe, omorâtorul balaurului.

Era o tăcere de altă lume...

27 noiembrie.

...Tamara mi-a întins catalogul cu două degete, demonstrativ. M-a pufnit râsul. Bietele cumătriţe! Mă prinde mila de ele când le

văd cum suferă... Pionieriţa, am auzit-o şoptind Otiliei „mironosiţa" — destul de tare, ca s-o aud şi eu.

Ah, vai!... În sfârşit, dacă pot eu trăi, cred c-au s-o scoată şi ele la capăt cumva...

Dar e un serviciu de informaţii aici, grozav! Ar putea crăpa de invidie orice agenţie străină!

Nu suferi, Radule. Nu mă poate atinge nimic. Te am pe tine şi e toată lumea a mea! Nu mă tem de nimic, nici de Spânu chiar... Ce mizerie a încercat să-mi facă azi: nu poate preda în clasa mea. Eu instig, chipurile, copiii! N-a putut să nu-mi facă anumite aluzii.

Le-am lăsat să treacă pe lângă... Mă ţin bine, dar de n-ai fi tu, Radule!... Nu ţi-am spus „da" când mi-ai propus să fim soţ şi soţie. Da, Radule, da, da! Lasă-mă să mă mai gândesc puţin, să mă prefac măcar că mă gândesc! Da, da, da!!!

. . . .

XIV

Spânu intră în cancelarie, cum se repede în arenă un taur ţinut multă vreme la întuneric.

Rămase în mijlocul camerei câteva secunde, clipind din ochii mici, incolori, apoi scoase din buzunarul paltonului un ziar împăturit şi îl lăsă cu grijă pe masă.

— Aţi citit?

Era „Tinereţea". Maier o despături şi peste umărul lui citii, subliniat cu roşu: „Marea misiune a învăţătorului". Titlul intriga. Articolul, pe două coloane, era iscălit de P. Ionaşcu. Mă aşezai alături de Maier şi curând aflai că Recea-Veche e un sat ca absoluta majoritate a satelor de azi: case noi, maşini, televizoare, cultură, dar principala bogăţie a lui sunt oamenii. Şi dintre toţi, se-nţelege, învăţătorii sunt în frunte, iar dintre învăţători, se-nţelege, directorul I. I. Spânu, educator nu numai al tinerei generaţii, vii-

torul adică, ci şi al tinerilor colegi, cum ar fi R. N. Negrescu şi V. M. Vrabie...

Cu acelaşi ziar în mână şi cu aceeaşi întrebare năvăli Tamara.

Ieşii afară să fumez. În cancelarie fumatul era interzis.

Nu-mi părea rău de Ionaşcu. Mă durea numai că părerea mea despre el, părere pe care nu voiam cu încăpăţânare să mi-o formulez cel puţin, se dovedise a fi prea aproape de ceea ce exista în inimă. În adâncul meu doream să se adeverească, nădăjduiam să se adeverească, şi totuşi, odată împlinită dorinţa, mă cuprinsese un simţământ cum îl ai când un prieten se dovedeşte a fi ticălos... Înţelegeam că e Viorica, şi numai ea cauza, dar...

Stăteam rezemat de perete, în spatele uneia din coloanele ce înfrumuseţau intrarea şi Viorica mă observă abia când ajunse în dreptul meu. Şi eu o observai la fel, aşa că nu-mi putui stăpâni o tresărire.

Mă gândii că lucrul cel mai bun e s-o previn.

— O surpriză destul de neplăcută, Rico...

Ea scoase din geantă o scrisoare şi mi-o întinse.

— Am primit-o ieri. N-am vrut să ţi-o arăt. Credeam... A apărut?

Era de la Ionaşcu: „...Redactorul... un mare conformist... a încercat fără ştirea mea... când n-am mai avut încotro, am scris această mică notiţă în bătaie de joc... a luat-o în serios şi... dar voi aveţi simţul umorului şi tot sunteţi pe punctul de a părăsi fundătura ceea... Şi apoi nici nu ştiu dacă ar fi fost comod să scriu anume eu un foileton, oricum, se ştiu legăturile noastre... În fond e mai bine aşa, acum o să-şi dea frâu liber... îşi rupe gâtul... Iar ţie nu-ţi strică un pic de *publicité* (glumesc după câte vezi). În sfârşit, o chestie neplăcută, ca să nu-i zic murdară, dar cred că iese la spălat!...“.

I-am întors-o fără s-o pot citi toată. „Principala bogăţie sunt oamenii!“...

Îmi amintii fără să vreau: „Probabil, omul s-a născut cu aripi...“.

Înţelegeam că nu trebuie să-i spun Vioricăi nici o vorbă. În faţa unei dezamăgiri e bine să fii singur.

Tamara se repezi la ea prima:

— Nu te susţine prea tare prietenul! Crezi că nu ştim cu ce-a venit? E un băiat de treabă! Numai că eu lucrez aici de-atâţia ani şi nu mi-am văzut niciodată numele în gazetă!... Te invidiez!

Şarpele care nu poate muşca sărută!

Viorica luă gazeta ce i-o întinse Maier.

— Chiar nu ştii ce scrie? zise Spânu.

Viorica nici nu-l învrednici cu privirea.

— La început, continuă Spânu cu multă volubilitate, mi se părea că l-ai chemat aici să-ţi dea ajutor. Adică tot i-ai spus matale câte ceva, numai că el s-a dovedit mai presus. Ori poate că nu matale i-ai spus, făcu el cu înţeles, era o aluzie directă la mine, dar tot ştia unele lucruri din neînţelegerile noastre...

— Ştiu precis din informaţii sigure că au scris la redacţie golanii dintr-a noua „a“, zise Pintea. Din scrisoarea lor aflase gazetarul despre unele neînţelegeri...

Spânu se prefăcu mirat:

— Au scris singuri?

Pintea desfăcu mâinile: „Cine ştie?!“.

Viorica citea fără să audă nimic, probabil. Şi, probabil, fără să înţeleagă ceva din cele citite.

Spânu însă nu se simţea jenat. Mai erau vreo cinci minute până la semnalul de intrare şi rămâneau aproape toţi în cancelarie.

— Nu, presa noastră e bună! Frate, frate, cum se zice, dar slujba — slujbă! Bun băiat, tânăr, dar deştept. Nu zic aşa, că mă laudă! Slavă Domnului, de laude n-am ce să mă plâng, dar îmi place cum s-a ridicat peste al său propriu şi se uită la lucruri de

pe poziţii de stat! Şcoala în primul rând! Autoritatea şcolii şi a pedagogului!

— Parcă nu l-au făcut de râs pe directorul de la Porcani, într-un foileton? El s-a ales cu o mustrare, dar să vezi amu ce disciplină la şcoală! Casă de nebuni! zise Tamara.

— Autoritatea şi demnitatea învăţătorului trebuie susţinute de presă, conchise profund Spânu.

Viorica terminase de citit articolul. Rămase câteva clipe ca într-o uitare, apoi începu să-şi răsfoiască planurile. Ştiam la ce se gândeşte. Puteam bănui. În fond se putea socoti răzbunată, deşi anticipase şi se răzbunase pe alt plan... Mă simţeam mărunt. Nici eu nu ştiam de ce. Probabil, pentru că n-o puteam ajuta cu nimic. Orice cuvinte, orice încercare de consolare ar fi putut-o doar jigni. Nu, dragoste adevărată nu fusese. Toate s-ar fi terminat aşa, cum sfârşiseră toate. N-aş fi fost eu, ar fi fost poate altul... Mă ispiteşte gândul, prea puţin modest, că s-ar fi putut să nu fie nimeni... E o fată prea deşteaptă, una dintre cele mai mari nenorociri ale unei femei frumoase!

Dar erau prieteni, şi, ca prieten, ţinea mult la el. Odată adusesem vorba despre dânsul, mai mult o aluzie. Mă oprise să vorbesc. Nu era mai mult decât o prietenie, deşi nici dragoste nu era. Era gândul ferm ori, mai bine, senzaţia permanentă, deci obişnuită, a unui umăr. A unui reazem.

Spânu mai vorbea.

— Numai să nu crezi, Viorica Mircevna, că l-ai prins pe Dumnezeu de un deget, dacă ţi-a ajuns numele în gazetă! Până ai să ajungi pedagog mai ai mult de lucrat. Of, tare mult! Şi avem de luptat încă, of, cât avem de luptat!

Viorica zâmbi. Era tare, totuşi! Zise:

— Avem de luptat! Of, tare mult mai avem!

Spânu rămase nedumerit. Nu ştia ce să înţeleagă. Apăsă butonul soneriei cu palma.

— Matale mă socoţi că am vederi înapoiate...

Viorica luă catalogul şi râse. Ştiam cât o poate costa râsul.

— Matale, tovarăşe director, n-ai vederi înapoiate. N-ai vederi!

Juca bine. Râzi, paiaţă!

N-avea nici un rost să mă amestec în discuţii. De faţă cu Viorica. Nu m-ar fi aprobat. Ar fi pus totul pe socoteala legăturilor noastre!

Când rămaserăm singuri în cancelarie (nu aveam lecţii, iar pe Maier n-aveam ce-l pune la socoteală, stătea asupra unor planuri), îl întrebai:

— Tovarăşe director, ia zi cinstit, îţi place articolul?

Spânu rânji:

— Cui nu-i place o vorbă bună?

— Dar de ce nu lepezi mata şcoala?

El făcu o mutră lungă.

— Cum?

— De ce nu lepezi şcoala?

— S-o lepăd?

— Da, în colhoz sunt aşa de puţine braţe de muncă...

Spânu se strădui să priceapă dacă glumesc ori ba, dar cum străduinţele lui nu se încununau de succes, mă întrebă:

— Faci glume?

— Nu. Dacă e să pleci din şcoală cu cinste şi onor, acum e cel mai potrivit timp. Nu e nevoie să scrii în cererea de demisie că pleci din cauza insuficienţei mintale, poţi inventa o altă boală, mai clinică. Să zicem, ceva la stomac... la pântece...

— Tovarăşe Negrescu, eu pot să mă supăr, se oţărî Spânu. Chiar dacă zici aşa în glumă...

— Dar dacă ţi-ar zice doi oameni acelaşi lucru?

Mă pişcai de obraz, ca să mă încredinţez de realitatea celor auzite. Vorbea Maier?

Spânu se făcu alb.

— Nu te-am auzit, Boris Mendelevici.

— Negrescu vorbeşte serios. Şi are dreptate.

Maier vorbise! Şi cum vorbise! În comparaţie cu el mă simţeam, din acest punct de vedere, un demagog! Spânu se obişnuise cu aluziile şi chiar cu directele mele, dar Maier!

Directorul se ridică tremurând de la biroul lui şi, contrar aşteptărilor, nu zise nimic. Îşi îmbrăcă paltonul şi ieşi, fără grabă.

— Ei, Boris, îi pusei mâna pe umăr, această cuvântare a ta m-a zguduit. Socoate că ţi-am strâns mâna. Îţi mulţumesc în numele copiilor din Recea-Veche!

Maier dădu din cap trist.

— M-am săturat. Nu mai cred în providenţă. Am început să cred în mine...

— Boris, m-ai lăsat perplex! De două ori! Cu ultima declaraţie şi cu debitul uriaş de cuvinte! Dar nu mai vorbi. Păstrează-ţi vorbele pentru raion. Ori chiar pentru minister... Eu plec, dar de tine îmi pare rău... Familie mare...

Ne vedeam mai rar în ultimul timp. Maier însă mă privi atent, de parcă nu m-ar fi văzut de zece ani.

— Păcat, Radule, că eşti...

Rezerva de cuvinte îi secă aici. N-am mai putut afla ce păcat avea în vedere. Unul din multele. Poate că vorbeam prea mult uneori sau alteori deloc... De unde avea el să mai ştie că foloseam acest lucru ca o supapă de siguranţă, cuvintele! Altfel... Ori poate păcatul că nu mă apucasem serios de Spânu îndată ce aflasem cu cine am de a face? O, el prea lua în serios lucrurile. Chiar şi chestia aceasta cu Spânu! Eu nu. Eu trebuia să plec, să mă gătesc tot şi să ard tot, până la capăt acolo unde-mi era locul. Să-mi fac autocremaţia: în numele ştiinţei (citiţi: a slavei!) şi a dragostei (citiţi: a egoismului!).

Ce înseamnă un Spânu?

Un cretin bine intenţionat. Un ticălos. Dar un rău cunoscut nu e oare un rău lichidat?

Eu cunoşteam răul în persoana lui. Şi mi se părea lichidat...

8 decembrie.

...Ce-ar însemna, adică? Să renunţ la orice principii, la orice idealuri? Dar ce înseamnă principiile mele? Să trăiesc cinstit şi să cer acelaşi lucru şi de la alţii! Şi idealurile mele! Să nu dospesc, să ştiu mult, ca să pot da mult, să cresc, să cresc! Un om care ştie e un om care poate! Şi câte aş vrea să pot! Câtă mizerie şi câte mărunţişuri încă, şi cum n-ar trebui să fie!.. Nu din rea pornire, nu din dragoste pentru ele — din obişnuinţă. Din cea mai vulgară obişnuinţă. Ne-am obişnuit cu prostia şi ignoranţa: le răbdăm. Ne-am obişnuit cu grosolănia: o răbdăm. Ne-am obişnuit cu vorbăria: o răbdăm. Ba o şi încurajăm chiar: „E foarte adevărat ce spune! Ori nu-i aşa?“ Da, foarte adevărat, spune adevăruri ştiute de o mie de ori! Înspăimântător şi deznădăjduit de adevărate!

Obişnuinţa e a doua natură? O denaturare! N-am să mă pot obişnui niciodată cu gândul că Pablo... Nu, n-am să mă mai gândesc la lucrul ăsta...

Dar... De ce mi-a trimis atunci versurile astea? A fost o prevenire? Sau presentimentul a ceea ce avea să se-ntâmple între mine şi Radu? Şi explicaţiile acelea, de parcă aş fi picat de pe lună: „Ştii că Cezar a fost ucis la doar câteva zile după ce nu s-a ridicat în picioare când au intrat în Senat senatorii... Îţi aduci aminte: „Şi tu, Brutus“?... Mă avea pe mine în vedere?...

O ştiu pe de rost:

Avem o zi (n-o are fiecare)
Din zilele ce-atâtea ni s-au dat:
Noi nu sărim slugarnici în picioare
Când intră senatorii în senat,
Ci stăm pe scaun drept, înalţi şi singuri,
Şi nu răspundem noi, ci întrebăm,
Şi-asemeni lor ne-nduplecaţi şi siguri,
Privim de sus şi nu îmbărbătăm.
Trăim atunci din plin, nu pe-ndelete,
Chiar dacă ştim, înfioraţi ori nu,

C-avem cu toţi un fiu sau un prieten,
La care vom striga curând: „Şi tu?...“

Să fi fost o răzbunare articolul? Atât de măruntă?...

Nu, nu vreau să mă mai gândesc la el... Singură cu mine însămi, singură în faţa mea... Radu!.. Cât îl iubesc! Dar îl iubesc oare pentru că e tare? De-ar fi tare! Cu logica lui, cu intelectul lui... Îl iubesc pentru că e slab. Da, slab! Iar eu sunt femeie! Tare doar când e vorba să aperi slăbiciunea altuia...

Oare nu-mi ajunge această psihoanaliza? Nu-i vecină oare cu psihopatia?

Doamne, aş putea fi soţia cuiva? Dragostea adaugă atâtea calităţi imaginare îndrăgitului! Eu adaug atâtea lipsuri... Dar îl iubesc!... Îl iubesc... Şi pleacă. Am o presimţire. Cu mine e tare. E al meu. Crede. Dar când n-o să mai fim împreună? Singură, aici...

N-am să plec de aici! Sunt tare! Nu mă las!

Trebuie să pleci, Radule? Pleacă, iubitule, locul tău e acolo. Dar să fii aşa cum ştii că trebuie să fii! Dârz! Măcar acolo... Eu am să fac totul ca să-ţi fiu echilibrul acela pe care-l cauţi! Cum tu ai să fii pentru mine...

De-ai fi, Radule!...

. . . .

XV

În ajunul plecării, mătuşa Maria organizează o cină de rămas-bun. N-am să ştiu niciodată de ce ţineau atâta la mine oamenii ăştia.

Ordinul de eliberare, în legătură cu trecerea la alt serviciu, cu obişnuitele formale mulţumiri „pentru munca depusă“ nu mă zguduise într-atâta, ca să ofer o recepţie colegilor... Plecam fără nici un regret, fără să las şi fără să iau „amintiri luminoase“.

Stăteam cu mătuşa Maria şi Ion. Îi aşteptam pe Viorica şi Ma-

ier. Nu-mi plăcea Viorica. Din ziua cu gazeta nu mă mai lăsa să-i trec pragul şi se purta destul de ciudat: era mereu bine dispusă. Pentru alţii. Mie nu-mi puteau scăpa amănuntele. Refuza cu încăpăţânare să atingem tema ultimelor evenimente. Şi mă neliniştau privirile adesea absente, ce i le prindeam pe câteva clipe când vorbeam. Poate exageram, dar mă nelinişte gândul.

Mă întrebam dacă n-ar fi fost cazul să-mi amân plecarea. Apoi renunţai la această idee: poate anume plecarea mea ar putea-o scoate din starea de apatie, ascunsă altora, în care se afla.

Eram convins că anume aceasta-i starea în care se află, hiperbolizam doar dimensiunile.

Ion tuşi jenat. Simţeam eu că vrea să-mi spună ceva.

— Radu Nicolaevici... Am vrea să-ţi cerem un sfat, ca om cu carte cum eşti...

Mătuşa Maria nu se uita la mine. Îşi muşca nervoasă un colţ de basma.

— Ştii mata... adică de unde să ştii... Ion umplu două pahare cu vin şi-mi întinse unul. Ciocnirăm şi băurăm pe nerăsuflate. Şi eu aveam nevoie de curaj! Greu fără copii... Ne-am vorbit noi cu Maria... Nu vreau s-o las, că ne-am deprins de-acum... Este o femeie într-un sat... aproape. O văduvă... Ea ne-ar face un copil... Măcar pe jumătate să fie al nostru... Maria, ce să zic... Nu-i nici o nădejde cu doctorii ceia!...

Mătuşa Maria se ridică să plece. Ion o opri:

— Stai, Marie. Se cheamă că nu ni-i străin, ce să te ruşinezi!... Ea rămase în picioare, lângă uşă, cu ochii în pământ. Ce ne sfătuieşti, Radu Nicolaevici? Nu ne-or râde oamenii, că nu s-a mai pomenit aşa una la noi?!

Eu? Să le dau un sfat?

În primul rând că nu-mi puteam crede urechilor: mi se părea prea mult pentru capacitatea creierului meu de a prelucra informăţiile. Şi în al doilea rând, pentru că era ceva extraordinar! Minunat şi neaşteptat. Atât de omenesc şi atât de simplu spus!

Chibzuit adânc şi în amănunt. Care dintre femeile noastre, din cele pe care le-am cunoscut, cel puţin, n-ar fi văzut în toată istoria asta decât adulterul!

— Singur te-ai gândit la treaba asta, Ioane?

El întârzie o clipă cu răspunsul.

— Ba Maria s-a înţeles...

— Când mă chemi la cumătrie?...

Maria mă fulgeră cu o privire în care puteam citi o nemărginită lumină şi ieşi afară.

— Îi băieţaş. Tot Ion, adică Ionică i-am zis. Peste vreo trei luni îl înţarcă şi-l aducem acasă...

Acum înţelegeam la ce neamuri se dusese de vreo câteva ori mătuşa Maria. Şi la ce doctori... Dacă avea să-mi pară rău de cineva în satul ăsta, pe ei i-aş fi pus în primul rând. Pe mătuşa Maria.

— Să vă trăiască, Ioane! Mulţi înainte!

Ion se grăbi să umple paharele, ca să nu-l văd că se făcuse roşu.

— Şi zici că-i bună văduva, ai?

Îmi păru rău imediat de prostie, dar n-o mai puteam înghiţi.

— Sănătoasă. Ion discuta cu mine, aşa că nu luă în seamă gluma mea proastă.

— Bună femeie ai, Ioane.

— Bună... Numai că pedepsită de Cel de Sus. Mă gândeam s-o las, da pe urmă am socotit că nu face s-o pedepsesc şi eu.

Maier şi Viorica veniră aproape odată, iar la câteva minute în urma lor, brigadierul.

Mătuşa Maria luneca în jurul mesei ca un fluture. Nu-şi putea afla loc şi ne îndemna mereu:

— Mâncaţi, mâncaţi!

O aşezai cu forţa alături.

— Mătuşă Marie, am un toast!

— Toast, toast... încercă ea să-şi amintească.

— Etimologia normandă a acestui cuvânt...

— Iaca, te duci, mă întrerupse, şi nu mai învăţ eu să vorbesc ca la oraş.

— Lelea Safta se supără când o ia Radu... Nicolaevici cu aşa vorbe! zise Viorica.

— Dacă-i văduvă, săraca... o compătimi mătuşa Maria.

— Nu ţi-a plăcut adică să rămâi la noi, zise Ion.

— Ba, să-i placă! îmi luă apărarea mătuşa Maria. Omul se duce la un lucru măre! Da la noi...

Viorica mi se părea calmă şi împăcată. N-am de ce mă îngriji. Se îmbrăcase însă într-o rochie de care-i spusesem că nu-mi place. Voia să-mi facă o aluzie la ceva! La ce?

Maier zâmbea undeva în spaţiu. Îmi părea rău de omul acesta. Îmi era prieten aici, deşi nu ştiam aproape nimic de dânsul.

— Lucru mare-i unde-i omul mare, zise brigadierul. Dar fiecare trebuie să lucreze unde dă mai mult!

Nu mă temeam să-mi transforme agapa într-o serată de dictoane şi aforisme: cu câteva zile în urmă luase o spălătură grozavă la raion pentru „subminarea autorităţii direcţiei teritoriale“, alungase din sat un înspector, fost director de alimentară, care venise să-l înveţe cum se pregătesc butaşii...

Nu se închega o veselie cum se obişnuieşte la asemenea mese. Nici eu ca gazdă nu ştiam, n-aveam nimic de spus. Aş fi preferat să rămân cu Viorica, să ne plimbăm, să ne vorbim, să tăcem... Nu mă puteam elibera de gândul că e în stare să considere plecarea mea ca o evadare, deşi îmi dădeam seama de tot absurdul senzaţiei. Ştia doar de mult intenţiile mele... Nu mai vorbisem de plecarea ei, nici de hotărârea mea fermă de a aranja cât mai curând posibil problema divorţului, ca să putem da un caracter oficial relaţiilor noastre. Ultima dată îmi spusese: „Radule, nu-mi eşti obligat cu nimic. Oare nu e de-ajuns că te iubesc? Să nu mai vorbim...“ Apoi, după chestia cu Ionaşcu, nu mai încercasem o discuţie pe tema asta. Ar fi fost nelalocul ei...

Trebuia să plec cu primul autobuz şi Maier cu brigadierul ne lăsară curând. Ion şi mătuşa Maria trecură şi ei în odaia lor.

O îmbrăţişai:

— Încă două-trei săptămâni, Rico! Mă aranjez cumva, iau o cameră...

Ea se strecură din braţele mele:

— Condu-mă acasă, Radule.

Numai întunericul profund şi drumul lunecos vorbeau de o toamnă târzie. Era cald, primăvăratic de cald.

— O să-ţi fie urât fără mine atâta timp, Rico? O să-ţi scriu zilnic.

— Ştii că o să-mi fie urât. Ai să-mi scrii.

În odaia ei nu se schimbase nimic în aceste câteva zile. Simţii însă că mă cuprinde o nelinişte imensă, inexplicabilă. Poate candela, pe care lelea Safta o aprinsese pentru întâia oară în faţa icoanei? Da, desigur! Candela, numai candela!

Înţelegeam că e primul fir de pai de care mă apuc, dar altă explicaţie nu puteam şi nu vroiam să găsesc.

Dragostea mea! Oare aceasta e dragostea pe care inconştient am pregătit-o atât în mine! Aceea de care nu puteam scăpa? De ce atât de calmă, aproape resemnată?

Cu Lida, atunci... fiecare îmbrăţişare, fiecare sărut de atunci nu era punctul acela de unde începe victoria şi urmează pacea mult râvnită, ci doar începutul unei alte lupte, pătimaşe, fără sfârşit... Ori poate vârsta? Anii, experienţa?...

Nu! Aceasta era dragostea. Întâia.

— La ce te gândeşti, Radule?

La ce mă gândeam? La tine mă gândeam, iubită! La noi...

— Am să revin curând, Rico. Cu alai şi rădvan de aur! Să-mi iau mica prinţesă şi s-o instalez pe viaţă în micul palat închiriat cu douăzeci şi cinci de ruble pe lună, la un sângeros exploatator de la marginea oraşului! Şi...

Ea îşi petrecu braţele pe după gâtul meu.

— Ne-a mai rămas atât de puţin timp împreună...

De n-ar fi fost candela cu pâlpâitul ei, aş fi putut-o afla în odaie după bătăile inimii.

— Rico, nu te-ai gândit că n-am vorbit încă nici o dată serios de cele ce ne-aşteaptă, de ce avem de făcut?

Se ridică şi începu să se plimbe prin odaie.

— Nu trebuie să vorbim nimic serios. Sau, poate, să vorbim numai serios... Ai să pleci şi ai să rămâi pentru totdeauna aşa cum ai plecat... Nu, lasă-mă să vorbesc, ascultă-mă!.. Ştii că te iubesc. Ştiu că mă iubeşti cinstit şi... şi mult... Dar pleci şi ai să rămâi singur în faţa dragostei. În faţa unei abstracţii, din acelea cu care operezi ca un virtuos în teoriile şi în ipotezele tale. În faţa unei abstracţii, de care uiţi imediat că ai putut formula, cu ajutorul ei, restul ecuaţiei. La care te întorci numai în rarele cazuri când observi că ai scăpat o greşeală undeva... Nu, te rog, ascultă-mă până la capăt! Eşti un om înzestrat, capabil de multe, un om în stare să-şi facă şi un nume, dar să şi facă ceva ca să merite numele... Eşti însă şi un om care nu şi-a pus un scop în viaţă. Din acei care nu fac altceva decât să-şi formuleze mereu scopul, şi de fiecare dată — altul. Ori, mai bine zis, componentele unui scop, care în cele din urmă vor enunţa ţelul cel mare, însă prea târziu... Ascultă-mă, Radule... Tu încă nu ştii ce vrei... Străduieşte-te să afli precis... Închină tot ce ai, jertfeşte tot ce ai pentru ceea ce te vei hotărî... Şi... şi dragostea asta... Tot! Am avut cele mai frumoase clipe cu tine... N-o să-mi pară rău... Adică o să-mi pară. Dar am să ştiu că te-am ajutat şi eu şi voi fi fericită! Înţelegi? Vorbesc acum aşa cum facem adesea, toţi: numim toate nenorocirile ce ne pot aştepta în superstiţioasă nădejde că astfel vom scăpa de ele, pentru că le-am prevăzut... Şi eu fac la fel... Pentru că te iubesc, Radule. Şi aş vrea să te văd ceea ce ai putea fi... Ce poţi fi. Chiar fără mine... Înţelegi? Eu nu mă supăr... Eu ştiu că va fi aşa... M-am gândit la noi toate aceste zile... Ştiu.

Ştiu tot, deci nu mă mai poate durea. Am fost şi sunt fericită cu tine... Înţelegi?

Stăteam fără s-o pot întrerupe. Câtă dreptate avea! Dar nu pentru mine, acel de azi. Pentru altul, pentru acela de până nu demult! Buna mea Viorica! Se temea pentru mine. Se temea să mă lase singur cu dragostea mea, cu abstracţia pe care o numim dragoste! Dar mai era o abstracţie? Când era ea, ea?

— De ce acest pesimism rural, *mademoiselle?* A trecut un regiment de ulani prin Recea-Veche, un tânăr şi brav cavalerist a răpit inima frumoasei ţărăncuţe Viorica şi s-a dus mai departe regimentul, lăsând o inimă zdrobită... Vai! Ulanul Radu va reveni peste cel târziu o lună, pe un armăsar marca ZIL, douăzeci şi opt de locuri, o sută cai putere, şi frumoasa ţărăncuţă deznădăjduită îl va urma. Dixi! Mai avem chestiuni la ordinea zilei?...

— Radu...

...Radu... Radu... Radu... Prin toropeala ce mă cuprindea în autobuzul aproape gol îi auzeam glasul, îi vedeam ochii mari, uscaţi, o vedeam zgribulită de frig în pragul casei cu două trepte şi brâuri albastre, cu paltonul aruncat pe umeri, tuşind de aerul tare şi rece, adunat în straturile groase, să ascundă parcă tot restul satului Recea-Veche, tot restul lumii...

Ştiam limpede ce mă aşteaptă, pentru întâia oară ştiam.

Îmi puteam permite o oră şi jumătate de somn, legănat cam grosolan la hopuri, dar legănat.

Viorica!...

26 decembrie.

...Dacă nu mi-ar fi spus Maier ce au de gând să facă, ar fi trebuit să ascult până la capăt murdăria asta! „Chestiuni personale“. Frumoasă formulă. Am trântit uşa. Maier a părăsit la fel adunarea peste vreo zece minute. „Purtarea amorală a înv. V. M. Vrabie şi a fostului înv. R. N. Negrescu“. Câtă josnicie!... Acum se va mai adăuga

un punct: „Şi purtarea nerespectuoasă faţă de adunarea profesională“. N-am să le permit această mică bucurie!...

Radu nu-mi mai scrie de la douăzeci...

Dac-ar şti cât mi-i de greu!... Cât îmi lipseşte! Şi ce dor mi-i... Ce dor!...

. . . .

31 decembrie.

...Au pornit pluguşoarele. Ajunul. Spânu a adunat elevii înaintea vacanţei şi i-a prevenit: îi prinde cu sorcova sau cu pluguşorul, îi dă afară!...

Spre seară mi-au venit ai mei, cu Armaşu în frunte. Au adus un pluguşor grozav, născocit de ei, în care l-au băgat şi pe bătrânul Noël![1] Ar fi trebuit să le ţin o conferinţă antireligioasă... Ce copii minunaţi! Era şi Lucica. Am stat vreo oră. Acum vin alţii: „Primiţi pluguşorul?“ — „Primim, primim!“

Nimic de la Radu... Radule?! Să vin la tine poate, Radule? Ce s-a întâmplat?...

Ai, Viorico, Viorico! Că nu te mai recunoaşte Safta — treacă, meargă: „Da nu te mai omorî, atâta! Ş-al meu mare becher era, Dumnezeu să-l ierte, dar nu-mi făceam atâta inimă rea! Aşa-s harmăsarii!“ Simplu şi înţelept...

Că nu te mai recunosc eu, iată ce mă doare! Femeie tare, caracter oţelit şi minte mereu la rece... Vai, ce îngăduitori suntem cu noi înşine, şi ce mărinimoşi ne dăm calificativele! Mărinimoşi chiar când ne autoflagelăm!

Adică la ce bun toate!

Ia-te în mâini, fetiţo! Nasul sus, lacrimile în batistă, şi zâmbetul pe buze, ca un drapel încercat în crunte bătălii.

---

[1] Crăciunul (fr.).

Ura, înainte!
Nu s-a întâmplat nimic.
„A trecut acceleratul“...

14 ianuarie.

...Nici un rând... Nimic...

Maier s-a întors de la minister. Inspecţia care i se promisese nu mai vine. Nu l-am întrebat de ce. Ştiu. Dar... Oare nu suntem noi? Nu-l mai recunoaşte nimeni pe omul ăsta. Atâta energie şi optimism. Şi când te gândeşti că a încasat-o şi pentru că mi-a luat apărarea la adunarea ceea profesională!.

Nu l-am întrebat de Radu. Cred că l-a văzut. Am înţeles şi nu l-am întrebat...

Nu, nu s-a întâmplat nimic. Nu putea să se întâmple!

. . . .

XVI

Mă simt aşa, de parcă şi-ar fi făcut mâţele umblătoare în sufletul meu. Scrisorile ei vin regulat. Mă enervează optimismul lor, mă enervează că vin, mă enervează tot. Mă enervează Lida. Azi m-am hotărât: plec de la dânsa! Plec unde mă duc ochii! De ce mi-am bătut joc în halul ăsta de Viorica? O iubesc doar, abia acum îmi dau seama c-o iubesc cu adevărat. Lida... Dacă n-ar fi retras actele de la judecătorie, ar fi fost totul atât de bine!

De zeci de ori m-am gândit: oare să mă fi dezechilibrat întratâta insuccesul cu rezultatele calculului? Nu, nu se putea altfel. Aveam o presimţire mai demult, eram pregătit. Şi n-a fost nici o noutate pentru mine când mi-a spus „tătuca“, între patru ochi, că trebuia să mă lase să mă conving personal de propria greşeală. Adică m-a dat cu nasul la colţ: loveşte-te, ca să nu te mai loveşti!

Nu, în mine trebuie să caut răspuns la toate. Numai în mine. Să rămânem singuri, amândoi, eu, cel de sus, şi eu, cel de jos, şi să avem un schimb de păreri „sincere şi tovărăşeşti-critice".

De ce m-am întors la Lida? M-a impresionat gestul ei? Da, m-a impresionat. M-a cucerit. M-a făcut să mă topesc de mândrie pentru mine însumi: „Iată o femeie care e gata de asemenea jertfe, doar ca să fim împreună!" Dobitocul! Eu — dobitocul! La mine m-am gândit şi nu la ea! Şi nu la Viorica. Sunt un viţel, în stare să urmeze pe oricine la capătul pământului, dacă-l mângâie între coarne...

Lida trebuia să vină târziu. Îmi adunai boarfele în geamantan, pusei geamantanul lângă uşă şi cheile pe noptieră, alături de portretul ei.

Mă aşezai la masă şi rupsei o foaie din blocnot.

„Lida,

e o minciună tot. Ţie nu ţi-i groază de minciună? O viaţă trăită în minciună? Nu ne iubim. Ne înşelăm. Zi la zi, clipă de clipă. Să ne străduim a înţelege lucrul acesta şi înţelegându-l — să iertăm. Amândoi. Nu plec pentru că e o altă femeie la mijloc. Plec pentru că minciuna ta presupusă şi minciuna mia sigură mă sufocă deopotrivă. Nu fug nicăieri. Plec. Dar orice încercare să ne regăsim reciproc e zadarnică. Trebuie să ne regăsim pe noi înşine. Consideră că nu exist şi cu atât mai puţin existăm! Nu uita: şi porumbeii albi au umbra neagră.

Radu
13 ianuarie".

Luai valiza, închisei uşa, o controlai dacă era bine închisă şi coborâi scările.

Strada, cu forfota ei, mi se părea o lume nouă pe care abia acum trebuia s-o descopăr. Nu mă simţeam un Columb. Prea lung şi obositor fusese drumul. Şi prea multe recifurile de care îmi

izbisem corabia. Şi dacă mai continua să plutească vasul, doar pentru că inventam singur recifurile. Nu avea nici un pasager pe bord. Şi nici un matroz care să mă ajute să ridic pânzele sau să le cobor.

Acum înţelegeam că e extenuantă asemenea călătorie — singur. Piedicile pe care ţi le pun alţii pot fi trecute. Dar ale tale te pot doborî.

Dacă nu poţi răspunde de tine, trebuie să răspunzi de alţii!...

...Maier! Bunul şi bătrânul meu Maier! Cu acelaşi palton jerpelit şi, probabil, pe desubt cu aceeaşi haină găurită de acizi, pe care n-o mai schimbase de atâţia ani! În mijlocul acestui vacarm citadin avea aspectul unui cal de tracţiune la o expoziţie de automobile ultramoderne. Nu bănuiam un loc mai nepotrivit să-l întâlnesc!

— Nu, nu mai beau, zise el, se vede doar ca să nu-mi dea posibilitate să-mi vin în fire. Dar nu se atinse de vinul ce i-l turnasem. Şi când ieşirăm din bodegă, paharul lui rămase plin pe marmora măsuţei, ca o mărturie a faptului că lumea se schimbă totuşi!

— Peste o săptămână trebuia să avem înspecţie frontală. Adică, mai precis, o comisie a ministerului, făcu el. Nu mai vine... Ţâru a aranjat totul.

Doamne, cât vorbea! Ar fi putut deveni un campion al muţilor.

— Ca să explici ceva oamenilor, e mai bine să vorbeşti decât să taci! Am uitat să vorbim, Radule... Ori vorbim prea mult.

Mă acuza. În mine lovea. Nu-l mai puteam întreba nimic. Şi nu-l întrebam. Avea de ce mă lovi. Avea de ce mă acuza. Avea dreptate...

— Nu s-a schimbat nimic la Recea noastră, îmi ghici el întrebarea.

Nu s-a schimbat nimic?...

Aici s-au schimbat multe?

S-a schimbat un om, înţelegi?

Un om a coborât pe pământ?

Eu!

Înţelegi?

Îţi mulţumesc că nu-mi spui nimic mai mult, că taci, că nu-mi faci nici un fel de aluzii... Îţi mulţumesc, înţelegi? Ştiu tot, nu trebuie să-mi spui nimic. Ai zis, neştiut de ce, că şi cu o viorică se face primăvară. De ce „neştiut de ce"?

Eu înţeleg de ce, dar îţi mulţumesc că n-ai spus nimic mai mult.

De ce mi-ai spus că o să am mult de luptat? Ce-ai vrut să spui? Oare e o luptă mai grea decât să lupţi cu tine însuţi? Şi dacă te birui, dacă reuşeşti să te învingi, ce altă luptă poate părea grea?

Bătrâne Maier, dac-ai şti ce bine-mi pare că te-am întâlnit acum, anume acum!

Nu, nu te mira că nu te întreb nimic. Nu aştepta să te întreb.

Şi nici nu-mi spune nimic... Nu vine comisia? N-o să vină azi.

Mâine o să vină. Lumea nu stă pe loc. Înţepenită. Nici tu nu stai. Şi nici eu n-o să mai stau. Mă crezi?...

Noroc, Maier! O să ne vedem repede!

Şi altfel.

Anume altfel...

...Vechea gazdă îmi păstra, conform înţelegerii, camera, plătită pe trei luni înainte. Arca ce va învinge potopul! Aici vom avea masa de lucru, una pentru amândoi. Patul şi atât. Nici un prisos! Ca şi cabinetul lui Licurg. Dacă l-o fi avut. Şi toate legile lui...

Ce-o fi făcând Viorica? Crede în mine, crede, când şi eu eram pe punctul să nu mai cred, când eram să mă las în voia valurilor... Îmi închipui că-i joacă zeci de mărunte feste Spânu şi ai lui. Curios, mi-a venit odată ideea că peste două-trei sute de ani oamenii au să inventeze un aparat, cu care au să afle toate gândurile ce-au umplut cândva scăfârliile noastre, pe jumătate pământ atunci. Şi mi-am mai închipuit ce mutre au să facă ei în faţa tigvei

lui Spânu, când aparatul respectiv o să tacă jenat o clipă, ca după aceea să enunţe tabla înmulţirii şi regula de trei simplă...

Stă, probabil, serile în odăiţa aceea cu fotografii îngălbenite, cu icoane şi candela aceea ce nu mai arde, şi corectează caiete... *„Le chefe de la gare...* Nu *„chefe“,* ci *„chef“,* prostuţo!...“ Şi lasă apoi creionul roşu, îşi prinde faţa în palme şi se gândeşte, se gândeşte... Că a avut dreptate. Că singur în faţa dragostei mele m-am pierdut, ori că nu m-am pierdut, ci am lăsat-o la o parte, ca orice abstracţie pe care ai folosit-o într-o ecuaţie şi nu mai revii la dânsa...

Ba da, revin! Ai avut dreptate, dar până la un punct! Din păcate ai avut dreptate. Dar în parte numai. Dacă n-ai fi avut dreptate în partea aceasta, n-aş fi înţeles întregul. Sau nu l-aş fi ştiut până la capăt. M-am împotmolit în minciună. Nu acum, cu Lida. Mai demult. Cu mult înainte. Atunci când am crezut numai în mine! Când nu mă îndoiam numai de ceea ce spuneam eu. Am fost slugă minciunii, acum o voi face sluga mea. O dată doar.

O singură dată!

Azi.

Azi, când am să-ţi scriu. Când n-am să-ţi scriu tot. Când am să inventez ceva, când am să mint, ca să te scutesc de toată mizeria asta. În numele dragostei!

Am să te chem aici. Ca pentru o foarte însemnată întâlnire... Ori am să inventez altceva... Da, desigur! Şi ai să vii. Şi n-ai să mai pleci! Am să-ţi scriu totul, ori aproape totul. Ai să mă înţelegi, pentru că tu poţi înţelege totul. Iar a înţelege înseamnă...

Nu, n-ai de ce să mă ierţi. Să mă ierţi că m-am regăsit? Să mă ierţi că a biruit totuşi dragostea pentru tine? Să mă ierţi? De ce să mă ierţi? Eu m-am iertat, şi mai mult n-are nimeni dreptul să mă ierte sau nu. Pentru că nimeni nu mă poate şti şi condamna aşa cum eu singur o pot face.

Am crezut că viaţa începe de la capăt când îţi poţi lămuri scopul ei. Dar nu mi l-am lămurit. Am confundat scopul cu mijloacele.

Am nevoie de tine!

Tu mă poţi ajuta acum.

Nu mă lăsa singur în faţa dragostei. Nu mă lăsa singur cu mine însumi... Am să mă mint iar. Şi am să mă pierd.

Sunt capabil, şi tu o ştii. Dar n-am punctul acela de sprijin pe care aş putea fixa pârghia tuturor capacităţilor mele. Te-am ales pe tine, şi numai pe tine.

Poate-aş fi fost şi eu altul, dac-ai fi fost întâia tu? Ori, poate-ai fi fost tu alta?

La ce bun aceste exhibiţii mintale?

Dacă ţi-aş spune ţie toate aceste...

Ori dacă le-aş crede cel puţin eu, până la capăt.

Până acum nu le-am crezut. Mă prefăceam că le cred, dar undeva în adânc păstram slaba nădejde că totuşi mă judec prea aspru. Că, de fapt, sunt mai bun decât mă consider... Mă temeam să despic firul până la capăt. E o operaţie prea dureroasă. M-am minţit, vai!

Acuma însă nu. Şi mă doare. Întâia oară mă doare.

Stop! Câtă patetică, ah! Şi câtă logică! N-ai oare prea multă logică în tine, ca să ai şi dreptate, Radule? Adică stai? Stai!

Înţelegi, Rico, e foarte greu să pătrundem, să percepem ceva nou. Suntem obişnuiţi să apelăm la corespondente concrete pentru toate abstracţiile ce le folosim în discuţii sau explicaţii. Dacă ar fi să vorbim de o cameră nouă, altfel decât aceasta în care mă aflu acum, şi nu aici, în cameră, ci undeva, într-o pădure, de exemplu, am lua punct de plecare tot camera asta. Am reconstitui-o în cap imediat: aceşti patru pereţi, acest tavan, aceste podele, aceste uşi şi ferestre, această mobilă. Şi gândindu-ne la pereţii aceştia cunoscuţi, am vorbi de pereţii camerei noi necunoscuţi, de la uşa aceasta am porni, vorbind de uşa nouă...

Dar cum putem percepe ceva nou de tot, fără corespondent, fără model concret undeva în trecut? Când n-ai nici un punct de

plecare nicăieri, când nu poţi construi în creier camera aceasta, ştiută, ca s-o vezi pe cea nouă, ce nu există încă, dar care va exista şi o ştim, în măsura în care o cunoaştem pe cea veche?

Înţelegi?

Mă simt nu regăsit sau refăcut, ci într-atâta nou, într-atâta fără corespondent în „eu"-l acela de până ieri, încât va trebui să mă iei de la început şi să mă cunoşti.

Şi mă vei găsi acel pe care l-ai fi vrut să fiu, dar pe care nu l-ai ştiut, pentru că n-ai avut din ce-l construi.

Eu sunt acela, Viorico!

La dracul autoironia în care m-am consumat, acum ştiu, doar pentru a face impresie!

Acum ştiu şi simt că mă voi descoperi în tine şi simt că mă voi putea iubi aşa nou cum sunt.

Înţelegi, Viorico?

Mă aşez la masă să aştern scrisoarea în care voi minţi pentru ultima oară.

În numele dragostei noastre...

Pentru ultima oară.

24 ianuarie.

...Lacul s-a transformat într-un excelent patinoar. Din păcate, n-am nici un partener, am numai spectatori. Până şi pe lelea Safta am găsit-o astăzi pe mal: „Măi, măi, aracan de mine! Curat ca la teatru! Numai că hai acasă, să nu îngheţi. Ia-te ce-ai înflorit!"

Să îngheţ, lele Safto? Ba la Magadan să vezi geruri! Şi tot n-am mai îngheţat!

APRECIERI

Problema distanţării de lume, zugrăvirea unor aspecte de viaţă ce nu intră direct în experienţa scriitorului, descrierea unor personaje în acţiune care fac parte din ambianţe diferite se poate rezolva numai printr-o lărgire considerabilă a puterii de imaginaţie. Acest lucru se poate rezolva în cazul unei culturi a scrisului, iar la mijloc e vorba şi de inteligenţa scriitorului, de puterea lui de a sintetiza cele văzute, de a crea o lume imaginară prin analogie cu cea reală, nedeformând-o totodată.

Romanele *Singur în faţa dragostei* şi *Unchiul din Paris* se conformează în mare măsură acestei „cerinţe" de detaşare prin imaginaţie. Scriitorul vede lumea ca un spectacol, în care îşi joacă rolul fiecare potrivit firii sale. Spre deosebire de anumiţi prozatori care introduc persoana lor proprie în acţiune, camuflând-o sub un nume poetic şi acordându-i funcţia de mentor, A. Busuioc se retrage îndărătul cortinei, lăsându-i pe eroi să-şi croiască singuri drum în viaţă. Aceasta nu înseamnă însă o dispoziţie totală autoricească — rămâne punctul de vedere personal, care străluminează sensul cărţii.

Detaşarea lui A. Busuioc se înfăptuieşte firesc datorită ironiei, mijloc eficient împotriva înfrumuseţării sau, mai bine zis, calofiliei; scriitorul cu bagaj sărac de cultură e înclinat îndeosebi spre comicul trivial. [...]

Distanţierea artistică contribuie la o mai adâncă tipizare a fenomenelor şi oamenilor. De obicei, cititorul se supără când îşi vede caricaturizată profesia sau când sunt descoperite în adevăr păcate grave în activitatea unui colectiv. Tipizarea simplă nu lasă personajul împlântat într-un anumit mediu concret, ci îl înalţă la rangul de general-uman, făcând ca în persoana directorului de şcoală cabotin să vedem o imagine a cabotinajului de pretutindeni. Această încercare de generalizare se observă în ambele romane ale lui A. Busuioc.

Unchiul din Paris e un roman bine conceput, la temelia lui stă un contrast izbitor, contrastul dintre două epoci diferite. Unchiul vede o lume nouă şi bogată acolo unde altădată sărăcimea murea înrădăcinată pentru vecie. [...]

A. Busuioc şi de data aceasta ironizează comoditatea şi suficienţa nepotului şi a rudelor, care nu observă schimbările, prefacerile profunde.

În proza lui A. Busuioc se simte un climat de intelectualitate, fenomen mai rar întâlnit în proza cu subiecte patriarhale de rutină. [...]

Vasile COROBAN. *Romancierul (Despre romanele* Singur în faţa dragostei *şi* Unchiul din Paris. — „Literatura şi arta", 26 octombrie, 1978, nr. 43.

Un om poate fi perfect instruit, orientându-se enciclopedic în toate ramurile de activitate omenească, poate fi extrem de corect, punctual şi moraliceşte integru, şi totuşi să aibă o viaţă interioară spirituală cam redusă, dacă nu chiar sterilă. Cultura presupune o mare forţă spirituală, epică, dacă vreţi. Acesta e punctul de plecare al lui Busuioc, estetic şi etic. Particularul apare la Busuioc tot în altă formă; el renunţă la ideea unui om energic (în parte numai! căci şi el cedează prin Maier), care schimbă radical lucrurile, şi îşi pune întrebarea dacă sunt înşişi învăţătorii destul de instruiţi şi educaţi ca să-i lumineze pe alţii, dacă nu se adaptează la mediu [...] uitând ce-au învăţat şi devenind nişte meseriaşi, străini de cultură şi efort intelectual. Tabloul acesta îl schiţează cu ironie muşcătoare Radu Negrescu în faţa Vioricăi Vrabie, învăţătoare de franceză, nou-venită la şcoală. [...]

Partea profesională a lucrului îl interesează pe Busuioc şi o evidenţiază, dar nu o limitează numai la această latură a vieţii, căutând să pătrundă în mentalitatea oamenilor, şi el constată că o mentalitate retrogradă poate înăbuşi orice gând nobil, orice pornire a inimii spre bine şi spre sferele mai înalte ale vieţii spirituale. Un om schilod sufleteşte va aplica cel mai ideal principiu de educaţie în aşa mod, încât el va deveni reversul sensului său. Directorul retrograd din *Singur în faţa dragostei,* de pildă, nu observă energia tinerei învăţătoare Viorica Vrabie, nu ţine seama de cultura ei, de avântul tineresc; pe dânsul îl şochează în primul rând ţinuta vestimentară la modă a învăţătoarei. [...]

Eroului principal al romanului *Singur în faţa dragostei*, lui Radu Negrescu, autorul îi dă deplină libertate de acţiune, eliberându-l mai întâi de certitudine infatuată şi de catalogul obişnuit al poveţelor didacticiste şi al ideilor

primite. Adoptând o conduită de histrion, Radu Negrescu îşi poate permite observaţii ascuţite despre mediul în care se mişcă, despre sine însuşi, adesea autoironizându-se. Eroul joacă rolul bufonului din comediile de altădată, care, sub masca voioşiei, a glumei şi a observaţiei joculare, spune adevăruri supărătoare. Acesta e de fapt conţinutul romanului *Singur în faţa dragostei,* care vizează ironic multe neajunsuri în şcoală, în procesul de instruire şi de educare, în viaţa spirituală a unor învăţători. Încrâncenat împotriva ignoranţei şi a închistării în tipare stătute de viaţă şi de lucru, Radu Negrescu adesea le demască prin formele paradoxale. [...]

Romanul *Singur în faţa dragostei* dă o lovitură destul de serioasă unor scheme literare, rupte de realitate; romanul e interesant prin faptul că autorul nu-şi face chipuri cioplite, zugrăvind pe ele virtuţi idilice abstracte, pentru ca să bată mătănii în faţa lor, ci priveşte mai real, mai obiectiv la lucruri şi la oameni.

Vasile COROBAN. *Romanul moldovenesc contemporan,* Editura Cartea moldovenească, Chişinău, 1969, p. 221, 223, 225, 227, 228.

Arta de romancier a lui Busuioc e arta punerii în lumină a ridicolului, a paradoxului, prin alternarea situaţiilor contrastante, prin însuşirea unor paranteze uşor persiflante, dar cu un caracter buf frapant (aparatele viitorului menite să afle gândurile „o să tacă jenate o clipă în faţa lui Spânu... ca după aceea să enunţe tabla înmulţirii şi regula de trei simple“; „Cum aş fi vrut să fie arsă canalia aceasta, Spânu, cum aş fi dansat pe cenuşa lui, deşi prostia şi meschinăria pot imita întru totul nobila pasăre Phoenix...“). [...]

Romanul *Singur în faţa dragostei,* luat în ansamblu, e o parabolă, ce sugerează imposibilitatea realizării absolute a unor aspiraţii, veleităţi în condiţia umană a unui cotidian mărunt, necurăţat de rutină, inerţie, meschinărie, obtuzitate, elemente retrograde.

Singur în faţa dragostei e ca o bucată de muzică uşoară: sprinten, plăcut, uşor, transparent, ieftin, tulburător pe alocuri... El nu rămâne nicidecum un joc inteligent al unui poet...

Mihai CIMPOI. *Prospeţime, inteligenţă, sobrietate,* „Cultura“, 11 septembrie, 1965, nr. 24.

Proza şi dramaturgia sunt ale unui poet, dat fiind deficitul de substanţă epică şi construcţie dramaturgică, recuperat însă de sentimentul dramaticităţii vieţii. Dotat cu inteligenţă şi spirit de observaţie şi umor, Busuioc reprezintă tipul rar de scriitor „urban“ care valorifică cu predilecţie un material de viaţă rural. Proza sa refuză relatarea domoală moldovenească, fiind dinamică, „cinematografică“, eseistică şi având nerv ironic. Perspectiva observaţiei acide permite o creionare rapidă a fişelor caracterologice: creierul unui director de şcoală „are două circumvoluţiuni“. Încercarea de a pune problema societăţii contemporane e pe alocuri timidă, dar prin prisma ironiei aspectele urâte sau chiar monstruoase apar oricum în relief. Un erou memorabil este Radu Negrescu din *Singur în faţa dragostei,* proiectat pe fundalul unui mediu sătesc dominat de ignoranţă, lâncezeală socială, frazeologie goală, prostie, ipocrizie. După ce îmbracă mai întâi masca unui Don Quijote al satului basarabean, personajul se vindecă de „romantism“, lasă în pace morile de vânt, aşteptând „marele semnal“ — chemarea la aspirantură, la oraş. Este singura soluţie salvatoare din acest mediu afectat de idioţenie, mediocritate, rutină şi optuzitate. Romanul utilizează procedeul „scrisorilor“ celor doi eroi îndrăgostiţi, recurgând la faceţie, speculaţie metafizică spumoasă, gratuită.

Mihai CIMPOI. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia,* Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Editura ARC, Chişinău, 1997, p. 184.

Romanul *Singur în faţa dragostei* este o expresie preponderent ironică, până la urmă nelipsită de gravitatea necesară, a vieţii unui colectiv de pedagogi în care pe neaşteptate vine un profesor nou, inteligent, în măsură să introducă un minim de aer primenitor în activitatea şcolii. Adică aşa se întâmpla în majoritatea nuvelelor şi romanelor de până la *Singur în faţa dragostei* (tip: *Lasă vântul să mă bată...* de Ana Lupan). Aureliu Busuioc îl prezintă pe Radu Negrescu drept venit în sat numai pentru a-şi satisface stagiul obligator şi a aştepta invitaţia la Academie („marele semnal“). Acesta e primul semn al parodiei. Radu Negrescu nu-şi propune o primenire a stării de lucruri din şcoală, el nu se doreşte un profesor-minune, nici nu se gândeşte să rămână pedagog.

Intenţia scriitorului de a răsturna o situaţie devenită între timp şablon în proza timpului l-a determinat pe eruditul critic Vasile Coroban să numească romanul lui Aureliu Busuioc *faceţie* (de la latinescul *facetia* — glumă, umor;

în italiană, *fax* — făclie, flăcără) — specie literară umoristică, nuvelă sau anecdotă cu final surprinzător, spiritual.

Scriitorul a abordat o schemă răspândită în proza anilor ’50 pentru a o discredita oarecum din interior. Romanul său constituie o replică la atare scheme.

Ion CIOCANU. *Aureliu Busuioc — romancierul.* În revista „Limba Română“, 1997, nr. 5, p. 133.

Singur în faţa dragostei e o replică ironică la romanele în care conflictele erau atât de mult la suprafaţă, încât cititorul ştia dinainte orice deznodământ posibil şi nu se mai aştepta la nimic inedit nici în plan tematic, nici artistic. „Nu vreau, zice Radu Negrescu, să par altcineva decât sunt, dar într-adevăr, citesc puţină, cum să-i zic... beletristică. Mă enervează uneori prea multa ei asemănare cu viaţa, ori alteori mă scoate din sărite siropul pe care-l serveşte drept viaţă...“ [...]

Pentru Radu lumea e ca paharul de apă privit la microscop. Ceea ce constituie două părţi de hidrogen şi o parte de oxigen e formula ideală. Formula reală, însă, include pe lângă cea ideală, numeroase depuneri şi stratificări, ceea ce o face întrucâtva de altă compoziţie. Orice întâlnire cu viaţa e pentru el un prilej de confruntare a acestor formule. Drept formulă ideală, Radu, ca antierou, ia propriul univers interior. După confruntarea acestui univers cu universul primei soţii, Lida, „... a urmat deziluzia“. În sufletul Vioricăi, dimpotrivă, s-a regăsit: „O iubesc pentru că mă iubesc într-însa...“. Colectivul e stimat de el pe atât, pe cât acesta corespunde universului său interior: „Ca membru al unui colectiv, e altă gâscă: când ideile şi tendinţele lui corespund cu ale mele, sunt cu el; când avem păreri felurite, sunt eu“.

Viaţa fixată în formulă şi viaţa în stare naturală se dovedesc a fi în multe privinţe noţiuni diferite. Radu — antieroul şi Radu — omul, care se ciocneşte de dramatismul policrom al vieţii, trebuiau să discute în contradictoriu.

Dincolo de aceste dezbateri interioare se mai resimte în roman o viziune — cea a mentalităţii eroului pozitiv, conform căreia răul trebuie să întâmpine numaidecât rezistenţa idealului pozitiv. În roman ea domină. De ea, chiar dacă n-ar vrea, nu poate să nu ţină cont şi Radu Negrescu. De aici şi o nouă dedublare a lui — pe de o parte, ca antierou, el consideră o inepţie să intri în conflict cu Spânu şi cu cei „... formaţi la şcoala lui...“: „Nu pot suferi pros-

tia şi-mi bat joc de ea, dar nici atât de caraghios nu-s ca să pornesc o cruciadă împotriva ei“, iar, pe de altă parte, el simte că, ignorând tradiţia de a ataca răul, ce ţine de eroul pozitiv, apare într-o lumină nefavorabilă. De aici vin şi acuzările cu care e tratat şi autoflagelările la care se expune el însuşi: egoist, individualist, orgolios, sceptic etc.

Farmecul acestui personaj constă anume în faptul că, atât în plan intim cât şi exterior, el rupe, riscând de a i se aduce orice învinuiri, cu o tradiţie de împotrivire a răului mult prea încetăţenită şi de aceea inertă. În acest sens el e antierou. [...]

Tot astfel şi Viorica nu atât acţionează, cât se deschide din interior. Aceste trăiri au preţioasa calitate de a condensa la maximum timpul şi evenimentele. „În trei zile, constată Viorica în momentul când a înţeles definitiv că e îndrăgostită de Radu, am trăit o viaţă şi am nevoie de o altă viaţă ca să înţeleg ce-am trăit!“

Consemnările din zilnicul Viorică reproduc aproape în întregime conflictul romanului, numai că el e prezentat în manifestările lui exclusiv intime. Acest mod de expunere imprimă naraţiunii o densitate aidoma replicii dramatice. [...]

Singur în faţa dragostei de A. Busuioc a rezolvat două probleme, ce stăteau în faţa romanului: a dat expresie necesităţii unui nou tip de erou şi, prin intermediul monologului interior, a reuşit să comprime la maximum timpul.

Nicolae BILEŢCHI. *Romanul şi contemporanietatea,* Chişinău, Editura Ştiinţa, 1984, p. 233-239.

... Spre deosebire de alte lucrări cu tema intelectualităţii de la ţară, romanul *Singur în faţa dragostei* are în centrul atenţiei sale nu atât acţiunile săvârşite de eroi, cât trăirile, reacţiile psihologice şi zbuciumul lor sufletesc. Dacă în romanele anterioare eroii centrali sunt, în majoritatea cazurilor, oameni cu un scop bine definit, apoi eroii romanului *Singur în faţa dragostei* sunt cu totul de altă natură. [...]

Dezvăluirea personajelor centrale — a lui Radu Negrescu, învăţător de matematică, şi Viorică Vrabie, învăţătoare de limbă franceză, — autorul o face cu măiestrie, servindu-se de două modalităţi artistice eficiente de zugrăvire: naraţiunea la persoana întâia (Radu) şi reproducerea notiţelor de zilnic (Viorica). [...]

O trăsătură dominantă a caracterului lui Radu este scepticismul lui, uneori cam exagerat. [...]

Considerându-se superior în comparaţie cu muritorii de rând, Radu priveşte la ei (şi atunci când o merită, şi atunci când nu!) cu un oarecare dispreţ şi cu o permanentă ironie înţepătoare. În goană după „neobişnuit", după poză, el e gata să pună la îndoială până şi unele adevăruri adevărate, săvârşind în acest fel „prostii".

În fond, Radu rămâne un om bun la suflet: el iubeşte tot ce e bun în oamenii buni. O admiră, bunăoară, pe Viorica, atunci când aceasta se ia la harţă cu directorul. [...]

Radu e un sceptic şi un dezamăgit, care mai mult raţionează despre dragoste (chiar şi atunci când o are în faţă!) şi mai puţin pune în ea sentimente adevărate, care ar putea să-l facă fericit; de aceea el şi rămâne, până la urmă, singur în faţa dragostei.[...]

Până la un punct, Radu e un erou-excepţie, adică nu poate fi numit tipic. A făcut oare bine A. Busuioc atunci când l-a situat pe Radu în centrul romanului? Balzac spunea că „... eroii romanului niciodată nu trebuie să fie excepţii" şi că „excepţia întotdeauna trebuie să joace în roman numai un rol secundar". Aceasta din cauza că „... orice personaj tipic devine grandios anume în virtutea caracterului său tipic".

Cu toate neajunsurile, însă, Radu izbuteşte să câştige o anumită simpatie.

Îl avem aproape de noi mai ales pentru faptul că el e sincer şi cu sine, şi cu ceilalţi eroi, şi cu cititorul; iar atunci când omul e sincer, el tinde şi spre bine, spre puritate sufletească. Ce-i drept, în acelaşi timp eroul ne displace prin egoismul şi individualismul său cras, prin scepticismul ironic şi oarecum răutăcios, prin indiferenţa sa, prin lipsa de scop şi acţiune. Şi atunci nu putem să nu-i reproşăm autorului o complăcere în a poza în toate, până şi în limbajul eroilor. [...]

Romanul *Singur în faţa dragostei* abundă în sentinţe şi maxime inedite, îndărătul cărora descoperim o bogată experienţă de viaţă a scriitorului. Aceste cristale de înţelepciune fac romanul mai concentrat şi în acelaşi timp mai sugestiv.

Romanul [...] se impune prin spirit şi inteligenţă, prin ironie şi umor, prin subtilitate stilistică, prin eroi înzestraţi cu un interesant univers intelectual.

Mihai, DOLGAN. *Marginalii critice,* Editura Cartea moldovenească, Chişinău, 1973, p. 179-185.

...Prima încercare a epicii de ample proporţii e romanul *Singur în faţa dragostei,* urmat de *Unchiul din Paris.* În ambele se relevă spiritul de observaţie al scriitorului, arta dialogului, un mod analitic, concentrat şi susţinut, mobilitatea intelectuală a unor eroi, prinşi în reacţiile şi manifestările lor esenţiale. Radu Negrescu şi Viorica Vrabie, Alexandru Stanca şi Riki îmbogăşesc galeria personajelor complexe din proza moldovenească, romanele arătând preocupările scriitorului pentru problematica morală (inclusiv pentru căutările etice ale tinerei generaţii), proiectată pe un fundal social-uman bine cunoscut şi bine reprezentat. Pline de culoare şi autenticitate, captivante ca problematică, subiecte şi modalităţi concise, scrierile acestea erau veritabile mostre de analiză lucidă a unor cazuri umane cu semnificaţii relevante, ocupând în ierarhia prozei contemporane un loc de prim-plan. Ele afirmau un scriitor dotat din plin cu inteligenţă narativă, cu virtuţi de nuanţat observator al naturii umane, cu un mod al său de a percepe realitaea, cu evidente aptitudini de ironist.

Eliza BOTEZATU. *Literatura moldovenească* (Manual pentru instituţiile de învăţământ superior), Editura Lumina, Chişinău, 1984, p. 185-186.

Apariţia romanului *Singur în faţa dragostei* a stârnit discuţii aprinse în rândul cititorilor şi criticilor nu numai datorită problemei importante pe care o abordează, ci şi modalităţii artistice folosite de autor. Romanul este alcătuit dintr-un jurnal intim, dintr-o destăinuire a eroului principal. Nu ştiu dacă alegerea confesiunii intelectuale trădează o modalitate epică sau numai plăcerea de a produce idei şi de a le emite în deplină libertate. Cert este că intelectualul joacă un rol deosebit în compunerea acestei proze de o rară acurateţe şi rafinată pătrundere psihologică [...].

S-ar părea că A. Busuioc şi-a conceput lucrarea în aceeaşi manieră întâlnită şi în alte lucrări scrise pe această temă. După terminarea facultăţii Radu Negrescu, eroul romanului, refuză propunerea de a rămâne la aspirantură şi pleacă să lucreze într-o şcoală din sat... Colectivul din Recea-Veche, unde nimerise, nu e dintre cele mai exemplare. Directorul şcolii, Spânu, şi-a închegat un colectiv pe potriva lui, iar el, după părerea lui Negrescu, era un om care „n-avea decât două circumvoluţiuni pe creier".

A vrut la început să se opună. „Şi eu l-am jucat pe Don Quijote la început", îi spune el Vioricăi. Degrabă, însă, se resemnase. [...]

Odată cu intrarea Vioricăi în acţiune, romanul, care la început părea modest şi obişnuit, capătă dintr-o dată o anumită densitate analitică, autorul simţindu-se în largul său, manifestă deosebite calităţi de analist şi creator de caractere puternice. Radu o îndrăgeşte pe Viorica pentru fermitatea cu care aceasta înfruntă tot ce e perimat şi plafonat. Meritul cărţii constă în schimbările care au loc în conştiinţa lui Radu. Ca tip, Radu nu e nou în literatura noastră pe această temă. El se impune însă prin autenticitatea drumului parcurs. Intrat întru-un mediu oarecum străin, Radu dobândeşte treptat conştiinţa propriei sale puteri. Această evoluţie firească este reflectată literar printr-o concretizare într-un mediu de o mare diversitate umană, departe de a fi numai un simplu cadru mai mult sau mai puţin favorizant. [...]

Imaginea pe care şi-a făcut-o Radu despre sine îl împiedică să devină el însuşi. În timp ce credea că domină, el era de fapt dominat. Şi până la urmă, ajunge să înţeleagă că trebuie să se regăsească. [...]

Eroul romanului nu trece decât aparent printr-o criză erotică. Sub învelişul simbolic al iubirii în conştiinţa învăţătorului Negrescu are loc un salt de natură etică. El are revelaţia participării efective la viaţa socială. Iubirea sa pentru Viorica este aşadar un catalizator sau poate o simplă coincidenţă, căci necesitatea ce modifică psihologia lui este una socială. Alături de semnificaţia lor etică, neliniştile şi căutările eroului au şi sens specific psihologiei intelectuale.

Romanul *Singur în faţa dragostei* denotă o acută efervescenţă intelectuală şi o frământare problematică, atât în plan social, cât şi în psihologia individuală a personajelor. Eroii nu mai devin exemplificări, cazuri „tipice“, ci individualităţi complexe, de o mare intensitate psihologică şi afectivă, care în faţa unor transformări reacţionează diferit, deloc previzibil, în funcţie de personalitatea lor, de împrejurările concrete în care trăieşte. Chipurile eroilor se impun convingător, cu multă pregnanţă, manifestările lor sunt verosimile, situaţiile, pe care le străbat în mediul şi în conştiinţa proprie, creează o reală tensiune dramatică.

Gheorghe CHIRA. *Profiluri literare,* Editura Lumina, Chişinău, 1972, p. 82-85.

...Radu şi Viorica sunt doi tineri intelectuali care repudiază un mod de viaţă impersonal, la nivelul unor impulsuri şi trebuinţe primare, guvernat de „principiul adaptării la mediu“, la adăpostul unor obişnuinţe comune; pen-

tru ei dragostea este nu numai o atracţie erotică reciprocă, ci o unitate de convingeri, de principii. Or, tocmai de această unitate ei se îndoiesc, ba chiar sunt convinşi la început de polaritatea poziţiei lor. Cum putem să-i pretindem autorului să zugrăvească o trăire mai emotivă a dragostei de către eroi, când el ne descrie anume lupta cu sentimentul de dragoste, ambii căutând în fel şi chip de a i se opune, ridicând în calea sentimentului lor diferite baraje de raţionamente de tot felul? Tocmai faptul că dragostea eroilor săi nu se consumă în sfera sentimentului, ci se ridică din sfera trăirii erotice subconştiente în sfera cugetărilor analitice asupra sensurilor vieţii, ale obligaţiilor sociale, constituie, credem, mai curând un merit al autorului. Anume atitudinea raţionalistă („teoria“ egoismului) a lui Radu faţă de sentimentul de dragoste este acea uşiţă tainică, prin care putem pătrunde în lumea internă a eroului, cunoscând-o fără „floricelele“ pozelor sale afişate. [...]

Critica a urmărit două ipostaze de manifestare a lui Radu Negrescu: afişarea ostentativă a pozelor („Pozezi numai atunci când ai spectatori...“, nota Viorica în jurnalul său printre primele impresii contradictorii ce i le-a lăsat Radu) şi mărturisirile pe care eroul ni le face „între patru ochi“, sinceritatea cărora ne poate induce în eroare, luând aceste mărturisiri drept caracterizări obiective, înfăptuite de autor prin gura personajului. Or, toată intriga acestui caracter rezidă, în ultimă instanţă, în a treia ipostază a sa — în acea luptă interioară cu sine însuşi, care se desfăşoară pe trei sferturi în subconştient şi care îşi găseşte în conştiinţa de sine a eroului, în reflecţiile şi „teoriile“ lui deseori o „imagine răsturnată“ [...].

Dacă Radu luptă cu sentimentul său de dragoste, defăimând însuşi idealul de dragoste, definind-o ca o manifestare a egoismului, Viorica pune în calea atracţiei sale crescânde faţă de Negrescu idealul unei dragoste adevărate, care nu se reduce la sentimentul erotic, ci presupune o unitate de principii de viaţă. „Ai tot ce-ar putea constitui idealul unei gâsculiţe, ba chiar şi al unei femei serioase, dar nu poţi fi, n-ai să fii niciodată idealul meu!“, notează ea în jurnalul său, drept concluzie la părerile sale critice despre comportarea lui Negrescu. Treptat, însă, caracteristicile negative cedează tot mai mult locul celor pozitive... Până la urmă relaţiile intime ale eroilor ajung la punctul culminant, când ambii nu-şi mai pot ascunde dragostea lor.[...]

Radu, însă, se retrage din faţa dragostei şi încearcă din nou să se claustreze în „cercul strâmt şi rece“ al individualismului egocentric. În zadar

încearcă Radu să-şi înjosească dragostea sa, să se convingă că în dragoste principalul este eul său egocentric, iar în locul Vioricăi poate fi oricare alta. Pentru că iubirea este mai curând uitarea de sine decât dragostea de sine. În orice caz, Radu nu-şi mai poate regăsi liniştea, claustrându-se într-un eu egocentric, fiindcă nu-şi mai poate ascunde dedublarea în „eu, cel de sus“, şi „eu, cel de jos“, care fac un „schimb de păreri sincere şi tovărăşeşti-critice“. [...]

Astfel, respingând didacticismul ilustrativist, rectiliniar ce caracteriza un tip de erou pozitiv frecvent în literatura noastră de atunci [...], A. Busuioc a zugrăvit, prin tipul de erou anterior al unui personaj de o complexitate tipologică şi caracterologică rară la noi încă, eşecul interior al individualismului supus examenului dragostei, zugrăvită nu doar ca un fenomen sentimental, ci într-un plan filosofico-moral susţinut convingător de chipurile artistice ale eroilor principali — doi tineri cu personalitate şi cu o dezvoltată conştiinţă de sine, la care dragostea declanşează un proces de conştiinţă, o confruntare inteligentă şi originală de opinii asupra unor principii fundamentale de comportare umană.

Anatol GAVRILOV. *Singur în faţa dragostei la o nouă lectură.* Revista „Nistru“, 1983, nr. 2, p. 131-141.

Rafinat, un pic sceptic şi mai mult persiflant, ironic (de cele mai multe ori autoironic), creator de închipuiri şi tot el un necruţător dărâmător al lor, Riki (numele acesta nu este numai un diminutiv arbitrar!) ne comunică confidenţial (o confidenţă de salon) cu gravitatea-i în care uşor sesizăm masca bonomiei: „Vine unchiul din Franţa. De la Paris“. Evenimentul, care la început lua proporţii în imaginaţia lui (Riki sperând că din aceasta se va alege cu ceva), coboară mai apoi la un amănunt fără vreo importanţă, plictisitor şi banal. Imaginaţia şi de data aceasta lucrează în tactul ei egal, menţinut permanent de o poză ironico-sceptică, în direcţia opusă, reprezentând un fotoliu cu roţi de bicicletă şi pe unchi în locul „Mercedesului-220“ sau a „Jaguarului“ sperat.

Însă din prima clipă, când unchiul coboară din tren şi se apropie de el (în primul rând de el — sic!) până la ultima scenă a romanului — moartea unchiului — lui Riki i se relevă un adevăr perplex, cu atât mai perplex şi mai revelator cu cât Riki e tentat mereu să ironizeze în presupunerile sale privind personalitatea şi viaţa trecută a unchiului. Realitatea apare astfel mai

credibilă, fiind pusă permanent la îndoială, adevărurile aflându-se întotdeauna sub semnul întrebării. Cele două atitudini în faţa vieţii sunt dezvăluite meticulos, una desenând o curbă ascendentă, cealaltă aflată în descendenţă, dar ajungând ca într-un punct să se întretaie şi să se contopească într-un destin eroic comun — acel al unchiului. Atitudinea iniţială a lui Riki nu este o certitudine (în sens uman, nu artistic), nu-i constituită într-un destin, el n-are o personalitate, sau, mai exact, caracteristica lui este lipsa de personalitate. Să nu fim însă greşit înţeleşi: el prezintă, totuşi, un caracter literar şi este hazardat să-i cerem scriitorului o includere mai activă a eroului său în viaţă. Discrepanţa dintre Riki din prima parte a romanului şi Andrei (acelaşi personaj) din partea a doua este mai întâi una de calitate şi, implicit, de cantitate. Riki schiţează iniţial unele eforturi de a se debarasa de diminutivul său, dar nu face mai mult decât un gest de epatare printr-o ţinută ironică. Abia în final ajunge să-şi merite numele adevărat, Andrei, destinul lui dintr-o potenţă incertă se face o realitate obiectivă. E de notat că spre sfârşit atitudinea ironică dispare, făcând loc ieşirilor patetice şi confesiunilor lirice. Ironia este de la bun început o mască a incertitudinii. Riki e superior lui (să ne ierte autorul pentru acest „lui" împrumutat de la el) Mimi, „copil al naturii", care vegetează elementar, el se ştie capabil de ceva mai mult, dar vegetează şi dânsul într-o inactivitate lipsită de griji şi complicaţii mai serioase. De aici şi nesiguranţa valorii sale, în particular (persiflările atât de abundente la propria-i persoană nu sunt numai nişte glume spirituale) şi a posibilităţilor de existenţă a altor valori superioare, în general (atitudinea ironică o spune atât de elocvent!). Deocamdată, el e capabil numai de aceasta, adică de o poză ironică, ce voalează propria incertitudine. Ironia încă nu s-a convertit în scepticism: douăzeci şi unu de ani e o vârstă totuşi prea fragedă pentru aceasta (probabil că Radu Negrescu arată tot aşa la anii lui Riki). Îi lipseşte lui Riki o conştiinţă de sine clară, care o va căpăta abia după comunicarea spirituală cu unchiul Alexandru Stanca. Întors în ţară, unchiul nu va aduce cu sine nostalgia după un oraş cu atâtea locuri şi oameni celebri, după cum se aştepta Riki, ci povestirea dramatică (ce e drept, pe alocuri cam aridă şi declarată) a vieţii sale: un trecut eroic şi o conştiinţă tragică a înstrăinatului. [...]

Călătoria pe care o vor întreprinde în doi, apoi în trei, cu Aura, are sensul unei revelaţii insolite. Riki nu numai că află trecutul unchiului, lui i se încep a contura şi perspectivele vieţii sale viitoare, pe care atâta timp el nu

le-a putut întrevedea. Se simte venit de la Paris nu numai Alexandru Stanca, uimit şi entuziasmat de atâtea transformări descoperite în ţara natală, dar şi Andrei, care până atunci n-a ştiut să preţuiască acest pământ. Semnificativă în această călătorie este alăturarea la cei doi a Aurei. Ea va porni cu dânsul după ce călătoriseră singuri, după ce Andrei a ascultat o parte din povestirea unchiului şi procesul de convertire interioară era pe cale de înfăptuire. Relaţiile dintre Andrei şi Aura, ce la început se rezumau la un flirt atractiv, el întrebându-se mereu în incertitudinea sa dacă o iubeşte sau nu pe Aura, trec mai apoi într-o dragoste adevărată (să se compare în acest sens şi cele două visuri ale lui Andrei). Iubirea semnifică, astfel, o înălţare şi în planul intim, o ridicare la o înălţime egală cu idealul social, de fapt cu idealul superior al vieţii sale.

Andrei ŢURCANU. *Aureliu Busuioc: Unchiul din Paris*. Revista „Nistru“, 1973, nr. 6, p. 138-139.

CUPRINS

Aureliu BUSUIOC

UNCHIUL DIN PARIS

SINGUR ÎN FAŢA DRAGOSTEI

Romane

Apărut: 1998. Format: 70x108 $^{1}/_{32}$
Coli tipar: 13,30. Coli editoriale: 14,21. Tiraj: 5000 ex.
Casa de editură «LITERA»
str. B.P. Hasdeu, nr. 2, Chişinău, MD 2005, Republica Moldova
Operator: *Vitalie Eşanu*
Tehnoredactor: *Cristina Rusu*
Corector: *Nadina Marciuc*
Redactor: *Arcadie Suceveanu*
Editor: *Anatol Vidraşcu*
Tiparul executat sub comanda nr.
Firma editorial-poligrafică „Tipografia centrală“, str. Florilor, nr. 1,
Chişinău, MD 2068, Republica Moldova
Departamentul Edituri, Poligrafie şi Comerţul cu Cărţi